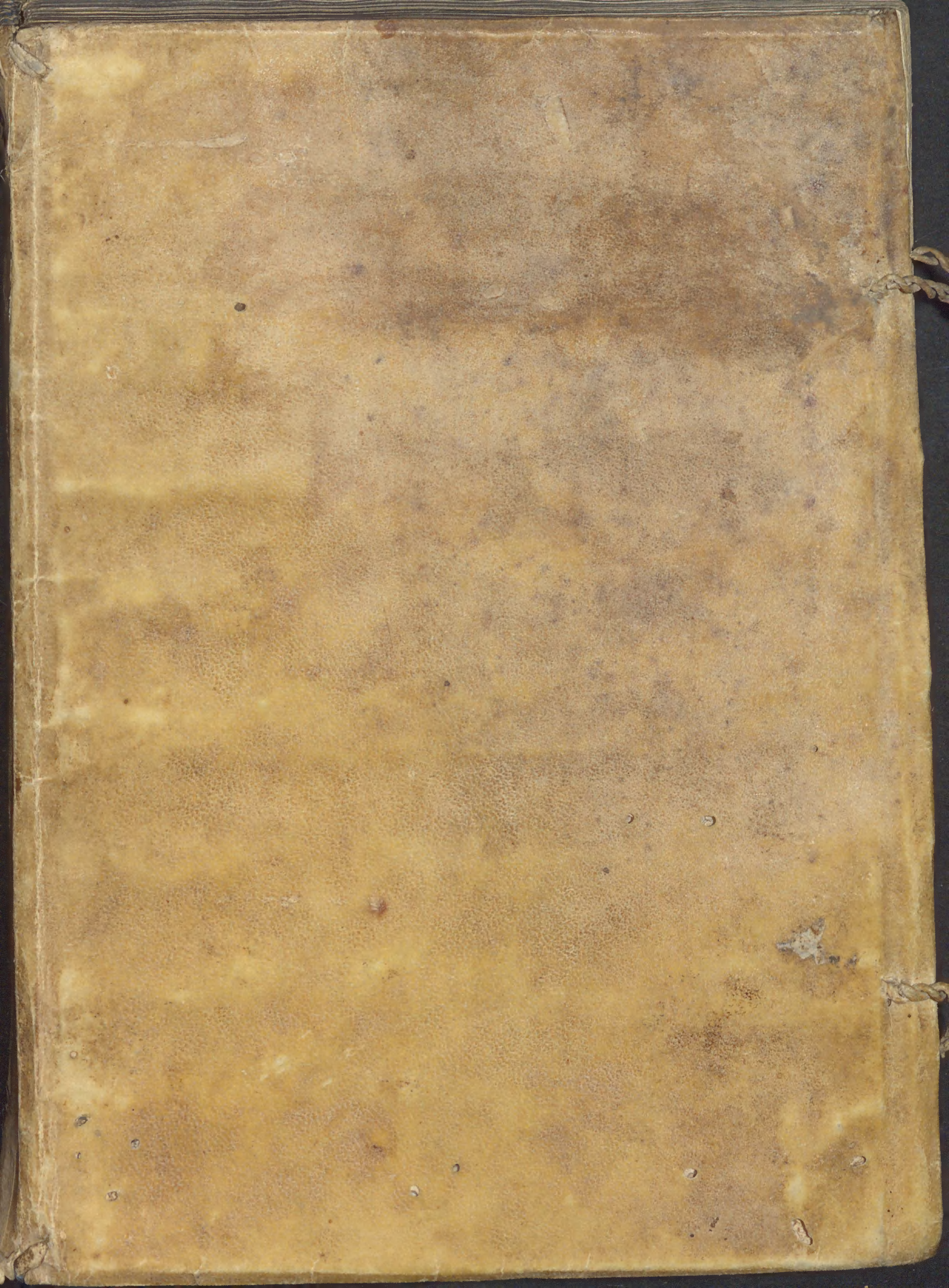


Copiàre la portada

M. S. 4.º perg.º con 190 hojas sin foliar bien tratado, completo.

R.= Eguibel de legibus

# Tractatus De Legibus

Iuxta ea que de ipsis tradit S. Thomas 1ª. 2ę.
a questione 9ª vsque 18ª

Auctho. Reuerendo Pe Petro de Esquiuel Societatis Iesu Theologo, Theologie que Moralis professore

In Collegio D. Hermenegildi Hispalensis eiusdem Societatis

Anno Dñi 1.6.4.1.

scribebat Fr Ferdinandus Zapata.



# Proemium

Morali sive doctᵃ a tractione de legibus auspicamur, quia nil utilius in morali disciplina, cum sit lex, regula sit humanarum actionum, ut harum tum aequitas tum iniquitas dependeat, legum notitia praeterea quibus verum prudens aestimator aequum ducet, imo narium, et proprium quidem esse dignissimus moralium hoc tractatu initiari sensuit magnus ille, Latinae philosophiae et eloquentiae parens Cicero L.° de legibus (e huius dignissimi quinte proprium verba illius sunt id quod expectas, et effecto ita se res habet, ut quoniam vitiorum emendatricem legem esse oportet, commendatricemque virtutum ab ea vivendi doctᵃ ducat) haec Cic. verissime. etenim cum lex prohibet, emendat vitia, cum percipit, virtutes commendat: neque censoriori speculo vitiis et virtutis nativus color se prodet quam in lege, nec libra aequiori illorum pretium et huius pretium dignoscet.

Quod vera disciplinae methodum secutus hunc ante alias morali tractationi animum adieci, sciens ea non instructo in rem moralem pedem inferret haud tutum, nec facile efferre, cum praesertim ad extricandos arcanos laqueos et scientiae angores in quavis materia occurrentes ad hanc passim recurrendum sit, nec illos fugiet animadvertat auditor meus haec sibi universam iuris tradendam notitiam, et vastis legum voluminibus obruendum, alienum hoc a theologi instituto, cum non est ad subsellia et forense strepitum instruere sed a vitiis virtutes discernere, ut quod huiusque interest, quod fugiendum quodve amplectendum sit quodque quo caleat, et in re nostra quae notis leges veras deprehendet, quod illos obstringit, quod vero se ab illarum solutum usque tuto credet. Haec in tractatu quem vobis hic offero praestare satagit animus, erit si non praestiterint, sin vero sim assecutus Deo, qui ut nostris et vestris conatibus annuat semper in votis erit.

Ut tradenda in hac materia in generali facilius percipiant seriem tractandorum hic subiiciam. totum tractatum in 8 [illegible] dissertationes. 1ᵃ erit de lege in communi et eius divisione. 2ᵃ de [illegible] Legis

3ª de effectibus 4 de subiecto legis 5 de interpretatione legis 6ª de abrogatione et cessatione legis 7 de consuetudine 8ª et ultima de dispensatione et similibus quae quae omnia ita exponentur ut perspicuitas parat brevitati studeas ea solo quae huiusmodi fuerint occurrendo, in aliis quoque ad illarum scripto res remittentes lectorem. Tractatus 1ª de lege in communi et eius 1ª divisione. Disputatio 1ª An quid et quotuplex sit lex sect 1ª legis et iuris nomenclatio et existentia

# Tractatus 1ª

## De Lege in communi et eius 1ª divisione

## Disp. 1

## An quid et quotuplex sit Lex

### Sect 1

### Legis et iuris nomenclatio et existentia.

Legem quam graeci nomon appellant a verbo lego derivatam a latinis fuisse latine frasis peritissimus docuit Cic. 1 de

legibus

legibus quasi a deligendo, quia per leges iustum ab iniusto deligimus. aliter tamen et in vulgo ... frequentiori usurpatione non seruatur. ... sunt ... Angel. Ind. lib. 5 Ethi. cap. 3, ... lex nulla est, nisi scripto det et legenda proponat, ... quia plerumque scripto promulgat ... discrimen esse inter ius et legem, hec enim ut dictum est scripto formatur, illud vero constat lege siue scriptura siue traditione habita aut a natura dicta significat. Demum Angel doctor noster lex paululum deflexa deriuatur a verbo ligo deducit, ut aliter quam non perspicuus legis effectus exprimeret, qui est obligatio subditorum.

Vocis iuris ethimologiis aliis omissis a verbo iubeo deducta esse verisimilius est, ita ut esset ius quasi iussum, et iussa principum unica tantum mota littera iura vocitarentur; itaque que vocis significatur per eodem usurpare est legem et ius cum utraque vox imperium principis subditos ad rectum adigentis significat; hinc orationem traxisse videntur nomina iustum et iustitia; iustum enim est iussum ab imperante aut itaque eorum voluntate factum, et iustitia dicitur virtus ad id inclinans, que iustitie acceptio generalior est et pluribus congruens virtutibus.

Sumitur quoque ius pro obiecto legis quatenus id est pro equitate, quam lex intendit inducere; itaque proprie acceptione vocamus ius facultatem moralem, qua quis fungitur ad rem propriam vel sibi debitam, que acceptio et in sacra scriptura, et in usu frequenter usurpatur: Genes. 23 dicebat ad Hetheos Abraham Date mihi ius sepulchri, id est actionem ad sepulchrum: et lege ultima digestis de ... dicitur ius cognationis restitui filio, id est facultates, et morales actiones, que ex filiatione nascuntur. ius quoque solet accipi pro ipso iudicio unde in ius dicere est pro tribunali sedere ad causas discutiendas, vocare in ius est adire proprium iudicio subeundo.

Iuri affine est fas quod s. Isid. cap. 2 idem quod equum esse affirmat et itaque rationi dictum abstrahendo a conformitate cum lege humana: fas inquit est diuina lex ius lex humana accipiendo id est ius ut in latius accepto. strictius fas est idem ac lex: fas quod erit constat equum et quod minime rationi.

dissonat et hec satis supg'ri ad disquiras de noe ad res ipsas accedamus

Dividit lex vniuersalis in divinas et humanas, divina alia e' eterna ... alia positiua, que in lege veteri circa cerimonias versata ... fuit: in lege noua circa sacratorum admi nistrationes. Lex hua partim generalis e' et ius gentium dicit, partim peculiaris regnorum et haec dividit in canonicas et ciuiles, illa respi cit sacros hoes liget ... et Laicos ... Canonica et ad Laicos extendat: rursus dissecat Canon in varias leges x^a diuersos legis latorum et et Ciuilis x^a diuersos Principum et regnorum, de qq agendum in tractatus decursu x^a ordinem quem nobis ...

Leges existere et ratione ducta et fide divina vnu q' gentium certo cognoscimus: cum enim hō post ... lapsum ... errore mentis ... voluntatis vitiō a virtute in peccatum sit summone flexibilis, oportuit regulam constitui mox ad cuius normam affectus componeret sec taret bonum vitaret turpe, hanc regulam vocamus Legem illasque exis tere n' e' dubium. Sect 2^a Legis defin^o a S Thom tradita exponit.

## Sect 2^a

## Legis deffinitio a S. Thoma tradita ex= ponitur

Prius quam ... legis penetius penetrata demus visum fuit eius aliqualem exhibere notitiam, Angelicus D define, quam ... lege assignat expensa lex ait q^ne 94 art 4 e' quedam rōis ordin^o ad bonum coe ab eo qui curam coitatis het promulgata. in qua defin^e precipue fere leges constituen tes assignant: q dit' opus rōis hoc e' a creatura rōali orta directio, qua hoes ad finem a legislatore intentum, qui coe bonum debet ee ordinentur, q sit ab eodem promulgata. In ea part^a curam coitatis het ostendit legem

debere

[illegible]
[illegible]
[illegible]
exemplo de cat[illegible]
ut religioni [illegible], [illegible]
2. ne minus grauis sit [illegible] huic [illegible]
sit in destructionem. huc accedit [illegible]
partis ciuitatis, nisi [illegible] partis [illegible]
[illegible] rustico [illegible] bonorum [illegible]
c. sit utilis, nam leges inutiles [illegible]
utilitatis [illegible] obligandi uim nullam [illegible] habent, et si lex
aliquam malum aliquod a ciuitate amandaret, si ea [illegible] mai[illegible]
utilitas non emergeret, irrita esset lex et iniusta foret, [illegible] si aliqua
lex peccata nulla in republica prohiberet quae prohibitio grauiora mala
[illegible] foret talis lex ut inutilis non obligaret.

Praeter conditiones ad 1am definitionis partem ret[illegible]
eunt quod cum lex sit quaedam rationis ordinatio ad bonum commune. ad eandem [illegible]
reducunt sequentes scilicet 1. quod sit honesta, 2. iusta et nemini nocua
3. quod perspicuis tradat verbis ne lites pariat obscura et implexa lex
quae conditio potius ad leges perfectas quam ad essentiam spectare videtur, nisi adeo
obscura sit ut prudentum iudicio sit irrita et nullius valoris habeat.

2. definitionis partem ad bonum commune [illegible] accepe
ut lex non sit quae bono communi [illegible] in quo maxime differt a priuile
gio quod totum est bono particulari [illegible] respiciendo et remote bonum commune
aliquo respiciat ut si rex ob uictoriam de hostibus partam [illegible] milites
attributis eximat, tale priuilegium [illegible] in militum commodum cedit, remote [illegible]
bonum commune promouet [illegible] aliis animos addit [illegible] ad similia gesta
[illegible] quoque lex [illegible] simpliciter quod [illegible] unicam tantum personam legare.
[illegible]

Legalis huius [illegible] non est, nisi potestas legislatiua

[illegible] acceptus e' ut nauis liberet [illegible] aut [illegible] aut [illegible] mercatores [illegible] verbi[illegible] [illegible] n' solos leuaret mercatores, q[illegible] [illegible] bonu[illegible] communis [illegible] requireret

Infert ex hac Baygd[?] et n' Princeps legem ferret in odiu[illegible] alicuius priuati, n' ta' lex ipsa bono co' congrueret, ad huc tales leges obligare, q^a deus sint legislatoris n' vitiaret legem, hec in suo robore persisteret. At certum e' illa n' vitiari ex tali legis ano[?] [illegible] vitiu' conuenientia e' bono co' ad q subdito respiciendu, e' n' ad mentes leges ferentis. sect 3^a obiectiones nonnulla soluunt

## Sect 3^a

## Obiectiones nonnullæ soluuntur

Obiicitur 1° locus Pauli ad Rom 7 Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ et captiuantem me legi peccati. g° lex n' hēt ex se ee iusta et inclinare in bonum. sequela[?] lex fomitis nos inclinat ad malum. Resp. s. Tho q^ne 92 art 1. legem debere considerari vt in mensurante et vt in mensurato, in illo vt regulante, in hoc vt in subiecto legi: q^a q^r ho a iustitia origin. deciderat iuste ad relict[?] e' suæ, ne vt experiretur appetitus rebelles motus, punitio ergo hæc e' effectus legis diuinæ in Adam punientis et vocat appetitus motus lex fomitis hoc e' effectus legis qui e' in mensurato, q legem seu subiecto et punito q illa, adde ad vberiorem intelligentiam nos ex co' accept[?]

Vti'

[illegible]

munitati, ut in [illegible] ... [illegible]

francos dicimus vbi vendentes et [illegible] ... [illegible]

gauelarij solutione. Aliud [illegible] ... [illegible]

mere; n. g.o in eo distinguit. [illegible] a priuileg. [illegible] ... [illegible]

ta, firmat lex v.o communitatem [illegible]

R. [illegible] ant. neg.do con.: nam [illegible] sufficiens

discrimen int. priuilegia mandata et Legem, nam e' [illegible] ... [illegible]

[illegible] p. priuata persona illius tantum [illegible] concernendo, q. [illegible]

[illegible] et priuilegijs, sed hec aliquando ad totam ciuitatem ferantur. [illegible]

q. Lex aliud sibi peculiare het, vt distinguat a mandato [illegible]

perpetuitatem de qua infra.

Obijcies 3 in defin. allata. deficit p. essential

Legis, nam debere tradi p. scripturam; ergo recte tradita n.'e. [illegible]

ans. L. q. a est discrimini e' int. consuetudinem et Legem illa enim n.'e' scrip

ta, hec v.o scripto traditur, vt het in capite mos e', et cap. Lex e'

distinc. 1a. 2a in lege humanis. C. de Legibus hec formula sancitur

ferendi leges, vt nimirum ant. patres de Lege consulatur, et consultum de-

feratur ad principem, vt illud firmet. 3.o q. a [illegible] nullius valo

ris e' nisi scripto tradatur vt com. affirmant DD. g.o a fortiori Lex.

R. neg.do ans.; nam licet com. Leges scripto tra-

dant, tamen hoc illis n.'e' essentiale: vnde ad 1am probationem dum eo dif

ferentiam int. consuetudinem et Legem, id ee accidens ex eo q. com., vtru

venit ad 2m in ea Lege humanis plura ad leges ferendas disp.o

nuntur que n.'sunt essentialia Legibus, que quidem n. stabiliunt [illegible]

tamquam lex, sed tamquam q.d decentius ad Leges ferendas, vt [illegible]

e' ex tenore Legis vbi ait Imperator se n.' aliter Leges promulgaturum

[illegible]

[illegible] mrionu [illegible]

[illegible] coarctet eoru potestate,

[illegible] in quo potentiae actu natura Legis consistat

[illegible] paratur via ad nram

Disp. 2ª

## In quo potentiae actu natura Legis consistat.

### Sect. 1 sententiis recensitis paratur via ad nostram.

Verum q[uod] rationi [illegible] sit et voluntatis actus quo legem sumere ex [illegible] e[st]: cum certum sit ad omnes leges requiri actum intellectus quo legislator cognoscat quod ducens sit bono communi, ut illud executioni dari curet ordinando media ad illud expedientia. certum insuper requiri voluntatis actum ut lex libera sit vigorem q[ue] habeat, ut subditos sibi parere compellat. examen nunc e[st] an lex sit actus ille intellectus prior, vel quivis alius ad intellectum spectans, an actus voluntatis executionem operis decernentis, an utrumque sit.

1ª sa e[st] legis essentiam sitam esse in actu intellectus. e[st] ex[pre]ssa S. Tho. ubi sup[r]a q[uae] rationis ordinationem legem definientis, quem sequuntur mri Cajet., Conrr. Soto et alii apud Suar. nrum Lib. 1 de Legib. cap. 5 sed tamen diversi sunt isti in assignando quis sit iste actus an Judicium praecedens voluntatem legem ferentis dirigens illam ut recta et iusta p[ro]cedat ut tenuit Parisiensis tractu de Legib.; an vero intellectus subsecutus et impulsivus actus q[uo]d aliqui vocant imperium, cuius placiti Aut. et funda sect. 2 omnibus afferemus

2ª sa. in solo voluntatis actu rationem legis constitui hanc tenuerunt Nobiles Gravel et etiam apud Suarium citatum,

Castro

... se ... I g eade ... in I

... RP Salas ...

I ...

... mitti: ... sit ... quae ... se ...

tate efficaci, qua ad illud inferiores moveat. ... in I ... vltima q I, et ... post ...

potissque more suo ... in ... abduci ... berisset

In hac eadem varietate (ut quod nobis ... placuerit sit agendum): doctrinam ... ad ... nas ... gandas quod ... , sit in quaesiti secreto distinguenda ee I subiectum, sit quod tale denominat, et formam ... , a qua denominat tale huius ... formalis ... saltem ... quoque solet ... subiectum. ... in peccato I ... ss, et actus ille quod peccatum vocat, et ea formalis quod ... tale est, ... illa sit intrinseca ... extrinseca: in actibus intellectus subiectum veritatis; ... quod dicitur verum est ipse actus intellectus forma quod quam vocat verus et ipse et obiectum cui conformat

At res nostram cum rogamus in quo actu consistat lex, ... rogamus quae sit forma constituens legem ut talis est: ... cum lex sit ... quoddam morale ex tot formis coalescere debet, quot ... requiruntur ad eius valorem, et ut ab aliis speciebus distinguatur, inquirimus quae ex istis ... ad legem sit subiectum huius denominationis et dicatur lex. Sect I legem consistere in imperio intellectus probatior nobis ... est

## Sect I^a

## Legem consistere in imperio intellectus probatior sa nobis est

Duo distinguunt imperia ... aliud monasticum, aliud economicum, et civile: Monasticum ut ... fert est actus

[illegible]

[illegible] alterum e legem [illegible] ... [illegible] nisi alterum [illegible] ee opus rōis: Utrumq̄ [illegible] in [illegible] efferre sequimur, hic est verb [illegible] [illegible] [lex mente ferat præcipere et prohibere, et imperium e rōis ergo Lex [illegible] e rōis] - sentit quoque angel. D. [illegible] et [illegible] que [illegible] intellectus legem ee. eiusdem sensus est

cap 3° Vasquez disp. 25 cum seqq. et duobus et aliqui eundem Valentia, [illegible] [illegible] et alij

Lex in imperio statuenda sit, nō probat ex rōe S. Thomæ legis e præcipere prohibere, et hi actus imperatiui sunt ergo etc. minor e certa, constat ex usu gentium, quo populi hēt qui imperata exequi necessitat, et Barbari exleges dicunt ergo nulli parent legi nec principes, nec tribunalia hent ergo parendo iussis imperantium, cum libere viuerent, ergo medio præcepti reges eos gubernauerunt, et reges gubernant per leges ergo etc. minor probat nō aliter præcipit et prohibet aliquid nisi per verba imperantia ab eo qui autoritatem hēt prolata, nam quilibet alius actus nō sufficienter intimat voluntatem prohibentis ergo etc.

Item actus iudicij, quo legislator cognoscit media, quibus dirigi possit populus nō sufficienter præscribit opus faciendum ergo nequit ee lex: probat ant., nam ille actus mere speculatiuus nihil practice dictans. Præterea nullam ex se obligationem inducit, cum nō sit intimatio voluntatis superioris quæ antecedit ergo lex nequit ee.

Porro non e imperium ee mentis operationem seu potius locutionem tanquam ex prima huius rōe [illegible]. Sic quia imperare e expressio cuiusdam cum sit intimatio voluntatis superioris alicui facta, et omnis locutio e operatio intellectus, ergo et imperium: minor ab omnibus recipit cum

locutio

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] omittere, [illegible]

[illegible] a [illegible]

[illegible] voluntas [illegible]

voluntatis [illegible] et [illegible]

[illegible] imperii [illegible]

e non [illegible] ma [illegible] bene [illegible]

sit [illegible] natura e in territorio principis [illegible]

ms subiectus manet illi obligatus et [illegible] fiat [illegible]

esse [illegible] assignare ma in quo subditus exerceat hoc [illegible]

vetando, [illegible] assign. e opus intellectus cum sit demonst. et ma [illegible]

[illegible] imper. n opus lex [illegible] e opus intellectus

[illegible] nullus e actus voluntatis in quo [illegible]

sit [illegible] lex [illegible] ad voluntatem [illegible] ma [illegible] voluntas

[illegible] e actus quo princeps vult [illegible] exsecut. [illegible] e actus quo vult [illegible]

gare subditum ad opus neutrum ee [illegible] g[illegible] subditi [illegible]

voluntate [illegible] ee ut solvat gabellas [illegible] arma, aut qd aliud

[illegible] n tenet hac exequi [illegible] rex illi suam voluntatem [illegible] imperium

intimet. Praeterea [illegible] si mihi [illegible] de voluntate efficaci [illegible] n tene

ret illi [illegible], donec mihi talis voluntas [illegible] imper. intimaretur.

[illegible] aliq[illegible] praecepta imperavit de re [illegible] efficacit. n volet. ut de

immolat. Isaac [illegible] imperavit Abrahamo [illegible] lex n e actus ef

ficax voluntatis legislatoris de re [illegible]

Restat ut sit voluntas efficax obligandi;

[illegible] nec hanc ee [illegible], nam aliud e obligare, aliud velle obligare,

[illegible] lex e [illegible] ex qua [illegible] oriatur obligatio [illegible] voluntas obligandi

n e ipsa lex, [illegible] actus [illegible] ipsam legem [illegible] ma [illegible]

[illegible] principem velle obligare, nisi volendo [illegible] quod inducat

[illegible] volunt[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] principem inferiori[illegible]

[illegible] superiore, et ipsore

[illegible] et [illegible] opus n'tenet illu facere,

[illegible] se notificet, n'g° voluntas obligandi

[illegible] ad talē voluntē, nempe p̄ceptū et imperiū.

[illegible] q̄ nequit dari eff̄us moralis, nisi det titulus

physicus ex quo resultet [illegible] moralitas. A voluntas oblig.di nequit ee suf-

ficiens titulus physicus ex quo resultet eff̄us moralis obligationis. g°

aliqd aliud debet addi sc̄e lex et imperiū, minor e' certa nam

talis voluntas oblig.di deberet ee voluntas apponendi illud physicus ex

quo resultaret hec moralitas g° debet ee voluntas apponendi aliqd dis-

tinctū ab ipsa voluntē, alioqui voluntas oblig.di eet voluntas sui ipsius

se ē vt obietū haret; q̄ absurditatis plurimū sonet nec satis fingi valet,

g.s ipsa voluntas oblig.di nequit ee suffic. titulus ex quo resultet oblig.° &

inde q' nec erit lex.

## Sectio 3.a Præcipua opinionibus argta ad ducuntur et Soluunt

Obiiciunt 1 plures, q̄a textus in q̄ apprte denotat voluntē diuinā ee legē, et p̄ceptū huic a nobis parendū e' Psal 32 [Notas fecit vias suas Moysi filijs Israel voluntes suas] Psal 142 [Doce me facere voluntē tuā] vnde Xp̄us D. p̄ eternū in horto o-rans dicebat n' mea volunta, sed tua fiat prius q̄ sic docuerat discipu-los suos orāre fiat volunta tua pierca q̄ A et q̄ institua de iure nali gentiū, dicit q̄ principi placuit legis habere vigore.

Rl voluntē principis constituit ee legē, q. a.e.

a

[illegible] obliga[illegible] fuerit arbitrio [illegible]

[illegible] recipi [illegible]

[illegible]

q[illegible] [illegible]

tate principis ee legislativa [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] qui subditos obliget in negotio [illegible]

effic[illegible] [illegible] e' [illegible] a voluntate [illegible] hanc [illegible] imper [illegible]

[illegible] obligare subditos [illegible] imper [illegible] fiat [illegible]

e [illegible] voluntatis oblig[illegible] ergo [illegible] lex [illegible] in volunte

[illegible] imperii [illegible] imperium e' actus [illegible]

[illegible] a pot[illegible] dominante [illegible] hac e' voluntas ergo etc.

Ad[illegible] respondes [illegible] cum [illegible] [illegible]

2 [illegible] suppositum antis, ut posse ee voluntatem obligandi in principe

sine voluntate imperandi, nam cum ille obligaô inducat medio imper [illegible]

q[illegible] velit princeps obligare subditos volet illi [illegible] voluntatem intimare

ut illum obliget. [illegible] 2 neg[illegible] antis [illegible] ea voluntate oblig[illegible] in princi

pe et non imperium conservet subditus non liber ab obligatione cum nihil

illi foret [illegible] a superiore ut opus erat ad inducendam obligationem

Ad 1am confirmationem [illegible] antis e' [illegible] tam

tum voluntati obligantis [illegible] antis [illegible] et [illegible] obligationis

[illegible] voluntatem legislat intimat [illegible] antis, et neg[illegible] [illegible]: et in hoc [illegible]

[illegible] imper ab aliis intellectus operationibus, nam aliae tantum hent repraesentare

obiectum actu vero imperii et hat ad opus [illegible] - ad 2am [illegible] [illegible]

[illegible] a pot[illegible] dominante efficienter nego [illegible], [illegible] in gen[illegible] ex[illegible]

[illegible], [illegible]: [illegible] satis e' ut imperium sit actus dominii q[illegible] sit

a p[illegible]ona dominante

Obiicies 2 talis actus imperii non [illegible] ad in

tellectum sed ad voluntatem ergo in hac [illegible] lex [illegible] non [illegible] in

[illegible] appetitus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] repraesentat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non ab intellectu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per locutionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nego [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nego [illegible] [illegible] [illegible] imperando voluntas superioris [illegible] vero imperii per hoc [illegible] [illegible] [illegible] inferius [illegible] intellectuale [illegible] in [illegible] mentali [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] explicite [illegible] [illegible] imperii [illegible] per hoc [illegible] [illegible] ex [illegible] imperatum [illegible] vero [illegible] [illegible] [illegible] in mente [illegible] imperatum [illegible] [illegible] [illegible] imperium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] valet quatenus [illegible] intellectus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Vide [illegible] [illegible] Corduba lib. 2 q. 1 [illegible] imperium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Ad confirmationem [illegible] locutionem externam a voluntate tamquam a causa efficiente [illegible] applicante [illegible] [illegible] effectum [illegible] [illegible] la locutio et imperium [illegible] habet quatenus [illegible] signa imperii, et locutionis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nullum imperium in mente [illegible] [illegible] [illegible] imperium [illegible] [illegible] non obligaret ut bene observavit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in genere causae efficientis [illegible] [illegible] [illegible] genere [illegible] [illegible]: in genere causae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nego [illegible].

[illegible] intellectus ut practicus non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] speculativus [illegible] ut [illegible] imperium [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] practicus [illegible] [illegible] [illegible] ex eo [illegible] [illegible] [illegible] ut operale, seu regula [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sufficere practicum

intellectus

[illegible] speciale [illegible]

[illegible] : unde [illegible]

[illegible]

[illegible]

in fine, a legislatore [illegible]

quod indicat legislator media ad [illegible]

R. de ratione legis esse non qualecunque [illegible]

obligando, et adigendo ad opus quod praecipit [illegible]

quia a volitione huic [illegible] dirigit; [illegible]

Obiicies quod Lex ad suam valorem requirit actum liberum voluntatis, ita quod deficiente actu imperii, quia alias lex foret, libero actu voluntatis deficiente, non est lex nec obligaret; ergo ratio legis non minus consistit in actu illo imperii, quam in actu voluntatis; unde dicendum in utroque consistere. R. quod distinguendum esse rationem legis ut dicitur subiective quod vocat Lex non ~~minus~~ consistere in actu libero voluntatis sed in actu intellectus imperantis: ut vero dicit formam quam constituit in ratione legis et actum voluntatis liberum et conditionem, et formaliter, involvere: Dico duplicem rationem subiecti denominationis a forma denominante distinguendam: distinctum quippe est id quod album est ab hoc quod est esse album. Primum dicitur esse parietem, hoc; 2us vero habere albedinem, sic rogati quid sit Lex imperium intellectus dicimus, rogati a quo dicatur, et habeat vim Legis non solum a se ipsa sed etiam ab actu adiuncti dicemus. unde vero ipsius actus illa imperii dicatur Lex non actus voluntatis constat ex sect 2.

## Sect 4 Legis Legitima definitio tradita ergo Stabilitas stabilitur

ex dictis haud operosum erit legis definitionem eruere est quod Lex imperium principis stabile in bonum communitatis promulgatum. haec definitio sumpta est ad mentem D. Thomae et ad normam legis illius ab ipso inquisitae traditae in qua observare est legis doctrinae varias quae in

[illegible]
[illegible]
[illegible] alibi [illegible]
[illegible] desiderium ma
[illegible] [illegible] ita sub nec legis.
[illegible] deducunt ex S. Isid. in can.
[illegible] quod Lex finem sui non habeat
[illegible] tempus, donec a principe eodem vel alio
[illegible] abrogetur per non usum et contrariam consuetudinem
[illegible] morte legislatoris nec contra [illegible] per quos lata
fuit.

Huius stabilitatis germanae rationes, Lex nam cum Lex debeat esse ex natura principis [illegible] et in bonum communitatis ordinata, levitatem arguerent Principis, si parva temporis mora a lege elapsa haec cesaret et nova cuderet. Lex principis leges a Principe dantur nomine totius reipublicae, ac si esset in comitiis, et ut bonum totius regni, ergo licet rex deficiat et alius cum suppositis succedat, adhuc non cesabit lex, cum extet ipsum regnum cum authoritate et in cuius commodum condita fuit lex.

Hinc fit [illegible] videri licet tendat ad privatam finem, non expirare morte illius, quia authoritate reipublicae fit, et est quasi lex quaedam [illegible], id est legis naturam induit quoad perpetuitatem, in illa privilegium, quod legis exceptionem vocant et privatam legem, legis quoque perpetuitatem emulatur, nec expirat morte concedentis, bene vero morte illius in cuius favorem editum fuit si sit privilegium personale, ut ex se patet.

Si ergo mandatum in hoc maxime legi opponitur,
quod expiret morte mandantis, cum ratio est nam cum princeps aliquid alicui mandat non illi mandat [illegible] nomine [illegible] nomine proprio, et ideo principe de medio sublato aufert causam moralem [illegible] illud [illegible] quod [illegible] continuat necessarie est.

Hinc [illegible] cap. Gratum et cap. [illegible]
[illegible]

[illegible] deest mandatum n' expirare morte mandant[is] [illegible] fuerit. [illegible] opinio est [illegible] [illegible] alius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mandatum implendo. [illegible] [illegible] cesat morte mandantis [illegible] superiori toti ceterati Latum, aut [illegible] mri aliud p lege contatal statum, sic ut [illegible] nerabis precepta n' expirat morte ipsius [illegible] 6 7 7e 1preg

Sicut n' expirare mandatum morte mandati statuum, [illegible] mandatum e' ad [illegible] mandatarium eiusque illud exequi post morte mandantis [illegible] ut notat salas [illegible] n 6 2 hec mandata n' ss a superiore de ss dispones ultimae voluntati [illegible] mantarios adimplende. Docta hec accurate [illegible] apud Thom Sanch L 5 de matrim disp 18 n 47

## Disp 3 Quae promulg sufficiat ad Legis Valorem

### Sect 1 Certa supponunt et controversa proponunt

Hec oportet p[illegible] clarius doct [illegible] promulgatione legis ab evulgat[ione] eiusdem, [illegible] promulgatio + sit evulgatio, n' tamen e contra: promulgo e' divulgatio legis cum solemnitate ut l. voce preconis in foro aut palatio, l. schedula publice affixa aliove ritu x[illegible] principis precepto, et regionis more. At evulgatio hac solemnitate caret, [illegible] tamen necessa e' ut subditus reddatur certior de lege promulgata et nulla excusatione [illegible] ad illum transgrediens.

Certum in hac disp 1o e' Legem ut obliget debere promulgari, [illegible] q[uia] Lex ignorata [illegible]

[illegible]

[illegible] vere quælibet promulgatio [illegible] promulgationem, cum esset

[illegible] in cuius [illegible] notitiam legis [illegible] obligare [illegible] princeps [illegible] voluerit: [illegible] ob id si rex in senatu [illegible] intimaret non statim obligaret donec solemniter promulgaret.

Certum est hac solemnitate non requiri ad leges humanas, ut hæc incipiat obligare, sed statim ac nobis innotescit legem esse latam [illegible] non obligare: etenim quælibet notitia talis legis quæ habeat ab hoc esse una promulgatio in illa [illegible] habeat requisitas de [illegible] solemniori promulgatione [illegible] ad legem [illegible]

Sed posito aliquid dividuum [illegible] an hæc promulgatio sit de esse legis an mera conditio. Gravis differentia [illegible] nam lex quæ antea erat impedita et [illegible] ad obligandum [illegible] [illegible] sub cap. [illegible] ad esse legis, [illegible] Gratiani cap. in istis [illegible] instituuntur cum [illegible] lege promulgant

Dum utrisque promulgationem esse causalitatem [illegible] quia hæc cuique reducitur ad aliam [illegible] obligationis inductæ esse [illegible] les. Sed [illegible] promulgatio est [illegible] legis ut ab omnibus observetur, in quo [illegible] est propositionis bonitatis [illegible] in ordine ad electionem maiorum, [illegible] bonitatis in ordine ad talem meliorum electionem est causalitas ipsius [illegible] promulgatio, [illegible] legis ad obligationem inducendam erit causalitas ipsius legis. [illegible] obligatio legis nihilominus resultat [illegible] lege imposita [illegible] promulgatione [illegible] si deficeret promulgatio lex non obligaret

[illegible]

... sufficere ... hanc tamen assertionem ...
... quo ...
... 
... lex oblig. vim habeat ...
... nel statuto ...
... exempl. e' Lex Tridentina ...
... reformat. cap. 1 ubi ... fuit quod lex ...
... parochijs nec non ...
... Lex quoris in parochiis promulgata fuit vim oblig. ...
... modo in Gallia in cuius regni parochijs ... certa e'
Tandem quo ... notandum ... promulgat...
... solemnitate ... de principis mente ... 
... ex consuetudine: quae solemnitas ... loci et temp. de utraque seorsim in sequentibus sectionibus disputavimus

Sect. 2 quo in loco Leges promulgandae sint ut obligent

... Dominicus Soto l. 1 de iustitia et iure q. 1 art. 4 ... Leges ... n'obligare ... promulgarent in singulis ... sive singulis ... regni ... ut in ... Lusitania et Arag. ... Castella ... et Tolet. ... probat ex autentica ut factae novae collat. 3 ubi statuit ut Leges promulgarentur in locis Metropolitanis de legibus pontificiis sufficere existimaverunt si in curia publicarent.

... opposita ... hoc nunc sufficere ut L. ... promulget in curia principis ut vim oblig. obtineat sic sentiunt Vasq. disp. 156 cap. 2 ... tract. ... disp. 11 sect. 2 et alij apud eosdem. ... assertioni e' adhuc ut obliget Lex satis e' ... tempus ...

[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible] beneat [illegible]
[illegible] pragmatice [illegible] : [illegible]
[illegible]

Quem[illegible] ea'e cũ Vazquiõ nro q̃ sub [illegible] [illegible] fuerint legib[illegible] gubernare n'sufficere vt in' [illegible] nunc vm vere q̃ legibg ipsius regni [illegible] vt non Leges regni in forma ipsius curia promulgent, aiunt eis nuel [illegible] regni in' ordine ad ferendas leges n' censeri curia regis illa in qua rex existit, sed talis regni metropolis vbi prorex [illegible] regni subsistit

[illegible] ad autenticam illud suam[illegible] Rot Vazq[illegible] illud solatus [illegible] legibg testamentorum, in 11 seculorum [illegible] fuit ad [illegible] Leges, vt in' quali [illegible] metrop[illegible] promulgarent. ceteris vt infra ex [illegible] [illegible] cognoscemus illud autenticum generale e' ad alias leges [illegible] e' tale autenticum n' vim habere in' ditionibg imperii Rom subiectis, n' vo in aliis regnis, et Lt quis ad aliqua admissam eet in Hisp[illegible] [illegible] Rome antiquam, n'ta' quo ad Leges promulg[illegible] cum ex vsu ferendi leges [illegible] stet vt ex sola Matritensi promulgatione pracmatica vbiq' obseruari

Alii tamen velet de Legibg Pontificiis, eas nunquam vt obligent [illegible] in singulis prouinciis seu diocesibg [illegible] soto vbi sup[illegible] sentiunt [illegible] hec art 1 angelus verb Lex n 13 Nauar in manu ali' cap 23 n 11 Mol de Iustit tract 2 disp 395 n 1 et indicant hanc [illegible] [illegible] Lessius L 2 de Iust cap 22 dubit 13 Vasquez disp 17 et Regnal Lib 13 n 152 . Roa e' q̃ a' cap 1 de constitutiõbg ad defectum iuris canonici [illegible] debemus disp[illegible] iuris ciuilis, At quia ius ciuile statuit promulg[illegible] Legum faciendam in' singulis prouinciarum Metropolibg [illegible] autenticum citatam, vt facte nsi q̃ nisi in' singulis prouinciis et promulgent Leges Pon

tificie

[illegible] omn. amp[illegible] stat[illegible] ex necess[illegible]

[illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] generalis [illegible] [illegible]

mebeor obligare, [illegible] fuerit a temp[illegible] [illegible]

tas, [illegible] be alijs Legibus [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

ne [illegible] sufficere [illegible] [illegible] [illegible]

ne Decretales et Extravag. nec promulgatae fuisse [illegible]

Am. mutare promulgat. [illegible] balua [illegible] [illegible]

mulganni in singulis [illegible] nec ex iure nec requirit et aliunde

cu[illegible] posset Pontifex unica promulg.ne oes ligare n. e. cur spectare debet

et promulgari in singulis [illegible]

[illegible] an. ut videre e. in pluribus le

gibus [illegible] irritatiis. [illegible] decretales et Clem. ex eo q. in

corpore iuris inserta [illegible] censent promulgatae. sicut bulla

in Coena Dni. [illegible] singulis annis a [illegible] in templis legitur [illegible]

manibus [illegible] quae censet sufficeren. promulg.o ad [illegible] et Pontifex pos

sit unica promulg.ne Romae facta oes ligare [illegible] nec expedit [illegible] incommoda

emergentia [illegible] in legibus irritantibus n. ubiq. promulgatis, nec ita velle

Pontifice suadet, q. nullus iuris canonici unica promulgane [illegible], et a-

liunde ex iure civili oppositum constet, cui potius standum e. in ecclesiastico

regimine deficiente iure Canonico. sic ex benigna mente Pontificis

credendum e. [illegible] oppositum ex ipsis legibus n. constat.

## Sect 3 An statim a promulgat.ne Lex obliget

[illegible] discutienda [illegible], ut [illegible] ex natura, q. ex iu

re scripto, et q. ex consuetudine [illegible] [illegible]. [illegible] ex na

tura nihil fixum et [illegible] servatur statim [illegible] hoc pendet ex pruden

tum regula [illegible] dum [illegible] temp[illegible] debere elabi a promulgat.ne Legis, quod



[illegible]

[illegible] facile [illegible]

[illegible] extat autentica illa [illegible] 2 mensium ut lex ibi [illegible] adhuc apertius et declaratur [illegible] lex hanc post 2 mense [illegible] temp [illegible] hec lex facta sit pro testamentis et ad alias leges [illegible] extendere non licet, quia leges stricte et ut so[illegible] sunt accipienda. [illegible] negat ullum esse temp prefixum legibus post [illegible] ut obligent, sed id ex arbitrio prudentum pendere.

Nihilominus autentica illa pro testamentis factas debere quoque ad alias leges extendi quo ad trimestre [illegible] babilius existimo cum Suarez lib 3 cap 16 n 10 et 11 et Granadicta disp 11 sect 2 [illegible] quorum potissima ratio est quia rubrica seu titulus illius autentice sic habet ut facte nove constitutiones post insinuationem earum post duos menses valeant quae vero non [illegible] trimestre legibus testamentorum de quibus agit autentica, sed de omnibus generaliter loquitur. Atqui ut dogma iuris [illegible] est rubrice que effectum sensum reddunt vim habent leges in quibus textui non repugnant ergo illa autentica quo ad temp prefixum solis [illegible] ad alias quoque leges extendenda est.

Et vero rubricas iuris civilis habere vim legis nec limitari per textum, quando nec repugnantia nec absurdum quod sequitur tenet Joannes Andreas et Antonius in [illegible] decretalium credit quod titulos iuris [illegible] imperatorum, qui leges [illegible], [illegible] iuris consultorum responsa que pro lege [illegible] accepta [illegible] titulos [illegible] Gratia [illegible] vim legis [illegible] obtinent. [illegible]

[illegible] ex illo tritis iuris axiomate fabores [illegible] ampli[illegible] ex [illegible] in [illegible] autentice extend[illegible]

cent

[illegible]

[illegible]

[illegible]

legem rubrica [illegible]

[illegible]

mulgat[me] vbi ca. assig. [illegible]

hec verba hat et iure [illegible] sanctiu[illegible]

nisi post certum temp. obtineant. [illegible]

in iure vbi certum temp. designat. [illegible]

so' f. testamenti [illegible] et ff. alijs legibus [illegible] de [illegible]

[illegible]

[illegible] in legibus ciuilibus romanis [illegible],

ecclesiasticis. recurrendum hinc est ad ecclesiae consuetudinem, dum q. eas non obligare nisi atque exacte [illegible] ita Syluest. Nau. Mol. Valencia et alij sect. precedenti adducti. Gratian. n. 9. [illegible] est q. ecclesia consueuit vti iure Romano, ubi [illegible] quae sacris canonibus non repugnabant: fortasse vt gratos se Pontifices imperatoribus exhiberent et eorum in ecclesiam officia [illegible] remunerarent. hanc eccl. consuetudinem declarant c. cap. l[us] de noui operis nunciat. Vbi sic Lucius 3. vt leges non dedignant sacros canones imitari; ita et sacrorum statuta canonum principum constitutionibus adiuuant. Verbis adiuuant denotat Pontifex inuectam in tribunalia eccl. consuetudinem, [illegible] per constitutiones iudicandi vt explat Glosa, [illegible] canone leges cap. 1 att. Nicolaus Papa non q. imper. leges, qq sepe eccl. vtitur etiam nota verbum vtor. Vt de hac eccl. consuetudine non dubites. Accedit praxis ecclesiasticorum iudicum admittentium [illegible] q. iuri canonico non repugnat. quam omnes [illegible] inferunt Vasq. 1. 2. disp. 153 cap. 2 n. 25 et Suarez Lib. [illegible] cap. 8 n. 3 in alijs regnis in causis [illegible] libus deficiente iure canonico iudicandum esse sm. propria regni leges

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bimestre, [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] hunc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] assignat ut lex ad
[illegible] [illegible] [illegible] q. [illegible] sciverit de lege tunc
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in foro sciente, 2º [illegible] subditus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] n. poterit statim post bimestre obligari
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] notitia, Lex pervenit q. bimestre in-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ant. q. a nemo ignorans leges obligat,
[illegible]

[illegible] nec ant. ad [illegible] [illegible] neminis et scientes
legi [illegible] obligari ante dictos 2 menses q. ita collig. ex [illegible]
autentica [illegible] ex illis verb. post 2 menses dati erg. temp. valere
ubi n. exigit scientes ut observarent. Suarez cap. 18 n. 5 o.a aliquos
juris peritos; quippe hunc legis n. e. unicus scopus n. assig.dus bimestri
q. lex ad om. notitia perveniat, id est q. oes il. legerent, et una oes erg.
observanti incumbant, ut a principes qualit. imperia sua aurpiat,
exploret, et ob alios fine, quare liber erit a scientis reatu qui hoc
temp. legi n. paruerit. praeterea et si alii fine deessent sufficeret. [illegible]
e. principes velle hunc favores subditis indulgere. Cui n. obstat q. Ro-
ma sit stylus ut iudices ecclesiastici puniant transgressores legum Papae
ante elapsu bimestre, nam ille stylus vim legis n. hat. cum perveniat ex
[illegible] [illegible] [illegible] sufficientibus [illegible]
[illegible] detrahere

Cl.a 2.us dicentis e. an lex oblig. et ignorantes
transacto illo bimestri. affirmant Soto q. Lart. 4 Med. q. 90. negat
Panormit. Felinus et alii cap. 2. de constitutiob. oes ta. in dictis conveni-
unt 1º si ignor.a sit vincibili obligatus e. ignorantes, et n. excus-
ari a culpa, 2º ignor.a invincibili laborante excusatus e. a
culpa: [illegible] fere de verbis [illegible] e. id cum [illegible] cum Suarez leg.

finito

[illegible] ... obligare quo ad ... ; ... [illegible]
... ; ... [illegible] ... ; ... [illegible]
... ; ... [illegible] ...
include, ... leges n' attendunt ad ... moralit ... eveniunt

Prudent hic observant ... in ... titulo de statutis § ... Sylvestr vero lex ... cap 2 n 14 Gran ... n 18 hanc doct. n'ee extendendam ad Leges inferiorum magistratuum, nempe ad Leges episcop. synodale, & municipales, in iis namq n' urget ra que in legibus universalibus ideo minus temp. illis sufficiet, e' prudentum arbitrio

Discutere nunc restat, an in aliis regnis, que imp. Romano n' subiacent sit specialis statutum bimestre ad obligandas leges, ut in nra Hisp. et Gallia. Gran n 12 asserit ... sequit., n. leges imper in his regnis obligent, id q.a cum temp. obligat. nri legis pendeat ex prudentum arbitrio prudenter operabit., qui legis imper ... se gueret, cum ea lex mature et prudentum ... sit: presertim cum nri in legibus nul. ... statutum sit

Probabilis e' hec opinio & ob authoritatem P. Gran cuiq sunto n' ... ut in oppositum ... n' flectamur, ... prudentum arbitrium ... sit subditos longe distantes a curia n' posse obligari ante bimestre, n' vero existentes in ipsa curia nisi aliud legibus regni statutum sit ut in regno Lusitanie in quo teste Suario cap ... leges in curia obligat post 8 dies, in toto vero regno post 3 menses

Hec ... que de promulgat. legis in constitui poss., id vero statuendum sit de aliquibus specialibus legibus ... et ... quales ... leges irritantes ... et privilegia ... e' ad cuiusq specialem tractatum remittere.

Sect 4 Dubium casus dentio

Quo firmior reddat doct.a tradita qua leges promulg.

[illegible] sequitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] extorqueat [illegible] monete [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
an possit [illegible] [illegible] hec re [illegible] cominare [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
mercibus mutandis: [illegible] [illegible] hec [illegible] pretium [illegible] minuendum, an lt
illud vendere pretio maximo ut nunc ita [illegible] q̄ tunc videat subee
in vendit° aliqua [illegible], emptore q̄ grauari pretio [illegible], q̄ breui minuen
[illegible] e

Christophorus andrans Lib. 1 de restitutionibus principes
[illegible] Lo sic distinxit [illegible] venditor e aliq̄ e senatoribus, qui in senatu
factus e conscius decreti de minuendo pretio, [illegible] e aliq̄ priuatus ciuis, qui ex[illegible] se
natus ab aliquo senator audiuit; [illegible] ait nequit tunc maximo pretio currenti vende-
re, eo q̄ suo munere abutat ordinando illud ad emertus, q̄ longe debet ee
a iudice addit q̄ teneri restituere emptori summam excedentem pretium max
futurum: At v° si priuatus ciuis sit venditor [illegible] conscientia, ait, frantus
vendet pretio maximo currente.

Verum decreto e solicitus ee cuiuncumq̄ siue sit
priuatus siue iudex eas merces vendere, quarum valore sciat subito minu-
endum. ita Sylua verbo emptio q. 55 Nauarra 3 de restitutione cap
2 n 33, post sequit noster Valdelus Lib 5 disp 15 n 9 Ro. e q̄
nulla lex obligat ante sui promulgatione, et lex de pretio minuendo nondum
lata e q̄ non obligat venditores, q° qui tunc merces suas vendit pretio
currente licite et iuste illas vendit = pro b° con q̄ nulli irrogat iniu-
riam, cum pretium non extorqueat ultra taxam tunc existentem. Confirmat ille qui
ignorat mutationem pretij certo mercibus imponendi iuste ut oes fatentur vendit
secundum taxam currentem, q° et ille, qui conscius e future mutationis: pro b° con-
na, scientia de futuro non efficit [illegible] contractum presentem iniustum, dum aliunde in
illo non committit iniustitiam

Nec Andrans argumentum roburhet nam aliud e
querere an iudex [illegible] officij sui [illegible] negociari, l. an hec negocia-
tio seclusa lege prohibente reddat iniusta [illegible] notitie q̄ iudex in se
natu

sentiam hunc de mutat^e pretij: probres, si iudex nequeat ea uti et negotia- tur.... quibus dictu quod senatori facta e certior de mutatione pretij po- terit circa... merces distrahere: cum frumenti ... restitutionem n'teneat, nec iudex ... illa merces et frumenta pretio... ante promulgationem vendit.

quae venditio vt vndequaque licita sit aduertendum est n' licere senatori aut ulli alii qui sciat occulte nactus est de mutatione pretij fru- menti; n' licere inquam triticum coemere vt ante mutationem pretij illud vendat et sic maiori lucro ditescat, tunc quia legibus cum regni vetitum est in frumento negotiari illud emendo vilius vt vendat carius, vti habet lege 89 titulo 22 lib. 5 novae recopilationis: tunc quia (et hec ratio vniuersalior est) in tempore inopiae erit aduocando ad se per emptionem frumenta et merces quas poterant ciues vilius emere, et ideo cogit eos carius illas comparare; de ta'parua in his rebus nego- tiatio, quae saltem monopolium sapit, excusabit hos a culpa lethali vt docte decidit noster Molina tract 2 disp 345

2^us casus an seq divina reuelatione l ante Demonem sciret latam esse legem, tunc teneretur eam observare, et quidem si' cer- tus sit de illa ante promulgationem certum est n' teneri, cum deficiat aliquid essentiale requisitum ad eius valorem: dubium solum potest esse si certus factus sit de lege promul- gata tempore in quo ordinario rerum decursu ad eam regionem eius notitia pervenire n' possit, et dubij ratio est quia sublato impedimento causa naturali sufficienter appli- cata sortit effectum, atqui lex promulgata et n' ignorata est causa naturalis moralis et sufficienter applicata pro effectu obligationis habet

Dicendum tamen est cum nostro Suarez lib 3 cap 17 eum hoc qui habet extraordinariam notitiam certum esse de lege promulgata n' teneri ad illius observantiam, quia notitia legis debet fieri humano modo vt obliget, nec satis est qualiscumque notitia legis vt ita censeat sufficienter applicata, sed ea quae ab alijs est comparabilis sit per ea media quibus hoc vtuntur, et quibus regulariter legis promulgatio declarat

Dubium 4 An requirat accept^o Populi ad valorem

legis

Legis.

Sectio 1a. an et negatio de eius sumi...

Acceptationem legis a populo ... rata ... q. dicitur l. q. ... expediat, quae accep. l. pot ee ante pfecte constituta legis, l. post illa constituta q. n. e de 1a acceptatione ... aliqua Regna in qq. Leges n. valent ante ... a populo seu regno admittant ut in Regno Poloniae et in Aragonia ... Aust. in his eo regnis nequit rex ... solo ... legem ferre, ... in comitiis ... regno. ... tantum versat ... 2a accepta an postquam supremus princeps statuit legem ... solo ... regni proceribus facta promulgatione valor legis dependeat a populi acceptatione.

Affirmativam sententiam docuerunt aliqui tum Summistae, tum Theologi DD. Couarr. l. variarum cap 16 n 6 Nauar in summa cap 23 n 11 ... eadem citant Ang. Armilla et Sylues verbo Lex ... Henr. lib 7 de Indulgentijs cap 20 § 1 Lit. H. Azor ... et alij quos citat Antonimus Diana 1 pte tract. de legibus resolut. 1a

Afferunt ... fundamento authoritatem dictam Gratiani ... leges ... 4 leges formulae ... constitui firmari aut vera, et lex de qq. ... de legibus ... legis nulla alia ca nos tenet ... q. iudicio populi recepte ... sunt tum ... 20 ... q. nec potestas in principe ... ad ferendam legem independet ab acceptatione populi, neque ... subest potestas e voluntas ... obligandi ... subditos, ... ex altero cap. l. ex utroque ... ee ... pote eos inuitos obligare, q. ... suadent

1o ex eo q. princeps accepit potestem a populo ut ferret leges dependenter ab eius acceptatione q. ... donec accedat populi acceptatio ... an q. ... potuerunt populi se subdere regibus q. ... sub hac conditione se subdere et n. aliter ... nam ad hoc se subdiderunt ut legibus ... gubernarent, ... nullum aliud signum ... legis clarius e ... acceptatio populi, q. sub hac conditione se subdiderant et n. aliter: Confirmatur ex lege ... populus ... repugnat nequit omnino aliq. ...

Sed

ut sunt tyranni et quia talis lex iniusta est et [illegible] [illegible]

Probatur 2º quia licet voluntas in principe sit sufficiens ad hoc, tamen debet praesumi eius voluntatem esse ut lege non teneri in destruenda, sed in difficili. Atqui leges iniustae quoad [illegible] multa sunt; non est de principe existimandum velle suis legibus teneri iniustas. Confirmatur: potest consuetudo populi legem eam contrariam abrogare, quoniam potiori iure potuerit antequam acceptetur contrariis actibus praeveniri ne habeat vim: probatur cum plus requiritur ad legem a regno exterminandam, quam ad non admittendam.

Negativam sequuntur Cardin. Cavarella in prooemio Clementinarum q. 1ª, Suarez cap. 19, Vasquez disp. 156 cap. 5, Salas disp. 13 sect. 1, Granad. tract. 13 part. 1 disp. 7, Valdelius disp. 19 et est communis Theol. Probant 1º quia acceptatio legis est effectus ipsius legis, quoniam impossibile est quod sit conditio requisita ad observantiam ipsius legis: cum est eiusdem impossibile effectum in ea ratione qua est effectus esse causam et conditionem ad sui existentiam. Probatur antecedens: nam ad hoc fertur lex ut populus ei pareat et ad id obliget, quoniam populi consensus in obediendo legi est effectus ipsius legis et ideo requiritur ad legem supponi.

Probatur 2º urgendo hanc rationem: potestas regis non est subiecta populo quoniam non pendent in legibus ferendis ab acceptatione populi; consequentia est bona. Probatur antecedens quia si populus esset supra reges, omnis recta gubernatio confunderetur nec posset rex coercere subditos et legibus ad obediendum compellere. Praeterea nulla esset monarchia in orbe quae est optima et magis conformis rectae rationi; quoniam si attribuenda est suprema potestas in principe ad regimen suorum, debitum est eam non pendere a voluntate suorum.

Probatur 3º diluendo 2ª rationi fundamentum sententiae oppositae, quia posita hac in principe potestate non est credibile velle in suis legibus ferendis expectare acceptationem populi, quoniam ex hoc capite infirma redditur sententia opposita. Probatur antecedens quia principum oppositum debet ex multis colligi. Lex vero regum, quae absolute praeceptiva est in quo ostendunt voluntatem absolutam principis. 1º quia transgressores impositis a lege poenis comminat; 2º quia nullus

reus

[illegible] tamen [illegible] transgrediendo legi [illegible] acceptatam, in [illegible]
[illegible] tunc culpa de qua [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in principe voluntas ad acceptandam legem

Sect 2ª fertur Iudicium de Vtraque sententia

Qui sincero intuitu vtrumque se puncta discusserit deferret et authoritati et rationum pondere veritate, in hanc 2ᵃᵐ partem inclinare, sed q[uia] ne veritate deserat aliquomodo temperanda, xª quas credibile e[st] locutos eius patronos, de q[ua] sequentibus dictis sistendum erit.

Dico 1º vt lex promulgata obliget q[uoa]d 1um institutum n[on] pendet ex acceptatione populi. ita Sal[as] q[uos] pro 2ª sa. quorum ratio id probant nam in principe supremo hanc potestatem condendi legem independent a populo cum suprema potestas a nemine limitari possit. quibus adde legis transgressores peccare q[uan]do late legi n[on] parent quo independent ab illorum acceptatione lex obligat alias n[on] peccarent legem violando. Secus dicendum e[st] de principibus n[on] habentibus supremam potestatem, vt ii qui in germ[ania] et Italia Potentatus nominantur: q[uia] ex xª norma et potestate eius ab imperatore data legem ferrent. l. dependent l. independent a populo

Dico 2 principis ad servandam legem pendet a populi acceptatione saltem negativa aut indirecta. et hanc sententiam tantum videntur mihi locutos esse sapientes authores ad q[uo]d percipiendum notandum e[st] duplicissimo posse populum acceptare legem. positive mediando principi ab ipsis popularibus legem acceptatam fuisse. 2 negativa non resistendo legi, aut tumultuando lz aliqui sint qui eam transgrediantur, quorum 2um iste modus acceptationis narratus e[st] vt lex seruetur. Probat nunc dictum stringere potest q[ua]n[do] maior pars populi legi resistat et ex hac repugnantia sequatur in rep[ublica] perturbatio q[uo]d lex illa n[on] tantum inutilis e[st] reip[ublicae], sed etiam nocumentum affert ad cuiusmodi legi n[on] obligant subditi parere quod in populi potestate saltem indirecte e[st] q[uo]d lex valorem n[on] habeat. 2º p[er] contrariam consuetudinem cessat valor legis, sed a primo promulgationis legis possunt in rep[ublica] exerceri contrarii actus quo decursu temporis ob pertinaciam populi lex suum valorem

frustrabitur

frustabit

Quinto dicit in statu nis de ... potest populus ita degerat quod ... ut non possit ita se gerere quod ... possumus ... possumus. quia qui legi ... peccat lethaliter, peccabunt qui in re pugnae et perturbationi in res authores extiterint: reliqui vero non peccabunt, si ex legis observatione perturbationem ... ac forte lex ... valore privabit. Ita dicendum de inuchentibus contra legem consuetudinem peccare etiam ad tempus ... transacto ad consuetudinem ... nullum peccatum erit in transgressione legis et sic intelligenda est ... contra. Nam legem ad suum valorem indirecte pendere ex populi acceptatione

Notat hic optime Vallesius noster Lib ... disp 10, n 23 cum dicit maiorem partem communitatis debere legem non acceptare ut inducat consuetudinem contra sermonem, et non de communitate ... si ea ampla sit ... de communitate partis; si ea non ampla sit vg ut lex ... non obliget ... est ut a maiore parte orbis Christiani non acceptet, aut lex imperialis a toto imperio ... satis est quod in qualibet provincia a maiore parte non acceptet vg si in Italia aut Hispania immo in ... regnorum provinciis a maiore provinciarum parte non acceptat non ex intentione legislatoris omnes communitates perinde ... ut ... constituunt una et eadem communitate tunc ... si ab aliquibus communitatibus lex recepta sit illas non obligabit si a plurimis aliis non recipiat ... Bulla Clement 8 de largit. ne munerum regularibus prohibita non obligat familias religiosas, in quibus viget eius observatio, si a maiore parte religiosorum ordinum non recepta sit

Dico 3 potest populus tantisper legi ... inducere vim ... appellationis donec responsum a Principe ... in hac ... non ... a mandato ... principis ... e appellari, negant tamen ... a lege, quia nullum extat in iure cap, ubi talis appellatio concedat plura quae prohibeant lege finali digestis de appellationibus et lege ... ff de verborum significatione ... Suarius Lib ... cap 16 n 16 Gran disp 6 n 9 ... videtur conformius ... et consuetudini, quia appellatio non est rigorosa, cum non sit ad superiorem

alium

illius principis, et si hubi supplic° domo principi ut ... benigne
omitti in obser^te consuetudinis, quia ... in legibus canonicis ...
[illegible] ad observandam legem
et si in observ^ne [illegible] ex benigna interpret^e volun-
tatis principis suspendi obligationem, et ego semper posse suspendi crediderim
cum P. Sala disp 13 sect 4 n 20 Villalob tom 1 summae tract 1
Dubio 16 n 6: quia supplic° debet fieri quando timet aliquod incommodum in legis obser
vantia. et ex hac omnino explicant lex finalis de appellationibus et Lex si-
quis poena de verborum significatione

Dico 4 si lex sit gravis valde, et alias ius-
ta esset posset licite non acceptari a populo, quia praesumitur lata fuisse a Princ
non animo oblig^di absolute, sed ut exploraret mentem subditorum quo illas leges, qualiter
illas acceptent: unde poterit unusquisque se subducere a legis gravamine.
At si aliud constet de voluntate Princ, et lex sit iusta standum erit pro
lege, tunc enim obligabit. Ceterum ut notat Salas ubi supra si sit contra pri-
vilegia et populi consuetudines poterit per epikeia benigne interpretari.

Haec ex dicta 1a [illegible] respondeo ad auth^tes
dum dicitur Gratiani non esse ad rem, ibi enim tantum dicit leges firmari usu hoc est
consuetu^e roborari quod [illegible] est adducere eius valorem pendere ab accept^ne po-
puli firmari enim supponit iam leges institutas et perfectas. Lex de quibus digestis
de legibus de consuet^ne potest interpretari quia consuetudine firmatae leges fortius nos
Ligant

Ad 1m negat antecedens ad probationem nego taliter accepi
sse reges potestatem a populo ut absolute accepisse, et ea accepta non amplius a
populo pendere, et ut hoc verum foret de potestate seculari: de ecclesiastica non
falsum est: nam potestas Pontif a Christo Domino immediate emanavit, ut contrarius intellig^da est
2a 2ae, etc

Ad probationem 2as dum leges non esse in destruct^ne, quod
a populi accept^ne non pendeant fortassis esse in destru^ne si ad populi nutum
ferrent vel auferrent. ad confirmationem patet consuetudo leges abrogare conveniente

principe

principe, in ta ille ignoret voluntatem, spectabis erit longiori tempore vacare donec cumulatius præsumat talis lex: vt in Disputatione latius dicemus. nunquam lex talis, vel ex consuetudine, post legem, formalitatem, Deo directe a populi acceptatione non pendet

# Disp. 5 de Lege æterna.

## Sect. 1ª in quo consistat Lex æterna

Divinam legem trifariam dividunt Theologi scilicet in legem æternam, Naturalem et positivam. æterna quæ est ratio gubernans universi et creaturas omnes sive rationales sive irrationales ordinans in ordine ad bonum universi: Naturalis, quæ est ratio creaturæ rationalis, vt voluntatis affectus moderentur secundum bonum, vitando malum. positiva, quæ tradita fuit per revelationem tum veteri synagogæ ad observantiam ceremonialium et moralium præceptorum tum ecclesiæ per Christum Dominum circa confessionem et administrationem sacramentorum. de hac lege aliquid dicemus ad calcem huius tractatus, nunc de æterna et naturali lege sermo erit

Suarez gran. tract. suo 2 disp. 1 et 2 sic definit legem æternam est divinæ mentis imperium promulgatum, quo creaturæ omnes in suos fines et universi bonum a Deo supremo principe ordinantur ex æternitate. probat 1 definitionis bonitatem quia omnis lex consistit in imperio. 2 quia creaturæ omnes subiiciuntur æternæ legi etiam quæ irrationales sunt quæ etiam obligantur ad opera naturalia quatenus ad ea necessitantur 3 quia in Deo sua promulgatio huius legis est ab æterno per Verbum divinum, per quod Deus exprimit quidquid de creaturis ordinavit

Dura mihi visa fuit hæc ratio et definitio legis æternæ 1 quia nequit Lex æterna in imperio consistere, nam omne imperium est intimatio voluntatis superioris inferiori facta, et ab æterno nulli fuit facta hæc intimatio quia etiam omni subiecto nam ab æterno creatura nulla fuit, cui hæc voluntas intimaretur. nec satis est dicere Verbo fuisse hanc

voluntatem

voluntate manifestata 1 na lex eterna e' actu totius Divina et n' Dlui 2º verb Diuinus n' e' subitus tali legi At lex e' imp ad actum directa spectat 2º arguo q' creatura irrationale relatiuum eterna legis imper n' e' nisi creatura rli q' lex eterna nequit in imp existere.

C.q. eterna lex decretum D quo ab eterno media congrua disposuit creaturis vt suis nali finem in ordine ad bonum vniuersi poterent sic suarz lib 1 cap 3 n 6 Sala disp 4 sect 1 et e' ad mente SS PP qui de lege eterna sermonem instituunt. Sti Aug lib 22 c.a Faustum cap 27 Lex eterna e' roa diuina .t. voluntas D ordine nale conseruari iubens et turbari vetans Sti Antonini 1 pte titulo 11 cap 1 § 4 Damas lib 2 de fide cap 12

Nec dee' rosi suffragium ex decreto diuine vo= luntatis conueniunt, que de Lege eterna Theol tradunt: sit q' sit immuta bilis, q' moueat et dirigat creat ad asequendum suum finem, q' illis adhunc disponat media, q' ex ipsa depeat xxxx et gubern vniuer si q' tale decretum D hat roem legis eterna. confert q' in nullo alio actu di' uino pot existere, n' in imper politico vt sup pbatum e', n' in monas= tico, q' talis actus n' e' in D 1. n' ect existeret reputaretur ad roem legis eterne cum sine ipso ora pitari possent media actu voluntatis et sine D: Denique nequit talis Lex existere in sola simpliciis intellige, cum ea tantum ostendat modum quo conseruari possit vniuersum, nihil tamen pcin bat ad huiq conseruare

obiicis lex existit in imper D Lex eterna hat roem legis q' in imper Diuino et n' in decreto statuenda e'. min pbat pluribus scripe locis in qq lex eterna legis roe pgeat Prover. 8 certa lege et gyro vallabat abyssos et infra legem ponebat aquis ne= transirent fines suos Job 20 q' ponebat fluuijs legem Psal 148 statuit ea in eternum et in seculum seculi preceptum posuit et n' pteribit. q' lex eterna hat ppria roem legis et precepti

R. oceasamus distinguendo mini hat roem legis im

pprius

[illegible] legi non mini sin aliquam spectato [illegible]

[illegible] lex in [illegible]; [illegible] et lex est regula [illegible] lex æterna e

regula [illegible] certa [illegible] efficacit [illegible] creatura [illegible]

e' stabilis et immutabilis [illegible] a lege [illegible] aliquas excep^{nes}

et privilegia, sic a Lege æterna sunt aliquæ exceptiones et privilegia ut

q' ignis applicatus combustibili n' comburat: q' bestiæ famelicæ ab esu abstineant

et alia plura miracula, quæ et a regula ordinaria exorbitant, n'ta' a de-

creto et voluntate speciali Dei

Ad 3^{am} no' Legis metaph^{ca} capiendu' e'

in locis sacris adductis Et p' terræ limbos cingente maria intra quæ, ne

effluant coercent ut annotant docti interpretes et ex cornelio et Salacrario

omnis Videre e' ad versiculum 28 eiq' cap 8 proverbiorum ex qq. Alicta manet

argta 3^{a} gran

## Sect 2 Alia de Lege æterna enodant dubia

1^{us} dubium quæ nam subiiciant legi æternæ.

D. an 1^{o} nullus actus D siue naruus siue liberus subiici legi æternæ. de

1^{o} genere actuum nullum pot' ee dubium, cum actuum nalium nulla sit lex. de ac-

tibus liberis sic probo q^{a} Lex e' ad actus distinctos ab ipsa lege, sed actus

diuinæ voluntatis de pse sunt cum ipsa lege q^{o} n' subdunt legi æternæ: cons

e' euidens, min' certa probat mai, q^{a} oia quæ dicunt de lege, qualia sunt diri-

gere, et obligare nequeunt intelligi nisi de actu distincto a lege. Hic

discursus probat nullam ee proprie legem cui actuum internorum D, sed tn' late

sumpta lex p' regula actuum liberorum D pot' dici mens diuina lex et

regula voluntatis quatenus ipse proponit quid exequi expediat.

Dices Deus nequit mentiri q^{a} diuino dicta-

mine prohibet mendacium, q^{o} tale dictamen erit lex rei voluntatis diuinæ

q^{o} operationes liberæ dei subiiciunt Legi æternæ. Probat Deus postquam

decreuit aliqd exequi nequit n' illud executioni dare, et ide' e' de promissione

q^{o} tale decretum et promissio erit Lex rei voluntatis diuinæ. Probat cons

ex vi

ex vi sui decreti et promissionis tenet implere pro sua fidelitate.
g.° etc.

Ad 3um neg.do ant. n. q. e. divinum dictamen lex est voluntati divinae, ostendit enim omne obiectum bonum et malum propositum aut obiectum materiam; sed ob rectitudinem suae voluntatis nequit tale obiectum amare: unde si per impossibile in D.m mendacium caderet, fieret ab hac rectitudine destruere non vero a lege, unde tale mendacium nullam circumstantiam inobedientiae induceret ad propositum; concesso ant. negat cons. in pra. esse admittendum promissa et decreti orit ex eo quod suum destrueret attributum immutabilitatis Dei nec aliquid patitur ab una voluntate non mutari materia. Praeterea D. non fallendus pro defectu implendi promissa tenet ex rectitudine et sanctitate suae veracis et fidelis voluntatis.

De aliis ex a D. dum e subiicia legi aeternae sive ea sint agentia naturalia sive libera, illa dum accipiunt a D. propriam et complementum propriae naturae appetitus et inclinationes ad suum finem naturalem: Haec dum participant cognitionem naturalem boni et mali, et alia media quae ad suum finem naturalem admittant, nec in suis liberis actibus propediunt: unde ut bene notavit Salas disp. 4 sec. 1 in d. distinguendo iii duas leges aeternas, aliam quae regit creaturas rationales, aliam quae irrationales et inanimes 1a strinet non legem cui sit subiecta legum capacia, et in illam det veram oblig.° 2a vero non nisi metaph.ce pot vocari lex, cuius ergo oblig.° sit infallibilis efficacia operum decretorum, cui correspondet ex parte creaturae necessitas in actione, et hoc modo brutum exhibet obedientiam legi aeternae.

2us dubium, an haec lex aeterna sit fons et origo ceterarum quae mundum regit? R. affirmative nihil e in temporali lege, ait Aug. lib. 1 de libero arbit. cap. 6, quod ex lege aeterna non derivat; non e non lex divina e 1a lex cuius D. sit summus legislator omnium, a quo omnis potestas legislativa in caelo et in terra nominatur, ergo ut humani legislatores accipiunt potestatem a 1a legislatore D., sic omnes leges ab illa 1a et aeterna suum robur accipiunt.

3us

3ᵘᵐ Dubium an hæc lex sit [illegible]

[illegible] lege [illegible] et [illegible] quæ [illegible] uersas creaturas, [illegible] quæ partes legis una integram legem æternam constant, et uniunt in uno et eodem fine quæ respiciunt [illegible] bono [illegible] uniuersi; sic uocamus regulam S. Benedicti [illegible] S. Francisci [illegible] singulari [illegible] sit unicum præceptum, [illegible] tendunt ad [illegible] et obseruantiam [illegible] instituti

# Disp.º 6ᵃ De Lege naturali et in quo sceptrum [illegible] essentia sita sit

## Sect 1 Triplex sententia expenditur

1ᵃ sententia tenet legem naturalem consistere in dictamine rationis, quo quisque discernit bonum a malo: hanc cum amplexi sunt Theologi Alensis, Soto, et Viguerius apud Suarium Lib 2, cap 5, § 9; Valencia q 1, puncto 5, Salas disp.ᵉ 5, sect 1; Gran tract 2, disp 1. et videtur hæc fuisse mens Veterum PP. Amb Lib 5, epistol, epist 41, cum hæc verba lex sit naturalis [illegible] nec aliqua [illegible] Lectione S. Max[illegible] Centuria 5, cap 13, lex naturalis est ratio naturalis. S Augustinus Lib 2 de sermone Domini in monte; quis enim legem naturalem in cordibus hominum scribit nisi Deus

Hæc sententia quatenus [illegible] rationis dictamen legem naturalem asserit, [illegible] nec leuibus impugnationibus obnoxia est. sit 1ᵒ lex naturalis [illegible] est Lex et præceptum, [illegible] dictamen rectæ rationis [illegible] rationem legis et præcepti [illegible] consistit Lex naturalis [illegible] Valet et maior est [illegible] sensus tum Veterum tum recentiorum Theologorum, qui ex S. Scriptura recte deducunt peccata [illegible] talia esse, quia sunt violationes præceptorum naturalium quod doctus clare tradit Apost ad Rom 4 ubi non est Lex nec præuaricatio ex quo loco S August eam celebrem peccati definitionem constituit Lib 22 contra

Faustum

Firmus, seu conm peccatum ee dictum, factum, concupitum contra Legem aeternam

Min' syllogismi prob' quia talis ratio non
e praeceptum superioris, sed actus naturalis quo cognoscit hoc honestum et
turpe et naturam obiecti, ergo tale dictamen nequit esse Lex. Prob' ant. nam tale dicta
men oritur a pote eodem subposito nempe a proprio intellectu, qui non est a supe
riori, et ideo nequeunt habere vim obligandi. Confirmatur nam dum ostenderit quod bo
num, vel quod malum sit non inducit obligationem, sed tantum indicat obligationem iam
existentem, quia velut indicium aliud vel, cum nihil aliud faciat nisi osten
dere malitiam obiecti nequit habere vim obligandi, sed tantum erit index obliga
tionis qua tenet natura rationalis ad vitandum malum morale.

2a impugnatio sit Deus habet suum dictamen, quo
cognoscit malum esse mentiri non stare promissis et similia, et tamen tale dicta=
men non est Lex nec voluntatis divinae, ergo nec indicium et dictamen huma
num nec voluntatis humanae. Prob' cons. quia idipsum quod facit dictamen humanum
nec voluntatis humanae facit dictamen divinum nec voluntatis divinae, ergo vel
utrumque habet rationem legis naturalis vel neutrum.

2as iam excogitavit vnicus et singularis P. Ga
briel Vazquez 1.2. disp. 150 cap. 3 dum docuit legem naturalem generis et essentialiter
consistere in ipsa natura rationali in se, et vt est fundamentum omnis honestatis, ita quod pec
catum ideo tale est quia opponeretur naturae rationali, et dictamen solum se haberet vt cog
noscens talem disconvenientiam

Haec quoque sententia difficulter admissa est: quia aliud
est fundamentum legis aliud ipsa lex sed natura rationalis solum est fundamentum legis naturalis, ergo ipsa
non est lex naturalis. Min' prob' nam ea propter quae prohibet mendacium et homicidium est quia
haec actiones disconveniunt naturae rationali, ergo ipsa rationalis natura est fundamentum legis non lex
ipsa. Confirmatur et declaratur haec natura fundamentum legis est quod bonum et rectitudo, quae
in aliquibus actionibus relucet in ordine ad tale bonum, et tamen tale bonum non
est lex ipsa: rursus indigentia pauperis est fundamentum praecepti eleemosynae, et tamen
talis indigentia non est praeceptum, ergo fundamentum legis non est ipsa lex

2o quia ex hac quoque sententia sequeretur Deum non esse principium

legis

legi naturali actum, quippe n minus imo magis sedet divina pro, meritatis prohibens, et ex eo divina non e lex nalis, n ex hoc q° hec divina non erit quo lex nalis reddet. nec effugiet, dat dicenti hoc ee capacem subiectionis ad legem n v° Deum, q° n alia roe hoc subiicit legi nali nisi quatenus seu hoc identificata sua met nalis substancia, cui malum morale dissonum e', atqui Ds hoc non identificatam suamet substantiam cui malum morale summe dissonum e', ergo subiiceretur sue legi divine nali q° e' absurdissimus.

Ut se utrumque incomoda vitaret P. Franciscus Suarez Lib 2 cap 6 § quandam, sectatus e' q° tribuit Victoriae in relectione de fugientibus ad viam rom' n° 8, dum dictamini rois adiunxit actum divinum prohibentem sit voluntatem qua Ds vult obligare creaturam roe cuius adiungit nova malitia actui turpi, ut qui seclusa lege prohibente turpis moraliter sit, reddat turpior accedente lege tunc eo incipit ee ille actus transgressio legis et iniurias Deo hanc mediis sa veritas tetigisse sonceo displicet ita q° actum divinae voluntatis legem appellet, cum ex dictis vitet legem consistere in actu intellectus et imperio; ceterum qualiter ad veritatem possit propius hec opinio appellari fauens existimamus

## Sect 2 sa nostra duplici asserto apperitur

Ante suppono tria 1° e' e malis moraliter alia ee que mala sunt q° prohibita, alia que prohibita sunt q° sunt mala 1° generis sunt ea, que ob varios legislatorum fines prohibentur, l cavendi saevum aliquem, l facti tuendi, ut videre e' in lege de sacro audiendo, et ea que lusum prohibet istius e generis actiones prohibite ex se n sunt male nisi post prohibitionem, alterius generis actiones ex re afferunt turpitudinem independenter a lege quales sunt homicidium, furtum, sacrilegium.

2° suppono nihil posse here roe legis nisi sit signum et intimatio voluntatis superioris: id fit ex dictis, et roa eminet nam ligare et obligare, qui e' principuus effectus legis n' pot fieri

nisi

mvi a potentiore vt que cogat inferiores, g° vbi n' e' superiorit ordinatio n' pot e lex

3^m suppone oe malu morale prohibitu, oe adeo vt eo q' bonu et oe malu natu prohib e' a D: spectat e ad supremu rerum Ditore et gubernatore vniversi' creatura dirigere in suu finem p media ipsa bona eri' prescribendo et prohibendo mala: que veritas abdita e' a regio Psalte Psal 5 quoniam n' deus volens iniquitatem tu es, vi prohibe' vt notat Lorinus noster eandem doct^as passim e' reperire in u PP. Amb lib de paradiso cap 8 peccatu e' legis divine praevar^o et celestium inobedientia mandatorum. August lib de voluntate D quicumq' legi nali obviat, D voluntate n' servat. hr pratti'

Dico 1 dictamen recte roi' in se consideratum regula prali e humanaru actionu n' lex preceptiva: ita ij AA qui hoc dictame' leges indicantes, vocant hoc e' index malitie obiective nihil ta' precipiens vt sunt Greg Almainus, Gabr, et Hugo Victor apud Suarez citatum illo cap 6 in 3. nos huic adverti' potendu ss ex sect precedenti, ss e ille qq impugnavimus 1^ds ra

Dico 2 dictamen roi' vt provenit a D legislatore het vim et energia legi nali. explico sed D vt author na adhoc vt creatura rnali vitaret malu et sequeret bonu, indidit ei' cognitione vtriusq, qua bonu sua na congruum sciret, et malu dissonu; que cognitio e' veluti imperiu, quo D vt author na loquit creaturi, ita e vt author grae loquit creaturis p revelat^es et cognit^es supnales, vt author na p nales cognit^es cu ulrob loquit. Suade e, e' hoe cognoscere turpe ee mentiri et dignu q' fugiatur, ac si a D audiret peccatu e' tibi fugiendu: unde g° virtuale imperiu a D vt na authori nobiscu locutio e' lex nali, que a D accipit nos oblig^di vim et energias

Hoc dictamen et lex na pot considerari 1. p mu actu 1. hitus: actu e' ipsa actualis cognitio boni et mali dictore rox cui p^pe' ovenit roa legi nali: At p mu hitus lex nali e' ipsa

intelectualis

intelectualis vi potens tale cognem elicere, in qua e quasi in radice ... bono et malo, que naliter debent intellectui creato quasi in signum ... huic divina: de quo intelligitur e versiculus Psal 4 signatum e super nos lumen vultus tui Dne hoc sigillo nos sigillavit mundi Plastes et per eo potius segregavit a velum

Nunc probo sc° l° quia legislator humanus n' aliter obligat nisi quatenus subditis per imperium suam voluntatem insinuat, ergo Deus quatenus per dictamen rois suam voluntatem insinuat obligat creaturam roalem: probo cons nulla surgit oblig ex imperio legislatoris nisi tale imperium sit ex intentione oblig^di, ergo tale dictamen rois in se n' obligavit creaturam roalem nisi quatenus a D e intendente per illud creaturam obligare

Probo 2 quia in nullo actu divino pot consistere lex nalis ergo in dictamine predicto consistit: probo ant nullus actus divinus pot habere rationem imperij et insinuationis divinae respectu creaturae; n' quidem dictamen divinum per illud e nahil notificat D creaturae, neque etiam decretum de infundendo hoi tale cognem de malo, nam illud decretum potius e causa legis, cum sit decretum notificandi hoi, quod sequi debeat quod fugere restat ergo ut in dictamine rois modo explato consistat

At rogas ex quo nam divino actu accipiat lex nam vim oblig^di? Res in divina voluntate cum decreto de dando hoc scilicet decretum de illustrando humanam mentem cognitione primorum principiorum moralium, quae cognitio foret in hoc semen moralium virtutum: tale ergo decretum in D oriatur ex complacentia quam hat quia virtute, et displicentia quia vitia e causa legis nalis, et inde ipsum dictamen rois haurit suam vim oblig^di

Dices etiam ab eterno decrevit D suadere opera ... ex complacentia quia illa opera ... lege nali tenemur ea sequi, ergo n' ex eo ligamur ad opus ex dictamine rois, quod hoc suaderat a D ut complacente quia tale opus ret bene suareh quod aliquod opus suadet D ex complacentia ad tale opus ita tamen ut n displiceat De opposito tunc n' tenemur ex lege Dei ad tale opus patrandum, quia ita reluceat bonitas in opere inutile ut in opposito n'

sit

ut supponitur et in legibus per legem naturalem [illegible] [illegible] prout vere [illegible] rationis [illegible] displicent; et ex hoc inducitur quod [illegible] [illegible] in lege naturali obligationis [illegible] recta [illegible] dominium actionis [illegible] quod Deus in creaturam suam exercet

## Sect. 3 fit satis contrarius argumento.

Obiicies primo etsi D. non prohiberet mendacium aut homicidium, dato impossibili, nec de illo displiceret, adhuc homo teneretur non mentiri, et haec obligatio proveniret a lege naturali, quod lex naturalis consistit in dictamine illo in se sumpto: probatur consequentia quia tunc nullus actus supponitur in D., per quem tales actiones prohibeantur. Minor probatur quia obligatio ad vitandum malum provenit a lege. Confirmatur nam omne malum moraliter peccatum est, et omne peccatum est contra legem, iuxta illam Augustini definitionem, est factum, dictum vel concupitum contra legem aeternam, ergo omne malum moraliter est contra legem, et in ea hypothesi malum morale esset quod fieret contra dictamen rationis, quod esset peccatum, ac proinde ipsum dictamen in se esset lex

Resp. 1 ex facta hypothesi sequi utrumque et quod mendacium esset licitum et quod esset prohibitum: 1um quia non prohiberet a D., et quod a D. non prohibetur nequit esse malum, Deus enim necessario quodcumque malum prohibet et aversatur. 2um quia cum mendacio intrinseca turpitudo, a qua denudari nequit, ac proinde malum morale committeret qui mendacium proferret. Et quia hypothesis procedit materia a prohibitione, supponit quod tantum mendacium ab homine proferri, neque esse D. qui prohibeat. ideo melius

Resp. 2 concessa maiori negando minorem: ad probationem dico non esse obligationem ad vitandum malum omnem a lege et omnem ex ipsa natura rationali ad bonum inclinante, quae minus proprie dicitur obligatio: haec enim vox importat primario esse ad negandum, necessitatem propriam moralem seu legalem, quae est effectus legis quod in hypothesi facta homo teneretur non mentiri, et non occidere non ex vi legis naturalis, quae nulla supponitur, et ex vi sui naturae [illegible] alligat ad bonum sequendum et vitandum malum: nam ut eiusdem necessitatis ex se

ad

ad vivendum secundum rationem naturam, et quemadmodum ad frigidum calorem non deservat et vivat, frigus quo deservit: sic his in ingenia necessitat ... quod vivat rationaliter sequendo honestatem et vitando turpitudinem. ... exemplo de divina natura ... necessitate quadam tenetur non mentiri, nec ... aliqua lege obligat ad id, sed ex sua natura et sanctitate ... inclinet et alliciat ad bonum hanc; non quo teneri ad non peccandum semper ... legis

Ad confirmationem ... distinguo minorem, quando hoc sit illi aequale, nego minorem, quia semper ... peccato sit transgressio ... minorem: quod quod S. Aug. descripsit peccatum quod sit contra legem, sermo illi est de peccato ut nunc se habet, non de eo in nostra hypothesi; quod si velit intrinsecum ... peccati esse contra legem, ... actiones intrinsece malas seclusa omni lege non fore peccata. ... malum moraliter, quod est latius quam peccatum, quod verbaliter est quod annuerit secutare.

Infero ex his in ... actionibus turpibus duplicem esse maliciam, utramque inter se mixtam, alteram quae ... ex obiecto ipso turpi ut tali cognito, alteram ex oppositione ad legem prohibentem: utramque tenetur vitare homo, sed plus tenetur vitare oppositionem cum lege Dei quam Deo ut supremus Dominus plus obligat scientia humana quam ipsius hominis natura.

Instabis: in hypothesi facta homo peccaret lethaliter periurando vel furando, quod tota vis legis ... in dictamine ... in se sumpta est nec vis illi addit ex displicentia quam habet Deus de peccato: consequentia bona est ex eo quod homo non magis peccet quia opponit dictamini rationis ut sumitur a Deo legislatore quam quia opponit dictamini in se sumpto: ... quia tunc homo fieret dignus aeterna poena quod quia lethaliter peccaret: probatur antecedens, nam Deus ideo punit peccantem aeterno supplicio, quia ipsum peccatum in se dignum est aeterno supplicio, alias Deus non esset aequus arbiter puniendo aeterna poena, cum quin ... peccatum non est dignum poena aeterna.

Respondeo negando antecedens quia cum tunc non supponatur Dei prohibitio non potest esse peccatum mortale. nam hoc suam potissimum maliciam desumit ex eo quod sit offensivum Dei: unde negandum est probationem antecedentis quippe ubi non est

reatus

reatu peccati mort requirit ee reatu aeterni supplicii q. e. infligit pec
catu mortale et iniuria D infinito illata, n. assignata supplit. n. sufficere
iniuriâ creature, quae q.a limitata e limitata malitia, per consequens infinitae,
et limitatae poene peccantes obnoxius redditur. ad 1. Rtamus anii, D punit pec
cantes q.a lege aeterno supplicio, q.a ipsu peccatu est tale e ablegalit
im se sua malitia, ta ut opponit ne, q.d ut opponit legi dignus e aeter
no cruciatu expiari, n. v.o si inadequate sumat pro oppositione ad ro dicta
men roi.

Instat Z hinc fieret rusticu, q.i periurando n.
peccaturus lethaliter si ignoret a D ee lata lege de n. periurando et
si aliunde cognoscat malu ee periurare, q.d dici nequit, ro seqni probat
na tota malitia mortalis illius actionis provenit ex opposit.ne cu lege q.o
si inuincibilit ignoret lex (de hac e ignor.a loquor) lt det ria de ma
litia morali actionis adhuc n. dabit peccatu, na tunc lex ne eet quan
n. eet ne hoi rustico illa inuincibilit ignoranti

Res neg.do ani imo repug.a in abiecto in
uoluit nempe q.d ignoret lex nali et cognoscat obiti turpitudo, na nul
lus prius morale cuidenenieu e q.d mala moralit et peccata ee prohibita
a D: ex una e cognit.ne narto infert alia: quare lt barbari sint,
qui ignorent aliqua precepta legis ne, nullus ta reperiri e qui ignoret pec
cata a D prohiberi, q.d si talis ignoratio det ea erit vincibilis et culpabilis,
cu sciat ille rusticus notitia malitiae obiectiuae ex qua deducere posset cog
nitione legis prohibentis et ideo a reatu lethali n. erit immunis. inculpa
bilis v.o ignorantia de tali lege n. erit nisi ad breuius temp

## Sect 4 re sequa soluuntur arg.ta

obiicies Z lex e actus liber legislatoris ro ac
tus ille diuini ex q.o resultat indictamine pceptiua si actus nary q.o
n. poss ee ca legis nalis probatur min na supposito decreto de creando hoe
nanis e decretu de infundendo hoi lumen nale ad fugiendu malu, praeterea

[illegible] le mali abte natura e' [illegible] q° etta. [illegible]

[illegible] [illegible] abte nego min: [illegible] q D decreuit [illegible]

[illegible] [illegible] vt lex [illegible] a legis=

latore [illegible] imposita.

obiicies 3 actus humanus ex eo bonus l. malus

moraliter e' q^a conformis e' l. difformis na rōali q° na rōalis lex [illegible]

e' [illegible] talis actus: probat ea na [illegible] [illegible] ... a quo de=

sumit bonitatē l. malitiā actus = [illegible] ani q^a independent ab [illegible]

mentiri dedecet na rōalē, et [illegible] [illegible] de quorū e' na rōali

q° ex hac debet desumi bonitas l. malitiā actus.

[illegible] si aliqd aliud deest [illegible] malitia

eā l. bonitatē actus mar[illegible] iudiciū rōis et dictamen qd bonū qd ve ma

lū sit ostenderet; At qui tale dictamen nequit haere rōē legis q° etta

min pbr q^a tale dictamen dictat qd sit bonū l. malū, vt voluntas fugiat l. appetat,

[illegible] obiectū conforme l. difforme [illegible] na rōali q° tale dictamen supponit bonitatē l. ma

litiā in actu ex obiecto desumpta, vt conformis l. difformis na; q° [illegible] conformitē ab tale dic

tamen nequit actus sumere suā bonitatē l. malitiā, [illegible] hęc ea q^a obiectū n'

deo malū e' q^a iudicat [illegible] illud dictamen ee malū, sed potius e' [illegible] deo iudicat ma

lū, q^a vt malū e' q° aliunde debet sumere suā malitiā, nempe ex na rōali

cui difformat et n' a dictamine hoc argto [illegible] vasqz suā sa

[illegible] distinguendo anis ex eo bonus l. malus moralit

e' fundamentaliter [illegible] anis, ex eo formaliter malus e' nego anis: nec aliud pbat an

tis pbatio: etē, sine actio deceat sine dedeceat na rōalē dicta dictamen [illegible]

actionē ea bona erit si n° respicit, vt turpis damnabit [illegible] ex na ipsa sed ex

dictamine rōis tamq ex regula proxima dignoscet bonitas l. malitiā actus. ad

conforme, [illegible] negat min ad [illegible] [illegible] anti distinguit [illegible] supponit

bonitatē fundamentalē ex obiecto desumpta, [illegible] ea; supponit formalē, negat ea: na

hęc malitia exurgit adueniente dictamine; et [illegible] hanc doct^as ad reliquas p

bationes respondendū erit

obiicies q lex na e dictamen rōis, vt [illegible]

a d[ictamine] r[ation]is ex duplic[i] d[ictamine] peccat[um] q[uod] n[on] minus c[on]sistit i[n] d[ic]tamine illo r[ation]is q[uam] in actib[us] divinae voluntatis: c[on]sequ[enter] i[n] eo c[on]sistit lex q[uae] petit essentialit[er] haec; et lex n[atura]lis ut lex n[atura]lis e[st] petit essentialiter illos enumeratos actus divinae voluntatis; ergo lex n[atura]lis ut lex n[atura]lis e[st] n[on] minus in d[ic]tamine r[ation]is quam in illis divinis actib[us] c[on]sistit. C[on]firmo: lex ut lex e[st] dicit essentialiter energiam et vim oblig[an]di; sed energia et vis obligandi legis n[atura]lis c[on]flatur tum ex dictamine r[ation]is tum ex actib[us] divinae voluntatis; ergo lex n[atura]lis ut talis ex utroq[ue] c[on]flatur nempe r[ation]e creata et voluntate divina.

R[espon]deo c[on]cesso ant[ecedente] neg[an]do c[onsequenti]am. Ad p[ro]bat[ionem] distinguo maj[orem]: in eo c[on]sistit lex q[uae] petit essentialit[er] haec ad denom[inatio]n[em] talis nego maj[orem]; q[uae] petit essentialit[er] haec ad sua[m] entitate[m] c[on]cedo maj[orem] et min[orem] c[on]cessa nego c[onsequenti]am. Alias arguendi f[orm]a plura falsa co[n]cluderet. V[erbi] g[ratia] in eo c[on]sistit res q[uae] petit essentialit[er] haec; sed obiect[um] D[ei] ut obiect[um] D[ei] e[st] petit essentialit[er] Deu[m] sciente[m] ut obiect[um]; ergo in D[eo] ut obiecto c[on]sistit obiect[um] D[ei]. Iterum: sed visio intuitiva ut talis petit essentialit[er] existentia[m] obiecti; ergo in obiecti existentia c[on]sistit visio intuitiva, quae c[onsequenti]a ... allata satis sua[m] falsitate[m] p[ro]dit.

Hoc arguendi vitiu[m] fuerit e[st] n[on] discernendo rectos denom[in]atos ab obliquis denominantib[us]. Ut patet erat ad dignoscendu[m] q[uo]d res est, res q[uae] s[cilicet] e[st] rectu[m] in ... allatu[m], et id c[on]sistit in eo q[uod] e[st] n[on] in eo a quo denominatur: hoc e[st] c[on]sistit in recto n[on] in obliquo l[icet] ut talit[er] l[icet] talit[er] denominetur s[ecundu]m se et nat[ur]is petat obliquos denominantes, l[icet] ut maxi[me] petat essentialit[er]; cur dicendi modo co[n]t[ra] recepto omnino potius q[uam] assentior: existimo e[ni]m ... d[enomi]catu[m] peti essentialiter ab aliqua re q[uae] petit ex intrinseca entitati[s] ... independent[er] ab o[mn]i reduplicat[io]ne.

Unde ad c[on]firma[tionem] distinguo maj[orem]: lex ut lex e[st] dicit essentialiter energiam et vim oblig[an]di hoc e[st] intrinsece et s[ecundu]m sua[m] entitate[m] nego maj[orem]; s[ecundu]m denom[in]atione[m] legis c[on]cedo maj[orem] et min[orem] et nego c[onsequenti]am, qua[m] alias f[orm]a falsitatis redarguo. P[ate]r ut P[ate]r e[st] dicit essentialit[er] paternitate[m]; sed paternitas c[on]flat ex entitate Patris et filii; ergo P[ate]r ut talis c[on]flat ex entitate patris et entitate filii: inferendu[m] n[on] erat ergo P[ate]r ut talis dicit essentialiter entitate[m] P[at]ris

et

et filij, q̃d vnum erat eo ... quo vnum e' dicere [illegible] vt tale dicere essalit'
æternitatem. et in syllogismi nobis obiecto sic erat deducendu' sc° q° lex næ
vt talis dicit essaliter dictamen ronis et actum diuinæ voluntatis q̃ ... 
diuinæ in mai' exhibita.

Instas: I res consistit in eo q̃d dicit essaliter
A Lex næ vt talis dicit essaliter dictamen ronis, et actum diuinæ voluntatis
q° in vtroq' actu diuino et humano debet consistere. Rño distinguendo mai'
res consistit in eo q̃d dicit essalit' sm se, et independent' ab oi reduplicatione,
concedo mai': q̃d dicit essalit' so' ex reduplicatione nego mai', et ad min' dic
legem næ n' equalit' dicere dictamen ronis et actum diuinæ voluntatis; dō
magis essaliter dictamen ronis q̃a illud sm se et in quacumq' consideratione
et statu petit, actum v° diuinæ voluntatis so' sub reduplicatione.

Instas: I ee legem næ e' ee dictamen et actum
diuinæ voluntatis, q̃ lex næ in vtroq' consistit. pbr cōa q̃a Lex næ e' suum
ee legem næ, A ee legem næ consistit in vtroq' illo actu q° et ipsa lex næ in
vtroq' consistit. pbr mai' q̃a nihil magis intrinsecum rei q̃ suum ee q̃ ni-
hil q° nihil magis intrinsecum legi næ q̃ suum ee legem[+] pt cōa nam legi næ e' su-
um ee, ee legem næ q° etta

Rño concesso ant' neg° cōam ad pbanem nego mai's
rem: ad huius pbanem distinguo ant' nihil magis intrinsecum et essale rei q̃ suum
ee subsle et entitatiuum concedo ant', q̃ suum ee accale nego ant' et A cōam ad pba-
tionem nego ant' quippe ee actu legem næ distinguitur realit' a lege næ addit enim
aliq' pdicatum extrinsecum legi næ nempe actum diuinæ voluntatis. quæ doct'a certa
et generalis e' cuiuscumq' concreto denotans et accali sic paries albus n' e' suum ee
album et obiectum cognitum n' e' suum ee cognitum alias paries eet albedo l vnio cum
albedine, et obiectum cognitum eet cognitio q̃d falsum e'. cum veritate tn' dicit pa-
ries ee suum ee q̃d album e', et obiectum cognitum suum ee q̃d cognitum e', q̃a in his pdi-
catiombg' rectum pdicati e' identificatum cum ipso subiecto, et ideo fit legitima p-
dicatio, q̃d opportuit notare ne equiuoco aliqua incipiens errandi occasio
foret.

[+] næ

Instas q̄ hęc ē bona argtatio: qñ̄e deficiente ma- teria deficit [illegible] q̄ro[illegible] ē de esse hoi's q° sublt hęc qñ̄e def[illegible] arrogatio actibg divine voluntatis deficit lex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legis nę, ergo qñ̄e deficientibg talibg actibg n' existit seu deficit lex nalis q° illis [illegible] [illegible] vocaunt lege nę min' prob' q̄ n' intellecti ijs actibg [illegible] remanet dictamen roīs, ergo tale dictamen roīs [illegible] sumptum n' ē Lex nę q° n' remanet lex nę

Resp. ceesso 1 enthymemate q̄ d[icitur] maior assumit di- stinguo min' qñ̄e deficientibg illis actibg deficit lex nalis quo ad entitatem suam nego min', quo ad ee Legis, seu denominationem legis q̄ ht ceedo min'. et in eodem sensu distinguo q̄ ē cons. nam eos actus divinos n' attinere legem na- turalem quo ad entitatem legis ergo quo ad denominanem talis: ad probanem min' ceessa mai' et min' distinguo cons. n' manet lex nę sub denominatione talis ceedo cons. n' manet id q̄ talit denominat nego cons.; in quo max̄e distinguuntur hęc ce[n]ta a ceretis substantię et qualitatum, nam sublata ab illis aliqua fte fferunt quo ad entitatem: At sublato fra a cretis denominatum so' fferunt quo ad denominationem.

## Sect. 5. Aliqua quęsita diremptia ad cpflemen- tum disputationis

Quęrit 1° an hęc nalis lex sit et qualit promulga- ta et quadm leges nales omnibg nota ee certum ē, cum ho ad usum roīs iam adultus peccare possit ƈ° Legem nalem q̄ n' ferret si hunc legis ignarus eet, nęq° ig- narus sit opportunit sufficienter promulgari: quare dm ē promulganem factam ee in mentibg hoim quatenus eo ipso q̄ ad usum roīs pervenant discernunt int bonum et malum. unde fit ipsas leges nales ee sui promulganem neq' alia promulg° opus fuit legis nę, cum hęc notitia sufficiat ad obligandum nales intelligentia

Hic dicendi esset q̄ ad det ignorantia invincibilis

legis

legi nali ad eius decretum. Interuenit in lege nali [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

dicitur que ex talibus [illegible] at secundum gen[illegible]

[illegible] quum ius talibus honestatis [illegible]

[illegible] eius turpitudo nequeat [illegible] sic aliquis [illegible]

in ad libertatem inducentem.

Quaerit 1. que sit ma. huius legis. Resp.

D. Tho. q. 94 art 3 oes actus virtutum pertinere ad legem nalem. q. vt bene Suarez explicat lib 1 cap 8 n 11 ita intelligendum est, vt oes actus [illegible] per legem nalem praecipiantur; sed q. vt conueniunt in roe actus [illegible] et moraliter boni spectent ad legem nalem, cuius finis est q. hoc in suis operationibus sequatur honestatem laborant hic aliqui Theol. vt suadeant nullam esse virtutem de qua non extet praeceptum nale, ceteram non persuadent haec praecepta semper inducere grauem obligationem cum plurimi virtutum actus tantum sint ma. consilii vt virginitas non forsan circumstantia voti formet, q. de aliis virtutibus tum e' quarum executio sit ma consilii.

Hic notandum est alia que sit ma legis humanae esse aliquo modo dici ma legis nalis: vt est haec praescribat obedientiam superiori, sit ei qui legi humanae resistit diuinae et nali legi resistere, sed haec est ma mediata et remota legis nalis. Vt regulam formam demus, oe illud cuius turpitudo per se et independenter a lege huma vetante est ma legis nalis negatiuae: et oe id q. conducit ad ma nale, vt hoc viuat secundum honestatem et rectitudinem, est ma legis nalis affirmatiuae, hoc tamen discrimine vt illa semper obliget affirmatiua vero non semper.

Quaerit 3 an ista lex obliget non solum quo ad substantiam sed etiam quo ad modum. Resp. duplicem esse modum in actione. alium qui necessarius est

vt

[illegible]

[illegible] an [illegible] obligent hac lege nali' ex quo [illegible] negat [illegible] art 1 affirt Mol disp 47 n 7 quem sequit Gran tract [illegible] disp 5, n 6 utrumq funta sua opinione parcs urgent. in re lenis momenti elige qd volueris; ista certa sit amente et [illegible] error excusari a culpa in transgrene legis nalis

Querit an et qualit distinguat lex nalis a conscientia. Res distinguu in eo q conscientia sit et particulare, lex vero futura respicat. conscientia superius lege quas applicat hic et nunc et alijs applicat leges ss existimatas: Unde latius fit arena lex

# Tract. 2 De Causis Legum

## Disp 7 An sit in homib potestas condendi Leges

### Sect 1 affirma. ut fide certa stabilit

Heretici precipuum novitem innovatores, qui omni disciplina in odio et omni impunitate in pctis nulla, nec homib potestatem condendi leges docuerunt: ij fuere Wicleffus apud Walden. verbis, art 36 ses. 18 Ioanes Hus art 15, Luther in suo Lib de captivit. Babilo cap de Bapt., Calvin et alij huiusmodi sceleris scriptores qui refertunt a Vazq 1. 2. disp 157 Suarez Lib 3, cap 1; sala disp 8, sect 1

Catholica vero veritas docet necessaria a D homib esse auctoritatem condendi leges et statuta que obligent sub peccato ita definitur e in

conc.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Petri 1[to] et nostri [illegible]

[illegible] eccle. Calliq [illegible]

eccle et ideo Act cap 15 [illegible] de Paul Apos perambulabat [illegible]

et Ciliciam confirmans ecclesias præcipiens custodire præcepta [illegible]

[illegible] ad Rom. 13 oīs aīa potestatibg sublimioribg subdita sit [illegible]

Hoc ius condendi leges a Xpto [illegible]

firmatur e in eccl[a] et bullis Canonibg, constitutibg et decretis, qg ab A

post temp ecclesia monarchiā gubernata e. A ipsa vero confirmat

[illegible] certum e [illegible] sup eccle præceptis. Apos Petrus [illegible] excello

Joan. Pasce oves meas: at si potestate legislatrice careret, frustra

illu principe constituisset qo functus e potestate legislativa: num [illegible]

q[a] quo pacto ordinaret quæ bono eccle conducerent, quomo rebelles coerceret

[illegible] legibg parere cogeret

Dices sufficere ad hoc potestatem præcipiendi

leges condere n'ee opus. Res et si sufficerent præcepta ta'n' funtu ad

asserendum hanc potestatem adeo immutabiliter traditam fuisse a Xpto [illegible] ex

nullo testio id comprobari posset. Præterea hoc magis conducit ut potestatem

exercendi firmat e bonum regimen p leges [illegible] p nuda præcepta instabile

parum q durans foret

Hæc de potestate ecclesiastica. Q̄ v° civilis pote

tas leges condere valeat patet ex illo Prov. 8 p me reges regnant et legum

conditores iusta decernunt. Joan. 19 n' haberes in me potestatem ullam nisi

tibi datum eet desup. in' qq testimonijs claris ostenditur potestatem regiam et

legislativam a D ad hoc derivatam: quin ipsi[l] in sacro eloquio reges et

iudices dij vocant q in iudicando et ferendo leges p'ona D [illegible].

Deuth 22 Dijs n' detrahes et principi populi tui n' maledices Psal

81 Deus stetit in synagoga deorum, in medio iudicat

Roē

[illegible] per [illegible]
[illegible]
[illegible] maria [illegible]
[illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] directis [illegible]
[illegible]

[illegible] requireret diversam hoc cap. non prin
ceps eet et legislator, nec quelibet civitas [illegible] que suas leges [illegible] curam
[illegible] haberet [illegible] publicam [illegible] [illegible]
[illegible] magistratus [illegible] [illegible] tenerent, [illegible] legibus sibi
commissam remp. temperaret

[illegible] administrare
[illegible] infirmum arbitrium, [illegible] necessitas non fuit [illegible] legis. Et
[illegible] controversijs sufficeret principis arbitrium, non tamen ubique: et quando plures
et quando [illegible], et [illegible] neque at ubique [illegible] loci princeps adee solent
[illegible] mora res adducere in discrimen, opportuit leges dari [illegible] quas regum mi
nistri res [illegible] administrarent.

Restat nunc examinare in quibus hominibus existat
hec potestas legislativa [illegible] et [illegible] duplex in hominibus est potestas
legislativa singularis alia accepta a Deo ut authore [illegible]; alia non a Deo
ut authore [illegible] derivata. De [illegible] dubium non est quin immediate a Xto Domino in
[illegible] et [illegible] et in eorum successores [illegible] usque tempora derivata sit.
de civili potestate ambigitur quin nam a Deo illam receperint; nam princi
pes seculares [illegible] a populo eam acceperunt [illegible] armis sibi [illegible] paraverint. [illegible]
quo iure populus illam acquisierit nunc indagamus, cum quilibet homo liber
natus sit nec unus in alium potestatem habeat.

Dicimus potestatem legislativam civilem [illegible] re-
sidere in hominum collectione ad vitam civilem coeuntium unde hec potestas
neque in singulis hominibus est [illegible] tantum [illegible] et remote, nec in collectione huma
na fuit hec [illegible] vitate hominum [illegible] sed fuit in collectione hominum in civitate

et

[illegible]

[illegible] principe [illegible]

[illegible] manifestet [illegible]

[illegible] elegerunt.

Ex quo bene infert Suar. l. 3. cap. 3. [illegible] tem hanc legislativam non sibi comparasse homines immediate a Deo accepisse, et licet in eorum potestate fuerit se se in civ. vitam adunare, non tamen fuerit in eorum potestate habere vel non habere hanc potestatem; quia ut humane vitae potestas ad vitam civilem nata debebat haec potestas; quod deinde ipsi conferre potuerint vel in unum hominem vel in plures regiminis varios modos instituendo: in quo dependere est hanc potestatem habere homines a Deo ut authore naturae: quod vero haec potestas exerceat per monarchiam, aristocratiam aut democratiam inventum horum est ab ipsis in orbe inductum.

Ubi nota postquam haec potestas in unum aliquem translata est non manere ulterius in communitate hanc potestatem legislativam, quia se eam illa abdicavit, et se eo subiecit principi neque illa eam antequam est ab hac sui [illegible] revocare: est enim haec translatio potestatis contractus quidam inter principem et communitatem, principis qui illam acceptat pro se et successoribus; et sicut nemini qui alterum ex pacto se tradidit in servum licet ab hac servitute revocare, sic nec regno licet se a principis imperio, cui principatum detulit, eximere, nisi princeps ei iniret [illegible] quo regnum accepit, aut quia ipse est in tyrannidem degeneraret.

## Sect. 2. Hereticorum argta convellantur.

Plura congerunt heretici [illegible] sacrae testimonia qui sinistre intellecta suum errorem fulcire putant. 1um locus est [illegible] Pastor capite ow gentes etc. docentes eos servare quecumque mandavi vobis. e

[illegible]

[illegible] ... [illegible]

[illegible] 12 ... [illegible]

arum multitudo ... adhuc ... urgeret, n' tamen l'erat in lege gr...

Alia obtendunt loca in qq. Deus legifer noster vocat. Isaie 33 et Jacob canon. cap. 4 alia in quibus qq. libertas [illegible] ... truit in ecclesia, ut hanc It queramus, n' v. ... servituti 1a Corint 3, ad galat 4 et 5 et 1 corint 7. Sed ... hec testimonia n' ... Deus in 1° testimonio legifer noster [illegible] antonomasia vocatur ut 1 potestas a qua ois humana potestas vim suam et authoritatem deducit alia v° testimonia ... libertas spiritus ... commendat n' locunt de liberta te ... et disciplina. Hec est libertas n' spiritualis et mundialis ... nalis e ... illa q. testimonia meminur in ecclesia a ... a libertate, a cecitate cordis que gentes oppresserat ... a iugo cerimonia rum veteris legis, que iudeos ... tum denique a peccati servitute sub qua se Adami posteri ...

Instant 1° heretici ... scopus fuit in legis euangelice institutione liberare hoes a gravi legum cerimonialium mole cui iudei subiecti erant, q° noluit in eccla ... leges alias qua maior foret Christianorum sors qui ... Mozaica in decuplo ... ... imperatores et Reges ... leges ... firmant, ... Rex ... altare templo adderet.

... populo ... legum

obseruane

[illegible]

[illegible]

rite̴ [illegible]

sed ꝯtrre n' repr̃ent̃ [illegible]

altari [illegible] de loco suo [illegible]

in eo q' solo sacrificari [illegible]

[illegible]

nullus rex extitit q' tam inter hos viatores debet ee. ꝯtra 1. na in statu pure na nec in statu innocentiæ fuisset princeps. ex hi statu [illegible] rent ꝯtra 2. na 1. regis potentiam subesse regem. deus quasi [illegible] regem [illegible] ostendens [illegible] regiæ potestatis [illegible] talis potestas n' ex [illegible] gubernii [illegible]

Ad 1. neg. min. q' inter angelos extant [illegible] præfecturæ: et in evang. appellat Belzebub princeps dæmoniorum: [illegible] rea subordinatio e' inter ipsa hierarchias cælestium spirituum. ad ꝯfirme. 2. neg. et [illegible] na in statu puræ na eent alij hoes alijs intelligentiores [illegible] q' prudentes et egerent [illegible] directione et gubernatione aliorum: ide quoq' accideret in statu innocentiæ. [illegible] ad vim coercitivam et punitivam [illegible] potestas legislativa q' in eo statu otiosa foret. Ad detur nullos in statu innocentiæ futuros reges, nullos q' principes inter angel: inde ne na potestate negandi [illegible] nunc existentibus qui nec angeli [illegible] nec in statu innocentiæ [illegible] na lapsum effrenem appetitum in peccata declive

Ad ꝯfirme 2. D n'eo regiam potestatem damnavit [illegible] sacerdote Samuele suave regimen [illegible], et quasi populi Israelitici [illegible] ingratitudine, [illegible] totale regimen fieri regem sibi dari [illegible] postulabat. de qu. [illegible] ad Samuelem dicens n' te abiecerunt sed me

Disp.o 3.a De Auctoribus Legum humanarum

Sect 1. qui possunt Leges canonicas ferre recensentur

Canon [illegible]

[illegible] omn[illegible]

[illegible] que [illegible] aliq[illegible],

[illegible] quia [illegible] verbo,

[illegible] in vniversi generalis legisla

tiua [illegible] qua eccle gubernaret tam poenite

[illegible] Pontifice [illegible], nec

ea [illegible] summi [illegible].

Quæres an hæc papalis potestas sit integre

alteri delegabilis ita ut legatus Papæ sine recursu ad ipsum leges pro tota

eccla[sia] condat. Resp. negatiue cum P. Suario lib. 4 cap. 6 n. 22 in medio quem inclinat P. Valdelius disp. 5 n. 2 ratio est quia leges canonicæ ad mores fidelium diri-

gendos debent procedere a potestate, quæ in tali directione errare non pos-

sit, quæque non assistentiam Spiritus ad hoc deposcat; Dominus quo deposuit

in eis quæ pertinent ad directionem morum, ac veritates fidei cognoscendas;

id hæc potestas est propria ipsius Pontif. ergo non delegabilis. bene tamen poterit ad

temp[us] delegari quo ad gubernationem vnius vel alterius prouinciæ.

Hanc ergo potestatem hauserunt Pontifices a

Xpto Dno illa verb[a] Matth. 18 quæcumque alligaueritis super terram, erit

ligata et in cælo. et successiuo ordine post apostolos episcopi. itaque ut

probatior sententia fert episcopalis iurisdictio quam in suos diœcesanos episcopi

habent est de iure diuino imm[ediate] accepta a Xpto D[omi]no sicut imm[ediate] illam accepit Papa

in vniuersam ecclesiam, sed ita tamen ut usus illius dependeat a Romano

Pontif. quatenus hic applicat materiam assignando diœceses, in quibus talis iurisdictio

exerceatur. Porro potest ipse summus Pontif. hanc iurisdictionem in ali-

qua impedire et sibi eam auocare, quæ expedire iudicauerit bono com[muni] et

fidelium spirituali saluti, non solum in foro poli seu conscientiæ, sed etiam in foro fori

hoc est externo et iudiciali.

Hæc de potestate pro. legislatiua. ceteri

namque legislatores ecclesiastici eam habent 2° hoc est a summo Pontif.

accepta

acceptas in lega[illegible] in territorio suo legationis leges [illegible]
[illegible] [illegible] et quae non indiguerint [illegible] legati
q, sive sit legatus a latere, sive simplicis legati, [illegible]
cum apostolica quam potestas et ad exemptos [illegible]
[illegible] extendit q^os [illegible] ordinarius [illegible]
aliq. privilegio a iurisd. eximant. Ut de [illegible]
nuel Rodriq. in quaestion. regular. [illegible] q. 3 art. 4, quae ex
emptio e' a legatis simplicibus [illegible] non a missis a latere. Ut notavit
Valdel plura de potestate legati videat, qua cupiat in cap. final. de
officio legati Valdel Lib. 5 [illegible] § Bonac. disp. 1 de legibus [illegible]
punc. 3 n. 15.

[illegible] abates et generales religionum in capitulo
et congregatione generali leges poss. condere, nisi aliud constat, ut ex indulta
religionum quale habet societas Iesu cuius praepositus gener. ex generalis con
gregatione pot. regulas novas condere [illegible] religio non habet ex se, sed ex concessione
et concessione Romani Pontif. pot. [illegible] [illegible] esse quum certa [illegible]
superior habeat potestatem condendi leges directivas habeat iurisdictionem ad puniendum
transgressores votorum et ad [illegible]. Ut notavit Vasq. Z disp. 15 [illegible]
cap. 1. [illegible] Cardinales in suis titulis poss. leges condere [illegible]
tionem quasi episcopalem.

De communitatibus [illegible] an possint leges fer
re et q^o: et in 1^o de [illegible] statuendum e' non posse sine [illegible] praelatorum q.
q. subsunt, itaq. [illegible] generale [illegible] [illegible] authoritate coactum
ita leges quas ediderit, si Papa non approbet nullae erunt [illegible]
[illegible] coactum fuerit ad sedandum schisma quale fuit [illegible] tunc
eas leges poterit sancire, quae opportune [illegible] indicabunt ad sedandum
schisma et non alias. [illegible] [illegible] nationalia provincialia et synodalia
dalia valida leges edent nisi confecerint eas cum praelatis, et ad illarum
valore non requirunt [illegible] Pontif. romani.
Sect. 2. Quid de aliis communitatibus dum sit

[illegible]im

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] posse eas leges condere

[illegible] ad [illegible] mandata [illegible]

[illegible] de eleccione [illegible]

[illegible] capitula nequeunt leges ferre

[illegible] obligent [illegible] episcopali: quod certum est vivente episcopo. an vero eo mortuo et sede vacante possint eas ferre, anceps est dd. iudicium. Nostrum

et communiter est posse ferre leges stabiles [illegible] adveniente novo episcopo durent, quia

capitulum succedit in administratione episcopatus [illegible] in [illegible], et in temporibus

[illegible] episcopi et capituli ecclesiae de suplenda [illegible] [illegible] in [illegible] ad [illegible]

[illegible] ferendi leges, cum id nullo iure prohibitum sit, et aliunde nullum praeiudicium parit

episcopo futuro qui recognoscendo statuta sui capituli poterit vel mutare vel immutata relinquere. et in hanc partem inclinat Suarez lib. 4 cap. [illegible] n. 7 et

sequitur Granado tract. 3 part. 1 disp. 3 sect. 1 cum aliis Bonacii et aliis quos allegat et sequitur [illegible] lib. [illegible] n. 7.

Dices mortuo summo Pontifice non devolvitur regimen

ecclesiae ad [illegible] collegium (non enim potest leges [illegible] condere) ergo nec capitulum canonicorum in sede vacante. [illegible] nam collegium Cardinalium est capitulum quoddam ecclesiae

universalis et particularis [illegible] est canonicorum capitulum. [illegible] dato ante nego consequentiam

discrimen in hoc consistit, nam collegium Cardinalium neque ex iure divino neque ex humano habet hanc potestatem. non ex iure divino cum eorum dignitas instituta non fuerit

a Christo Domino ut communiter fert [illegible] apud [illegible] part. 7 lib. 4 cap. 1 q. 3 et aliunde mortuo Pontifice non repraesentet totam ecclesiam.

Restat ut iure humano Cardinales suam potestatem habeant nempe a Summo Pontifice [illegible] ad leges condendas facultatem nullam eis tribuit [illegible] Pontifex, [illegible] suffragii ad novum creandum, seu ut rectius loquar a [illegible] hanc facultatem acceperunt Cardinales [illegible] summum [illegible] legitime declaratam. At vero ad canonicorum capitulum devolvitur iurisdictio ut [illegible]

ex

[illegible]

[illegible]

[illegible]

N[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ecclesiastica [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] huiusmodi [illegible] n' requirit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] momenti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
episcopo [illegible] regulare [illegible] requirit [illegible] [illegible]
trahicat [illegible] [illegible] consuetudine interueniente, [illegible]

Alia si Comunitates ecclesiasticæ, quæ statuta
faciunt Vg Vniuersitates et colleg: si hæc statuta vim n' hent nisi a[illegible]
bent a summo Pontif. l' episcopo l' ab ipso heant iurisdictione et potestate
ad statuta ferenda: quæ iurisdictio si absit illa statuta legis vim n' hebun'
obligabunt tñ ex conuentione seu pacto quo talibus statutis parere obstricta
s' illius Comunitatis membra nempe scholares aut collegæ, subiacebunt q'
pœnis ab ipso colleg. impositis, quæ pœnæ spirituales ee nequeunt excomunicat'
aut suspensioni, nam harum pœnarum impositio supponit iurisdictione q'
Comunitati tribuere nequeunt p'tes illius comunitatis Vbi nota ad statuta feren-
da et pœnas sunt ponendas requiri maiori p'tis suffragiorum capituli eius seu decani
aut rectore congregati, et [illegible] requiri ne ab episcopo aut superiore plato [illegible]
statutis [illegible]

Hic oe se offert illa q° an summus Pontif. et episc.
possint ferre leges ciuiles. et quibus p'ce ciuingi [illegible] potestate ecclesiastica [illegible]
temporale Dominium tenent oes cathol. [illegible] Caluinus et alios nouatores, qui [illegible]
nant int' se has potestates. itaq' Pontif. Roma spirituales leges edit p' tota ec-
clesia et ciuiles obligantes p' numeras quarum dominus [illegible], c'[illegible] [illegible]
Pontifex sacerdos

Vtraq' hac potestate [illegible] plures episcopi p' verum
in Germania. Vt episcop. [illegible] et [illegible] qui A plat. ss et princi
pes [illegible] opportunius fuit hui p' verum temporis in [illegible] emergentes

[illegible]

[illegible]

[illegible] etc. 7 [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tota [illegible] abstinere [illegible] [illegible] imperantes ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tamen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] spiritualis et temporalis. Itaque [illegible] [illegible] [illegible] abrogare, quæ ad bonum spirituale non deservire censebunt, et de facto aliquas [illegible] antiquas abrogatas esse: ita leges quæ condere in regno et imperio, quod principes temporales [illegible] negligunt. Ut sic bonum spirituale [illegible] [illegible] videat Molin. tract. 1 de Iust. et Iure [illegible] 2

## Sect. 3 Circulus Legum conditores

Ut sunt in orbe diversa regna, sic diversi legislatores. Imperium Rom. quod maximus in orbe fuit a suis imper. leges accepit, et [illegible] Imperij Rom. non tantum [illegible] urbes et provincias ipsi imp. subiectas, sed et Marchionatus Ducatus et Comitatus, qui ab ipso imperio [illegible] [illegible] ut iure feudi ipsum imperatorem supremum domin. recognoscant: idem dicendum de regno libero feudi [illegible] vinculo cum imperio [illegible]

Addit Vasq. 1 disp. 157 cap. 1. 1us esse [illegible] aliqua regna in imperiale valere, in ijs scilicet quæ titulo regio ab ipso imperat donata … [illegible] titulus regius non eximit [illegible] principes ab imperio. 1us ait in [illegible] [illegible] ditionis Pontificiæ valere leges Imper. quando deficiunt leges Pontif., quod videtur servatum annuentibus Pontificibus a tempore quo eas provincias donavit [illegible] [illegible] ecclesiæ Romanæ.

Reliqui Reges qui [illegible] ab imperio separati [illegible] legibus proprijs sua regna temperant. eandem potestatem habent respublicæ ut Genuensis et Veneta, [illegible] senatus [illegible] [illegible] Duce [illegible]

electo

[illegible] et qui [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

n[illegible]

Regi subesse [illegible] principes legum sol-
las edere poss: et ipse sancit ita in cura nra Neg[illegible]
l. partita 1

Poss civitates imperiales aliquas leges sibi peculiares constituere quae vocant municipales docuerunt Silves verb. lex q. 4 et Marcus Vulteius de pot. in legem l. omnium n. 45; civitatibus in nro regno posse civitati statuta aliqua dari quae legibus regni non adversent docuit Gregor. Lopez l. ad legem l. 1 tit. 1 part. 1. Id tamen negat Vasq. cap. 1 n. a. quia potes legislativa est tantum annexa authoritati supremae, et ubi haec authoritas non est, non erit talis potestas, quo civitates regibus vel imperat. subjectae cum condendarum legum non habent omni ex parte principis quae sua vera est.

Caeterum in hoc attendum est consuetudini, nam si aliquae civitates haec statuta faciunt non repugnante principe eumque more ab ante lapsu anni observant, censent privilegia a principe habere ad cuiusmodi statuta. In nro vero regno Philippus civitates hungari ordinat. facere non deferant ad regem et ab illo recipient ut habet in pragmatica correctorum cap. 16 ordinis: [illegible] civitatis pro[illegible] imponere populis quae [illegible] torum

## Sect. 4 An legislativa potestas in femina residere possit

Quine praesenti dubio locus est Regina [illegible]

iure

[illegible] [illegible] nec [illegible] stilus [illegible] privato hoc [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] potest [illegible] regale [illegible] ad mariti [illegible] [illegible] et non [illegible]

[illegible] [illegible] non dominari sed viri [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pharmot

[illegible] [illegible], nec dominari in virum quo potestas legi=

[illegible] [illegible] mariti [illegible] non ad reginam sed ad mari

[illegible] [illegible] quo feminae regentis de regulis iuris [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] perfectum remouerem

[illegible] Post hoc Mercado in leg [illegible] [illegible] [illegible] pari 2°

examinauit [illegible] ad reginam sed ad regem iure ferendi leges pertinere. alter

confirmat et alij iuris Doctores apud Greg. Lopez in illa lege quo nam et virum

coniugem pertinere iuris ferendi leges in consuetudinem stabilis: sed neque hoc in-

commodo caret, ut cui cedat in damnum regni et in magis illius administrationis

duo capita habere

Cum non habet Doctores non regium coe ac virum [illegible]

quoniam potestatem legislatiuam sed penes reginam ac Doctores probant iuris ma-

gistri ex varijs textibus Autentica [illegible] subiectis § si autem uxor collat[illegible]

lege mulieres codice de dignitatibus videantur Alciatus in lege Lcodice

de in ius vocando et Tiraquel. tract. de nobilitate cap. 18 n. 39. Sequi-

que statui in lege illa quod docet Greg. Lopez, et natura iuris aequitas id

videtur [illegible] - nempe quod matrimonium unum corpus fiunt coniuges, et una caro, quia

sortiunt ut dignitas et non coaeferent. [illegible] consuetudo non habet, ut uxor regis

Regina appellet, non ita eodem iure maritus Reginae Rex appellari debuit

ceterum licet hoc iure con[illegible] probatur in aliquibus regnis aliud in legibus et consuetudine

[illegible] [illegible] Vitellius [illegible] primus [illegible] [illegible] reginae [illegible] nuptias

cum regis titulo quam [illegible] [illegible] recusauit

Id tertio probatur quia regia potestas non transit in po-

testate mariti e dignitas personalis licet bona feminae in potestatem mariti

transeant, si aliqua quae transeunt [illegible], cui [illegible] ius patronatus

et regnum, quod est a populis traditum sit principi et eius successoribus, sed ea

persona, quae principi succedit capax est regni administrationis. At si regina

succedit

succedat cum ... Princeps ... 

... eius ... in regno ... edictis ... in quo ... 

ge, salica, fem ... a regno ... exclusa

Ad ... ambiguitatem ... 

munus in eccla ... aut ... 

lt sp... et ... quedam docen ... n' venit ... 

ns, bene v° dominari viro in rege ... economice et domestico itaq

regina. cumq e' regnice subdita e' viro qui ad regimen domesticum, c'e

vir caput familie: At v° quo ad regni gubernium ... subditus e'

vxori vt pote illius vasallus nisi regina maritum ad regni admi

nistrationem adsciscat vt adsciuit nra catholica Elisabetha Ferdinandum

coniugem Regem Aragonie vt refert Mariana ... Lib ... 

Hispanie. Leges feminae tantum remouent mulieres ab exercendis

inferioribus magistratibus, n' v° reuocant a regno, quem iure hereditario

acquirere

## Sect 5 An ius ciuile Roman vim obligandi apud nostrates habeat

Dico ... leges nri regni n' esse iure Romano

derogatum vim obligandi habeat: Probatur nam ... in tribunalibus et ...

allegant leges iuris Rom, vt ... ferat ... : propterea in aca-

demiis et vniuersitatibus, qui ... in ... legibus

Rom: ... in nro regno ... eas leges n' e' ... nri tem

... inueniunt ... institutiones Justiniani Pandectas et codicem

... deficientibus nris legibus iudicat in Hisp. ius ciu Rom

Dico e' nulla imperiale lege habere robur

in nra Hisp. et deficiente lege Regni: sic ... nostrates

et exteri relati a ... Sala disp 7 ... quos sequuntur Suarez Lib 3 cap 8

S' ... disp 153 cap 2 et ... theologi ... explicant ex cap ...

[illegible] pluribus annis im[illegible] et sequiti, [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] lege 3 tit [illegible]

[illegible] [illegible] romanos [illegible]

[illegible] [illegible] cum in nova recopil.^{ne}

[illegible] formaliter

Ad rones dubitandi Respondetur cum verbis Alfon[si] [illegible] quae habetur in nova Recopil.^{ne} lib. 3 tit. 2 l. 3 ubi exhibet rationem cur ius civile in academiis explicetur: Porque queremos y sabemos q. los libros de los derechos q. los sabios antiguos hicieron, se lean en los estudios generales de nro Señorio porq. ay en ellos mucha sabiduria q. queremos dar lugar que los nros sean sabidores y sean porende mas honrados. Et ex hoc verbo semper ius civile cepit in nris Hisp. explicari et allegari ad iudicum subsidia cum antea ut ait Joan Lupus apud Suar [illegible] que non [illegible] allegaret

Quod ius civile Hispani nri iure opera in academiis navant, nunc [illegible] eruditione non vulgare, quae in [illegible] libris iuvat tunc quia ius nrum magna ex parte ex illis desumptum est et ius nale [illegible] luculenter in illis expressum est. Allegat in tribunalibus non quia vim legis habeat, sed quia plures ex legibus civilibus nituntur iure nali, ubiunt vim habente [illegible] [illegible] quae pendent ex iudicum arbitrio. Ut poena decamanda de qua nil habetur in lege Regni. et tunc casu iura afferre non ut lex, sed ut iudicius [illegible] quod secure sequatur iudex in poena infligenda et adiudicanda [illegible]

Ad complementum doctrinae addendum ius pontificium in Hisp. non valere in foro prophano, cum nulla lex regni hoc permittat ne consuetudo, quae nulla est aptit: itaque ad defectum nrarum legum non recurrant ius canonicum et civile. Verum possit omitti, et [illegible] iudicum arbitrium iudicandum: atta in regno Lusitaniae in hujusmodi recursu ad ius imperiale iudicabunt deficiente lege regni ut notavit Suarez cap. 9 n. 6, quod ita supponitur

 pro leges

[illegible] lib 3 ordinationum cap 67

[illegible] imperio exercitij [illegible] ee [illegible] veterum, Romanum, Romanum imperatorem [illegible]

imperator n' accepit a [illegible] Pont. [illegible] hac regia [illegible] potestate alteri conferre q3 ipse n' hat; nec etiam accepit [illegible] hominibus cum ut moraliter singule ut oes orbes [illegible] in unum [illegible] suffragia deferant: restat ergo ut a [illegible] Rom [illegible] eam potestatem acceperit Rom imperator sup' populos imperio Rom subditos

nec in oppositum quicquam efficiunt dumste[illegible] ex illo evang textu Lucae 1 exiit edictum a Caesare augusto ut describeretur universus orbis nam etsi diceremus eo orbe aliquando spectasse ad imp. Romanum q' falsum e' (Nam Parthorum regna et alia orientalia n' tenuerunt Romani) n' inde fieret imperatorem modo universorum dnum ee, cum et iure belli et longa praescriptione iam ad regna hita ius amiserit. Et q' q' locus ille p universum orbem id signat eam partem in qua describtio facta e' [illegible] valde frequenter in S scriptura hunc sensum modum excessisse credit Bartolus in lege hostes ff de captivis haereticum sentiens qui imperatori potestatem in tota ecclesia neget. Videat noster Suarez lib 3 cap 7

## Disp 9 An Feminae potestatem legislativam ecclesiam exercere valeant

### Sect 1 n' repugnare feminis Hanc potestatem adstruit

N' agimus de potestate Laica et civili hanc eam posse a feminis haberi dictum e' supra et hat cap dilecti filij de arbitris et cap dilecta de excessib. praelatorum. Tota ergo controversia devolvitur ad iurisdictionem spiritualem quam duplicem exercere valet: legem ferendo

Sub

[illegible] ex agit [illegible] [illegible] confessione [illegible]
[illegible] ad confitendum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] potestate [illegible] [illegible]

1.ª [illegible] capite possit feminas hanc iu-
risdictionem exercere [illegible] eandem a Papa illis delegari ut pote
[illegible] incapaces hanc tenent Victoria relectione 2 de potestate eccl.ca
q. 2 principali n. 3; Sotus in 4 dist.ne 20, q. 1, art. 4 § 3 de
feminis; Couarr in cap. ad nostram, p.te 1, § 11, n. 2; Siluester
Verb. Abbas n. 1; Valenc. 3 p.te, disp. 7, q. 16, punct. 3.

2.ª sa tenet non esse feminas omnino incapaces
iurisdictionis ecclesiasticae, ad posse saltem de potestate absoluta Papae hanc illis de-
legari facultatem, ita sentiunt P. Salas disp. 60, sect. 19, n. 98;
Bonac. disp. 1 de legibus, q. 1, punct. 3, n. 35, et quo ad potestatem
ferendi censuras tenent Henr. lib. 13, cap. 24, n. 1; Nauar. in
consilijs, consilio 73 de sententia excommunicationis, lib. 5; Suarez, tomo 5 in 3 p.te,
disp. 2, sect. 5, n. 7; Salus lib. 1 thesauri, cap. 5, n. 17, et probabile dicit P. Valen-
tia lib. 5, disp. 6, q. 4 [illegible]

Ratio est quia potestas iurisdictionis neque est potestas
ordinis nec illi anexa ex natura rei vel ex iure diuino, ergo altera potestas ab
altera separabilis est; probatur antecedens quia haec potestas iurisdictionis in forma
ecclesiastica scilicet ad ferendas censuras non est potestas clauium, quae presbiteris
offert, haec enim anexa est sacrato ordini, cum sit in ordine ad forum internum; pote-
stas vero iurisdictionis est in ordine ad forum externum et ab interno non pendet,
diuersae ergo potestates sunt; quod vero inter se non necttant hae potestates patet ex
cap. pastor dist.ne 32, verbo diceri; ubi glosa ait posse laicum ex commissione
Papae censuras ferre quod deducitur ex [illegible] Greg. lib. 2, epist. 45.

Opponunt nobis aliqua scripturae loca. 1.ª Corint.
14: mulieres in ecclesijs taceant non enim permittitur eis loqui; et 1 ad Thim. 2:
docere autem mulieri non permitto, ex quo Pauli textu transcendit ocelum.

Carthag

[illegible] in [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] femine [illegible] evangelium [illegible] leges et censuras [illegible] apostolica feminis [illegible] ecclesia [illegible] ex [illegible] iurisdictionem committere feminae ex nullo [illegible] scossum fuisse S. Catharinam [illegible] et vite huius sanctissimae feminae scriptores.

## Sect. 2. An de facto hac potestate integre gaudeant Abbatissae

Dico 1. iurisdictione ecclesiastica quo ad censuras ferendas non gaudent feminae, sed quo sententia cum Soto et [illegible] ubi sup.a et ratio est quia ad hanc potestatem obtinendam opus est quod aliquis illi tribuat hanc facultatem. At nullum ius tales illis facultatem concedit, sed potius denegat ut constat ex cap. de Monialibus de sent. excommunicationis ubi dicit quod si monialis in aliquam excommunicationem incurrat nequeat absolvi ab Abbatissa sed ab episcopo, ergo quaelibet alia femina consequenter nequit censuras ferre, alias posset quoque ab illis absolvere. Nec debuit talem potestatem tradere feminis, cum enim censura sit validum ecclesiae telum quod non nisi gravibus de causis et ex matura deliberatione vibrandum erat non debuit manui et levitati femineae committi.

Nec obstat cap. Dilecta de maioritate et obedientia ubi dicitur posse Abbatissam suspendere clericos sacerdotes [illegible] subiectos sibi et canonicas subditas, nam haec suspensio non est ea censura quae [illegible] infligere ecclesiastico iudice, sed est suspensio late sumpta ut prohibitio quaedam

et

[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]

[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... conspicuendo est [illegible]
[illegible] ... cum ipsis in omni
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... moralium lib. 2 cap. 2
[illegible] ... cum ad vitandum periculum [illegible]
[illegible] ... monachum [illegible] ... [illegible]
gubernarent [illegible] ... [illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible] ... femine solent
[illegible] deliberando et [illegible] nam si aliqua in hoc a priorissi
peccet [illegible] potest occurri a monasterij [illegible] quia [illegible] in regimi
[illegible]: et quidem si [illegible] mulieris ingenio [illegible]
[illegible] feminae [illegible] [illegible] [illegible] monacha
[illegible]

[illegible] e' an hec iurisdictionis exercitium
[illegible] hoc e' an ex forma auctoritate [illegible] ordinariam
[illegible] hanc facultatem exerceat priorissa an [illegible] [illegible],
qui ad sui absentiam [illegible] priorissa [illegible] dispensare [illegible]
censeo cum [illegible] art 3 ad 4 et contra ex usu facti exer-
citium talis iurisdictionis [illegible] priorissa [illegible] tantum ad illu
[illegible] omnia. Unde [illegible] Abatissa cum suis monialibus dispen-
sare [illegible] urgente necessitate et absente [illegible] ad quem [illegible] possit [illegible]
mode adiri [illegible] [illegible] iurisdictionis [illegible] tantum [illegible]
[illegible] in casibus [illegible] e' [illegible] [illegible] talem [illegible]

Notandum cum P. Azor n. 5 [illegible] in aliq-
[illegible] Abatissa potestate ecclesiastica ordinaria [illegible] rebus
in [illegible] ipsius [illegible] iurisdictionis que [illegible] ordinaria e'; ut
tenent Panormitanus et alij Canoniste ad cap. Dilecta citatum

in

n. qto offert Abatissæ potestatem [illegible] clericos in [illegible]

[illegible], quæ [illegible] gaudet [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] voti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

virtute obedientiæ in hoc [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

non solum voti tenetur monialis [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] votum obediendi [illegible] [illegible] [illegible]

potestas [illegible] ecclesiastica debet derivari a potestate [illegible]

Summo Pontifice [illegible] [illegible] [illegible] vovent obedire Petro non te-

net illi obedire ex virtute obedientiæ, sed ex religione voti; itaq. si

Petro iubenti noluerit parere non poterit ab illo ut parendum cogi [illegible]

[illegible] punire.

Resp. 1 Moniales non vovere obedientiam

[illegible] [illegible] [illegible], quæ si Abatissæ iurisdictione non [illegible]

poterit [illegible] in virtute obedientiæ, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

tutum [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad hæc [illegible]

ta reduci [illegible] Abatissa [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]

Matres familias in sua domo ac [illegible] [illegible] [illegible] obligavit,

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

matres familias [illegible] virtute obedientiæ; et dispensare in

votis, qua facultate gaudent ex [illegible] [illegible], quam

[illegible] suadet [illegible] et [illegible] regimen monialium.

## Disp. 2 An legislativa potestas pendeat a moribus 1. Fidelis Principis

## Sect. 1 Quid sentiendum de Princip. ecclesiastico.

mallos

[illegible] homines qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] Ecclesiae ex Castro [illegible] [illegible] quam [illegible] [illegible] Ex se [illegible]. [illegible] [illegible] quam [illegible] alterius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lactura [illegible] quoque [illegible]. [illegible] [illegible] praelati mores eius potestatem n' auferat de= [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] ex iure aliquo divino, aut humana [illegible] [illegible] in moribus eius: ergo bene n' potest obstare iurisdictioni: [illegible] [illegible] n' ex natura alligata sit moribus [illegible]; [illegible] hec [illegible] [illegible] aliquid supernale, aut quod aliud quod supponat in hoc gratiam sanctificantem, sed e' veluti gratia gratis data, quae in hoc peccatore; n' repugnat ee: 2° nullum extat ius divinum, ex quo colligatur hanc iurisdictionem annecti [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Cathedra [illegible] sederunt [illegible] et [illegible] [illegible] praecepit obedire praelatis pravorum morum, si bene praecipiant, eorum vero [illegible] imitanda non esse. [illegible] ius humanum [illegible] de hac privatione nec valeret [illegible] incommoda quae ex tali privatione ipso facto incurrenda, sequeret. [illegible] n' ob aliquod flagitium superior [illegible] esset poena [illegible] eam n' incurreret [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Ad [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] praelatus in haeresim incidens potestatem amittat. Re[illegible] [illegible] e' haeresis interna vel externa: si sola interna sit, potestatem n' amittit, ratio e' quia potestas legislativa n' oritur cum fide supernali; [illegible] oritur cum fide sacramentali hoc e' baptismo, quam supponit praeterea ecclesia quae visibilis e' n' punit hominem ob interna delicta: ergo haereticus mentalis n' ob id [illegible] potestatem

canonica[m]

[illegible] a [illegible] externa heresis n' [illegible] [illegible] n' [illegible] [illegible] [illegible]
incurrit [illegible] [illegible]

[illegible] in [illegible] [illegible] heresis oc-
culta n' ipso facto privari [illegible] [illegible] [illegible] sententia iu-
dicis declaratoria, criminis [illegible] [illegible], qui pri-
cis temporibus episcopos hereticos tandiu tolerabit [illegible] [illegible]
et n' resipiscentes deponebat. Unde talium episcoporum valida
erant acta, quin' excommunicati incurrerent. at si heresis externa sit
publica existimant docti theologi ante sententiam iudicis declaratoriam privari
n' iurisdictione episcopos hereticos, quia inquiunt notorie debent' ss publice
excommunicati et iure divino tenemur vitare hereticos et publice
excommunicatos et illam personam in spiritualibus n' communicare

Adhuc tamen probabiliter existimo etsi
heresis sit publica n' illico privari episcopum heret. potestate quia
[illegible] opus ee sententia declaratoria iudicis nec iure divino tenemur
vitare hereticos nisi post admonitionem appareat eorum obstinatia
iuxta illud Paul. ad Titum cap. 3 hereticum hominem post 1.am et 2.am correctio-
nem devita quod intelligendum est secluso periculo subversionis, nam hoc
imminente iure divino tenemur hereticum n' communicare.

Totum controversie pondus ad supremum hierar-
cham devolvitur, qui nullius humanis censuris ligari potest si forsan in heresim
labatur. rem utrinque plerique DD. impugnant, attenta Dei providentia, et privi-
legio, quo praeter ceteros Petri successores ne ut et privatae personae in fide deficiant
[illegible] Petro spopondisse Christum D. ea verba denotant Luce 22 ego rogavi
pro te Petre ut n' deficiat fides tua: sed quidquid de hoc sit, quod discussum a Cardi-
nali nostro Bellar. lib. 2 de Rom. Pontifice cap. 27. standum est resolu-
tioni nostre nimirum supremum eccle episcopum si in heresim laberet sive
interna, aut externa, publica, vel occulta, n' ob id potestate suprema amissurum
cum asserto probando [illegible] aliis [illegible] adducte [illegible] applicanda [illegible]

Dicas

[illegible] Papa [illegible] nec ob [illegible]

[illegible] [illegible] averat [illegible] papam

[illegible] iure [illegible]

[illegible] ac fonte ut [illegible]

[illegible] dicti [illegible]

[illegible] in eas angustias redigi

[illegible] ecclesiae [illegible], hoc est, episcopos

l. ad concilium generale confluentium l. in plurimis casibus declarandum

ee Papam in heresim incurrisse qua declaratione facta cadit Papa pontificia

dignitate non quidem vi et ra[tione] sententiae; cum superior ipse non sit sed vi doctrinae

quam sic declarat [illegible], et ante eam declarationem non potest ecclesia legitime

nota ee privatio iurisdictionis Pontificiae.

## Sect I. Nec Iurisdictio Laici Principis a Fide l. moribus illius pendet.

Non minus haec assertio quam praecedens de fide certa est ut aperte patet ex 1a Pet Canonica cap 2 ubi Princeps Apostolorum docet principibus parendum ee non tantum bonis sed et dyscolis. Praeterea constat ex Veteri Testamento plures in Israel Reges dominatos ee pessimis moribus et idolatriae vitio inquinatos nec ideo Reges ee desierunt et quidem male consultum fuisset Regibus si ob illorum vitia regia dignitate deturbandi fierent daretur et populis occasio ut multa in principes auderent.

Inquiri hic solet an parendum sit Tyrannis qui violenter et iniuste regnum usurparunt. Non dubium est quod pleraque actiones quae pertinent ex potestate legitima non [illegible] quia nec valide nec licite exercere possit punire delinquentes poena capitis, bonis spoliare, contractus irritare. quo iudex designatus a Tyranno non poterit tales actus exercere quo non licit punire tyrannis. Probatur [illegible] non est parendum principi

in

in re intrinsece mala: et qui intrinsece malum e' hoc occidere sine legitima potest.e aut bona alterius rapere q.o ett.a

Dum e' cum cu DD asserentium tum in admi- nist.e iustitię tum in ijs legibus quę sm se iustę ss et bonis cui volentes parendum ee tyrannis, n' q.a ipsi v.e principes ss, sd q.a tum cen. et Res- supplere defectum principis concando suam potestatem iudicibus a tyran- no assignatis et approbando leges, quas ille promulgat donec decursu temp et tacito populi consensu tyrannus vt Princeps verus heat in eum q' trans- ferat potestas legislatrix. sic nrę Hisp Gotorum reges primo occupatam tirannide mox iusto imperio gubernarunt. Dixi si leges iustę ss, nam leges iniquę etsi a legitimo Princ. procedant subditos n' obligant

Si v.o fides supnalis in Principe deperat l. q.a inf- fidelis e' l. q.a hereticus adhuc priuandus n' e' potestatis exercitio. si vero dictum e' cum fide nullam connexionem het potestas eccl.a, quę supnalem finem respiciat a fortiori nullam quoque hebit potestas laica nec v defectus in ea erit, quominus princ. leges iustas populo suo edicat. at si leges, quas tulerit relig. xpianę libere pferenti obstiterint potestas in eccl.a e' ad tales reges amouendos, qua- tenus si fuerint infideles illis valet inferre bellum, subditos q' xpianos absoluere a iuram.o posito fidelitatis. cetero in princ. hereticum directam het eccl.a potestatem e'em pre baptis subditus eccl.e poterq' ps sa illum regno priuare, cum id expediens fuerat ad coa bonum eccl.e et xpianę relig. dignitatem. atta' ante latam hanc sam iuste regnum possidet et leges dat qq subditi tenent parere, vt statuit cap cum iis leges de hereticis in 6

## Disp.o 11 De iuris humani varietate

### Sect 1

### Qd sit ius gentium, qualit q' a nali iure et ciuili dif- ferat

quot ss DD, qui hanc de legibus tract.nes

derrarunt, tot fere s. q. in desiniendo iure gentium, vt plerumque euenit in ijs [illegible] quaru[m] [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] breuiter [illegible] [illegible], vt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Primo [illegible] [illegible] in leges L.do § ius nale [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q. nec [illegible] brutis [illegible] e, ius vo gentium q. [illegible] in hoies [illegible] [illegible] [illegible] 3 the. q 95 art 2, ques secutus e Granato tract. 3 § 1 disp 3 sect 1 cum alijs thomistis. Displicuit reliquis theologorum scholis, dicendi mo[dus] eo q. ius nale ad bruta animantia extenderet, nam siue sumatur ius pro lege, siue pro eo q. iustum et equum e, siue pro facultate a legibus [illegible] totum hoc alienum e ab irrati[onali] na[tur]a, que nec legibus [illegible] di, nec iustum equumq. sectandi capax e.

Post hec alij DD. [illegible] ad humanam tantum [illegible] ius nale adstrinxerunt ac ta[men] [illegible] vt ius nale sit prima principiorum, ius vo gentium sint [illegible] ex illis pr[incip]ijs generalibus deducte, d[icen]di tamen hic opinandi mus placere potuit Suario nro et Vasquez, q. [illegible] tantum generalia morum pr[incip]ia, dete[illegible] ex ijs deducte pertinent ad ius ne, cum ipsi nulla humana lege derogari possit: At ius gentium e ius humanum q. abrogari pot q. illa [illegible] nequeunt ee ius gentium. Preterea ex preceptis decalogi aliqua s. ex pr[incip]ijs iuris nalis deducta et ta[men] absonat dicere precepta decalogi [illegible] ee de iure gentium.

Qui dixere ius nale ee nam humane [illegible] [illegible] [illegible], ius vo gentium eiusdem na[tur]e [illegible] vt ciuiliter viuentis [illegible] loquitur: quod si attendamus ad ea que sunt de iure gentium [illegible] tradit 3 ethim cap 6 [illegible] ea pertinere ad nam humanam vt ciuiliter viuentem, cuiusmodi s. vrbium edificio [illegible] structio, [illegible] [illegible], [illegible] bella et captiuitates. adhuc ta[men] hec [illegible] n[on] assignat discrimen int. ius gentium et nale, cum plura horum spectent ad ius nale etiam iure nali [illegible] [illegible] defenso et vim vi repellere. preterea aliqua s. in decalogo leges, que obligant hoies vt ciuiliter viuentes vt [illegible] parere gubernatoribus q. precipit 4 precepto.

Demum aliqui ius nale appellarunt q.

tantum

tamen respectu eius quod ea obiectum est ius civitatis, ius vero gentium est respectu [illegible] tium, sicut est obiectum eius voluntatis, nam versatur circa ea quae utilia sunt hominibus, et quorum omissio nulli legi naturali repugnat. Hanc sententiam tenet P. Gran. P. Vasquez in comm. 1. 2. disp. [illegible] quod gentium est ius tam naturale non positivum ut est [illegible] Sotus lib. 1 de [illegible] cap. 3. Haec sententia quatenus ait ius gentium [illegible] non est, eius ius gentium sit vera lex et positiva ius [illegible] [illegible] praesens.

Quod ius gentium certae quaedam consuetudines tacito populorum consensu in orbe formatae. Haec declaratio et definitio colligitur ex iis quae de iure gentium disciderunt, et est [illegible] S. Isid. ubi supra, quorum gentium non aliter describit quam enumerando varias hominum consuetudines ut bellare, aedificare urbes et alias. ex quo infert inde ius gentium vocari quod eo iure omnes fere gentes utant. dixi consuetudines quia est ius humanum positivum [illegible] inde ex hominum voluntate pendens. tacito populorum consensu quia sit tacite et quasi ex dicto omnes in illas conspirarunt, et si aliqui populi hoc iure non utant parum refert ut ius gentium non sit quod reliqui omnes populi illud servant

Melius quale sit hoc ius perspicitur si discrimina recenseamus quibus a naturali et civili differt. 1. differt a naturali quod naturale inducit necessitatem obligationis non sic ius gentium, unde ius naturale semper et ubique obligat, ius vero gentium non ubique, sic Suarez lib. 2 cap. 19 n. 2 hinc 2 fit posse abrogari alicubi ius gentium non vero ius naturale; ex quo lex servitutis ubique gentium recepta, ut capti iure belli servituti victoris subeant, per consuetudinem canonicam abrogata est, ut nunc christiani a christianis capti a servitute iugo exempti sint

2. differt a iure civili quod hoc est multiplex et peculiare quibusdam civitatibus et regnis: ius vero gentium ubique omnibus regionibus. item ius civile scriptum est, ius gentium moribus formatum et usu notum: unde apte ius gentium vocat medium inter naturale et civile, quia ut naturale ad omnes homines extenditur, et ut civile est humanum positivum. Alia utriusque iuris discrimina vide apud Suarez relata

et nicolaus traiecto de orig. cap. 15

## Sect 1ª iuris huius notitia

Leges quippe tum ecclesiasticum tum civiles et si varia sint nominata eadem est vis: leges ecclesiasticas nunc canones nunc constitutiones et decreta vocamus, et seculares leges, peculiari nomine nec sine causa vocent canones seu leges uni certo generi sancitae id est regulae ad directionem ecclesiae universae: constitutiones vocant quae promulgant edictis bullis, et decreta quae inserta tamen in corpus iuris cuius visum est quoniam hic omoda sese offert occasio brevi aliqua notitia lectorem imbuere

Ius canonicum quod dignitate civile praecedit licet tempore subsequatur, triplici volumine digestum habemus. 1um decretum vocamus. 2um decretales 3um librum 6um. Decretum compactum fuit iussu Eugenii 3 anno 1147 per monachum Benedictinum Gratianum nomine Bononiensem patria in monasterio sancti felicis, qui varia Pontificum decreta sacrorum et ecclesiae PP Responsa eo volumine ordinavit et in 3 partes digessit.

Hic nota non ea quae continent in hoc Gratiani decreto vim legis obtinere, ut notarunt plures ex Canonistis apud felinum in cap 2 de rescriptis n 15, eo quod in hoc volumine plures SS PP sententias, et sacrorum Conciliorum inseruit Gratianus, quas a Summo Pontifice approbatas esse non constat. Praeterea plures ibidem leges civiles reperiunt, quae non deo canonicitate sed quoniam humanae leges obligabunt ut indicant docti theologi suarez lib 4 cap 6 n 11 Bonac disp et q 1 punct 3 n 14 apud quos alii. negandum tamen non est maximae authoritatis esse hoc Gratiani decretum et contra illud tuto decerni posse canonica lites

Canonici iuris 2um volumen seu decretales industria fr Reimundi 3 magistri generalis predicatorum familiae, et iussu Gregorii 9 in ordinem redactae ex suis et antecessorum quae desiderabant constitutibus anno 1227 3 volumen edidit Bonif 8 anno 1294 6um appellatum quod 5 decretalium libris additum fuerit. Ad 3um hoc volumen

clementi

clementinas et Extravagantes illas disposuit Clemens 5 anno 1305 ob id Clementinas dictas; his addidit Ioanes 22us successor qui extravagantes disposuit quas postmodum addita sunt aliquorum Pontificum extravagantes, quas ideo comunes vocant

Post hec Pontificum scripta iura, cum singuli Pontifices pro novis emergentibus casibus novas constitutiones indies edant visum est seorsum has omnes constitutiones evulgare, quam curam suscepit Laer[tius] Cherub[inus] edito Bullario tribus tomis, quos in compendium redegit Flavius cherub[inus] filius

Leges civiles Romane varijs fuere appellationibus notate, prout varium fuit Romane reipublice regimen, cum enim a populo regebat, dicebant leges nunc senatus consulta quia a senatu manabant, nunc plebiscita quia a plebe leges quae nomen authoris induebant ut verbi gratia lex Pharcidia lex Cornelia a consule vel tribuno illas edente. Postquam vero Romana respublica in monarchiam concessit, leges quas imperatores penes quos erat suprema potestas sanciebant, vocabunt quae nunc edicta nunc rescripta, que in immensam molem excrescentia a Iustiniano imperatore in compendium redacta sunt

Itaque ius civile in 6 tomos distributum est, 1us vocatur ff vetus, seu Pandecte, quia omnis doctrina quae in eo habentur leges Romane a 1is regibus usque ad Iustinianum 2us est infortiatum sic dictum vel a quodam Caldeo nomine Infortius quod est digero vel ab aliqua barbara voce 3us est ff novum, quia post alia compactum fuit 4us volumen dicitur codex, in 5o sunt autentice, et liber de feudis. 6us vocatur instituta, quia illo instituunt iuris candidati 1o leges praecepti

Hec de iure civili leges vero nostri regni sunt partita Alphonsi Regis continent leges tauri, quia in urbe Toro sancite sunt, leges ordinamenti, et Leges fori et styli, licet hec non habeant vim legis, sed tantum sunt praxes quarum legum. ex his et alijs, que disperse habebant iussu Philipi 2i compacti sunt 9 libri, quos novam recoleccionem vocant

(Expleu, ca' restat in regu. responsa Pontif. legis n'so' in ea de qua interrogat, sed etiam in casibus similibus. Ratio e' quia non debent esse leges, sed secundum etiam aequitatem intelligi, modo non intelligitur, sed solum respondeat rationabili aequitati tractus: quod idem dicendum e' de responsis Pontificum, et si illa responsa in corpus iuris n' inserant, eandem quam vim habebunt in casu simili ac si de eo interrogarent. Xa regula tradenda controversia 5. e' resolutio Patris Vasquez disp 187 cap 5 n 39

# Controversia 3 De effectibus Legis

S. Thomas quaestione 92 art 1 effectus legis ait esse efficere homines bonos, sed hic effectus mediatus et remotus e' et effectus finis ipsius legis, ad quem consequendum media ordinat, quae sunt immediati effectus legis, et 4 a 8 Doctores numerant art 2 desumpti ut ex lege legis ff de legibus legis virtus e' ait Iurisconsultus e' imperare, vetare, permittere et punire. Imperare fit per leges affirmativas, vetare per praeceptum negativum, permittere e' n' punire quae punienda sunt, punire vero poenas infligere nos ad binarium praedictos effectus reducemus scilicet obligare et poenas infligere

## 1a Pars controversiae

## De 1 effectu Legis nempe obligatione conscientiae

## Disp 12 An Lex humana obliget in conscientia

## Sect 1 Joannis Gersonii sententia et Authores de illa iudicium

Disputationis huius occasio fuit Joannes Gerson Cancelarius Parisiensis, qui lib de vita spirituali lect 4 nullas leges humanas

docuit

Tenuit posse obligare sub pena culpę gravis, nisi lege div.[a] de statutus fuisset: q̃ obres humas leges obligates ad culpas n' obligare credebat quatq; procedunt a legislatore humo et quatq; a divino, qz ipse potestati humę n' credebat ea tale obligandi inducere. Ita ex plant mente Gers. Almai, Aled, Driedo et alij q'd apud Vazquez disp 158 cap 1: op̃ones v° Gersonis refert ipse Vazquez disp 155 et expendit Granado tract 3 disp 1 sect 3

Pbat hanc sa 1 ma legislator humanus in suis legibus attendit n' attendit ad fines supernales, et ad mere naturales et polyticus q° n' pot subditos obligare in conscien.a pbr co na obligo in conscien.a e' in ordine ad fine supnale vt pmij ęterni consequendi p adimplene legis l. penę ęternę subeundę p transgressiones: arb pbr q.a finis intrinsecus legis e' bonum coe reipublicę, et hic finis nabi e' et polyticus q° etta. Confir nullus iudex pot reum ad penam obligare q̃ n' pot infligere p ministros suos, At penam eternam n' pot infligere p satelites suos q° nequit ad illa p leges sua obligare, q° nec sub peccato mortali obligare subditos

Pbat 1 es me se hent principes ru subditorum, quo se hent plati religionum in suorum, et platus religiosus n' pot obligare subditos ad ea observanda que n' ii pfessi observare x.a regula et ad ea tantum que ii x.a regula q° neq principes possi subditos suos obligare sub culpa gravi nisi ad ea que xp̃ana pfessione et regula evang.ca servare tenent. Confir 1 potestas principis e' secularis q° n' pot ea ca spualis effu, qualis e' peccati inductio et sanctitatis ablatio. Confir 2° nequit summus Pontif aliqd de fide declarare, nisi contineat in prijs fidei revelatis, q° nequit aliqd iubere nisi in lege div.a contineat pbr coa a paritate, tu q.a lex huma derivat a lege div.a p me sc.l, et nequit derivari nisi in illa contineat q° nequit legislator pcipere aliqd sub culpa gravi nisi id q.d contineat in lege div.

Hęc sa catholicorum Theologorum offendit aris

conniveret, et ex errore novatoru, de medio tollentiu potestatem legislatiua quo ad hunc effectum obligandi subditorum conscientias. Quam post Almainus ttt de potestate ecclesiae cap. 12 sic indicabit tempora, ut princeps secularis nequeat obligare sub culpa subditos bene vero princeps ecclesiasticus, et assignat discrimen in eo quod Pontifex habeat potestatem acceptam immediate ab eo qui poenam inferni infligere potest princeps vero secularis habeat suam potestatem immediate acceptam ab hominibus. Et Joannes de Medina codice de cieiunio q 7 ut sentiat esse nativam authoritatem divinam ad obligandum sub culpa mortali addit eam Principes seculares accepisse quoque a Deo

Gersone in hac quaestione minus caute locutum sentiat Pater Vasquez non tamen errorem docuisse, sed ex ipsius verbis mente catholica dicit tantum, sed docuisse leges humanas per se ut tales non obligare sub poena aeterni supplicii sed quatenus aliquo modo continent seu derivant a lege divina modo infra declarando.

Dicendum sit quam omnes catholici amplexi tenentur: leges humanae posse obligare in conscientia ea praecipiendo quae non sunt in lege divina. Probatur 1° ex textis Apostoli 1a ad Corinth 7 Praecipio ego non Dominus. et ad Roman 13 qui potestati resistit Dei ordinationi resistit. 2° ratione quia si legislator naturalis aliud praecipere posset sub peccato nisi ea quae continent in lege divina et ex ea per bonam consequentiam deducunt, perfecto non leges ferret, sed tantum declararet. At princeps habet veram potestatem legislativam, ut dixi, q 7 dictum est quod vere potest leges ferre obligantes in conscientia

Confirmatur 1 ratione a priori si leges humanae non cogerent in conscientia, regimen inefficax foret, et despicatui haberet. quod etiam probat ans quia alia coactio quae fit per poenas infrictas nequit semper executioni dari, quod non sufficerent regimini provideret, nec emendarent delicta nisi per leges coercerent subditorum conscientiae. Confirmatur 2 lex naturalis dictat parendum esse legibus iustis quod qui legibus iustis non paret legi naturali opponitur, et ideo peccabit lethaliter; quae argumenta tam per legibus canonicis quam civilibus instituuntur

Sect 2a Rationes Adversariorum Gersonis dissoluuntur

Ad 1am negatur antecedens, ad probationem concessa maiori

negat

negat min. ma, boni, coe. sufficere nequit nisi sit oblig. in ordinem, que oblig. medium e ad bonum istud assequendum, siquidem legislator, qui hunc finem intendit debet etiam et media intendere. Ad confirmationem negat maiorem; quia pena e quam passio coens debitum, cum quo in ma gravi debitum sit dignum supplicio eterno legislator et iudex qui per leges suas lata ma grave efficit coent eat obligamen si sibi non pareatur pene eterne subeunde. &c.

Ad 2um Resp. 1o. sessa maiori et min. distinguo coens nisi ad ea que si Xa perfectione Christiana et ad illius observationem inducunt, concedo coem nisi ad ea que in ipsa lege evangelica continentur nego coem et solutio tamen e in 1o n in 2o, quod ut melius percipiat aliqua suppositio, que P. Thos Sanchez adducit tomo 2 summe lib 6 de voto obedientie cap 2 et ex eo Granado disputatione illa 2 sect 4: 1us Status religionis non pote obligare subditos ad ea que sunt instituti alterius religionis, neque enim pot monachus obligari a suo prelato ut militiam exerceat, neque Cartusianus ut missionibus ad evangelium predicandum distineat nisi in magna eccle necessitate. 2us pote obligare ad ea que concernunt cum suo instituto, et ad illud restaurandum apta reputat et sine quibus nequit conservari, etenim ad id per professionem et votum obedientie se obligavit religiosus; sic sicut princeps non potuerit subditum ad ea obligare, que nullo modo conducunt ad bonum coe et pacem mutuam quam lex evangelica in mundum invexit. ad hoc ut ait Gran. non ita strictum capiendum e ut in omnibus que ad unum percipiendi par sit status religiosus cum rege.

Quare res 2o negando maiorem quia status hanc potestatem perceptivam accepta a summo Pontif. et in ea mensura qua voluit Ponti. concedere; siquidem non pot percipere ea que non sunt Xa sua regula quia sub hac limitatione potestatem accepit. At Pontif. qui summum a Xpto D. et rex, qui a populo potestatem legislativam absque hac limitatione acceperunt poss. utique absque liberum illa vi iubendo ea que non continent in lege D., dum ea conducant bono coi

Ad 1um confirmationem Resp. non esse principes causam peccati et ammissionis gre, sed ipsum homines leges violantes principes vero tantum inducit

obligare. At 2° opinio, casso anti negat con. Licet omen e sub- na decernere aliqua veritate credenda ee fide divina e illa proponere Vt credenda in div. scrip., q. si n. contineat n. poterit Vt credenda proponi; alias fide div. falso assentiret. At q. Pontif. et Princeps secul. heant potestate legislatiua fide div. credendis e. q. ne hec potestas sit frustra extendere se debet ad ea precipienda que n. precipiunt iure naturali; alias hec potestas nulla eet, et foret sol. potestas defin. et declarandi, que nas eent precepta l. prohibita lege nali, que potestas defin. eet coi principi eccle. et secul.

Ad probane coe Vt pateat distinguit optime Vasqz duplices mos, quo pot precepta servari ex lege nali: 1° pro mo sci 2° p mo determationis. p mo sci Vt Vg ne ex mutuo recipiantur Vsure, ne vulneret proximus. 1° e sci deducit ex 7 precepto 2° Vo ex 5° decalogi p mo determationis quatenus lex nalis dictat principes eccles subditos ducendos ee p virtuti via ad fine supnale: ille Vo Vt hunc fine asequat precipit ieiunia et sacro interee diebz festis et ta ne Vtru contineat tamqz sci in lege nali: hoc q 2 mo opus e q contineat preceptus in lege div. Vt ab illa quodammodo dicat servari; et q satis innuit Gerson dum dixit, Vt preceptus principes obligaret, opus ee assumi tamqz mai propone preceptus aliqd legis divine Vt hic ofinat syllus, Deus iubet obedire propositi, et propositus iubet ieiunare q° ieiunari debet.

Hinc infert immerito opinatu fuisse Almarinus, dum soli Pontifici potestate oblig. in conscientia alligat, non et principes seculares ea potiunt, parus q refert q a populo acceperint, nas populus a Deo Vt authore ne tale potestate accepit, qs transfidit in principes quem elegit, nec fuit opus speciali aliqua facultate a Xpto accepta, Vt rex poset obligare subditos eas sufficeat ea, qs iure ne het, q dicens sit 3° Joane a Medina.

## Sect 3 An sit de roe legis in scien. oblig.

Vt melius difficultas hec dignoscatur, scrat

oportet

oportet hic .s. quer. An sit aliqua vera lex, quae neque sub mortali peccato, nec sub veniali obliget: in quo de lege poenali sermonem modo non instituimus, controversus quippe est. An talis lex obliget in conscientia quaerit solummodo an sit aliquod simplex praeceptum quod sub culpa non obliget

Negat P. Vasq. Z. disp. 158 cap. 2 quem secutus est Valdelu Lib 5 disp. 59 n. 3, probat q. ex eo quod obligare vel non obligare posita lege non pendet ex arbitrio legislatoris, qui postquam leges tulit, nequit non pollas in conscientia obligare pro ea quae essentiarius nequit pro ea libera suspendi: probat amplius nam quo ad vim obligandi ille est votus legis, et nequit esse votus, quod non obliget in conscientia ad mortale vel veniale ergo neque lex. Confirmat nam constitutiones et regulae aliquarum religionum quae non obligant neque ad veniale non sunt verae leges sed consilia et directiones quaedam

Ceterum P. Gran. tract. 3 disp. 4, sect. 2 non esse docet de ratione legis obligare sub peccato ob has rationes 1.a quia lex poenalis sit vera lex et tamen potest non obligare in conscientia; 2.a quia obligatio legis est ex mensura interni legislatoris quo ubi legislator non intendit obligare ad culpam per leges a se latas non obligabit talis lex

Haec ipse P. Suarez Lib. 3 cap. 22 n. 5 aliquid esse de ratione in hac quaestione certum et aliquid dubium: certum an possint esse constitutiones quae non obligent ad culpam quatenus earum transgressio non sit peccatum: dubium, an istae constitutiones vocandae sunt leges nec ne. quo ad 1.um controversia non est inter DD. et factum ipsum probat, cum in sacris familiis praedicatorum et societatis Jesu regulae sub culpa nulla obligent controversia est circa 2.um an istae constitutiones habeant rationem legis

Dico nostra affirma est, eam tenent PP. Suarez et Gran. citati ratio est quia illae constitutiones habent quidquid requiritur ad rationem legis sunt enim iustae, et pro communitate latae, sunt perpetuae et promulgatae recte, nec illis deest effectus obligandi ergo verae leges sunt consequens constat probatur amplius quo ad effectum obligandi in quo versatur difficultas, nam ad hoc ut obligent leges non opus est quod haec obligatio sit in conscientia ut scilicet peccent subditi transgrediendo leges, sed satis est quod ex vi

legi cogant ad illius observ.em quatenus si transgrediantur illas obnoxii sint poenis l. a lege statutis l. arbitrio prudentis superioris infligendis, quod sufficit ut illa lex aliquem effectum legis habeat in subdito ad quem ordinat

Dices quia si eae constitutiones non induerent rationem legis essent mera consilia, quae proinde non obligarent subditos ac si perfecta essent a quovis alio cui parere non tenetur, sed illae maiorem vim habent quam habet consilium, quod habent rationem praecepti et legis, nimirum quia nascuntur illae constitutiones procedunt a superiore, ut superiore, et ex vi illarum manet subditus si transgrediatur debitor poenae arbitrio superioris infligendae, quod illae constitutiones maiorem vim habent quam pura consilia

Hinc fit has regulares constitutiones simpliciter esse leges poenales, licet eas ipsae non praescribant plerumque poenas transgressoribus, quia tamen omnis superior l. ex aliqua speciali constitutione l. ratione muneris sui teneatur regularium transgressores corrigere ne religiosa disciplina corruat, fit ipsas constitutiones simpliciter esse leges poenales, quatenus tradunt observandae his qui sponte eas amplexi sunt cum onere subeundae poenae quas delinquentibus infliget superior sub cuius disciplina degunt. quod si poenas subire detrectent, peccabunt quidem non ob transgressionem regulae, sed quia poenas ob transgressionem impositas subire nollunt

Dices quod nulla lex erit quae non obliget in conscientia Res duplicia esse obligans alias ad actum immediatum, alias ad mediatum seu ad illum qui ex immediato resultat: ad actum immediatum potest lex non obligare in conscientia ad actum vero mediatum obligat ex suppositione quod primus actus impletus non sit. optimum exemplum est in voto poenali ad id explanandum: vovet quis si ludat duos aureos nummos in poenam lusus elemosinae nomine erogare, istud votum non obligat ad non ludendum, neque ad elemosinam erogandam, sed ad erogandam si luserit; neque non peccat ludendo sed non erogando elemosinam post lusum. sic velit lex ista quam poenalem de qua loquimur, non obligat sub culpa ad id exequendum quod iniungit l. fugiendum quod vetat, sed obligat subditum ad subeundam poenam si non obedierit, proinde quod nulla lex erit cuius obligatio tandem non reducat ad conscientiam, sed controversia non est de hoc primo obligationis, sed de secundo. Amplius haec doctrina elucidabit ex dicendis de lege poenali et ex his facile est respondere argumento Vasquij initio sectionis adducto

negamus

negamus e. si isti semper obligare ad culpam de qua sufficienter videatur Thomas Sanchez tom. 1 in praecepta lib. 1 cap. 11

## Sect. 4 Qualiter peccetur contra Legem.

Notum est generaliter peccari in legem, 1.º si negaua sit amplectimur res vetita, aut si affirma illas respuimus; hoc modo peccat in lege per inobedientiam et contemptum malem. Supponimus 2.º nam generaliter peccat in legem ex inobedientia et contemptu formali. Duplex potest concipi contemptus iste 1. in intellectu quando existimat superior non aestimatione dignus, 2. in voluntate quando hic intendit personam praecipientem pro nihilo habere et aliis ostendere parum debere aestimari. rursus potest hic contemptus esse de praecepto legis aut ex superiore quatenus rem levem praecepit, aut potest esse de eodem, ut persona aut praecipit.

Istarum D.D.rum dogma est si loquamur de lege divina et Deo praecipiente omne et volente graue peccatum blasphemiae esse qualitatem de hoc contemptu quatenus homo contra Dei decretum vt minus vtilia sumserit; nam in hoc praecipue consistit hic formalis contemptus et praeceptoris contemptus; nam frequenter peccare, aut se coram aliis de peccato laudare non includit rem specialem contemptus. Videantur Thomas Sanchez lib. 6 in decalogum cap. 1 n. 3 Suarez lib. 3 cap. 28 n. 13

De legislatore humano duo docent doctores 1.º si legislator quatenus talis contemnat hoc est vt habens potestatem praecipiendi siue contemnat in re graui siue in re levi esse peccatum mortale contemptus patet quia in hoc contemptu spernit ipsum Deum a quo dimanat ea potestas, 2.º siue res gravis praecipiatur siue levis, eius eadem tamen potestas est, de gradibus incurrere irrogat Deo; vt etiam nomine existimo in hoc peccari potentiam a viro catholico, nam spernere potestatem legislatiuam vt talem sapit errorem lutheranorum de potestate praelatorum et principum eludentium.

2.us docent si temneat superior in vitalis id

ut talis forma e' necesse q' in forma contemptus doct. aut gravitas n' ee peccatum
veniale si in materia levi contemptus fiat, seu in re gravi contemptus aliquam
non fit q' transgrediens legis. Ro e' na in hoc contemptu n' reperitur forma ex
genere ut talis. At ut gravata forma e' q' hic contemptus n' destruit observantiam
que debet legislatori; p'inde n' erit peccatum grave: que doct.a desumpta e'
ex Lesio 1 de iustit.a cap 16 dubit.e 6 n 45 Th. sanchez 1 in decalo-
gus cap 5 n 11 Bonacina                qui addit contemptum p'ceptu eius qui n' e'
superior etsi a superiore assignat n' attingere materiam peccati mortalis,
q' p'lerumq' cognosci forma contemptus ob se ipsum n' ut res ducit ad superiore
operis a quo designatus e'

observa tamen hanc circumstantiam contemptus
et inobedientie specialis q' do attingit malitiam grave ee in confessione narrio
aperiendum, ro e' q' a e' malitia specifice distincta a transgressione
mortalis legis continens peccatum in specie diversa, q' aperte colligitur ex eo
quod si servus p'ceptum et voluntatem contemnat illius, seu legislatorem pec
cat, q' a fortiori si eius transgressionem coniungat contemptum: duas n malitias
coniunges.

Infert ex dictis eum qui n' apponit naria
media que sunt ad completionem legis, peccare contra illam sicuti eum qui
n' amovet impedimenta ro e' na qui p'cipit finem, p'cipit media.
q' legislator qui p'cipit servare sua lege p'cipit ex consequenti apponi
media ad illud conducentia, et impedimenta obstantia removere, ideo q'
cum sit lex divina nec humana quare talia impedimenta n' removens
censet contemptor et transgressor legis

At dicas qui excommunicatus e' n' tenet que-
rere absolutionem ut missam audiat neq' tenet ho n' laborare neque
cessare ab itinere ut recurrat: rursus n' peccaret contra p'ceptum audien
di sacrum, qui die ante se inebriaret ex quo nocumento impediret
ut sacrum audiret. Hic n' labefactat doct.a p'cedens: q' a ut sciatur
q' do na peccatur impedimentum apponendo p'portet scire an sit

impeditum

impedimentum, et an tunc obliget praeceptum. 2° excomunicatus qui est in eo statu non tenetur audire missam, nec quaerere absolutionem ad hunc effectum, sed ob aliud incumbit satisfaciendi ecclesiae leviter. rursus laborantes non tenentur ieiunare, nisi ex officio laborent, nec equites, et a ludo et venatione abstinere tenentur ut ieiunent seu dicere de eo qui iter agit aut aliud laborem assumit in fraudem ieiunii, qui se inebriat prudens se fore sibi impedimentum ad impletionem praeceptorum peccat lethaliter contra talia praecepta, quod probabilius mihi est cum Palao tract 3 disp 1 punct 11.

# Disp° 13 quae intentio requirat ad legis impletionem

## Sect 1 Aliqua suppono, sententias refero, et quaestionem decido.

1° suppono quod est de actu positiva per quam paret legi affirmativae, nam ad impletionem legis prohibentis, quae fit per omissionem non opus est intentione aliqua, cum sufficerat ad illam adimpletionem abstinere ab opere prohibito. 2° suppono requiri ad obediendum legi per operis exercitium habere intentionem aliquam, ne cum illud opus in talis specie, quam lex intendit, constituatur ratio huius est quia leges non praescribunt opera utcumque sed humano modo facienda. Unde non qui ebrius missae adstaret non impleret praeceptum audiendi sacrum. 3° suppono duplicem posse esse intentionem, alteram satisfaciendi praecepto; alteram exercendi opus iniunctum, ut qui non animo satisfaciendi praecepto, sed alio fine missam audiret, is non haberet intentionem satisfaciendi praecepto, haberet tamen intentionem audiendi sacrum ad aliquem finem ab ecclesia non intentum. quaerimus quae ex aliis istis intentionibus requirat 1. an utraque

1a sententia non requirit intentionem satisfaciendi praecepto, sed requirit intentionem exercendi actum, per praeceptum iniunctum. sic docuere D. Thomas Sanchez lib 1 in decal. cap 13

c 15, n 3 Bonac hic disp 5 q 2 punct 10, n 4, quatenus aiunt eum qui ad vitandum accent. aio medit. illum, si forte sacerd. adest altare et celebret n. satisfacere praecepto quando venit ad illud sacrum quia intene n. habuit missam audiendi

2a sa ait quod intene exerc. actum praecepta requiri intenem satisfaciendi alte negative hoc est ne det intenti oppositam, et volunta expressam n. satisfaciendi v.g. si sacerdos recitet officium nollens quod illa satisfaciat satisf. redderet recitet debitum obligationis maniere dicunt Navar cap 6 de orat, dist 1a, c 13, n 15 Azor tom 1, lib 10, c 8,

97. Henriquez lib 9 de sacrificio missae cap 25, n 6. Medin codice de orat quaestione de horis canoni recitandi Manuel 1 tom summae in 2 edit cap 111, et indicat valde probabilem P. Thom. ubi supra

3a sa huic opposita n. obstare ait adimplendae legi intene oppositam n. satisfaciendi. eius patroni sunt Valencia 1 2ae disp 6 q 2 punct ultimo fine Suarez tom 3 in 3 part disp 88 sect 3, et 2 de religione lib 4 de horis cap 26 n 8 Vasquez 1 2ae q 100 art 9 in commentario a n 5 Lesius lib 2 de Iustitia cap 37 dubitatione 10 n 59 Palao tract 3 disp 1 punct 17 n 12. Hanc sam veram habeo, utpote ergo veriora et quae nostris resolutis ex firmo principio deducat.

Dim est ea intene sola requiri ad legis impletionem quae sufficit ut subdita res praecepta libere et humano modo fiat. id est probatur nam id sufficit ad legem implendam, quod sufficit ut voluntas legislatoris adimpleat, sed per eam intenem quia res praecepta humano modo fit voluntas legislat. adimplet, quia ea intenis sufficit, ut legi satisfiat: maior est certa quia n. maior obligationem inducit lex quam quod voluntas legislat taxat: minor probatur nam legislator n. iubet ut sibi pareatur formaliter et ex aio sibi obediendi, sed ut pareat materialiter, et quasi in actu exercito rem iniunctam exercendo, quod n. requirit aliam intenem, praeter eam, qua opus est ut fiat opus debito modo: ante probatur quia finis legislatoris in legibus ferendis est bonum com., sed ex sola executione voluntatis suae hoc com. bonum assequitur, quia nil amplius exigit a subditis

Rursus quod talis voluntas et intentio sit sufficiens requisita probatur, namque ea voluntas requiritur ad legem adimplendam, quae requiritur ut opus fiat humano modo, sed talis voluntas efficiendi rem praeceptam nam ea est ut fiat humano modo

quo

q° illa requirit. Confirmo, q̄d aliud est, si dari hęc voluntas n' ē satis ad Legem adimplendam, q° illa sola requisita ē: hoc a'rs oras quęcumq' alia voluntas n' ē ad mentem Legislatoris, q° quęlt alia sufficiut ad Legem observandam.

Ex his inferunt aliquos casus decisos.

1° o̅ª 1ᵒˢ sas eu qui eccla addit a'o meditandi tantu, n' sacrificio missę adest, dummodo habeat attentam mentem, p̄ceptu sufficienter adimplesse, q̄tumvis n' intenderit missam audire. Roa ē q̄, n' obstante l'intentione, re ipsa exercitu ē voluntate Legislatoris actione libera et humana: q° nil amplius ab illo hoc exigendum ē.

Infert 2 qui accessit ad ecclam assistendo sacrum, falso existimans ee diem ferialem, cum dies festus eet, n' teneri aliud sacrum audire, nec eu ita die festo audijt ut n' intenderit p̄ illud sacrum satisfacere, sed aliud audire, quippe p̄ 1ᵘᵐ sufficienter satisfecit, et Roa ē ipsa q̄ p̄xᵉ assignata.

Infert 3 clericum recitantem horas canonicas, si eas legat n' a'o recitandi, sed memorię discendi, l' cognoscendi sacras historias, n' satisfacere p̄cepto de recitando, si vᵒ eas recitet a'o recitandi, sed n' satisfaciendi p̄cepto illud vᵉ adimplet. Roa discriminis inter utrumq' casum ē, nam in 1° n' adimplet substantiam rei p̄ceptę, quippe ūrut orare, legere vᵒ a'o discendi sacras historias, aut ex Psalmis occasionem exquirendi n' ē orare; illa q̄ intentio destruit substantiam actionis p̄ceptę. At in 2 casu tota substantia rei iniunctę exercet[ur] p̄inde fit satis voluntati legem ferentis.

Hoc ipsum ē q̄ᵈ com' theol docet et nos alibi tetigimus, sc̄t Legislatores n' p̄cipere modum, sed rei substantiam, modum vero q̄ actionis, qui n' ē de substantia ipsius, seu q̄ in dies recedit finem p̄cepti extrinsecum, et exᵒ occasione rei iniunctę n' caderet sub p̄ceptum, bene vᵒ finem qui ē intrinsecus et de substantia actionis ut videre ē in casu allato de recitante horas, cuius resolutio ex hoc p̄rio decisa ē.

Infert 4 eandem doctᵃᵐ applicandam ee p̄enitentię iniunctę a confessario (ē enim q̄dam peculiare p̄ceptum) sit et voto et iuramento de audi-

sacrum

nosue recit^do l. comm^i, q^a cus humani ligan^e sunt quedam leges privatae, quas q'q' sibi imponit n'alit obligabunt, q̃ superiori p̃cepta quod ad me ...
Vide si q' voto ligatus sit aut colunct d n'ad satisfac^ti voto, et q̃ plus est cus n'satisfacienti q̃ tunc v^e satisfacit

Infert 5 posse satisfieri p̃cepto p̃ actus, qui sit peccatum vg si q' recitet ob vanam gloriam, missam audiat vt lasciue aspiciat, l. aspiciatur. Ratio e' q^a ista motiua s' extrinseca substa rei p̃cepte, ac proinde n' destruunt finem p̃cepti, qui e' vt illa actio libere et humano modo fiat. Nis oppositi tum docuisse D Antoninum 2 p^te tract 9 cap 10 § 2 Adrianus in 4 q 5 dub 4, d nra resolutio adeo com' e', vt ea certa heat.

Dices finis legislatoris p̃certim ecclesiastici e' honestas virtutis, q^o p̃ actus turpes n' obtinetur finis legislatoris, q^o nec p̃cepto paret: p̃bat ant' nam finis legislatoris e' offerre p̃ subditos actiones gratas Deo, quas eius finis het vouens incumittendo voto, q^o so' respicit virtutis honestatem. Offert nam, qui ex metu p̃ceptum adimplet, censet n' adimplere regula 8^a extrauaganti de regulis iuris, q^o a fortiori qui ex prauo fine operatur, censet n' operari

Ras finis legislatoris extrinsecum ee honestatem virtutis, et animarum salutem, finem v^o intrinsecum cultum illum externum qui p̃ actiones offert, aut carnis mortificationem, quot fuerit p̃ceptum. Vnde neg^a ta e' ca, nam p̃ actus vitiosos ex prauo fine offert saltem externus cultus Deo, et caro pot macerari; ad p̃bationem ant' distinguo ant' finis legislatoris e' offerre actiones gratas Deo sm se sumptas cedo ant': quae gratae sunt ex affectu operantis et a motiuo extrinseco nego ant' hoc e n' spectat ad legislatorem. Ad offerre si metus talis sit vt includat coactionem, vme' ant' et negat ca, q^a talis metus corrumpit substam actionis, cum n' fiat libere.: ad motiua vitiosa substam actionis indemnem relinquunt: si v^o metus talis n' sit vt libertatem tollat vere n' obstat ad impletionem p̃cepti: sed de hoc latius agemus in ma de voluntario et inuoluntario, quam post hunc tractatum dandam d fauente paramus

Sect 2

## Sect. 1. Aliquæ opiniones fundate examinan-
## tur et diluuntur

Obiicit 1. nequit implere præceptum qui in notitia habeat talis præcepti, quod qui ignorat diem quo sacrum audire præceptum est non adimplet præceptum audiendi sacrum. Probatur consequentia: nam præcepti ignoti nequit esse executio, nec præcipienti ignoto obediri valet, alias ante quam deueniret in notitiam præcepti aut præcipientis daret obedientiam illius. Probatur minor, nam præcepti adimpletio est actus humanus, hoc est ex deliberatione procedens, sed nequit talis esse, nisi præcedat cognitio quod nequit præceptum impleri quod ignoratur.

Confirmatur nam Petrus v.g. qui de mandato præceptori tenetur pauperibus viginti aureos erogare, si obligationis huius oblitus eos eroget liberaliter, postea memor obligationis tenetur alios viginti erogare, quia prima erogatio fuit donatio non solutio, quod ad votum et præceptum implendum requiritur intentio illi satisfaciendi, et cognitio obligationis. Ob hoc argumentum putant aliqui Theologi requiri intentionem virtualem ad satisfaciendum præcepto, id nec ad illam recurrendum esse reor, ex doctrina superius dicta.

Argumento respondet P. Castro Palao per distinctionem antecedentis: non posse implere præceptum nisi de eo habeat notitiam requirabilem, Nego; posset tamen per accens implere sine notitia illius. Ratio mihi est quia cum actio præcepta sit medium ad obtinendum finem a legislatore intentum, eo ipso quod exerceat talis actio applicat medium ad finem obtinendum, ac proinde nil amplius potest superior a subdito extorquere = ergo talis actio sit obedientia materialis de qua non semper curat legislator ad probandam, nec ulla major distinctione minor: nequit esse talis nisi præcedat cognitio rei præceptæ, secundo minor cognitio ipsius præcepti nego minorem, hæc enim requiritur omnino ut actio vocetur in materia obedientiæ ex motiuo ipsius.

Ad confirmationem: concesso antecedenti nego consequentiam. Ratio est quia intentio donandi et soluendi sunt de substantia actionis. Respectiue in genere moris diuersificat

ita vt actio no liberali n' sit solutio debiti, et inten.° extinguendi debitum ...
erat ee donatio ex quo infert discrimen inter praecepta: ignoro ... praecepti n'
immutat subiectum actionis praeceptae, nec inten.° oria ipsi interni legislatoris
a modo quo dixi: at inten.° oria donanti l. solventi immutat actiones: Hic no-
tat casum satis ee q.d p. ingeni habent voluntate satisfaciendi p. elemosinas, vt
talis actio n' sit oio liberalis sed solutio ex iustitia

Instas q.o ille qui missa audit ex p.e nollens p.
illa missa satisfacere, sed alia audire n' satisfacit praecepto: probat cons. na ille qui
rem debita elargit actio oio liberali sic n' ex intent.ne extinguendi debitum n' manet
liber a debito, sed qui missa audit debita ex voto l. ex praecepto nollens p. illa satis=
facere offert illa Deo ex actio oio liberali, q.o alia tenet audire nec satisfacit prae-
cepto.

Res neg.do cons. ad probanda distinguo mai. si res sit
debita ex debito iustitiae concedo mai., si sit ex debito legali nego mai. g.o q. interest
discrimina int iustitia et lege, illud e. na legislator semper acceptat actione
praecepta, vt solutio debiti e. independent ab intent.ne operantis: at q ex iustitia
debetur debet solui ex iustitia et ex hoc intuitu acceptat a creditore, q.d vo
datur actio oio liberali no tenebat ex iustitia sed gratuito

Aut de voto Theologicat Suarez num eum,
qui ex voto audiendi quotidie missa 1.a missa audit, actio audiendi 2.a vt voto
faciat satis, n' satisfacere voto p. 1.a q.a p. illa voluntate videtur obligat.ne proroga=
re aut tacite vouere 2.a missa: sed coent ad dicta existimo cu P. Tho San-
chez vbi sup.a p. 1.o satisfactum ee voto, q.a votum fuit audiendi quotidie missa,
q. reipsa praestat homo p. vnica audita, quecumq. ea sit

obiicit 1 actus n' operatur vltra intentione
ag.tis Lege n' oi ff si certum petat q.o qui n' vult p. actum praeceptum satisfacere
p. illum n' satisfacit. Res xceso ante neg.do cons., na q.do aliq. nollens satisfacere
praecepto audiendi sacrum, illud attente audit n' operat vltra intent.nem q.s debet habere
et exigit ad actum, l. operet vltra intent.e quae n' requirit ad substantia actus
et praecepti impletionem: circumstant e. iniuncta actione intent.nes duae alia

satisf.di

necessario faciendi praecepto, et hec superfluit nec contraria obstat: alia per quam adimpletur praecep-
tum, et hec quae requiritur non debet aliquid ultra illam operari

Unde infertur eum qui valde implet praecep-
tum, ex ipse nollens illud implere habere voluntatem oppositam licet earum op-
positionem ignoret: Vult enim non habere illud quod re ipsa facit, sed non vult satis-
facere per actionem per quam re ipsa satisfacit, et re ipsa illam amplectendo vult
praecepto satisfacere

Obiicit 3 qui non vult satisfacere praecepto
peccat lethaliter quia tenetur ex praecepto eodem habere intentionem adimplendi praeceptum
seu non habendi intentionem contrariam, quod illi non fit satis habendo intentionem contrariam. Con-
firmat Suarius lib 4 cap 26 n 11 quia nisi mutet voluntatem et corrigat
volendo satisfacere per aliam missam persistet homo in peccato lethali quia talis mala
intentio obstat praecepto adimplendo. Ad argumentum solvendum vide quae infra
dicenda sunt disp 16 sect 1 num Legislatorem humanum indirecte praecipere vel
prohibere eos actus internos qui per se requiruntur vel obstant adimplendo legem, itaque
oportune quod adimpleat legem, modo quod directe praecipit nempe actum externum, necnon
modo quo indirecte nempe actum internum

Ad hec concesso ante distinguo consequens quod tenetur
ex praecepto eodem, modo quod directe praecipit nego consequentiam, modo quod indirecte concedo consequentiam,
et nego consequentiam 2am, sed de hoc non est controversia, sed de obligatione ad rem directe praeceptam: un-
de adversarii Theol exclamant aliam missam audiendam, aliudque ieiunium incoeundum
quod ego nego: Deo adsumme nego aliquid quia ille qui habuit intentionem non satisfaciendi
per 1um sacrum, vel habuit intentionem audiendi 2um et sic non peccat, vel intentionem habuit nullum
aliud audiendi et sic graviter deliquit: sed in utroque casu nec tenetur 2um sacrum
audire nec habere voluntatem satisfaciendi per 1um: sufficit in 1a voluntatem de-
ponat, si enim satis fecerit praecepto per 1am auditionem: quam resolutionem amplexus est Tho.
Sanchez eodem cap 13 n 16

Hinc deducit idem egregius moralis doctor cum Pe
Leonardo 2 de iustitia cap 37 dubit 10 n 59 decisionem dubii non solum in praxi
occurrentis: incepit aliquis recitare horas canonicas, et intermittit officium a ...

iterum incepti, quaerit an satis sit partem illius servare: posse servari affirmat Azorius tom. 1 lib. 10 cap. 8 q. 7 si ab initio habuit intentionem servandi, secus si non habuit, sed voluntate interrumpendi, et iterum totum incipiendi. Dixi ergo ob intentionem non satisfaciendi, sed iterum incipiendi cogendum neminem inceptum officium repetere sed in una et alia hypothesi tutum illi esse officium servare, modo interruptio tanta non sit, ut tollatur unitatem officii sed: ideo dixi ob intentionem solam posse neminem cogendum officium repetere

## Sect. 3 Duplex dubium enodat et ad praxim aptat.

1um dubium an eodem tempore per plures actus possit satisfieri pluribus praeceptis. Resolutio nostra affirmativa est cum PP. Azor Valencia et Henriquez, Sanchez et Suarez, et cum Bonacina apud Castropalao tract. 3 disp. 1 punct. 10: quia stare potest quod executio unius non impediat executionem alterius, quod eodem tempore per plures actus potest fieri satis pluribus praeceptis constat, ac certum in 1o est in actionibus negativis quae parent praecepto prohibenti una enim negatio aliam non impedit. Unde eodem die et abstinet a cibo et ab opere servili qui lege ieiunii et sanctificandi festa satisfit

Circa actiones positivas ac probo quia non repugnat aliquas tales esse quae se non impediant, sed debita attentio utrique impendatur, quia etiam quales aut sunt istae actiones probat et praxi: in exemplo offerunt et audire sacrum et horas canonicas, aut alias preces iniunctas ex obligatione recitare: hoc tamen aliqui DD. priorum ex recitationibus non admittunt putantes non posse sufficientem attentionem illis duabus actionibus impendi; admittunt vero maiores supra adducti et hac ducti ratione, quia tam ad sacrum audiendum quam recitandum sufficit attentio (et haec est potior) qua mens elevatur ad Deum, quod cum haec sit communis utrique actioni, per eam praecepto utrique paret satis: imo per inferiorem attentionem quae est ad verba potest aliquis esse et precum recitator, et sacri auditor

Inde fit eum qui pro sacro, cum debet die festo interesse teneret alterum assistere vel ex voto vel ex praecepto observantiae posse utrumque audire, si ad talia utrumque iuncta eregione sit, ut ea omnia perspicere queat

quaest ex præm illi ee videt, Ceterum eius doctrina Sanciò infra allegando ei

credentes, et unus non obstare attentioni, quæ e' ad alterum

2.us dubium difficilius enodatur e': An sit

Unico actu possit pluribus præceptis et obligationibus satisfieri. Ad cuius decisionem

duo certa præmitto. 1.us si spectent obligationes ad diversas virtutes, posse unico actu

ijsdem satisfieri V.g. si occurrant in eodem actu obligatio iustitiæ, et charitatis quando

V.g. tu cui debes centum aureos extreme indigeat, restituendo ei acceptam pecu-

niam et leges charitatis et iustitiæ adimples, sicut ex opposito nota si decernas tales

aureos denegare eo extreme indigenti, duplici malitia peccares, et contra iustitiam,

et contra charitatem, quia tali actui opponit diversis præceptis hoc e' diversas virtu-

tes respicientibus.

Præmitto 2.um eo si ad eam virtutem spectent duo tamen

opus sit utile eodem satisfacere pluribus obligationibus V.g. si dies dies quadra

gesime sit apostoli vigilia eodem ieiunio ab utroque præcepto solvor, quia utraque

obligatio obligat eodem die, et unus et idem dies non e' capax duplici ieiunij unde

huius ieiunij transgressio erit unica lethalis culpa, etsi contra duplex præceptum sit quia e'

contra eiusdem virtutis, sicut tamen si eo ex voto obligaret te ad ieiunium illius diei

peccaret duplici malitia quia illum abstinentia religionem violaret

Excipe tamen ab hoc 2 præmisso obligationes spectan-

tes ad virtutem iustitiæ, quæ per unum actum expleri nequeunt: si e' debes Petro 20

aureos, quia tu ille præmisisti et tandem ab illo mutuos acceperas non satisfacis red

dendo 20, sed 40 solvendi s: discrimen enim inter has obligationes exhibet optima

Ked apud Sanchez L. in præcepta cap. 24 num. a iustitia commutativa so' res

picit equalitatem rei ad rem; unde duplex obligatio ad 20 et 20 obligationem

40 aureorum parit: At obligatio ex iustitia legali so' attendit ad equalita-

tem operis respondentem ad legem et intentionem legislatoris, qui unico et eodem actu

contentus e'

Hinc doctus dubium ad id quod controversum e', quando

obligatio superveniens priori obligationi novum actum deposcat, quando ve' uno et eodem

expleatur V.g. si voto tenearis hoc præcepto ieiunare et tibi in confessione imponit

ieiunaie an penit.e iniunctę satisfecerit p ieiunium ex pcepto alioquo debitu. P. Thoas sanchez vbi sup.a monet solere indagandam confessarij mentem ex circunstantijs verborum et statu penitentis, q si hac indagine nihil aperiat, et maneat res quasi dubia, credendum e confessarij alias pie de ad ieiunia voluntaria obligare, n vero ad ea q quę teneri: Rōe hac ducit P. Thoas q regula generalis desumenda e ex cōe accidentibq et na satisfactionis, at qui cōe confessarij p penit.a iniungunt opera voluntaria et p hęc potius satisfactio fit, q in dubio credendum e hęc iniuncta fuisse a confessario. quas resolut.e docuerant prius Suarez, Sairo, Henriquez, Alor et alij quos affert idem Thoas sanchez et sequunt PP Palao vbi sup.a punct 10, et Fanguindez in pcepto ecclę lib 9 cap 5 n 9

Tutior et probabilior e hęc p cui subscribo: n audeo tam opposita improbare 1.o q impositio penit.e a confessario e q- dam pcepti humani, et humana pcepta benigne intpretanda, et in fabore subditorum, q alit hęc penit.e iniunctio intpretanda e ita vt p opera alias debita impleat: pro 2o, q cum confessarius potuit imponere p penit.a opera alias debita de eo benigna mente credendum e (q aliud n constat) hęc voluisse iniungere. 1.o q vt ipse Suarius tom 4 in 3 p disp 38 sect 8 constat,

nodicitur.

si penitens eo die quo tenet ieiunare vt iniunctam penit.e adimpleat, servato intdum ieiunio serotinam collationem adeo cumulate sumpserit vt ieiunium infringat, adhuc satis facere iniunctę penit.e, q n e credendum confessarium cum rigore pcepti ecclesiastici ad ieiunium obligare. 3.o na si assignet

nequire dici p. confessarius certum diem vg feriam 6 ad ieiunium, si penitens eo die impotens sit ad ieiunandum n tenet alio die ieiunare vt docet Faguindez cap 4 n 5. 4 si assignet p penit.a elemosinam satis fit p talem elemosinam, et si alias debita sit ex eo q erogetur extreme indigenti vt tenet Alor tom 1 institutionum lib 11 cap 14 q.e 1 q in dubio de intent.e confessarij poteat penitens p opera alias debita penit.e implere.

Expediendum adhuc restat quid sit dum quando pluribq obligatoibq tm grauat, et opus e singulare q pluribq titulis debitum e et homo

intendat

intenderet utrique satisfacere, videns se posse una et eadem solutione, cui maiori obligationi satisfaceret? Huius dubii decisio pendet ex decisione similis dubii in materia de restitutione quando debita sunt plura et homo intendit omnibus satisfacere; in qua certa resolutio est si opus sit divisibile pro rata distribuenda solutione singulis obligationibus ex aequo, nec ex pluribus [illegible] de solutionibus: si vero sit indivisibile strictior obligatio opus sibi debitum vindicabit.

Ad rem nostram, si resolutio aptatur, debens quattuor aureos loco pio et ex iustitia et ex voto, et poenitentia confessarii si intendat per illos triplici huic obligationi satisfacere, unicuique respondent 3 aurei, restantque seni singulis obligationibus impendendi. At si opus sit indivisibile nempe ieiunium debitum ex praecepto et ex voto satisfaciet praecepto non voto cui anteponendus est ut strictius obligans et voto poenitentiae a confessario iniunctae.

Ad quod si homo immemor sit applicandae intentionis nostri cui magis obligationi faciet satis per opus indivisibile. Resp. 1 si una ea obligatio sit aliqua iustitiae, illi neutiquam satisfacere potest quia solutio huius obligationis debet esse ex intentione solvendi debitum, nam erogatio mere liberalis utpote donatio nequit extinguere debitum iustitiae. 2 si obligationes sunt inaequales, quae maior fuerit absolvebit opus: sic PP. Thomas Sanchez ubi supra et ex eo Castropal. quem citat illo § n. 9 quod si neque obligationes sunt omnino aequales et exstinctio et Resp. 3 nulli earum satisfactum erit, cum sit omnium idem ius et aequa ratio

# Disp. 14 Unde desumatur gravitas obligationis in Lege

## Sect. 1 ex verbis legislatoris colligitur obligatio in conscientia

Cum sit lex ens quoddam morale constare debet ex materia et forma: materia est obiectum circa quod versatur, forma vero Legislatoris intentio per

Verba quae legis manif<sup></sup>ta. Ad inde quo qualitate oblig. seu quante portata sit lex recurrendum est et ad ipsam mam et ad finem: in hac sect. ex verbis legis, in sequenti ex ma venabimur legis obligatione

Et in 1° certum est posse legislatores vim obligandi non apponere, quod leges promulgat hoc casu lex non obligabit in conscientia ut dixi sect. 3 dicimus. 2 certum est quod mentem suam per verba satis exponit obligare illam legem in conscientia quod tunc lex quodcumque requirit ad sui valorem exponda mus quae nam sint verba, quae hanc obligationem insinuant

Nullum verbum expressius mentem praecipientis non tificat quam verbum praecipio ut constat ex clement. exivi de Paradiso: eandem vim habent verba mando iubeo prohibeo veto, inhibeo, quia aequipollentia sunt Ratio est quia si legislator vellet aliquid prohibere aut iniungere, quo verbo clarius posset suam mentem aperire quam per verbum prohibeo aut mando quo ergo in lege haec verba reperiantur rigide accepta sunt ad conscientiae obligationes nisi aliud significatione impediat, quod maxime ex circumstantiis et antibus et consequentibus pensandum est, ut quando Christus praecipiebat iis quos sanabat ne cui dicerent, et tamen illi manifestantes non peccabant, tantum enim silentium iniungebat, ut nos doceret fugere mundi plausum, aut ostendebat per illud imperium affectum suum quam honorum contemptum

At ea verba oportet ordinamus statuimus volumus decernimus non habent vim legis obligandi, tum ex rigore significationis quia potius denotant directionem quam vim obligandi, tum ex consuetudine, quia sic recipiunt leges eiusmodi verbis innuatae. de futuro Caiet. dixit de verbo imperativi; et tamen Vazquez disp. 158 cap. 3 iudicat verba imperativi quod si in corpore iuris aut in canone alicuius concilii afferre obligationem in conscientia, cuius exemplum affert ex Trid. sess 13 cap 7 ubi sacerdoti qui non confessus celebrauit praecipitur post sacrificium quam confiteatur quae obligatio culpam gravem vel levem contra exigentis materiam

induct

Ex his prudenter quivis colliget ex verbis legislatoris non posse certo colligi an lex obliget in conscientia nisi aliquid aliud

cui

... dumque, si probes, regulas aliquas continentes ... ex quo legislator dementi colligit. 1° si designant DD. consuetudo, ... es aliquas religiosas familias in quo precepta non obligant nisi educant in virtute spiritus sancti aut in virtute sanctae obedientiae, quae verborum vis non aducatur praeceptis, hic censet non obligare. 2ª regula est quando sub gravi pena res praecipitur, neque legislator res levis gravi pena mulctat, ideo ex pena colligit voluisse obligare in conscientia. 3° denique est gravitas materiae: quandocumque sumuntur verbis praecipiens cum gravitate materiae, signum est gravis obligationis intentae a legislatore.

Quaeritur vero quae materia gravis censeat ut capax sit gravis obligationis. Respondeo ad id plurimum iuvare prudentis arbitrium, tamen ut hoc prudenter dirigatur attendere debet ad materiam secundum se, et ad ipsam in ordine ad finem a legislatore intentum. Circa 1um nullum dubium est materiam esse gravem et dignam quae prohibeat, si legi naturali opponitur vel alicui divinae positivae, quod aliis verbis aloquar: Sancto Thoma esse materiam gravem, cuius omissio vel violatio notabilem affert deformitatem et turpitudinem in sua specie. Circa 2um in ordine ad finem a legislatore intentum gravitas materiae desumitur, quando finis est gravis, dirigit eius quod res in se minimi momenti sit, adhuc tamen maxime conducat vel ad vitandum aliquod malum, nempe perturbationem domesticae aut scandalum vel bonum consequendum pacis publicae charitatis etc., nam tunc talis res censet moraliter gravis ac proinde capax legis et praecepti.

Hic notandum est 1 cum Suarez ut hic finis redundat gravitatem in materiam praeceptam vel prohibitam, debere esse intrinsecus ipsius materiae, hoc est quod in illa includat vel ab illa per se respiciat, ut sit quod medium conveniens maxime cum illo fine proportionatum: nam si finis extrinsecus sit tali materiae, hoc est ab illa per se non respectus sed solum intentus a legislatore, non efficeret illam materiam esse gravem. 2 notandum cum Vazquez praeceptum quod circa materiam gravem affert non obligare graviter in aliquibus circumstantiis ob diversos legislatoris fines: ut praecipit sacristiae praeses ut omni quotidie missae intersint; dein praecipit suis collegii rector aut instructor collegii: peccabunt religiosi mortaliter non adstando sacrificio quotidiano quia finis huius praecepti ut a religioso rectore specialis est in ordine ad subditos

pfectione: At collegarum inscitutor... clericorum ... quae decentiam spectat: Praeterea strictius ad perfectionem tenentur religiosi ... quam saeculares

## Sect 2a An ex sola materiae gravitate gravis obligatio legis colligatur

Hucusque tantum indicavimus quando lex obliget in conscientia hanc obligationem colligendo ex verbis legislatoris; At cum modo disputandum modo est an gravitas vel levitas obligationis desumatur ex sola materia ita ut non teneatur legislator nequeat minorem vel maiorem obligationem imponere nisi iuxta mensuram et gravitatem materiae

Affirmavit P. Vasquez 1.2 disp. 158 cap. 4 a n. 31 quatenus docuit non esse in potestate legislatoris graviter vel leviter obligare supposito praecepto; Deus ipse quando leges ferre vellet levitatem vel gravitatem obligationis statim resultare iuxta capacitatem materiae independenter a mente legislatoris. Pro qua opinione citat Driedonem, id huius auth. dubia mens est ut observavit Suarez lib. 3 cap. 27 n. 4 sequentibus dictis nostris et communis sententia contraria

Dico 1o nequit legislator obligare sub culpa gravi in materia levi est communis DD. paucis exceptis Suarez cap. 25 n. 4 Vasquez ubi supra et alii sanchez lib. 1 summae cap. 4 n. 3 Bonac. tom. 2 disp. 1 q. 1 punct. 7 § 1 et apud nos alii. Ratio est quia obligatio legis nequit excedere materiae capacitatem, quod ubi materia levis est praeceptum nequit graviter obligare sed cum materia obligationis legis supponat deordinationem in actu prohibito quoad deordinatio est levis nequit non obligari esse levis et commensurata levitati materiae. Confirmatur 1 quia poena propter delictum non debet excedere gravitatem delicti quia nec obligatio cavendi delictum non debet excedere ipsam gravitatem delicti secundum se spectati sed cum materia non excederet fieret ut enormis poena statueretur levi culpae qualis est poena inferni ob minimum mendacium

Confirmatur 2 nam lex iniusta non obligat, At talis lex obligans graviter in re levi iniusta est quia nequit graviter obligare materia

pr

pter, ma, talis lex e' impolis observatu moralit loq^do. ; tu, et deberet in homine, et n' in bonu coe, eet q' stulta et imprudens q^o plurib^s ex capitib^s iniusta et nulla eet n' q^o in arbitratu legislatoris e' cum mal leges ferre

Dices bonam, fregarentur grave fuit; et ta' transgr^o fuit in ma leue quale' e' qust^o mali q^o pot legisl graviter oblig^e in ma levi. 5. Hinc argto resp^dem poterat admitt^do transgrenz fuisse in ma levi neg^do q' Deo potest legislat humanum qui, et D. longissime eet intuallum Deus, summus nus, arbiter e', qui homb^s imperandis n' amplant, et arctata, potestate, sed uit ne obligane, imponant adme' sua, voluntati s' me. At missa hoc discrimine sedem mae negamus, quippe lingust^o pomi in se sit debetur, leue attente v^o circumstis fortis fuit grave, q^a preceptu divinu, in ordine ad finem a Deo intentu, grave fuit necesse reberendi sibi hoc q illud preceptu, ex q^a quod nullo alio positiuis precepto tenebat ho quo divinne maiestati sub deretur.

Sd mage, an si quide, lex ita lata grauit n' obligat, obliget saltem sub veniali ma, hunc obliganti capax e' ma. Ptit affirmat Suarez n6 ; q^a in eo precepto duo distinguit et preferre et grauit preferre : hoc 1^u, aita, n' exequit legislat, bene v^o 2^{us}, ma, in hoc quis separabiliter ss cx^a exequi uires vale; simulta n' viniat : preterea mens legislat e' oblig^e potestiam pot q' si n' exequit graue, obligane, exequet ta' leue, q^a hec separabilis e' a graui et illius capax e' ma precepta censeo ta' nullam obligatione induceret tale preceptu de quo loquimur q^a preceptu e' nullum et preceptu nullu exequit oblig^e e' nullitas q^a caret sditiob^s nanc req^{tis} ad sui valorem, quare neget in opposit^m 2^a : nec iusta in opposituis vaget, q^a illius precepti inten^e 2^a destruit 1^o, eius preceptu, nō annullet; et legislatorem mens sit oblig^e ad id ad q' n' pot obligare q^o ipse legislat lege, praesumebat inualida, et inane

Dico 2 quum ma sit grauis pot legislator

volunt sibi obedire

Obiicet 1 discrimen inter mortale et veniale non sumi ex voluntate superioris quod nequit legislat efficere, ut lex sua obliget ad veniale, cum posset obligare ad mortale; probatur consequentia quia eius voluntate una eadem actio vetita nunc venialem culpam nunc mortalem constituere. [illegible] quia lex [illegible] supponit malitiam in actu quod ideo prohibet quia malus et [illegible] est. Confirmatur 1 leges stultae et imprudentes non obligant. At lex obligans leviter in materia gravi imprudens est quia etiam [illegible] ideo praeceptum grave inducens obligationem in re levi nullum est quia stultum et imprudens est quia et contra imprudens erit leve praeceptum in materia gravi. Confirmatur 2 nequit quis emittere votum aut iuramentum de re gravi; quin [illegible] illud grave obliget, quod nequirit legislat legem condere vel praecipientem vel vetantem rem gravem nisi sub gravi obligatione.

Respondeo distinguendo antecedens: At verum esse in iis obiectis quae intrinsece mala sunt, falsum vero in iis, quae talia sunt quia prohibita: non quia legislator per latam praeceptum possit actus malitiam minuere vel augere, sed quia non vult vetare illud obiectum in totum quod potest vetari, ac proinde posita lege non manet vetitum quantum vetari potest. Ad probationem distinguo antecedens: supponit malitiam fundamentalem et incompletam, concedo; supponit malitiam completam et formalem, nego; haec enim tunc est, quia plene prohibet tale obiectum, manet enim post prohibitionem magis rationi dissonum quam antea erat.

Ad probationem 2am omissa maiori negat minorem quia iustis de causis legislatores praesertim ecclesiastici et religiosi nolunt ligare graviter suos, [illegible] expedire iudicant attentis circumstantiis tentando ut an levi medicamine prosint, priusquam graviora pungentia admoveant. [illegible] adde etiam si imprudens foret huiusmodi legislatio non ideo nulla foret, quia ut lex sit valida [illegible] requirat causam ad illam ferendam, ad tollendam legem non requirit causa, sed mera voluntas legislat, esto peccaret legem gravem sine causa auferendo, ut latius dicam [illegible] 6. ex quo dicit leges graves de re levi non tantum imprudentes, sed nullas esse, quia non videtur causa malae sufficiens ad illam ferendam.

Ad 2um

At 2ᵒ confirmatur ex q. quae de lege diximus de

voto tunc, voluntas cum tuo sancti ad matrem disp. 9 n. 6. est quia votum

quasi lex privata quae sibi quis imponit, proinde ea mensura obligabit qua

vovens se voluerit obligare, si major non excedat obligatio. quae doctrina intelligenda

est de voto simpliciter formali, nam si sit alterius factum, tenet [illegible] illud sub

peccato mortali adimplere, ne damnum emergat, et haec obligatio non oritur ex

voto sed ex contractu qui intervenit, et cum in re gravi ex lege naturali tenetur

quis stare. Secus dicendum videtur de iuramento . Castro Palao tract. 2

disp. 2 punct. 9 § 1 sine, quia cum iuramentum afferat Deum ut fideiussorem

rei promissi, etiamsi quis intendat se per iuramentum leviter obligare, sub

gravi reatu tenetur rem promissam adimplere quia divina attestatio semper

inducit gravem obligationem.

Inferunt ex his Suarez tom. 4 in 3 p.

qui est de poenitentia disp. 38 sect. 7 n. 5 Medina codice de casibus tract. 1 q. 48

posse confessarium imponere poenitenti gravem poenitentiam sub levi obligatione

quia confessarius est privatus legislator ac ideo poterit coarctare obligationem

poenitentis. Sed videtur probabilius et tutius oppositum cum Bonac., Comuni, Suarez,

Sanchez et Palao eos allegantur quia confessarius in sacramento poenitentiae gerit vices

Christi cuius nomine satisfactionem imponit. At nequit praesumi Christum velle gra-

vem satisfactionem sub obligatione levi. 2ᵒ quia commutat poenam aeternam in tempora-

lem satisfactionem, ergo tenetur poenitens quasi ex iustitia solvere poenam temporalem

per quam sacramento se liberat ab aeterna. 3ᵒ quia si nollet admittere satisfac-

tionem impositam, impleretur, relinqueret sacramentum, ergo sub gravi obligatione

tenetur impositam satisfactionem gravem adimplere.

## Disp.ᵒ 55 An obliget Lex humana certo cum periculo vitae

### Sect. 1 Aliorum recentissime sententiis nostra probatur

Lᵒ est an ex lege implicite sequatur contra.

m.^s caret ne[cessita]te, morali tenetur ad eq. in q. ... in hac q[uaesti]o-
de 2 extrema opposita .a. D.D. utrinq. reducunt. Altera est
dicentium, leges humanas n[on] posse cum morali dis[crimine] vite, aut gra-
uis alterius nocumenti oblig[a]re. hanc tenuerunt Silues. Verbo
metus q. 7 et n[on] ita clare, dicunt Almainq. in moralibus q. 2
Valenc. q. 7 p[unc]t. 6 § 4 Sotus de Justitia q 6 art 4. Altera
Caiet. q 90 art 4 dicentis leges humanas et posse obligare cum dispen-
dio vite, et de facto ita obligare o[mn]es: ut si huiusmodi rigore[m] lenire[t] caret adrecit
aliq[uan]do excusari h[omin]es ab earum obed[ienti]a tali periculo imminente ex benigna
mente legislat[oris]: Affert quoq. pro hac s[ententi]a Adrian. in 4 q 3

Sa. v[er]a e[st] posse legislat[orem] nros suis legibus obli-
gare cum periculo vite hanc amplectuntur P.P. suarez l. 3 de legibus cap 30 Vas-
quez disp. 162 et 67 Gran tract. 3 p[ar]te 2 disp 8 sect 2 Sporerus hic
q 95 disp 3 dub 5. Ra. a priori e[st] q[ui]a finis legum humanarum e[st] conseru[ati]o salu-
tis et tranquillitatis in ciuitate, id ad hunc finem obtinendum e[st] n[ecessa]rium obliga-
re h[omin]es etiam cum vite discrimine q[uo]d potestas in principe e[st] ad talem obligandum
ind[iu]idua: nam et cum instant pestis nimia, si bellum immineat, si pestis
grassetur nequibunt hec mala amoueri nisi h[omin]es se exponant vite periculo
l. pugnando cum hostibus, l. curam de egrotis hendo, ne serpat in d[ie]s ma-
lum, q[uo]d poterit princeps subditos obligare ad istiusmodi obeunda munera etiam
cum periculo vite

Hinc fit posse episcopos obligare parochos, ne
suas parecias deserant temp[or]e pestis et Papa prohibere episcopos ne suis
fidei creditas oues eode[m] temp[or]e negligant. Pot. quoq. secul[ares] princeps medicos
intra urbis menia ut resideant cogere: tum et summus Pontif[ex] pot. obli-
gare sacerdotem, ut nauiget ad Indos fidei Christiane instituendos indigos
et huiusmodi alia

D. si q[ui]s opponat subditos mun[?] et ciuiles lege nabi[?]
teneri ad hec praestanda cum periculo vite; R. et opame suar. l. c. n. 4 d[ic]it
s[ed] n[on] semper natis leges in his euentibus ita sufficienter claras ec, ut n[on] sit n[ecessa]rium

apertum

Seorum legislat praeceptum quod est obligat. Nam si lege nulli ex terrestri occurrere ac ipsorum saluti, n'est ea constitutio, et n'esset suspensio praeceptum, neque quod in hoc regulae excusarentur, et alius casus in tormentum adducerent, nam si fut lex humana, quae detrita vitam et illum obligaret.

Hec contingit ad praeceptum in superioribus n. dispensatam de iis quae requirunt ut vitae gravis obligat. Ut si sit ea gravitas attenti circumstantiis ad hoc, neque in principio ut ratio salutis subditorum, id tantum administratores prudentes, fut ad bonum esse deserviere intelexerunt. Unde licet unum sit de posse leges obligare et cum dispendio propriae salutis. De facto tamen rarae ea quae talis obligent, et ad rara contingenti vere evenire, ita observo cum Abg. sup. f. nra sa adductio.

Ad hanc examinet nova difficultas, cum verum sit leges humanas posse obligare cum periculo vitae, unum et sit n'ae intentatas, neque in eventu obligare: unde non innotesset nobis hanc non obligationem. Varias ad id regulas assignant DD, id quae n' adeo sufficiant, eo quod aliquae circumstantias deficiant, operit tamen aliquas noscere, ut unde certior colligat.

Medina apud Granado hanc regulam assignat ut si qui legislator fundet mortis periculum, et tamen leges sanciat regnum est ea lege, n' esse cum periculo vitae. ceterum tunc hec regula certa foret quod occurrerent aliae circumstantiae, stringet eo quod bonum ex lege impletionis sequitur, n' tanti momenti sit, quia est ratio hic quod est ita tale periculum suaderet legislator n' ob id quod sua lege obligaret quae tunc nulla et irrita censenda foret. Praeterea ut quod accens ex observantia legis sequatur mors futura a legislatore n' obstaret lex cum illo periculo obligabit, nec mentis legislatoris est ad ejus observantiam in illa contingentia obligare.

Suarez L. Vbi sup. hanc regulam tradit, quod cum est periculum vitae quod sit annexum praecepto recto, tunc quod sit obligat praeceptum cum illo periculo, secus quod n'est quod sit annexum id facienti, tunc non n' obligabit cum tanto periculo nisi aliquid ex circumstantiis. Hanc regulam n' sequit P. Gran. eo quod posset occurrere casus in quo sit ... contingeret quando ex circumstantiis quae est annexum periculum vitae,

[illegible] obligare [illegible] cum periculo vitae [illegible] hoc [illegible] [illegible] communiorem [illegible] cum periculo [illegible] certa n'e [illegible] periculum vitae cum hac [illegible]: q. an vero sit infra examinabo

[illegible] huius regula sic intelecta n'o est [illegible] cum [illegible] ut lege [illegible] obligare cum periculo vitae q. do est annexum e. q. [illegible] legem [illegible] cum vitae cuius finis gravius est [illegible] publica aut [illegible] conservatio [illegible] aut [illegible] cuius [illegible] prudenter [illegible] quae relicet in conservatione vitae unius hois; tunc hac lex iniungens mat. cui si se annectit periculum vitae obligabit ad sui adimplenam. Sed aliis v. legibus quarum mat. n'o [illegible] q. e cum periculo vitae ut e. abstinentia a carnibus in cartusiano, clausura in monialibus regularibus loq. [illegible] q. accens ob aliquam circumstantiam n'erit tanta obligatio ut infra amplius declarabo: ex quo sit [illegible] hoc exemplum [illegible] Suarez inferri

Las quae in hac mat. assignari tuto poss. regul. trado Ia quae ex mo [illegible] deducit, quum bonum commune [illegible] lex obligans cum periculo vitae adimpleat tunc ei legi parendum e., nam bonum com. debet praeferri privato, et librari quasi in statera bono q. e in conservanda vita unius hois, et q. e in adimpletione talis legis, si hoc prudentum iudicio mai valorem censeat, tunc lex valida erit et in veritate obligans. IIa q. ex n'adimpleta lege sequit contemptus nrae religionis principii aut praelati qui legem iniunxit tunc tenemur legem adimplere, et si vita perdamus; ut si ethnicus [illegible] [illegible] [illegible] christianus pena mortis cogeret 6 feria mai hebdomade carnibus vesci; teneret fidelis pati mortem prius q. carnem comedere. quo casu et similibus [illegible] sic praecepto divino teneri quemvis ad hoc discrimen subeundum, tam vero quoque e teneri praecepto ecclesiae unde si ho ille metu tyranni carnes ederet, duplici reatu inquinaretur et contra religionem et contra ecclesiam.

Sect. I

## Dub. 2. Soluunt. Argta, quae ost. Leges hu=
## manas cu periculo vitae obligare n=
## [illegible]unt

obiicit [illegible] quia [illegible] legislator, Vt ille, actione, quae ex se peccatu, n. mort. peccatu, esset, n[illegible] ea morte n. si peccatu morle, sed nec veniale, ponimus lege admitti, ac q. leges hume etia cu periculo vitae obligant, quia eo [illegible] ob metu mor tis licitu eet violare lege, licitu foret peccare, q. nemo catholicorum admittere audebit. Sed hoc argtu putauit Caiet. [illegible] oppositu erroris no ta inurenda.

Caeterum argtu nullius e roboris, quia e a sensu opposito actus prohibiti cu lege ad sensu diuersu, ergo neq. possunt stare simul lege, q. adest periculu mortis, tunc q. mens le gislat. n. e ad eas angust. restrictae astringere tunc q. et si id intenderet adhuc nulla eet lex, q. nisi grauiu de causis nequit superior obligare ad actu cu periculo vitae, ideo q. cessante lege cessaret peccatu in actione, quae tunc prohibi ta n. e. qua propt argto respondeo e datis mai. et min. neg. co. ad probane negat suppositu q. instante morte sit lex, pinde q. actus ille qui seclusio periculo eet violatio legis illo instante violatio legis n. e. sed actus licitus.

obiicit 2. quia praecepta eccl. obligant etia cu discrimine vitae 1. de diuinis de aliis praeceptis: ons probat aliqq. exempl. 1. nequit sacerd. celebrare sine vestibus sacris etsi tyrannus morte minatet 2. nec matrimoniu ptrahi cu consanguinea in gradibus eccleo iure prohibitis. q. praecepta eccl. obligant ad sui obseruantia etia instante periculo vitae. 3. e. ille qui metu mortis comat cu excicato incurrit excicatione, Vt ostat ex cap. sacris de iis quae vi metus ve ca fiunt. Vbi negat Innocent. 3. [illegible] qui vi et metu coactus cu excicatis [illegible] [illegible] metu, tu [illegible] attenuet, adhuc minime excusari a peccato, pinde q. excicatione incurrere. q. etia [illegible]

[illegible]

Ad argumentum [illegible] obligari [illegible] exemplo quod in [illegible] non obligatur [illegible] periculo [illegible] legislatoris: [illegible] celebrare [illegible] ut matrimonium [illegible], ut contemnerent leges ecclesiae, tenerentur tunc [illegible] mortis: [illegible] periculo non teneret. Contra primum exemplum notandum est eum qui metu mortis cum consanguinea matrimonium contraxit, non posse uti eo matrimonio quod nullum et irritum est, sed eidem dat posse verbis contrahere cum consanguinea ad vitandam imminentem mortem. Ad illam vero accedere non permittitur, nec huic periculo se committere, quia accederet ad mulierem, in quo violaret ius naturale.

Huic resolutioni non potest obstare primum tale contractum esse illicitum, nec ullatenus permittendum, tum quia permitteret mendacium in re gravi non licite quod contraheret cum consanguinea, tum etiam sacrilegium, quia tentat contrahens sacramentum efficere sine requisitis ad illud. Primum lex irritans matrimonium in gradibus prohibitis humana est, et etiam ea quae prohibet tale matrimonium in gradibus prohibitis, ergo et non obstante hac lege potest quis contrahere saltem verbis, sic poterit validum esse matrimonium non obstante alia lege.

Ad primum Respondeo cum [illegible] Sanchez [illegible] matrimonium [illegible] metu mortis licere in contractu matrimonii verbis mentem velare non quidem mentiendo sed utendo amphibologia, in quo nullum sacrilegium est, quia non intendit hic sacramentum efficere, quidem stante impedimento cognationis nullum potest validum sacramentum efficere, sed solum intendit sub simulatione sacramenti a poena se subtrahere. Ad secundum Respondet Vasquez negando consequentiam, et merito quia ex contractu verbis facto non emergunt ea incommoda quae sequerentur ex validitate talis matrimonii, [illegible] et quia [illegible] discerneret haec lex irritans talia matrimonia, quia cederet in bonum communitatis.

Contra 3um eadem adhibetur solutio, si urgere videatur casus illud in sacris, cum in eo Pontifex clare asserat non excusari a peccato mortali eum qui

coricat

cecat simplex metu, cum excaecato. Varie afferunt solutiones: duas mihi videntur ij tres alia a Suarez, aliā a P. Vasquez tradita. Sed in eo capite discrimen assignare possunt, inter vim et metum, quod vis semper excuset a peccato mortali coi cante cum excaecato; metus vero non semper excuset. Tertio ibi loquitur Innocentius de metu levi, tunc enim non sufficiens excusatio est a peccato mortali coeunti cum excaecato ea ut coecatus, quae ex se peccatum mortale inducit, ut coecatio in sacris in circumstantijs a iure prohibitis

Accedit 3° lege ecclesiae olim prohibebant fideles immolata idolis manducare, et tamen in extrema necessitate homo positus eabus prohibita tenebatur, quod legi ecclesiae annexa est obligatio cum periculo vitae: an quo ad primum probatur ex 3 Aug. in epist. 154 quae est ad Publicolam, ab hoc enim rogatus erat August. de hac quaestione an in extrema necessitate positus homo deberet abstinere a cibis immolatis, ret quod affirmat his verbis Si certum est eo idolothytum melius Christiana virtute respuit ergo ex mente Aug. abstinendum est eo eventu ab istis cibis

Duo observanda sunt in ecclesia an in extrema necessitate liceret idolothytis vesci; in quadam difficultate certum est non licere quod eo actu aliquis profitebatur superstitionem. ex qua hanc occasionem prohibitor et coior se esse licere illa vesci in extrema necessitate; et si alij scandalizarentur, modo manducans fateret se famis extremae ca ad idolium accederet. et nunc cessabit illa lex, ideo seclus scandalo poterit Christianus etiam citra extremam necessitatem idolothyta manducare. Ex quo patet ad argumentum.

Stat tamen 2a Authoritas Aug. a quo Vasquez et Lorca libere recedunt affirmantes in casu extremae necessitatis melius fuisse immo debere tales famelicum immolaticijs vesci. Sed mea ex fiat Aug. mente ut loquatur de comestione cum scandalo, de hac expositio lt verbi similibus quod P. quae habent in lib. de bono coniugali cap. 16 bene aptet, non quae dixat huic Augustiniano textui, rogatus enim erat de hoc famelico Christiano idolorum mensa stante Ubi nullus erat homo, proinde locus non erat scandalo

Ego vero iudico mentis sancti Doctoris non fuisse hoc

illus extremæ famem teneri abstinere ab idolothytis id ex eius verbis colligere non satius est e ait in lib de bono coniugali fame mori quam idolothytis ve sci et ad probrosa melius christiana virtute respuit plura etc. vide quæ ita di cent, ut oppositum melius et virtuti conformius sit minus quam requiritur ut possit homo aliquid efficere non est efficere et cum periculo vitæ quo quod ad illud teneatur licebat quoque christiano perire tunc fame quippe istis sæculis recentis ecclesiæ tan tus erat horror immolatorum, tantus quod fructus in ecclesia ex huiusmodi abstinentia proveniens, ut crederent non obligare præceptum de servanda vita cum dispendio boni emergentis ex tali morte; nunc vero cessante tali præcepto et fine illius non liceret in tali necessitate ab immolatis abstinere

## Sect 3 Satisfit argumentis quæ probant nullam legem obligare cum periculo vitæ

obiicitur 1 lex quæ est impossibilis observatu nulla est, sed lex quæ obligat ad sui observantiam cum periculo vitæ impossibilis est observatu ergo nulla est talis lex. cons est evidens et maior certa minor prob, nam illa lex censetur moraliter impossibilis, quæ difficilis valde est, At quid vel difficilius potest occurrere in legis observantia quam vitæ periculum ergo etc. Confirmatur non plus obligat lex humana quam divina et naturalis, sed hæc non obligat cum periculo vitæ ergo nec illa minor prob nam lex de restituendo bona ablata naturalis est, attamen si ex hac restitutione sequatur iactura vitæ aut famæ excusatur debitor ab illa, non ergo lex divina cum periculo vitæ obligat ad sui observantiam

Resp concessa maiori distinguo minorem si vitæ periculum sit sine urgenti causa concedo minorem, si sit gravibus de causis qualis est conservatio totius civitatis nego minorem: itaque propter ea bonum universi et eo quod est in conservatione unius vitæ, et quod est in conservatione reipublicæ, cum hoc 2um præferret 1 non debet difficile censeri pro eo vitam fundere, est qui dem difficillimum ob leves causas se adigere ad extrema, verum est pro maiori pro selectis, pro accessu talia in aliis casibus, in quibus legis humanæ observantia præferenda [illegible] quæ quidem præcise quia humana est, sed quia ei adiungitur alia lex naturalis, quæ semper obligat ut bonum commune

præferendum

p̃ferri, vel privato . et id n̄ adhuc de restitutione . n̄ obligare cum periculo vite quia n̄ differri potest ad aliud tempus, quod si differri nequeat credendum est creditorem nolle cum periculo vite debitoris sibi restitutionem fieri . dicit tamen notandum communiter inter leges divinas, et humanas ; etenim illa potest obligare cum periculo vite, de facto tamen n̄ obligat, quia n̄ vult cum eo periculo suas leges obligare : lex vero humana n̄ unquam potest cum hoc periculo obligare

Obiicit 2 si aliquae leges humanae cum hoc discrimine obligarent maxime leges quaedam regulares quae inter omnes strictissimae sunt, qualis est lex clausurae qua moniales tenentur n̄ exire e claustris , et tamen si immineat mortis periculum ex iudicio medicorum n̄ tenentur intra claustra manere, sed possunt exire ut docet Navar commentario 4 de regularibus n 49 aliud statutum est cartusianorum de n̄ vescendo carnibus et tamen in mortis certo periculo quod illis proveniret ex abstinentia a carnibus n̄ deberent illis abstinere ergo nulla lex ecclesiastica obligat cum vite discrimine . Huic argumento

Respondere non facile negando maxime cum doctis communiter vivimus sumitur enim argumentum a particulari ad vle At ab una l. altera lege ad omnes nos vero tantum statuimus posse legislatorem obligare cum periculo vite n̄ vero percipimus leges quae eam vim habent . 1o Respondere secunda maiore negando minori sane est plurium gravium theologorum eas leges obligare cum dispendio vite . Ideo ut in gravi difficultate a recentibus theologis controversa nova, quoque sensum proferamus : circa primum de monialium clausura sciendum est ex motu Pii 5 concedi monialibus tantum in 3bus casibus facultatem exeundi a monasterio , At in casu incendii domus , lepre aut epidemiae seu morbi contagiosi ; At vero casus de quo dubitamus ibi n̄ exprimitur , sed ad illum extendit Nicolaus Navar ubi supra afferentque dignum pontificem ex pia cum monialibus in casu illo

Oppositum docent Thomas sanchez L lib 6 in precepta cap 15 n 39 Lorca disp 23 et Gran disp illa 8 sect 5 n 23 tum quia bonum quod ex ineq relucet in clausura monialium ut servandum sit cum hoc discrimine vite eo quod plus ponderet bonum illud quam id quod est in necessitate vite monialis, tum etiam quia occasio daret crebris monialium egressibus omnes ei quo desiderio tenerentur exeundi

e claustro medicos induceret, ut eas postulatis muneribus declararent quod se nisi extra claustra non posse salutem obtinere, id quod confirmant ex dispensatione Pontificis in hoc casu, ea enim supponit praedictum caput.

Ego vero 2 assererem in praesenti casu 1º licere moniali quae certa est de suo periculo degens intra claustra, licere inquam intra ea manere, etiam quod expectare mortem, ob bonum emergens civitati monialium ex bono exemplo morientis in clausura. 2º cum 1 se non teneri in hac parte se conformare Papae: ita sentit Navarrus, noster Azor tom 1 institutionum moralium lib 13 cap 8 q 1 ad finem vers 3 Zerola in methodo curationis in appendice § 10 Grafiis 1 parte decisionum lib 4 cap 23 n 17 Sorbus in annotationibus ad compendium mendicantium verbo ingressus monasteriorum monialium n 6 versi et rect.

Ducor ad 1um quia non tenetur quis in corporis extraordinariis remediis uti non communibus et difficile parabilibus ad servandam vitam, etiam si sciret aliter non servaturum, praesertim quando ex aliorum usu sequeretur bona proximorum aedificatio, quod magna sequitur ex eo quod monialis ad vitam tuendam migrare non quaerat, quia non tenetur illam quaerere, cum hoc tantum remedium sit extraordinarium, neque ita facile parabile ob difficultates superiorum in huiusmodi facultatibus concedendis.

Ducor ad 2um. 1º quia non tenetur monialis cum tanto suo dispendio monialium aedificationem curare, nam licet bonum commune sit praeferendum privato, non tamen quodcumque bonum commune, sed maximum, et tale ut ex eius defectu incommodum sequatur. 2º quia ex hac re non sequuntur incommoda quae intendit oppositi sententia quod nimirum monialium clausura labascat; non enim absque ex quolibet periculo vitae posse egredi e claustro monialem, sed in eo quod evidens moraliter sit non iudicio unius aut alterius sed plurium peritorum quod medicorum, qui iudicarent aliter non posse monialis vitam tueri nisi extra claustrum, qui casus cum rarus sit non sequitur ex hoc exemplo monialem turbanda, nec credibile est tot medicos facile conniventes ut veritatem dissimulent.

Quod vero casus iste non exprimatur in bulla Pontificis non probat eum non excipi, nam etiam non excipit bulla casum in quo aliquis mortem minitaretur moniali, nec ea posset aliter evadere nisi exeundo e claustro, et tamen

oppositum

opposite ee Dd hunc quoq casu excipiunt et i abbt de dispene Sr tyse parum urget, nam sepe sepius Pontif dispnes et privilegia cedunt ii ea que alias lautaps ad amouendos scrupulos et fortasi nimia ille dispene petenti n'ita exploratum erit periculum, ut sine dispent ausus exi re posse crederet hec dixi ut ostenderem hanc posibile ee oreniberem; ubi co ta' in praxi opposita, osulenda; q rarisse e casu in quo circum tantie occurrant, qq monialis possit sine Pontifice dispene e cenobio exire et aliunde timeri pot ne vite tuende et libertatis amor hunc ca sum crebro euenire suadeat nunc ad alium casum transeamus

# Sect 4 An Cartuxiana Lex de abstinentia perpetua a carnibus obliget cum periculo vite

Seorsim tratanda fuit q que nrorum theol exercuit ingenia, eam int alios late pdocte q Vaquez disp 162 pltotam, Salas disp 11 sect 1. Ut q in quo sit diffas appareat, casus in qq pot ee periculum vite sine qu carnium pronemus: 1us e si cartuxianus in ex trema necessitate positus nullum alium cibum pt carnem haret. 2us si in egritudine ositutus nulla spe eet vite nisi edendo carnes, l. q alij cibi suffictes n'ss ad salutem recuperandam, l. q ad illos nauseat ppter n' v° ad carnes

1° n' e de 1 casu ueniunt quippe Dd in eo q pot, et tenet cartuxianus in extrema necessitate positum carnes comedere ne fame pereat. 1° q ita receptum e in eo sanctis° ordine. 2 q hoc genus mortis nimis violentum e et pt intene et facultem legislat humi, nullaq causa ee pot, que talem mortem honestet; q verius e et 1 sermo to l. secuto scandalo q inatemplet ne cuiqcunq l. minima pcepti n'attendum e ad scan dalum q inde oriri pot nam tale scandalum eet farium et iniquum, q q vitare n' tenetur. ea dem resolutio extendenda e ad casum quo cartuxianus nil aliud re pum haret pt carnes, et cibos noxios, tunc em ex eodem pcepto nabi deberet carnes comedere, et cibos nocuos

respuere eque in malis jure pernel veneno rumpere imo Reg. e hoc. Lds cum si directe recondere

Pota diff. dissolvit ad sequentem casum in quo si gare constitutione cartuxiana aviter defendit Vasquez quem sequitur Bartol. Gran. de disp. 8 sect. 5 n 27 Sanchez ubi supra n 39. probat Vasquez hoc unico discursu quemcumque aliquid licitum et laudabile e accedente precepto superioris l. voto graviter obligat ad in manifesto vite periculo licitum et laudabile e cartuxianis carnes respuere et cibos suo ordine vetitos contentum ee quod accedente precepto seu voto graviter obligatus erit, id tale votum et preceptum habet abstinendi scilicet a carnibus contra regulam quod sub peccato tenet illa vitare etsi in mortis articulo cons. e eadem et mea discursus certa, tunc enim et lex et votum habent materiam sufficientem, rem scilicet meliorem et laudabilem: minor probat variis exemplis qq demonstrat non obstante precepto nali detuenda vita licitum ee eam periculo exponere ob bonum cae, imo ob bonum privatum proximi assistendo scilicet egroto ad eius ministerium et solamen, aut alijs periculis omittendo ut abeodem proximum eripiat.

In hoc 2 casu sentio I licitum ee Cartuxianis carnes respuere. Sentio 2 ad id non teneri. Ita Franciscus Victoria relect. de temperantia n 8 Sala ubi supra et inclinant Suarez lib 6 cap 7 n 9 Meracius hic disp. 13 sect 7. Ratio I e quam Vasquez afferebat quia potest quilibet cedere iuri nali de servanda vita ob bonum maius quod resultat ex eius omissione, id bonum vero e in eo quod Cartux mortem patiatur, ne quod totam vitam servatam consuetudinem amore eiusdem vite rumpat, sicq occasio alijs ut similium rigore dispensent quaerant quo licitum e cartuxiane abstinere a carnibus in mortis articulo constituto hoc ipsum confirmant plura SS exempla e qq alij ne diuturnam abstinentiam rumperent mori elegerunt ut de S Paula refert D Hyeron epist 27 que in mortis articulo vinum quod sibi remedio dabat, respuit, ne sobrietati sue adversaret. alij nuptias respuerunt quas valetudini remedium medici prescribebant, ut de S Casimiro Polonie Regis filio et Michaele Veronolequimo: quo ob tempus cartuxiane, adeo in eccla laudabilem fore ut cartuxiani a carnibus cum periculo vite abstinere

Roa

Rta 1^a e q^a in constitutione illa qua hoc vitz se nu commendat mentio nulla e de hoc casu, et tamen in ea iniungitur exacta constitutionis observatio, assignant q pene transgressoribus, qui l. carnes comederint, et alijs ministrauerint l. eis fecerint, n fuerunt q n e extendenda constitutio vt obliget in hoc casu fortiori q hec lex n e ex illis que n habent anexum periculum vite, sunde q cum illa obligant vt militare, ministrare peste laborantibus et pugnare alijs, q si mentis legislatoris eet ita seuere obligare id in sua constitut. exprimeret. Confirmatur nam leges ecclesie debent intelligi vt observantiam iniungant humano modo exequendam, vt lex de ieiunio et recitandis horis etc. q idem de hac lege dicendum

Nec dices ita interpretandam legem ex consuetudine ordinis cartusiani que e optima legum interpres. Respondeo 1. non ex consuetudine probari ne in eo articulo ministrent carnes infirmis et q pene constitutionis extendant ad eos qui illas ministrant, n vero q egrotus illis n vtatur si clam a medico ingerant, id q possit illis n vti. 2^o cum hic casus rarissimus sit quo sit absque esu carnium nequeat q a morte eripi, nil mirum q religio maxima sit et debeat ee egrotis cartusianis carnes gustare, quippe vt docte probat Arnaldus a Villanova in speciali opusculo absque esu carnium posse optime conualere egrotos, si ei alij cibi sorbiunculae, et alimenta stomacho debili aptiora que carnes eque et aliquando melius supleant vnde cum nil nocumenti ex tali esu egrotus accrescat, inde e tam seuere prohiberi carnes etiam in infirmitate, si vero constaret egrum desperatam salutem per carnes restauraturum, nec locus eet precepto, nec voto nec consuetudini, vite quippe casus excepit

Ad fundamentum Vasquez reo 1. q cum aliquid laudabile e et licitum accedente precepto obligat, si laudabile sit ex ipso precepto aut consuetudine negative mai, si laudabile sit independenter a precepto et consuetudine concedo mai, et eodem modo intelligenda e min. sit post preceptum, et constitutionem de abstinentia carnium laudabile ee Cartusiano mortem pati nam constitutione sue religionis deserat, vt fit, nam si talis constitutio, et vivendi modus n eet in Cartusia, licitum n eet egro remedium carnium respuere ex quo

certo vita pendebat q' ideo virtus e' q' no et sancti viri in religiosa familia optime eccle exemplo et fidelium edificatione sufficienter fuisset ut licitus sit religiosis carthusiano male exeunti morti carnes gustare: At vt abstineret ex hoc arg. ipse erat q' aliunde supponere ipsis licitus. Res omnis solo stylo neq. cons. v. lemus, nec eius votum, n. sit abstinendi a carnibus perpetuo, At s'm regulas; si regula n' comprehendit hunc casum, vt n' comprehendere ex eius verbis colligitur, neq. votum tales casus comprehendet

Sic intelecta carthusiana constitutio laudabiliter prudenterque instituta e', nec obnoxia ijs calumnijs, qq identidem sugillata fuit et in scriptis generalibus acriter ducuia, presertim in Trident, in quo ne abrogaret valide respondere obstitit, eam q' propugnauit P. Iacobus Laineh nostre societati 2.us Prepositus Generalis, qui tunc pro Pontif. theol. in scriptis erat

# Disp 16 An possit lex huna ad actus int nos obligare

## Sect 1 status q.nis et qd in ea com' receptum sit

Actus internus eum vocamus qui nullo externo sensu percipi pot. rogamus An hic cadat sub potestate huna, saltem ecclesiastica, nam cum finis canonicae legis sit hoes dirigere ad finem supernalem, videt. n' alienum huic potestati e' actus internos praecipere maxime ecclesie que spiritualis e' et a xpo D instituta

Nec q' e' de pote existimo e cum P. Suarez nulla repugnantia inueniri in eo q' Xpus Dns concaret eccle suae hanc iurisdictionem in actus internos, ad quam tam de facto astruendam, nulli cogimur argto ut probat ex solutione multorum quae adducent infra, nec e' tacet textus qui oppositum suadeat, conuenientes fuit vt vtraque eccle potestas tum fori interni, tum externi quae legislativa

e' humanaque. vel ne nullus erit qui regere possit ...

Ut accedamus ad pp^m nostrum, sunt revocandi in 3 classes actus interni: ad 1^a spectant actus interni, qui nullum cum externo ligamen habent, ut sunt actus, quales sunt amare Deum, odio prosequi peccatum. 2^a classis sunt actus interni qui per obiecto habent actum externum lege humana praeceptum aut prohibitum, v.g. voluntas audiendi sacrum die festo, aut non audiendi, ieiunandi etc., etc. uti actus sufficienter manifestant per actum externum audiendi vel non audiendi sacrum. Ad 3 classem spectant qui licet non sufficienter manifestant per actum externum tamen cum illis constituunt opus quoddam morale perfectum et integrum, v.g. attentio in recitandis horis canonicis licet non sufficienter manifestet per actum externum (potest enim quis voluntarie distractus recitare) tamen cum actu externo componit veram et integram recitationem

Duplicit porro considerari actus subesse potestati humanae, scilicet directe vel indirecte. Ad directe praecipit quod ex se talis et solum praecipitur vel prohibetur, et est materia adaequata illius, qualis est ieiunium quod directe est materia praecepti ieiunandi: tunc indirecte aliquid ab ecclesia prohibetur, quatenus non est praecepti ecclesiae sed alterius praecepti divini adiuncti prohibet, quoniam ecclesia constituit res praeceptas in materia alicuius virtutis: v.g. quia ecclesia dum praecipit ieiunare constituit tale opus in materia abstinentiae, et iniungendo auditionem sacri hoc opus locat in materia religionis, unde qui nollet ieiunare aut sacrum audire peccaret contra religionem aut temperantiam non quia talis nolitio sit vetita ab ecclesia directe, sed quia indirecte vetat, directe quia a praecepto divino et naturali quo praecipit nobis virtutis exercitium amplecti quando ea obligat, et vitium oppositum fugere

His praepositis suadetur ac' inter DD actus internos 1^a et 2^a classis non subesse saltem directe ecclesiae potestati. Pluresque ad comprobandum afferunt rationes. 1^a est quia ecclesia est visibilis et externa ergo eius potestas non est ad actus internos, sed ad externos et visibiles: confirmatur quia ecclesiae regimen debet esse ut ecclesiae visibilis et sensibilis potestatis ergo circa materiam sensibilem, qualis non est internorum actuum gubernatio. Confirmatur quia Deus cum fecerit perfecit ecclesiae regimine angelos sed homines quia ecclesia sensibilis debebat gubernari, ergo talis circa sensibilia data est

potestas legislativa hominis

2a 3a ... debet conformari fini ecclesiastici legislatoris, atqui ... non est conformata fini legislatoris, ergo nequit ... ... ... lex: ... et ... ... ... finis legislat humanae est bonum quod resultat ex debita subordinatione inferiorum ad superiorem et pacifica inter se ... : ad hunc finem ... non est apta ... actus internus, qui potius ... ad unumquemque bonum quam ad bonum commune quod ad regimen ecclesiae quae visibilis et externa est non est conformata ... actus internus

3a quae est D. Thomae: ... potestatis est leges ferre et transgressores punire, atqui ecclesia nequit punire actus internos, ergo nequit circa ipsos leges ferre; ... ... natura ... ... ... separari possent utraque potestas coercitiva et legislativa, tamen semper conjunguntur, nec bono regimini satis ... esset si separarentur, unde ad eundem spectat leges ferre, et ad earum ... ... cogere, ... quia actus internus per se est occultus, ergo nequit puniri in foro externo, in quo debet esse sufficiens notitia de delicto ut puniat.

Dices etiam actus externus ita potest occultus esse ut nequeat ad forum externum adduci, et tamen est materia legis humanae, ergo etiam si actus internus occultus sit poterit esse materia legis humanae. Resp. neg. cons. quia actus externus per accidens solum occultus est non per se et natura sua, nam per se sensibilis est, et testibus ..., ergo ... notitiam potest habere iudex, at internus actus natura sua occultus est hominibus et soli Deo manifestus

... huius loci ... ... est an actus qui in 3 classe ... ... legis ecclesiae; actus ... qui ... ab externis non sufficienter manifestentur, ... tamen actum quemdam humanum efficiunt, et ex utroque actu interno et externo resultat opus morale perfectum. ... ... solutionem sectio sequens ... dabit

## Sect. 2 Actum internum moraliter informantem externum posse directe ab ecclesia ... opinio est

Non ita com... est haec opinio, mihi tamen

Ut

Ut sententiae innixerunt tam Suarez auctoritati tom. 1 de relig. lib. 4 de hor. can. cap. 26 quam auctoritati S. Thomae hoc loco ubi duo ponuntur fundamenta huius sententiae. Legislator canonicus praecipit actus externos non autem internos; et tamen homines tenentur in ea re mere ex lege praecipiente, id hoc modo nequeunt efficere nisi illis iniungat actus internos; ergo praecipit talis legislator directe actus internos. Probo consequentiam quia si eos non praeciperet, non praeciperet tales species actuum, quae essentialiter constant ex actibus internis.

Totum nobis negotium est in primo probando, quamvis enim vero probo non actus nequeunt esse humani, et constitui in genere moris, nisi ex libera voluntate fiat, ergo necesse est, ut actus liber voluntatis comitetur actum externum, ut hic sit actus humanus imputabilis ad meritum vel demeritum, et ut per illum pareatur legi. Praeterea recitatio sine attentione, et intentione recitandi, non est recitatio, id lectio, aut narratio, ergo ut talis actio sit recitatio et oratio requirit attentionem et intentionem sine quibus nequit intelligi substantia orationis ergo ut actio externa constituatur in tali specie moris hic opus est actu aliquo interno, sive voluntatis sive intellectus, ut fuerit actio praecepta.

Maior nunc probo, si ecclesia non praeciperet actus, ita ut humano modo exercerentur, et induerent speciem moris, ex sola substantia actionis externae impleret praeceptum, ac proinde qui ebrius missam audiret, impleret praeceptum audiendi sacrum, et qui ore coactus illi adstaret, impleret eius substantiam rei praeceptae, quod nullus theologus dixit praeterea voluntarie distractus in officio recitando et missa audienda nec teneretur repetere officium nec reaudire missam, satis quidem ipse fecisset praecepto: quae illata, cum admittenda non sint dicendum est ecclesiam non tantum opus externum praecipere sed etiam internum, actum requisitum ut externus humano modo fiat, et in ea specie, qua praecipitur constituatur.

Vidit hoc argumentum Gran. tr. 3 disp. 5 sect. 1 stat. 2a. Primum ad illud quod respondet ex Vasquez nostro et aliis in praecepto recitationis duo contineri praecepta alterum ecclesiasticum recitandi externe alterum divinum recitandi cum attentione, ita tamen ut hoc praeceptum divinum recitandi cum attentione non obliget graviter, nisi quando obligat praeceptum ecclesiasticum recitandi; idem servata proportione diceret de auditione sacri

Sed ego non satis in hac solutione quiesco quia non alia ratione iubemur ex praecepto divino recitare cum attentione nisi quia irreverentia est orantem cum Deo loqui: hinc quaero hec irreverentia est ex se lethalis culpa nec ne? si 1us tale peccatum perpetrabit qui si in sua devotione recitemus. si 2us est non ex praecepto recitemus levis culpa erit ratio est quia in iudicanda hac irreverentia non est attendendum ad praeceptum ecclesie, cui non opponitur, sed praeceptum divinum cui opponitur dictanti cum Deo reverenter esse loquendum: dicere autem quod Deus plus obliget ad attentionem quam obligat praeceptum ecclesie gratis dicit, nec in aliis praeceptis quod sole referre est ut videre est in praecepto divino quo tenent Sacerdotes ministrare eucharistiam reverenter hoc est non existentes in peccato mortali; quod praeceptum in sua possibili ligat eos graviter sive accedant ministraturi ex munere, sive se ingerant, etenim in utroque casu tenentur per contritionem mundari, quia hec obligatio non oritur ex praecepto ecclesie sed ex praecepto Dei vim quo tenemur reverenter agere sive ad illud accedamus sponte, sive praecepto acti; quod idem dicimus de praecepto attendendi ad horas

Infirmo 1o qui distracte recitat preces quas ex praecepto tenet distractione voluntaria (de hac enim loquimur) non censetur satisfecisse praecepto ecclesie, et ita ex eodem tenet repetere preces, quia attentio ad horas praecipitur ecclesie sancto praecepto, probatur ex ea quia nihil deficit illi actioni nisi attentio ad horas: quoniam ratio hoc dilemmate urgetur ille qui recitavit distractus voluntarie satisfecit praecepto ecclesie nec ne? si 1us quia obligatio repetendi non est ab ecclesia sed a praecepto divino quia hinc satisfiet iterum attendendo ad verba ab alio prolata: tantum enim attentio deficit, et in reliquo ecclesie satisfactum est. si dicat 2us quia ut plene satisfaceret ecclesie cum attentione recitandum erat, quia nunc est attentio ab ecclesia praecipiebat

Infirmo 2, nam in capite Dolentes de celebratione missarum iniungitur clericis ut hanc internam attentionem habeant ut constat ex verbis ibi praecipientes in virtute obedientie, ut divinum officium nocturnum pariter et diurnum prout eis Deus dederit studiose celebrent, pariter et devote quod sic explicat Glossa studiose quoad officium oris devote quoad officium cordis ergo utramque attentionem praecipit Pontifex et externam et internam si hec sub eius potestate non esset otiose illam exprimeret satis quia foret externam iniungere, ut interna iniuncta quoque intelligeret.

Sed

## Sectio 3. Arg[umen]ta et solut[io]nes

Obijcit 1. p[raecep]tu[m] dictu[m] in 1 sec[tion]e eccla[m] p[raec]ip[er]e ut quota
nnis fideles confiteant[ur] peccata et interna et secreta cordis exercicat q[uo]n[iam] n[on] confitentes,
ergo h[ab]et eccla[m] potestate[m] et in eos actus interiores qui exteriores moralit[er] n[on] infrant.
Confirm[atur] poss[unt] superiores dispensare in votis subditoru[m] votis ing[enti] n[on] tantu[m] verbis
sed et interiu[s] in mente emissis; poss[unt] quoq[ue] eade[m] commutare, ergo potestas legislativa
e[st] c[irc]a hos actus int[er]nos

R[espondeo] et Vasquez cap 4 confessionis annue 2 ee
p[rae]cepta alteru[m] divinu[m] integre confitendi alteru[m] eccl[esiasti]cu[m] confitendi tali temp[ore]. Ill[u]d
ait ee p[rae]cepte divinu[m] et negativu[m], prohibet e[nim] hoc suscipere irreverenter, seu imi
tare sacratu[m] penitentiae: alteru[m] affirmativu[m] et partim divinu[m] partim eccl[esiasti]cu[m]
q[uia] p[rae]ceptu[m] divinu[m] affirmativu[m] confitendi detrat eccla[m] ad tale temp[us]. q[ui] v[ero] p[ro]fessione[m]
n[on] integra[m] ex occultat[io]ne peccator[um] internor[um] frangit, ait, p[rae]ceptu[m] divinu[m] negati
vu[m] n[on] v[er]o affirmativu[m] eccl[esiasti]cu[m]. Haec Vasq[uez], sed ego cu[m] Suarez sentio frangi quoq[ue]
p[ro]fessione[m] n[on] integra[m] ex taciturnitate internoru[m] p[rae]ceptu[m] eccl[esiasti]cu[m]: p[rim]o q[ui]a eccla
p[rae]cip[i]t ut quotannis fiat id ipsu[m] q[uo]d Chr[istu]s iubet p[er] p[rae]ceptu[m] affirmativu[m] confitendi
peccata, sed Chr[istu]s iubet integre confiteri ergo et eccla. 2 q[ui]a si q[ui]s tantu[m] h[ab]eat pec
cata interna tenet[ur] ex p[rae]cepto eccl[esia]e illa confiteri temp[ore] ab eccla p[rae]fixo, alias si omitte
ret confessione[m] annua[m] n[on] peccaret q[uo]d nullus dicat. At ex hoc n[on] sequit[ur] eccla[m] h[ab]ere po
testate[m] directa[m] in eos actus int[er]nos, sed tantu[m] indirecta[m] quatenus h[ab]et directam
in externa[m] confessione[m] de o[mn]ibus peccatis huius o[mn]ino p[ro]hibet

Ad confirm[ationem] dato ant[ecedente] negat co[nsequentiam] q[ui]a dispensare
n[on] e[st] iurisdictionis coactivae et externae, sed tantu[m] legislationis internae et in fo
ro a[n]i[m]ae si ut aliqui volunt n[on] posset superior in voto interno dispensare co[n]seq[uens]
e[st] q[uo]d cognoscat p[er] signa externa votu[m] fuisse emissu[m] et cas[us] dispensandi alias dis
pensabit cu[m] subdito sub co[n]ditione: ceteru[m] ut optime notat a Vasquez n[on] so[lu]m sub
conditione sed et absolute p[otes]t superior dispensare in votis subditor[um] q[ui]a no[m]i[n]e Dei h[ab]et

potestc relaxri permissiones sic factas, ad quod n' requirit ut pe cognoscat permine, ne es si quis mlta interna aliqd permiserit, pecm ea liberare, ac obligri l. per me ll. per aliu, ets n ignoret, quod permissu e. de commutat

Voti cuiq. me interna e fivilior e' resolutis nam cu sit mutatio pmi tatione, me et commutatio pro subrogare, quod ma e' interna ut mentalis, oratio subrogalit pro opus externum iniunctu, ne cuiq voti adimpletio impeditur quod vbiq sit a superiori quatenus ius het in actiones subditi, nec iste aliqd agere di et efficere valet sa eiq voluntate, sbi mo in ma externa l. et interna pot commutare tale votu.

obiicit 1 plures ss sacri canones in qq ob actus internos censura fert nam l anathematizant hereticos; et ta heresis mente sensu, et pernacia pficit, quo actus intni subiacerunt eccle pbr, cu na eccla n' punit hoc, ut hereticus, q' pfone aliqua sa mysteria fidei pnuntiat, sd q' hereticus e et assentit errori quo potius actu internum punit 1o in clementina l de statu monachor punit Benedictinus, qui aro acusandi ppositu aliq' eiq. licena in curia se ofert 3o in clementina multor q Verii de hereticis fert excoicatio in inquisitores qui aliciq gra l. spe lucri in hereticos pcedere omiserint 4 cum cap. omnia q ceterii de elect in 6 decernit ut si q' suscepit parrochiale beneficium aliq' intena recipiendi intra annu sacros ordines nun postea mutata voluntate illos suscepit teneat beneficiu resignare et fructus illius anni redd dere; ex qq argtis deducit eccla punire actus mere internos

Suppono 1mo ut adductis argtis respdeam ex doctrio nro Suario :: S.us poee eccla punire et prohibere actu externu cu dependentia l. quatenus dependet ab interiori actu, quod aliás talis atus externus ex se malus et punibilis e, l. actus internus n' sufficient manifestet pr externu, nam in hoc n' extendit eccla sua potestate, sd potius coarctat, ut ea actione qs alte prohibere poterat n' prohibeat nisi quando fit dependenter a tali actu interno. et ro quia cur n' poterit legislator ecclasticus rigore sue legis temperare circa actus externu que n' tantu punit et

non

n'internus. 2us suppono posse eccla aliqd beneficium elargiri dependenter ab aliqua cdit° mere interna de qua nequeat iudicare. Roa e'na, benefici cui pot cferre benefactor sub mere q sibi libuerit. q° id quoq poterit eccla.

Xa hec soluunt que cᵃ nos afferebat. Pres 1° casus xᵃ doctas primi suppositi. ete, heresi externa et de casu monachi sine licentia ppositi et inquisitoru neglig ᵃ in puniendi hereticis ex se ss actiones et omissiones male poss q puniri ab eccla. Id tantu punitio coarctat ad eos casus in qq ille pcedant ex aliqua sinistra intent. Id ta in peccato externe heresi e' hoc peculiare, q interna heresi sufficient p externa manifestet vt p signu tali interne heresi ideo vt manifestabilis e' subiicit eccle iurisdictioni. quod 4 afferebat de sic cferente beneficiu soluendu e' xᵃ 2us suppositu, num eccla nolle cferre fructu beneficij beneficiario nisi sub ea intent intra annu suscipiendi sacros ordines, ad q n' opus e' vt eccla possit de tali intene iudicare, sat e', q ipse beneficiarius ea cognoscat vt fructu restituere, si illa n' huerit, teneat

Obiicit 3 cᵃ resolutione 1ᵃ sqt si attentio ad horas pceperet ab eccla fieret beneficiarius recitante voluntarie distractu teneri restituere fructus id hoc nimis durus e' et cᵃ pluriu DD mentem Henriquez, Boletti, Corduba, Medina, Nauarri apud Palau tom 2 disp 2 de horis canonicis punct et n 7 q° n' pcipit ab eccla attentio illa ad horas. sequella pbr, na recitans sine attentione vᵉ n' recitat id aliud agit, at p captio fructus scedit p pt recitate, q° beneficiarius recitans sponte distractus n' pot pcipe re fructus beneficij, pt eoa qᵃ perinde se het recitans sine attentione ac si oio n' recitaret

Rent scessa sequella et negdo min Suarez vbi supᵃ Azor, Bonacina, Lessius et alij, quos sequit castro Palao n 7 et e' satis coe hec sa, que dura videri n' debet eo e. onere recitandi cu attentne cferunt fructus beneficij, dat e beneficiu p pt officiu vt fert canonicu axioma. Nihilominus si' ego hanc sa, tempero, vt sit recitans id distractus teneat restitue re fructus n' ex toto aut in solidu id ex pte, qᵃ oblig° illa recitandi sistat ex

duplex ft nempe verbom prolatne et attente, 2r qui externe n recitauit tenet integre restituere fructu illius diei pro rata omissi, qui vo recitauit distractus ltre va n grauerit ta aliqua actione studiosa exercuit se, q ex precepto et orare offitiu, praeterea n' e' obligandus ad integros fructus restituendos sed ad illas pro ratate defectu attentioni compensante arbitrio prudentis viri

## 2a Ps Controversie

## De secundo effectu legis nempe inflictio pene

## Dispo 17

## De obligate qua infert lex penalis

## Sect 1. An lex penalis obliget in conscia independenter a sa iudicis

Lex penalis ea vocat quae praecipit l. prohibet aliquid sub pena infligenda transgressoribus, qua potestate in ee legislatoribus certu debet ee cu eadem potestati sit leges ferre, et pena transgressoribus infligere enerua quippe fert oi humana legislatio si hac potestate careret, cuius ergo

ea

ea necessar sit principibus ut dirigant subditos in ordine ad bonum com. nec dirigi
erent dirigere possint nisi coercendo per penam. ideo est connexum cum potestati legis
latiua penas per eandem legem infligere

Ad de lege canonica sed
de ciuili potissimum est questio cum enim illa infligat spirituales pe
nas censurarum; dubium non est quin per easdem penarum leges li-
get conscientias, imo numquam a iudice ecclesiastico hec censurarum vi
brantur iacula nisi ob peccatum lethale et contumaciam in eodem, de quo
infra. Nunc vero querimus utrum lex ciuilis que penalis est non
tantum sub pena sed sub reatu culpe etiam obliget

Et rationes difficultatis sunt
1ª quia videtur excedere potestatem legis que iusta debet esse, du-
plici pena mulctare delictum ergo lex penalis nequit in conscientia
obligare. Probatur consequentia, quia si pene adiceretur obligatio ad
culpam duplici pena delictum mulctaretur, et pena per legem in-
flicta, et pena eterna, quam ob rem transgressionem legis subire
debet transgressor. ergo talis lex non obligat in sciencia

2ª ratio — — — —
— — — — — — — — —
— — — — — — — —
— — — — — — — —

2ª ratio lex penalis odiosa est; ergo benigne mirum
interpretanda iuxta regulam iuris odia nam restringenda esse et fauores ampliandos

3ª quia iuxta regulas textus in casibus necne de presumptionibus
qui unum exprimit et aliud tacet censetur illud excludere ergo legislator exprimens
penas temporales excludere videtur eternas ac proinde non obligare ad reatum culpe

4ª quia auctores quorum plerique ethnici fuerunt
natural in legibus penalibus, mentionem de eterna pena quam forsan ignorabant ... facerent
ergo etiam

5ª ratio consuetudo est taliter has leges interpretandi. hec ergo

ista lege penali n' obligare in conscien.a q.do sit aliud n' statuat de mente legisl.
aut alia lege n' penali id prohibitu erat ut docuit Navarro in cap fraternitas 12
q 1 n 11 et in suma cap 23 n 55 cu aliisq quos idg ab eod allegatis qq se
cedunt Antoninus de Florentia in speculo confess cap 53 Villalobos tom 1 tit 1
dub 11 n 1 in eamq videt si ordinare nostr Valentia tomo 1 q 5 puncto
6 § 3

Vera sa e leges penales obligare in conscientia sua
ad mortale sua ad veniale x.a qualitate me, et pene q leges imposite si verbis
preceptiuis edicat: ita suarez lib 5 cap 3 n 6 Vasquez disp 159 cap 1 apud
quos plures alios veteres Theol et canonistas qua sa referes, tenent eti
de Gran stru.a 7 tract 3 q.te 1 disp 4 sect 1 Azor p 1 lib 5 cap 6 q
4 Lesius lib 2 cap 33 dub 8 n 59 et e coior. Rat potis.a huiq de e omi
si aliis inculcationibq q.a legislator humus pot obligare conscientias et pena tras
gresoribq infligere, id assignatio pene n' tollit obligatione in conscientia q3 lex
pot imponere, q lex penalis obligare pot in conscientia et de facto obligat
mai certa e prbr min na adiectio pene potius munit et roborat legem
q illa destruit

q
Q sic sfirmo 1 q.do cumq lex fertur verbis pre
ceptiuis et ma grauis e, illa lex obligat, id q.do adiicit pena sit ma grauior
q.o tunc obligabit in scia.a: min pbo q.a n' alit poterat legislator grauitate
me melius augere et ponderare q3 sub interminatione pene. et hinc 2 sfir
mo ad hoc na x.a hos AA cu qq lite, agimq, tunc lex penalis obligat
in scia q.do id ipsu q.d sub pena prohibet q alia lege prohibitu erat, q.a
lex penalis n' enerbat vim prioris legis, id in suo robore seruat, q.o n' alit
poterit legislator q vna et eande lege et prohibere aliqd sub graui reatu
et eti sub pena: pbr coa na ille qui pot prohibere et pena infligere p duplo
ce lege poterit q vna et eande a nullo e coarctatur eiq potestas, et ri
diculu e n' posse legislatore dicere et plura precipere p vna lege, id ea multi
plicanda p numero eoru, que iniungunt q.o q vna et eande lege et poterit
aliqd p'cipere et si pena iniungere transgressoribq.

Ad

Ad rões dubitandi R. ad 1.am neg.do ce ...

equitate, duplicē pœnā incurrere debere. q. 2.do pœnæ diuersæ rōis, vt ē pœna æterna et temporalis, 1.as incurrit transgressor legis humanæ, quia p̄ eande transgressione violat legem nālē: 2.a qꝛ contemptor ē authoritatis legislatiuæ, ideo in foro diu.o et humo punibilis ē.

Ad 2.am cum dat locū benignitati, q.do locus ē dubiō, in legibꝰ v.o p̄cipientibꝰ sub pœna n' ē dubiū, cū vere legislator p̄ illas p̄cipiat

Ad 3.am negat suppositū, q.d st cum taceat oblig.o ad culpā cū in verbis p̄ceptiuis inuoluta sit hęc oblig.o, quippe n' alit legislatores hanc obligan. imponunt nisi p̄ verba p̄ceptiua. Ille textus in cap. nec ne intelligdus ē de iis quę sensū pugnant, n' de iis quę secū connexione habent, vt ē culpa et pœna

Ad 4. parte refert q.d legislatores cognouerint pœnā æternā, vt p̄ suas leges ad illā obligent, etc. eorū mens fuit grauit obligare, qua posita obligatione naliter resultat ex violatione legis reatus pœnę æternę, q.a sl violat lex æterna imperans obedientiam p̄cipientibꝰ quicumq. illi sint

Ad 5.am negat talis consuetudo.

## Sect 2 An sint Leges pure pœnales quę in conscīa n' obligent

Vbi de lege pœnali sermo ē, Ad, quos sec.e p̄cedenti p̄ma et cū opinione adduxi dist.e cuiusmodi legis statuunt in pœnale et pure pœnale, hanc dicunt ee quę pœnā tantū imponit n' tā obligat ad culpā, illā quę ad pœnā et ad culpā obligat, vnde ab aliqq vocat mixta, quo efficit trimembris diuis.o legis, st in moralē quę diligit, et obligat, in pure pœnalē, quę tantū punit, et mixtā, ex vtraq; quę punit et obligat: Qs diuinæ tam reniciunt qui negant vllā legē pœnalē obligare in conscīa, Qs

puniuntur oes penales obligare cu 1a actu, e sat pedenti, cu 2a nunc [illegible]
[illegible] erit, et

Dim e dari posse leges pure penales quae n'obligent in oscia: sc. hanc docent Suarez cap 4 Granado n. 7 et Vasquez l. 6 ... le ... hic sapientius [illegible] ea n' vocat leges, sed directiones quaedam, e cois sc. hac cont theologos; clare n' ab illa discedunt Sylvest. et Armilla Verbo inobedientia n. 2 ac pauci thomistae sub obscure ta et Verbis tantu Dominicus Soto l. de iust. q 6 art 4 et 5. Pbr nra doct.a na legislator pot obligare subditos in oscia cu pena et sine pena ergo poterit et obligare so ad pena et n' in oscia: Pbr coa q.a a voluntate legislatoris pendet 1a ita et 2a: Pbr nunc dni ex prio sup.a iacto qui pot plu pot et minus; sed pot legislator obligare sl ad culpa et ad pe na ergo poterit et so obligare ad pena, pt coa na hec potius e coarctatio po= testatis legislativae q ipsius amplatio

Pbrt inductione legum quae de facto dantur pure penaliu: 1o e iure cesareo puniuntur custodes carcerum et ta licitu e reos car cere quisque no posset effugere. 2o in sacris familiis st leges penales, quae ad culpa n'obligent Vg in ordine pdicatoru statuunt pene violatoribus stituti onu, cu ta de sanctis legislat mente plane stet nolle suos ad culpa obliga re; ergo lex pure penalis n'repugnat ex rone legis

Notat hic et bene Vasq quando id q sub pena phibet Vetitu e p alia lege n' so sub pena, sed et sub culpa obligare: roa e q.a lex posterior n'tollit vim prioris; vnde infert quandoq venditor n'vult solvere vecta tributa n'tantu incurrere pena n' solventibus vectigalia statutas sed et peccare gravit x.a iustitiae retenta, et x vectigalis iusta impositio ne, et q veru iudicat Vasq sive p alia lege vectigalia imposita sint sive p eande quae pena imponit: q.a illa lex taxans vectigal stituit illud in ma iustitie; p inde qui n' solverit iustitia violat, q notare oportet p aliis legi= bus quae penas imponunt violatoribus iustitie

Dices oes pena imponit p culpa vt tradit angel Dr q 90 art 4 ergo nulla lex e mere penalis coa e bona, na lex quae

obligat

obligat et in ɔscia n'e mere penalis: probr ani qᵃ nullius unionis vite fu
nit, dicta e punitio ppt aliqd debet ee punitio, id hec e culpa q ente
ɔfirt 1 na leges penales varie si cᵃ penas num min, num mai impon
q qd culpe ppt imponunt varie si pbr con. qᵃ nisi ex inequalita suppo
neret inequalitam culpar, gratis infligerent qᵈ venialis e ɔfirt
2 na lex vᵃ n'e que in ɔscia n'obligat id lex pure penalis vera lex e
qᵒ obligat in ɔscia

Rx neg doᵒ ani si de culpa stricte sumpta
accipiat, poss e pene a legislatoribus infligi sine culpa, id n' sine ca
num vt auertant subditos a culpis, et in sacris familijs vt exerceant
in subiectis patientia et alijs virtutibus. Addit P vasq lt demq pena ppt
sumpta imponi p culpa inde fieri q leges ille n' imponant ppt pena cu
hec supponat culpam id imponat medicina, que locutio vsurpatur a D
Thoa eod art 4: et funta het in eo q ille pene statuant a legislatoribus ad ɔ=
seruanda disciplina et vt grauiora mala caueant: que videt doctr voum
stet ta pce malis, alis a legislatore imponi suaue lege transgressoribus, quin
hec transgᵒ cet reatu in ɔscia, id ad summu culpa ciuile. Ad ɔfirm neg
coa, na inequalita penarum oriri het ex varijs cis, qq mouent legislatores
ad eas imponendas, vt iudicant expedire ad bonu coe. ad 2ᵈᵃ ɔfirm negat
mai xᵃ dcta in superioribus tradita

## Sect 3 Doctᵃ pcedens tradita regulis limitat

Dicta Dᵃ si ita generatim accepta e vt ois lex
que pena tantu imponit sit pure penalis et n'obliget, id e falsa ut e: plures
e leges humani si que grauit obligant. in quo q nulla e, q de mente legislatoris
ɔstat plerumq e sua mente ostendit 1 in eade ɔstitutione 2 in alia qua se nolle
ad culpa obligare asserat, 3 demu ex ɔsuetudine optima legu interprete, aut
ex vsu et traditione ɔstat eas leges ad culpam n'obligare. his vᵒ deficientibus
adminiculis ad alia recurrendu e, qq mens legislatoris explicet.

P. Franc. Suarez l. 5 hanc reg.am tradit ut sit quoties Lex penalis n. traditur p. verba p.p.tiua p.ceptiua censeat pure penalis n. obligans sub in cons.a: Ro a é na in dubijs cc.a Leges obligans terminorum p. e' exigenda, q.o cu. p. hanc legem possit imponi duplex oblig. ut ad culpa, et ad pena, et l.a n. impone... voluntas censenda e' n. apposita a legislatore, d. tantu 2.a sit pena quae clare exprimitur. hec ta' reg.a tot exceptiones patit ut eis sic vniuerse ratu nos credere nequeamus, tunc e. v.a e' q.do circumstantie et pena p. lege imposita aliud n. suadent; id q. certius constabit ex duplici reg.te regula

l.a do. sit Lex penalis et si n. tradatur p. verba p.ceptiua n. pena adiecta sit spualis, obligat in cons.a. hec reg.a tradita e' p. lege canonica cum pena spuali de qua nullu. dubiu. e' in hac p.ne vt ergo initio notabam: id q. iste pene inequales s., et x.a varie qualitate arguunt maiorem l. minorem culpa, de singulis breuiter q. peculiare fuerit annotabimus, vt sciat q.do ad veniale, et q.do ad mortale obligent. et in p.ni de excomunic.ne que p.a censurarum e' oes DD. conueniunt p.p.t ea que minime n. peccari lethaliter, nam cum excommunicatio min. sit censurarum minima, imponat q.' ob peccatum leue, quale e' loqui cu. excoicato, lex que sub tali pena aliqd p.cipit l. p.hibet n. obligabit sub mortali. cc.a excoicatione maiori coit affirmant leges que sub tali pena p.cipit l. p.hibet obligari sub culpa graui q.a n. imponitur nisi ob grauia delicta

Ceterum cum lex aliqd p.hibens sub pena excommunicationis possit ee latae s. l. ferendae, n. est de vtraq. iudiciu. e'. conueniunt eo DD. l.as semp sub mortali obligare: de 2.a aliqui apud Vasquez negant sub graui culpa obligare quousq. l. a iudice excoicat reus l. ab eode. admonitus cessare nolit, cuius q.o et p.bilius cu. Vasquez disp. 1.4.8 Thom. Sanchez lib 6 in p.cepta decalogi cap 4 n. 50 dum vero sine lex imponat pena. excoicationis latae seu ferendae se obligare ad culpa., q. tunc verius e' q.d ad ferenda se nulla alia admonitio p.requiritur legis notitia p.requirit, q.a tunc violatio legis note censet digna excoicatione maiori, et delictum dignum tali excoicatione mortale e': q. si ex p.scripto iuris debeat prius admoneri excoicandus n. peccabit lethaliter, donec admonitus n. resipiscat, tuc e. incipit

lethalis onsbedia ita Cobarru in cap ad Marrat § 9 § 5 n 3, et probe indicarunt Vasquez et Sanchez supra adducti idest, me videri ni ligare leges que poenas excomunicationis imponunt si ad terrorem non forsan transgressor talis intentione legislat ignoret tunc non peccabit lethaliter sic ignorante ociá

Aliae poenae continet quod si in iure vel qui secus fecerit incurrat maledictionem omnipotentis Dei et indignationem SS Apostolorum Petri et Pauli quae non adducunt nisi in re gravi et ex intentione graviter obligandi sicut graviter obligant leges quae praecipiunt vel prohibent sub poena irregularitatis, nam vel irregularitas non est censura, et saepius imponatur sine delicto, quando ita imponitur post delictum censura est et gravis poena utrum suspensionis vel et interdictum non est sufficiens signum obligans sub culpa lethali colligo exeo quod suspensio incurratur ob culpam levem, et interdictum aliquando ligat innocentes, ut ex Valen et Azor notis notavit Diana pro hac resolutione II

Hic ponent aliqua specialia praecepta, quae solent imponi scholasticis ab universitatis rectore sub poena sicut praestiti iuramenti: haec est censenda mere poenalia, tunc quia plerumque a rectoribus imponuntur ad terrorem nec ad puniendum transgressorem ut passim ex academiarum usu videre est: tum etiam quia leviter solent mulctari hiusmodi legum transgressores, nec propterea transgredientes censent peccari, cum iuramentum sit parendi in rebus maximi momenti ad academiae orationem; ut etiam religiosi non censent graviter peccare ob istius non graviter obligationes, etiam si vovcant obedientiam quia ea vovent ad regulas hoc est in mensura, efficacia, et obligatione quam inducit ipsa regula in se.

2a regula sit quod lege civili ea sicut tunc obligare sub gravi culpa, quando non inferat praeceptum verbis et poena quae imponitur gravis sit sicut mortis, aut mutilationis membrorum. Ratio est quia haec poena cum enormis sit non potest imponi a legislat nisi ob culpam gravem, ideo quando talis lege imponitur signum est graviter ea lege obligare: confirmant aliqui nam qui se exponit periculo amittendi vitam, sine causa peccat lethaliter at qui violat tali legi se exponit periculo vitae amittendae siquidem se dignum morte statuit quia etiam, sed haec ratio vim non habet potest enim in occulto fieri transgressio legis ubi periculum vitae prudenter timeri nequit, et

ta' tunc transgressor peccabit letha. nec est grauitas ma[teri]e p[er] lege vetite, de qua ind[ica]re ex circumsta[n]tia publicitatis, s[ed] ex ex[pre]ssa ma[teri]a relatione et interna legislatoris graue oblig[an]di, q[uae] sufficienter manifestat ex graui pena apposita.

Dices qui carcere fregerit p[er] lege ciuili puni[tur] publica flagella[tio]ne, q[uod] ex grauitate pene n[on] colligit[ur] mens legislat[oris] fuisse graue obliga re. P[ro]b[atur] co[mmun]i ra[tio]ne, reo licet e carcere fugere et aliunde grauis pena e[st] publica flagela tio. R[espondeo] neg[an]do co[n]s[equentia]m, na[m] talis flagelatio n[on] censet[ur] grauis pena in repub[lica], c[um] sit quasi no uum vinculum quo q[ui]s detinet[ur] in carcere ne fugiat. Adderem hunc co[ntr]a solutioni eam tunc vera[m] e[ss]e q[ua]n[do] vinctus in carcere mai[ore]s pena[s] veret[ur], nempe damnari ad se[r]uitus l[ege] triremes, tunc e[nim], vt euitet mai[us] periculu[m], tentare pot[est] fugam, et si aliud minus periculu[m] immineat. q[uo]d si delictu[m] ob q[uod] incarcerat[ur] n[on] admo[dum] graue e[st] et ipse filios et consanguineos h[ab]eat aliquo p[re]tij in republica, peccabit lethaliter, si ob carceris impacientia[m] illu[m] rumpat et se exponat periculo publice flagellationis q[uod] max[im]e ex circumstantijs arbitriu[m] prudens pensurum e[st].

Ad hac nota n[on] censeri graue[m] pena[m], v[erbi] g[ratia] 20 aut 30 aureos, vt lex prohibens sub tali pena censeat graue obligare, quum existimo legem penale[m], siue canonica sit siue ciuilis, cuius pena pecuniaria e[st] n[on] inducere graue[m] obligatione[m] in co[n]s[cienti]a, tunc q[uan]do pena pecuniaria minima e[st] ou[m] q[ui] iure im ponunt, tunc q[uan]do c[er]te censet[ur] his penis placari legislatore[m], ea q[ue] imponere n[on] s[ol]o ad puniendo delicta s[ed] e[tiam] ad supplementum erarij, nam forsa[n] pena h[aec] pecunearia foret p[re]tiu[m] ou[m] bonoru[m] q[uae] n[on] imponit[ur] n[is]i ob grauia crimina. Sic theologos aliquos asseruisse lege[m] nulla[m] penale[m], cuius pena temporaria sit, in co[n]s[cienti]a obliga re quoru[m] s[ententi]a[m] p[ro]babile[m] iudicarunt R.P. Valencia h[i]c disp[utatione] 7 q[uaestione] 5 punct[o] 6 et Mor tomo 1 lib 5 cap 6 q 4: ceteru[m] s[ententi]a n[ost]ra et authoritati et ra[tio]ni p[rae]ponderare p[re]ualet

## Disp° 18 An possit Legislator obligare ad pena[m] n[on] spectata s[ente]n[ti]a iudicis

## Sect 1 q[ua]m, statu illius p[ro]posito, p[ro]c[ess]is decidit[ur]

Pena ferenda et ad statum quoque cognoscendum

1^us ex lege penali siue ea sit pure penalis siue mixta, alia est latae

penae, alia inferendae, iuxta verba legis et eorum interpretationem. Lex penae la

tae siue latae est qua ipso facto incurrit reus; ferendae seu inferendae penae lex

vocatur quae non ipso facto, sed post iudicis declarationem et sententiam incurrit transgressor.

2^us ex penis quas lex imponit aliae sunt priuatiuae, quae non consistunt in actione

sed in passione aliae sunt positiuae, quae in actione consistunt scilicet exercenda a pati

ente ipso vel ab alio: priuatiua pena in iure vocamus inhabilitatem ad contrahen

dum, vel priuationem vocis actiuae et passiuae, aut cuiuscumque alterius iuris, quod

alias homini competebat: positiua pena est exilium, flagellum, pecuniaria solutio et huius

modi alia. 3^us suppono hic non agi de penis ecclesiasticis censurarum, certum est enim has

incurri ipso facto si ita exprimatur in lege. Quare est de aliis penis praeter censuras et

potissimum de iis quas imponunt leges ciuiles

In hac difficultate duae feruntur sententiae. 1^a fuit

Caiet. 22^e q. 62 art. 3 et in summa verbo pena asserentis nullam legem

humanam obligare posse ad penam ante iudicis sententiam, si pena consistat in executione ali-

qua ut soluendi pecuniam, bene vero posse obligare ad penam, si haec priuatiua sit

ut inhabilitas ad contrahendum; eandem sententiam Simancas de institutionibus cathol.

titulo 9 n. 291 Corduba lib. 1 quaestionarii q. 36 Bartolus in lege eum qui de

latore ff de iure et Valdesius in lege id quod pauperibus cod. de episcopis et

clericis

2^a sententia tenuit Dominicus Soto lib. 1 de iust.

et iure q. 6 art. 6 dicens nullam penam siue ea priuatiua sit siue positiua obligare

posse ante sententiam iudicis. Singularis in hac parte fuit Sotus nullum enim alium doctorem

in hac opinione sequacem habuit omnes aduersos, quorum aliqui ut Vasq. et Suarez

infra citandi impossibilem censuerunt, sustineri quod non posse

Dico 1^o potest legislator per legem penalem

obligare in conscientia ad penam subeundam priuatiuam non expectata iudicis sententia. Est com-

munis DD. quos ab eis citandi abinde tractant de ea late Vasq. disp. 168

et sequentibus Suarez lib. et cap. 5. Ratio est quia haec potestas non excedit facultatem

legislat. humi ut exarg. tox solut. appareb. et aliunde valde expediens sit ad bonu coe has penas privatiuas statim incurri q. pot legislat. oblige in osra ad ea de facto incurrenda fit coa q.a ea pot Legislat. p suas leges prescribere quae conducunt ad meliu reipublicae regimen. Ipsi n. illius pt iudex q. legislat. circa infligenda penas, sd pot iudex penas p delictis infligere siue a iure latas siue arbitrio suo applicatas, ergo id melius poterit Legislator

Hanc. x. probant plure penale lege quaru penas subeunt transgressores ipso facto ante sa iudicis. na 1 lex lata in conc.o Lateran. sub Leone 10 et confirmata p Piu 5.us clericos n. recitantes privat beneficio ru fructibus ita ut quota respondente diei quo n. recitarunt sua n. faciant. 2.o in extrabagante ambitiosa de rebus eccle n. alienandis privat beneficiis eccleos et prsonatibus, qui n. seruata iuris pa alienauerit eccle bona. 3.o in varys religosis et contatibus ob aliqua delicta ipso facto priuant delinquentes voce actiua et passiua. 4.o st censure incurrunt ante sa iudicis cur n. aliae ecclec. pene incurrerent

R. et Sotus 1.o discrimen ea q.d eccla p censura prohibet fideles corbus bonis ipsius eccle, ne st iurisdictione exerceant, beneficia obtineant etta, st p alias penas privat p. rys bonis ipsoru fideles. Id s.e q.a ad matrim contrahendu het nale ius ho, et ta e privat ab eccla v.g in pena delicti v.g prpt uxoricidiu cu adulterio q.o pot lex penalis privare hoe prys bonis

R. et 2 p alys legibus n. in pena sd ex conventione eccle cu beneficiarys privari eos fructibus beneficioru q.a iubeo mere illis donant ut recitent et a talibus delictis abstineant. Id o.a na statuto lathera nensis n. solu beneficiarios qui ~~ante~~ post illud statutu beneficio potiebantur sd eta qui ~~post~~ ante illud beneficiu hebant obligauit q. n. ex conventione sd ex lege penali lata obligabant n. recitantes fructus p rata restituere

Dico 2 eta ad pena positiua pot obligare legislator ante sa iudicis ita Alphonsus de castro lib 2 de leg penali cap 5 Corduba lib 1 q 36 Vasq. ubi sup.a cap 3 Ro a e. na id q.d iustu et equu e ad emendatione

morum

meru et boni cōi vrenciane pot legislat. precipere. At pena hec possitiua si
ue instlinp^ta ab alio siue ab ipso delinquente struit ad emendane vitioru
et coe bonu q^o legislat poterit illa precipere, et q cōm tenetur subditus illa
exequi: hec est correlatiua et sequitur iurisdi superiori et obedi^a debita ex
p^te subditi

Limittanda tñ c' sc^o vt n' de quaui pena
intelligat' sd de ea que moderata sit, n' tantu in se ipsa, sd etiam in mo ea exe
quendi: neq e tenet' reus morte sibi inferre si damnatu sit ad morte, aut
soluere tota pecunia, haat, aut se membris mutilare, imo neq alias penas
n' effugere et si priuatiue sint dū tñ sint valde graues q^a equiualent actibus
possitiuis grauibus. Oc^s tantu intellige de penis moderatis vt ss flagellat^es
pecunia et alia que in religionibus ob delicta iniungunt, solutio moderata pecu
niaru x^a grauitat delicti et sim^a

# Sect 2 Rx fundris aduersaru opinionum

S^a 1^a sc^s obiicit S Sotus si reus teneret ad
pena priuatiua ante sa iudicis sequerentur hec absurda. 1^us n' deberet alia
conuicte vt effectiuo in vinculis eet fieri vt iste reus n' posset carcere fugere. 2^us dam
natu ad morte p abstinentia n' posse oblatos cibos comedere. hec tñ sequi probat q^a
iste pene n' in actione sd in passione et priuat^ne consistunt sd ha pena nullus e
qui dicat teneri reum subire, q^o n' pot legislator obligare ante sa iudicis reu subi
re penas que in passione et priuat^e consistunt

Rx neg^do ea absurda sequi ideo fine precedentis
sectionis doct^s limitationq, illas sc penas ad quas hō p lege tenet siue possiti
ue sint siue priuatiue debere ee prudenti moderamine temperatas, et quidē
des siue expectanda sit sa iudicis siue n' expectanda semp ad tale genus mor
tis et ex sa ipsius soli n' tenet reus cooperari neq ad manendu effectius in
carcere: quomo aut sd liceat longa exigit tractatione videat Lesius Lib
2 de iustitia cap 3 1 dubit 4

Obiicit 1.° 1.as dicto abhorret ut q̃ penam in se ipsum exequatur quod legislator requirit ante sententiam iudicis ad penam passivam obligare. Confirmatur 2.° nam lex naturalis statuit ut nemo condemnetur a iudice ante quam audiatur quod ex solo lege ordinaria nemo potest condemnari ad penam ante quam a iudice delictum cognoscatur et declaretur. Confirmatur 3.° caret lex penalis non obligat ad penam, id haec non in actione sed in passione consistit quod non potest iudex obligare ad penam passivam subeundam propter ea quia tales penas positivas subire non est illas pati sed eas agere.

Respondeo nec ante sententiam iudicis nec post illam semper penam abhorrere quia sibi dolori est, nec video quid prestet sententia iudicis, ut hunc dolorem leniat, cum quod non obstante isto horrore in se ipsum teneatur reus post sententiam iudicis cooperari ad executionem sequentem in se ipsum late sed ea moderata sit, non dicimus ante sententiam iudicis teneri ad id quod post sententiam tenetur exequi, quod licet aliquis talem horreat affectum non tamen horret ratione ad quod principaliter attendum est.

Ad 1.am confirmationem verum est ante de condemnatione iudiciali, non vero de condemnatione legali, si enim aliqua delicta quorum pene in lege statute non sunt, et de his prescribit lex naturalis non esse infligendas ante quam iudex delictum per testium probationem notitiam habeat: At vero delicta quorum pene statute sunt in iure, non egent iudicis sententia ut effectum vindictionis sortiantur, satis est delictum notum esse ipsi delinquenti, id quod nemo debet seipsum admittere in censuris quas aliquis iudicis sententia incurrit violat legem ecclesie. Unde negatur 2.da est causa.

Ad 2.am confirmationem distinguenda est maior nam legem penalem obligare et ad penam activam et passivam, quod si nomine pene non quae passiva est intelligat dicam legem penalem non sed obligare ad penam sed etiam ad inflictionem ergo, nec video qualiter hoc durum videri possit cum etiam ut serviant pene privative debeat reus aliquas actiones exercere sibi duras et molestas; nam excommunicatus si sit in ecclesia et divinum officium inchoet tenetur egredi et si fructus beneficii tenetur resignare; preterea aliquae sunt pene negative quas homo libentius cum positivis commutare, ut privari vocatione activa et voce passiva, iure suffragii habilitate ad contrahendum et his similibus nam eas pecunia et temporali exilio et aliis positivis penis si optio daretur libenter redimeret, quod quod homo

penam

pena, exequat' n' addit grauitate, ipi pene

Queres an post sa declaratoria iudicis teneat' reus ad cooperandu, peni impositi p'ertim in pena morti

R. eo cu iudice de illo; cas Ls reu teneri n' resistere sa, iuste, n' v° illi cooperari: itaq' si damnatus sit ad triremes ac, ad eas duci tenet ire, si ad furca, tenet scala, ascendere: Rsa e' q^a cu pena sit iusta tenet illa n' resistere atqui resisteret si eas actiones n' exerceret sine qq nequit sa executioni dari. alias v° actiones que poss omode p ministros p'stari n' tenet ipse p'stare pot v° illas cooperari si tales oditioni ss vt n' inferant p se morte, sd tantu p accen vt ss aptare collu, scandere patibulu, et cu ognni alia

# Disp 29 An de facto obligent Leges penales Ante Sententiam Iudicis

## Sect 1

## Benignior p^s defenditur

Huc usq' dictu e' qd possint legislatores humi p sua penalia p'cepta, et qd debeant subditi p'stare casu quo legislatores ipsi tota, sua, penale, p'testa, explicent nunc examinandu, e' an p leges penales quas oddiderunt, obligent cu eo rigore vt n' spectata iudicis declarat^e tales leges obligent in oscia: q^d potius scrutandu, e' ex tenore ipsaru, legu, ex intelig^a vsu et suetudine eas talit' explicandi

Duplex e' sa iudicis cc^a delicti cognitionem alia qua pena, infligit seu applicat reo de cuius crimine ostat, alia qua pena,

tamen n' applicat et tantu declarat sent. qua declar.^e facta solum dicatq pena impositi censetur effectu. at l.^o pene dant iudici facultatem leges penales que irrogant penas l.ege ferende et de his nullus dubitat quin n' obligent ad penas donec q.d a iudice applicentur: de 2^is penarii legibus que late sunt seu ipso facto iubent incurri penas quarendum n.o e' an exigant declarationem iudicis vt reus ad penas obligatus sit

Sed vt harum legum vis melius dignoscat et ex ea certum heamq iudicium assignde ss regule qq leges penales pene ferende distinguant a penalibus late pene q.d p.cipue ex verbis legis dicerdum e' 1 g.r reg.^a sit quotiens lex aliqd prohibet his verbis sub pena excomunicationis privatio nis bonorum relinternatione l. interpositione talis pene e' lex penalis pene ferende nisi addant verba *ipso facto incurrenda*

2^a reg.^a verba de futuro in lege aut verba imperativi modi denotant esse penam ferendam vt *excomicat privet boni* aut excomicati et privati (loq.^do nam cu iudicibus) sit excomicandus aut privandus limitat ta' hec reg.^a q.do verba n' denotant ministerium hois sed solo passionem ipsius rei vt indicat subiaceat tali pene, incidat in excomicatione, tunc enim significat pena ipso facto incurrenda nec intendere legislatore alterius opera tione expectari ita Hugolinus de censuris tabula 1.^a cap 9 § 6 n 1 Val delius disp 43 n 7

3^a reg.^a verba de p.senti siue p verbum substantivum tradant sua n' denotant penam ipso facto incurri; vt sit excomicatus l excomicamus etta. Hanc part *anathema sit* iudicat P. Tho sanchez l 7 de matr disp 1 2 n 2 denotare p. ferenda, sed q.d desumit ex cap finali de foro competenti q.^a inquit part.^a sit aliq.^do accipit p temp futuro, q.^o cu lex penalis sit odiosa n' ss ea verba adstring.^da ad severiore sensum, admittitur interpretanda. Vm hec doct.^a et excep.^o particule *sit* nay e'oio admittenda nay oio improbanda, perdet e, sed ex sex.^u et malegi, summu e, in oculis Trid particula anathema sit canonibus p.enam denotare cont excomicationem late sq, cu mai ce.^d ea versat sit heresi: vii minoru maliere comunibus

fortassis

forte atq. lue, habe sanct. ea. Aduerte tñ q. si verba eõz dubia fuerint neq. ex q fotiu colligat. sa lata l3 ferenda, inclinandu ee in p.tes benignio re, nempe ee leges pene ferende ita Nauar in manuali cap. 27 n. 51 et colligit ex cap. ultimo 3 de electione.

55 tñ aliq. leges penas clare imponentes ip so facto incurrendas, quales sunt illa in qq. addunt hec verba ipso facto, iu iure, et absq. declaratione, que vident importare obligatione ante sa iudicii de hoc adhuc q. n. leuis e int. DD P. Francescus suarez lib 5 cap. 8 1 di cit. 1us afferat n. 5 cu in lege affrat secus facientes, et ipso iure l. ipso facto priuatus beneficio aut alia sili pena multatu, n. incurrere penas assignatas in lege donec accedat sa declaratoria iudicii, p. ea sa plures affert canonistas et Theol. Decius, Felinus, Sylu., clarus, Archidiaco nus, Siluestru, Couarr. qq. nos alios adiungemus infra.

Pbr hec sa 1° q. a leg. pene salua legis sensu potuerint temperari temperande sunt, sd saluo legis sensu poss temperari ita vt n. obligent ante declarane, q. etta min. pbr q.a recte saluat sensu legis qui e in illa part.a ipso iure l. ipso facto et si n. statim n. incurrat pena, nam hereti ci vg cuius bona ipso facto criminis heresis ad fiscum ptinent ita ptinent ad fiscum vt n. teneat hereticus se illis spoliari et fisco tradere donec accedat sa iudicis crimen declarans vt aut part.a ipso facto n. sit otiosa sd effectum heat satis e q. post sa declaratoria amittat ea que habuit a temp. criminis in quo max.e differt lex pene late a lege pene ferende. Haec e n. cfiscat bona a die criminis sd a die quo sa lata e

Et hinc desumit 2a sc.i pbatio nam in cap.e cum in leges de hereticis n. 6 cfiscant bona hereticorum ipso facto et tñ in ipsa lege in hac bonoru priuatione n. incurrere hereticum nisi post sa iudicis q. r asiui ipsu etiã interptet leges penales latas pene et sic interptabimur penales leges in qq. eades part.a reperta fuerit et Pier tam addit Sylvester Verbo Heresis 1. q.e 8 n. 21 cu hec interptatio et moderatio fiat in delicto lesse maiestatis diuine eandes potiori iu

re

iure licebit adhiberé in alijs criminibus

2us affirat n 89, q in lege addit partic. ipso facto part. absq. vlla declarat. tales leges obligare ante sa declaratorem legislatoris nam p ipsa leges ait idem suarez clare excluditur necessitas declarationis iudicialis alias si requireret otiosa eet ea part. nec vllus effectus in lege haret, q n e admittendu in Legibus, alias illæ forent inanes et illusoriæ. hanc sa coe appellat ea ta negari nequit plurimos q se patronos here, quos affert idem suarez et thom. sanchez infra alegandus

Nihilominus sepposita ambiguitate, qua aliquo in hac diffte anceps distrahebar, dum censeo q̄tumuis in lege exprimat q transgressor incurrat pena ipso facto et absq. vlla declarat., adhuc regularit. Loqdo tales pena n incurrere, nisi post iudicis declarationem, tam circa penas positiuas q̄s circa priuatiuas. Moueor ad ita sentiendum 1, qa lex penalis et partim regrosa, que punit spoliatione iurium et bonorum q̄tumuis fa fuerit leniri debet, et ita e prumendum de volunte legislatoris, id hæc lex que adeo claris verbis videt expsa pot congruas explicaone subire absq. eo q infligat pena ante declaraone iudicis. q ita explicanda e. mai receptu prim e in morali theologia, nimirum pbo nam illa part. absq. declarat. pot intelligi de declarat. penæ n de declarne debiti vt sit opus n sit iudice declarare penæ q ea verba hent congruas significane et effum morale nouum. preterea hic sensus absq. declarne penæ, l includat in ijs verbis ipso facto, seu ipso iure adhuc ea verba absq. declarne n inutilia censenda w solent e legislatores ad mai declarane et robur sui equiualentia verba geminare, Vt notauit Couarrub. lib 1 variarum cap 5 n 9

Moueor 2 na et post declarat. iudicis heretici n tenent bona sua tradere fisco, id ea posse retinere et si lex illos asserat priuatos ee bonis suis. q multominus ante sa declaratione priuati censebunt bonis suis. Moueor 3 q in iure hispo lege regia 2 tit 21 lib 8 recopilationis bona sodomitæ confiscant ipso facto et absq. vlla iudicis declarne, et ta illa bona n censent attinere ad fiscum donec accedat

iudicis

editionis ea ut docent Matienso et Anto Gomez apud Vasq infra alegandus quo
nec in aliis legibus incedit

Moueor 4 quia cum ipsius delictum occultum fuerit, et possit leg... 
... illud pena publica adhuc ... pena erit publica quando delictum fuerit pu
blicum, et accedente ea editionis declarat criminis ... quo tunc hebit ea pu
blicum factum pena informata

Moueor 5 ore P. Molinae quia ... potestatem ... se
uerior pena quo ad hoc ut dicamus ea incurri ante ea editionis ... est ut verba legis sint
luce meridiana clariora ita ut nullum vestigium extet ea ad aliam intelligenda de
tordi. At qui omode ut iam probat 2a explicuimus ad alium sensum ... ver
ba possunt transferri ut sit de declaratione pene intelligantur quo
etta

Moueor ultimo ... graues DD magni quoque
nos in re morali qui ea docuerunt Molina tom 1 de iust disp 95 Vasquez
et cum aliqua limitatione disp 168 cap 4 n 30 Thom Sanchez lib 1 summe cap
21 n 1 et specialius n 20 Henriquez lib 13 de excomunicatione cap 56 Manuelis
tomo 1 summe 22 editionis cap 195 Gran tt 3 parte 1 disp 13 sect 1 Castro
Palao tom 1 tract 3 disp 1 puncto 2 n 8

## Sect 2a Aliquorum casuum decisione doct... ... plenius diluendo

Dixi initio ... ... secutus sum eas debere
intelligi regulariter loquendo, si enim aliqui casus in quibus illa deficit 1 xa motum Pii
5 quem refert Nauar in summa cap 25 n 122 dum beneficiarios non re
citantes hic eos tenent fructus restituere quos lucrati sunt diebus non recitationis,
non quidem quia iure naturali eos tenent restituere ut putauit Simancas de catho
licis institutionibus tit 9 ex eo quod beneficium sit illis collatum propter officium, quod cum
non adimpleant, non acquirunt dominium talium fructuum: hoc enim falsum est, ut bene

notauit Vasquez dict cap 2 nam Vt dominium acquirit canoni sup grossam illi assignatam, nec sp̃t in recitatione tale dominium amittit, nam grossa. ab qq beneficiarijs taxat q̃ si sp̃t officium recitationis sed et sp̃t sua, lex vo abs fructibus dicti illius priuat nrecitantem beneficiarium. gº tum e n iure nali, et ecclesia priuari beneficiarium quota illius dicti, ac q teneri resti tuere ante sam declaratoria iudicis gª cum hoc rigore admissa ea, dui e illa lex

2º sumx incestum, omittens cum sanguinea vxoris priuat iure maritari tori in penam incestus ante iudicis declarationem, in quibus gª pena priuatiua e, ss et alie pene priuatiue quas n incurrunt reus ante iudicis sam; sed gª ita in praxi recepta lex e q valde expediens fuit vt ab isto crimine terrerent iuges nec alia ro huius praxis se inueni se fatet Sapientis P Thomas sanch q de matri disp 3 n 2

3º sp̃t homicidium voluntarium iniustum incurrit irregularitas ante oem iudicis sam et q absurdum quoq e in sa eorum qui irregularitates in penam delicti impositas negant ee censuras, gª licet censu ra n eet pena hec, sortit tã nam censure in eo q incurrat ante oem iudicialem delicti declarationem

Queres 2 an sa nra extendenda quoq sit ad penas priuationis voci actiue et passiue que posite ss in vniuersitatibus sª scholasticos qui suffragium deferunt illi a quo pecuniis corrupti et subornati ss, vt cathedram obtineat 2 in collegium cooptet. cuius negat Vasqz cap 6, dum ait priuationem vocis actiue et passiue incurri ante sam iudicis si verba legis sufficienter eam penam denotent ergo etc ss P Suarez eo cap Vl. Valdel disp 42 n 9. ceterum ad hunc quoq casum sam nram extendendam reor cum PP castro Palao et Gran vbi supª, ea q approbat Azor 2 p Lib 5 cap 7 q 2. vnde immerito incurrit hec sa a Vasquio nota impossibilitatis et impracticabilitatis sed mirum n e que impossibilia visa ss antiquioribus a nouioribus reddi possibilia

Sed obiicit Suarez sam declaratoria iudicis retro trahit vsq ad tempus in quo omissum fuit delictum ne verba legis statuentis penam ipso

facto

facto incurrenda, inanna redderent, et exterminant leges. 2° [illegible] electio facta ab scholasticis inhabili censet nulla; [illegible], q° ex retractione, et electore inhabile fuisse; ac si inde cassa electione fecisse nam de clar° iudicis cum ut v° et declaret reum inhabile fuisse ad electione, supponit electione fuisse nulla; 3° [illegible] ans nam ut cois theolog et canonistarum e' in ca heresis post sent. iudicis declaratoria bona heretici manent adiudicata fisco a die commissi criminis, q° ad usq' temp illud retrotrahit. [illegible] de alijs sentijs declaratorijs dicm e'

[illegible] distingo ans retrotrahit sa, si nihil aliud retroractioni obstet [illegible] ans; si obstet nego ans: obstant q° n' leuia incommoda que sequerent si electio declararet nulla, et [illegible] ad collegium [illegible] canonicorum capitulum [illegible] cogeret; Hinc lites, hinc odia, hinc rerum turbatio, et alia mala pullularent, quorum vitatio sufficiens ca e' ut lex n' obliget, certum e' e' leges ex cuius obseruantia rerum perturbo sequit' n' obligare. ad [illegible] concesso anti nego cons [illegible] dicta

Queres 1° an hec doct° extendenda sit ad penas conuenales pena conuenalis tunc dat' q° 2° faciunt [illegible] se imposita pena [illegible]: queritur an qui [illegible] debeat soluere penam ante declaratione iudicis; conueniunt DD° eam deberi q° hac mente se obligarunt, ut [illegible] ante declaratione iudicis pena illa solueret. locum dubio e' q° de hoc n' curarunt, an hec pena debeat n' [illegible] declar[illegible] iudiciali affirmant sala disp 25 sect 3 n 52 Molin tom 2 tract 2 disp 97 Suarez Lib 5 cap 6 n 8. q° nim [illegible] pena exigit q° [illegible] petitio [illegible] agit [illegible] iudicialis

Opposita sententia seq[illegible] expectanda [illegible] declaratione iudicis. 1° q° [illegible] expedit coi bono ut pena conuenalis si excoruitantes fuerint iudices moderent, utq' [illegible] an damnum innocenti sequat'. 2° q° cum n' [illegible] de clara mente [illegible] contrahentium, eam debemus interpretari [illegible] legum declaratione [illegible] penas statuentium: At hec n' obligant ante declaratione iudicis [illegible] opposita clara[illegible] [illegible] q° neg' ista conuentio penalis [illegible] resolutioni [illegible] Vasquez disp 173 cap 2 Lessius Lib 2 cap 20 dubit° 25 Thom. Sanchez Lib 2

excusset ab incur^da^ pena. Respons. e x^a^ huma ignor^a^ in invincibili, et vin
cibili ex qua resolutio dubij petenda e. dim g. 1^o^ si ignor^a^ talis sit vt factu
sic excusset, vt n sit peccatu, que ignor^o^ invincibilis vocat reu excusanda a
pena in vtroq foro. Roa e na hoc pena n imponit nisi ob culpa, g^o^ deficiente
culpa deficeret pena: sermo e de lege n pure penali; et da hac quoq possit p
fort^ne^ servata eadē heri doct^a^; vt sit supponat culpa civilē, et ea voluntaria
ob q talis pena imposita e.

Ex hac infert 2^do^ g ignor^a^ excusat hoīe a cul
pa gravi l n a levi, tunc illu excusari a pena gravi: et roa e eadē, g^a^ subla
ta fonte pene tollit pena. id fontis pene gravis erat culpa gravis g^o^ hac su=
blata corruet gravitas pene tu etiā g^a^ vt ex superiorib. cotat n pot Legislator gra
ve pena ob culpa leva imponere: Praeterea talis actio n fuit plene volunta
ria et actio quo minus voluntaria fuerit eo^m^ mitiori pena mulctanda e.

Dim 2^o^ g ignor^a^ vincibilis e talis sit vt
n excusset a culpa gravi n excusare a pena, que imposita e ppt talem
culpa: et roa e na existente ca ppt q pena imponit debet subsequi pe
na, id culpa ppt q pena imposita e n e sublata p ignor^a^ illa, id v^e^ sub
sistit, g^o^ debet subsequi pena nan forsan culpa illa l gravis sit n sit eiusdē
spei ac e illa ppt q imposita e pena vt contingit g^do^ g. occidit clericu ignorando cle
ricu ee tunc e n incurrit pena canonis g^a^ illa occisio n fuit fralit clericidiu:
esto n fuerit illa ignor^o^ affectata, na hoc p vsu in iure reputat.

Hinc fit etiā si invincibilit ignoret pena p le
ge taxata dumodo n ignoret lex transgressore legis fieri dignu tali pena roa
e g^a^ dignu tali pena n efficit notitia pene, id notitia legis actu prohibentis: ac p
inde dū lege transgressus e sciens se exposuit pene qua talē delicta puniri
solet, que doct^a^ certis^a^ e in lege div^a^ na, l etenim ignoret pena eterna, que
decernit transgressoribus legis nalis. ea tā incurrit si lege ne violet; imo
etiā incurret pena temporalē, que imposita e ppt furtu v g., etiā si ignoret le
ges huma talē pena furto destinante, g^a^ lex huma talē pena statuit ob trā
gresse legis divine

2^o^

1° hic sapient admotat Suarez, 2° hic reg.a n' ee extenda ad censuras, ut q' n' incurrant ab ignoranti, q.a cu censure influnt pp.t contumacia, et hec supponat scia, inde e' q.d qui ignorat lata censura, et si culpa, mittat adhuc n' censeat incurrisse censura. addit Granado tract 3 disp 21 n 7 ide dim si pena que ignorat inuincibilit grauis valde sit, nec facienda ee illatione a pena eterna, qua incurrit violator legis nalis et si tale pena inuincibilit ignoret tunc q.a strictius nos obligat potestas diu.a q.s huna tu et (et hec ro.a conuenientior e') q.a nollunt legislatores grauis a pena mulctare nisi stiomatas

2us notat ide Suarez q.d cum ipi iure statuunt pene q.s qui scient l temere aliqd fecerint tales penas n' incurri nisi a violatore plene sciente leges et penas p eas impositas et q.uis ignor.a et crassa, tn ta nemi affectata n' sit sufficientis so re excussare illu a penaru incursu na legislator illis verbis denotat se velle moderari pena et n' ta delictu q.s modu quo fit nempe dolu et malitia punire

Demu quæret aliq' an pene legales p iudices et reos et alios ophendant. dubiu exortorunt aliqui leges p quas filij hereticoru priuant bonis paternis et officijs et beneficijs priuant quoq' legitima ad qua alias ius herent filij p'sbiteroru cap in eos et cap Vergentis de hereticis, cap vt filij et cap prentiu de filijs p'sbiteroru q.o puniunt filij ob delictu patru

Reo Vm ee semp leges Deutheronomi 22 et apud Ezechi 18 filius n' portabit iniquite patris neq' ine apposa eoru que dicunt poee punire filios pp.t delicta patru q.a si aliqd eoru in qua punit.ne n' ta filij q.s ipi parentes puniunt 2.a q.d e' tali punitione n' tantu nocentes sed et inocentes puniendos ee. Ad rees et textus in oppositu Reo filios priuari legitima q.a n' e' eoru sed patris p inde patris punitio e' spoliatio talis portionis seu legitimæ rursus officiorum

et beneficiorum fruct° n'tas pena e quia n' omodum et ideo vocant benefi
cia q.a ex beneficio eccle hent qua n' vult ad ea admittere filios here
ticorum et clericorum in determin.s criminis paternis

# 3 P.s Contr. de irrit.ne contractum seu Lege irritante

Anexuim 1° effectum legis nempe penam actus irritationem q.a lt pena n' sit, nec lex irritans sit penalis cum ea
tam n' modicam affinitatem het ex q v° dignitas et utilitas seorsim tracta
m postulat

## Disp.° 20 An lex irritans contractum obli get in oscientia

### Sect 1 Legis irritantis na declarat et q.ni resolut° statuit

Nemini fas e ambigere in legislatoribus ee facultatem irritandi contractus lt e jure nale civili scedat valide poe=
e strahere pot tamen resp l. legislator quit expediens iudicaverit bono com
talem facultatem denegare et ea n' libertas sit de iure nali pot eius humanum
iure de causis hos in servitutem redigere. Hec irritatio fit de inhabilitando p=
ma ad talem contractum, ut inhabilitat min ad faciendam donationem, et mi
nores ad strahendum matrimonium; l. fit aliquas solennitates contractui ad=
dendo quarum alia l. altera deficientibus contractus irritus sit ut videre e in
Trident sess 24 cap 1 de reformat° mony: ad hunc e valorem voluit et testes
et

et parochu, abee, n' qa sacratu, immutaré id qa fuint, erg n' nisi contractu,
huius iuris de cu volut reformare

Leges irritantes et et penales diuidunt
in irritantes irritat.e ipso facto et irrit.ne ferenda; vtraq e, mo reperiunt
in corp iuris: illa statim effu, het lege n' nisi post iudicii sa: qua lata
rescindit contractu vt videre e' in lege 2a codice de rescindenda vendit.ne in
qua rescindi vendito rei vltra dimidiu, iusti p̄tij - huic dicunt adiungat
iuris leges que vocant nec assistentes nec resistentes contractui qa
neutri contrahentiu, dant actione: huiusmi e' lex que negat actione,
ob vendit.ne inuista, citra dimidiu, iusti p̄tij ad rescindendas lites que
inde emergere possent, et ta tale, venditione, nec approbat nec irritat

Queres an huiusmi leges int penales
censende sint. Varij varia sentiunt: dum ta e' lt aliqua, leges irri
tantes penales sint, ta leges irritantes vt tale, penale, n' ee ita cu
Suarez lib 5 cap 29. prob qa in his legibus statuendis tantu, attendit
ad dirigendos subditos ad paca, int se seruanda, quato p'scribit fra qua
suos contractus faciant sine damno alterius aut indecentia aliqua, q
tales leges n' penales dicende si, sed directiue et morales

Dices priuari aliquem iure q het ad
contrahendu, valide grauamen e' et pena n' leuis q lex que hoc tali
iure priuat penalis e'. R. neg.do cons, ex eo e n' sumit rõ legis
penalis, alias + aut fere oes penales forent, cu, pareva legibus, soluere oës +
tributa grauamen subditoru, sit sicut et alia impedimenta iuris
canonici vt irregularitas que pene ppie e' q'r lex penalis que in-
fligat p culpa l. quasi culpa l. ob prohibendo actu, l. sub tali pena
ab illo deterrendo: lex v'o irritans ipsa n' prohibet nec deterret ab ac
tu sed tantu, modu, p'scribit actui ad bona, gubernatione,

Ad hoc stat aliquando irritatione, a lege de-
cerni in pena, et ob ius actus sic irritat matrimoniu, eru qui vxore,
interemit, vt altera, cu matrimoniu, p'omiserat, ducat: sicut adulter

inhabilis e ut otrahat monium cum felice si vivente iuge illud spon
serat tunc q irritatio habet rone pene privative. Addet autem aliq ut
in eandem legem irritantem concordant et roa legis irritantis et penalis
q nim ex mente legislatoris irritatio fit in ordine ad bonum coe et in pe
na delicti, et tales ee oe fere leges penales quae irritantes sunt mihi
suades, q haec pena cum gravis sit n nisi ob roe quae ad bonum coe ondu
cat infligi solet

Quo huius loci diff e an lex irritans in
scia obliget, et quidem posse filla obligare legislatorem certum e cum haec lex habeat
forma roe legis, et filla possint legislatores actum prohibere et n fiat sine tali so=
lemnitate. An vero legislativa vim de facto habeant leges irritantes, indagandum
nobis e in quo sic ubi statui nequit cum videamus alias leges irritantes obligare
in scia ne fiat actus sine tali solemnitate ut lex de monio coram parocho et testibus
Alias videamus quae tales solemnitates ad valorem servari volunt n ad scie obligaoem
ut lex de testamenti solemnitate. Posterius legum genus pure irritans e; 1us
vero n pure irritans, id e prohibens

Dr q do lex et prohibet et irritat, in scia obli
gat: roa in aperto e q a tali lex equivalet duabus sit prohibenti et irritanti
q o eandem vim habet cum irritatio actus n minuat obligaoem, imo signum sit mai
obligationis, cum pcertim statuat in penam violationis legis exemp sit lex
alata de monio clandestino nullitate quae prohibet tale monium et illud irritat.
Diffas e de legibus pure irritantibus q do nam obligent in scia et quibus signis
id sit dignoscendum

# Sect 2 Quibus signis dignoscatur leges pure irritantis obligatio

Dico 1 q do ex actu irrito sequit damnum tertii
vel violat religio, fit lex sit pure irritans obligat in conscientia. sic e certa,

eam

ea, q. certo suadent hec exempla: 1.us Professionem emittenti scienter ante 16.m expletum etatis annum, contra id quod statutum est in Concilio Tridentino sess. 25 cap. 15. ubi est, peccat lethaliter, non solo quia talis professio ibidem prohibetur, sed etiam ob damnum illatum religioni, quam falsa traditione deluserit. 2.us peccat contra iustitiam iudex, omittendo scienter verba et circumstantias, quibus valor sententiae firmatur ob damnum illatum interveniente: 3.us qui scienter sine Parocho contrahit matrimonium, sacrilegus contra reverentiam sacro debitam, quod scienter irritum facit et se et alios; nec refert an hec peccata sint contra legem naturalem, an etiam contra legem humanam: sed est in iure quando non graviter peccatur in materia harum legum: excusabitur tamen a peccato qui hec omiserit vi metus incutiente ad actus, tunc enim irreverentia quia sacra non est culpabilis, quia nec voluntaria.

Dico 2.o quod nec religio, nec iustitia violatur alia ve virtus ex solo actu scienter irritato non peccat lethaliter, et ratio est, quia leges non sunt amplianda ad alios effectus, praeter eos, quos verba sonant, sed effectus legis pure irritantis est invalidare actum, ergo quando ex materia aut aliis circumstantiis non colligitur violatio alicuius virtutis non est damnandus culpae lethalis, qui scienter irritat actum. In exemplum hanc sententiam confirmans adduci solet testatus sine solemnitate, qui est sine sufficienti testium testamentum condit, non peccat lethaliter, quia sicut potest dominium bonorum suorum in alium transferre vel non transferre, sic poterit instrumentum per quod tale dominium transfert ad successores validum vel invalidum efficere

Dixi ex solo actu scienter irritato nam alia potest adiungi quibus actus aliud vitium vitiet. Ut si testamenti conditor illud irritet in odium illius quem heredem instituit vel ob alios illegitimos fines, vel si prudeat ex eo testamento rixas, quas vitare tenetur, orituras, quae omnia frequenter sequuntur ex testamenti nullitate: ipsa vero lex non intendit favorem testatoris, ut sit de eius voluntate tot coram testibus, clarius constet aut si voluerit ad alium hereditatem pervenire ab intestato possit testamentum irritum facere.

Hec de legibus ipso facto irritantibus. Nam aliae leges, quae non nisi post iudicis sententiam irritant, quae quidem ante sententiam nullo modo obligant, neque effectum irritationis habent ac si tales leges non essent, sed tamen licet contrahentes non obligent, obligant tamen ipsum iudicem post eorum ad instantiam partis illum interpellantis, nisi forsan elapsum

E

sit longum tempus et sufficiens ad inducendam praescriptionem, certet ergo quod interveniens causae iuris sui ac proinde actionem non habet, nec poterit iudex post praescriptionem sententiam irritationis ferre

Notandum hic cum Suarez cap 20 n 14 teneri eum cuius actus irritus est sive ipso facto per legem sive per sententiam iudicis, teneri, inquam, ad omnes eos actus qui ex tali irritatione sequuntur, et abstinendum ab illis, qui alias seclusa irritatione irriti forent. Ut si matrimonium declaratum fuerit irritum, ad abstinendum a maritali commercio: si testamentum fuit irritum ad restituendam haereditatem quam adiit et sic de aliis, quia irritatione facta redeunt res ad pristinum statum, quem ante contractum habebant.

## Sect 3 Qua ratione possit valide et licite contractus irritatio impediri

Pendet plurium casuum resolutione in hac materia occurrentium, praecipue difficultatum enodatio, quam breviter accurateque expediemus, supponendo illam procedere posse et casu quo lex irritans sit ipso facto et casu quo per sententiam ferendam, et in hoc 2° sensu facilius percipi potest quo facto talis impeditio exerceri valeat nimirum impediendo iudicem a sententia ferenda, quod qua ratione possit fieri hic accipe

1° corrumpendo iudicem ne sententiam ferat quando actus publicus est et testimoniis probabilis aut alio modo illum cogendo, ut a sententia ferenda abstineat, vel quo nihilominus valorem actus sit sive aeque sive inaeque fiat sententiae remotio. Ratio est quia contractus non est irritus nisi per sententiam iudicis, ergo sive iuste sive iniuste talis non suspendat actus validus erit; post sententiam vero actus rescindet non per retrotractionem usque ad initium actus ut dixi a me late, ubi quo distinguit irritationem sententiae ferendae ab irritatione ipso facto incursa, haec enim effectum habet in ipso exercitio contractus qui ob legem irritantem nullus est

2° quando actus est occultus vel occultabilis potest reus impedire sententiam iudicis actum celando et si a iudice de illo interrogetur,

pot

pot quoque si pauci testibus notus sit defectus p[er] quem actus e[st] [illegible] im
eos a testific.e l. muneribus abstrahere, l. minis deterrere; pot quoque
actu[m] rescisione excusare ex consensu p[ar]tis illa[m] mouendo, ne cora[m] iudice ca[usam]
moueat, siue violent[er] a tali int[er]polat[io]ne p[ro]hibendo.

Ex hoc colligit quod hec impedim[en]ta
ad irritatione[m] iuste l. iniuste apponantur; etia[m] q[uan]do p[ar]s consentit, et q[uan]do illi
satisfactu[m] e[st] ab int[er]pelat[io]ne desistit, aut q[uan]do defectus e[st] occultus, nec iudici
apperit nulla committit iniustitia, quippe nullus tenet[ur] ad pena[m] legi[s]
subeunda[m] ante s[ententi]a[m] iudicis. ceteru[m] si in contractu aliquis c[ontr]a iustitiam
commissae sunt, tenebit[ur], qui iustitia[m] commisit eam resarcire. V[erbi] g[ratia] si vltra
dimidia[m] p[re]tij iusti p[re]tij fefellet emptore[m], tenetur illa[m] restituere, actus ta[men]
Validus erit, et sic tenet[ur] ad damna reparanda que ex tali iniquo co=
tractu p[ar]ti lesse obuenerint

Quando vero per iniqua media ut
violentia[m], vel subornatione[m] impediuntur teste[s], vel iudex ab irritatione
facienda, tunc lethaliter peccatur, sed diff[icul]tas e[st] vtru[m] teneatur reus
qui tale[m] irritatione[m] impediuit ad illa[m] procurandam, vel rescinden
du[m] priore[m] contractu[m], vt faciat satis p[ar]ti lesse. Affirat Suarez cap 22
n. 5. q[uia] cum irroget iniuria[m] actori petenti rescissione[m] contractus debet illi satisfa
ci[ere] p[er] restitutione[m] eius quod illi ablatu[m] est, sed hec restitutio debet fieri per
rescisionem contractus; ergo etc. min[or] p[ro]b[atur], q[uia] quando restitutio fieri valet in
p[ro]pria specie ~~n[on] valet~~ n[on] pot fieri per recompensationem ad nutu[m] debitoris
sed creditoris, vt pote[n]ti ius in p[ro]pria re, s[ed] ille hat ius ad re[m], qua[m] p[er] contrac
tu[m] alienauit, vel vt melius loquar hat ius ne impediatur a procuranda rescisione
contractus. ergo p[er] rescisione[m] contractus facienda e[st] illi restitutio. S[ed] contra hoc e[st]
na[m] reus n[on] tenet[ur] ad restituenda[m] pena[m] ad qua[m] e[ss]et condemnandus iux[ta] legem
ante q[uam] condemnetur, etsi si s[ententi]a[m] iudicis malis artibus impediat, s[ed] hec rescisio
contractus pena e[st] ad qua[m] n[on] du[m] p[er] iudice[m] condemnatus e[st], ergo n[on] tenetur ad rescin
dendu[m] contractu[m]

P[ro]pter hoc argumentu[m] placet diuersis D[octoribus]

Castro

castro Palao tt. 3. disp. 2, punct. 21. nimirum ex duobus modis quibus reus pot impedire rescisionem contractus, tunc teneri ad restitutionem, quando violenter actorem coegit, vel testes aut iudicem ne sententiam rescisionis ferret, quia tunc iniuste exspoliavit actorem iure quod habet ad rescisionem contractus postulandum. At quando negatiue a iudice subtrahit veritatem occultando defectum contractus, aut etiam testes alios pro se adducendo, tunc non obligabitur ad restitutionem, eo quod utitur iure suo in avertenda a se poena, in quo nullam iniustitiam contra partem litigantem omisit, et si iniustitia aliqua est legalis erit et distributiua quae non inducit obligationem restitutionis.

Restat alteram difficultatis partem decidere an possit impediri lex irritans ipso facto. Respondendum que est negatiue cum Suarez ubi supra. Salas disp. 16 sect. 9. Castro-Palao ea disp. punct. 20 n. 7 et ratio urgens est quia causa necessaria sufficienter applicata nequit ab operatione suspendi per inferiorem virtutem, sed lex irritans ipso facto est causa moralis ~~ipso facto~~ sufficienter applicata, postquam sit promulgata est. ergo nequit ab operatione impediri per causas inferiores quales sunt voluntates subditorum. ergo nisi dispensatio Principis et privilegium obtineatur non poterit non lex suum effectum irritationis habere. Confirmatur efficaciter deficiente causa formali et substantiali alicuius effectus nequit esse talis effectus, sed forma per quam subsistit valor actus ut solemnitas per legem statuta. ergo nisi talis solemnitas adsit actus invalidus erit. ergo stante lege irritante nequit contractus validari, quae forma a lege praescripta non seruat.

Hinc fit neque metum neque ignorantiam excusare vel impedire irritationem, siue sit ignorantia legis prohibentis siue irritationis siue utriusque, esto metus vel ignorantia minuat vel omnino excuset culpam, quatenus metus et ignorantia tollunt vel minuunt rationem voluntatis. at irritatio actus cum non pendeat a voluntate contrahentium, sed solum a voluntate Principis, quae vel per

leges

legem manifestata necessario operat, unde est quod neque per metu neq. p. ignorantia impediat. Et informari pot ex forma sacramentor. si enim sacerdos vel ignorantia vel metu coactus verba formalia baptismi, et absolutionis integre n. proferret, neque baptizaret neque absolueret, q.a talis forma e' de essa sacramentoru tantum, sed posita lege irritante contractum e' de essentia huius solemnitas p legem prescripta. q.o etta

Sed quid si quis cedat iuri suo, quando lex irritans e' favorabilis adhuc dicendu e' non posse irritatione impediri, q.do lex absolute irritat tale actum, quia illa lex respicit bonu commune non privatu quod ex tali cessione nascitur p inde que licet comodum sit, adhuc in eo bono magis expedit quod sit irritus, ne lex passim eneruetur, quod cederet in perniciem commune, et hoc a fortiori dom e' q.do lex irritans e' et prohibet

Sed contra obiicis, si aliqua iura in qq iuramenta facta c.a leges irritantes iubentur sustineri inquantu possunt sine dispendio anime. Praeterea ante Tridentinu erat et lex regularibus de annua professione cu tamen posset regularis cedere iuri suo, et ante integru annu ex iusta causa professione emittere c.a caput Ad Apostolica de regularibus. Respondet Suarez eas leges n' ee absolute irritantes, sed tantu sub conditione pendente a voluntate eos cuius favor intenditur

Ceteru difficultate n' vacat assignare discrimen inter has leges et dignoscere quando lex sit absolute irritans quando secundum quid. Hanc ego regulam assigno, quando lex irritans respicit favore totius comitatis, tunc si aliquis ex comunitate renuntiet iuri suo n' impedit effectu legis ut p proximo dicebam v.g. irrita est actio in clericum et iucra iudice seculari et si clericus cedat iuri suo, quia nequit renuntiare foro, nam hic e' favor totius communitatis ecclesiastica, q.do vero lex irritans respicit directe privatum favorem, tunc talis lex non est absolute irritans, sed potest privatus irritatione impedire cedendo iuri suo, v.g. contractus pupilli sine licentia tutoris invalidus e'

tamen si pupillus cedat iuri suo, validus erit

# Disp. 11

## An omnis lex prohibens qua talis, sit etiam irritans

### Sect. 1

### Profertur sententia Iurisperitorum affirmans

Baldus in lege si dubium Codice de legibus notab. 4. Iason et Panormitanus ibidem Sylvester verbo lex q. 18 et Angelus ibidem Couarrubias et alij apud Suarium et Vazquerium nostros et coet. iuris DD in ea fuere sententia, ut omnis lex eo ipso quod simpliciter prohiberet actum, illum redderet irritum, ad cuius sententiae probationem, varia congerunt argumenta tum a iure, tum a ratione petita.

1.° ex eadem lege non dubium, quae habetur in novellis Theodosiani codicis ibi nullum enim pactum, nullam conventionem, nullum contractum inter eos videri volumus subsequutum, qui contrahunt lege contrahere prohibente. quod ad omnes etiam legum interpretationes, tam veteres, quam novellas trahi generaliter imperamus. et infra ea quae lege fieri prohibentur, si fuerint facta, non solum inutilia

sed

sed etiam pro infectis habeantur, licet Legislator fieri prohibuerit tantum. Accedit vterius practo textum illum non solum in terris imperio subiectis, sed etiam in aliis valere, nam vt notauit Suarez lex illa canonizata est pro greg. Pagez lib 6. et habetur in cap. imperiali 25 q 1. vbi imperiali constitutione aperte sancitum est vt ea que contra legem sunt non solum inutilia sint, et pro infectis habenda

2º quia ex regula 64 de regulis iuris in 6, que contra ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi. ergo lex absolute prohibens actum, eum reddit irritum. et confirmatur ex legibus Hispanis, nam lege 28 titul. 11 partita 5 iubetur, vt quidquid contra legem attentetur, vel bonos mores irritum, et nullum sit, licet iuramento firmatum esset. quod ita explicat Gregorius Lopez, vt lex prohibitiua simpliciter loquens semper censeatur habere clausulam derogatoriam.

3º quia tum ius naturale, tum canonicum licet non contineant verba irritantia prohibendo tamen actum illum irritant. de lege naturali patet in iuramento, quo quis iurat aliquod malum se effecturum tale enim iuramentum nullum est inualidum, quia contra legem naturalem est; sed leges ecclesiastice, que prohibent matrimonium inter consanguineos illud irritant et verbis irritatione significantibus non vtantur; et idem obseruare licet in decretis antiquis ante Inocentium 2um prohibentibus, et anullantibus religiosorum matrimonia

Quarto nequit volunta inferioris esse efficax contra voluntatem superioris, sed efficax esset talis inferior voluntas, si actus haberet valorem contra voluntatem Principis. ergo eo ipso quod Princeps prohibeat irritus erit actus. maior est certa. minor probatur, nam actus validus et vtilis esset contra voluntatem Principis illum fieri prohibentis. ergo etc.

) nam ex actione turpi nequit fructus aliquis obtineri; nec potest alicui prodesse suum peccatum: at si actus prohibitus validus esset, fructus ex peccato reportaretur prodesset que peccatori sua iniquitas. ergo etc.

6.° si validus esset contractus prohibitus possent imo deberent contrahentes in eo perseuerare, quod absurdum inquit est nemo enim tenetur in peccato perseuerare, sed potius statim ab eo resilire. ergo eo ipso quod sit prohibitus inualidus omnino est. sequela prob. nam ex contractu valido oritur oblig.° in illo persistendi, nec pot. alter contrahentium nisi ex consensu alterius a contractu recedere

7.° et ultimo, quia cum leges irritantes non semper utantur verbis irritationis, sed solum mere prohibentibus non erit indicium unde colligatur quando mens legislatoris irritet quando vero solum prohibeat et in hac materia incerti fluctuabimur. ergo statuenda est haec firma regula tum nimirum actum irritari quando prohibet

Haec tamen sententia et regula non ita generatim traditur a suis auctoribus, quin pluribus limitationibus coarctetur, et omnes illae sententiam non firmant, ideo inutile censui eas afferre et impugnare cum argumentis nostrae sententiae facile refutentur. videat Vasquez disp 164 cap 1.

Nihil deest Verte folium.

Sect 2

## Sect 2 Prefert Theologorum sententiam Negans.

Vera est sententia dicentium non eo ipso quod lex prohibet actum irritare illum. hanc sequuntur Suarez lib 5 cap 26 n 22 Vasquez ubi supra cap 3 Castro Palao ttt 3 disp 2 punc 8 Gran ttt 3 quaest 2 disp 20 et communiter theologi nixi eo iuris axiomate quod habetur in cap ad Apostolicam de regularibus multa fieri prohibent; quae tamen facta tenent, ad ut theologorum sententiam fulciamus, prius rationibus illam suadebimus postea confirmabimus exemplis

1° quia prohibitio actus et irritatio sunt effectus non diversi nec ulla dependentia inter se connexi ergo non ex eo quod lex actum prohibeat illum invalidabit bona est consequentia probatur antecedens nam prohibere est praecipere et obligare conscientiam subditorum ad oppositum, et irritare non est praecipere sed facere, non est obligare personas, sed eas inhabiles reddere sed hi actus diversi sunt et abstracti ab omni mutua dependentia quod etiam constat quia stat optime leges esse irritantes et non prohibentes ut videre est in legibus de solemnitate testatorum ergo similiter e contra poterit esse prohibens lex quin sit irritans

2° nam leges irritantes sunt odiosae cum adimant hominibus ius quod habent ad contrahendum valide ergo non sunt illae extendendae ad effectum quem non significant; sed ex regula 3 iuris restringendae sunt, At verba prohibentia non significant irritationem sed tantum prohibitionem; ergo propterea interpretabitur illas leges, quae eas irritationis illis apponerent

3° quia irritatio actus prohibiti est poena imposita ob talem actum prohibitum ac proinde lex talis irritans erit poenalis, sed lex poenalis ut disputatione 20 docebamus non obligat ante sententiam declaratoriam iudicis, ergo illa lex prohibens ante sententiam iudicis non habebit effectum et consequenter donec talis sententia accedat validus erit talis actus

4° quia si per tales leges intenderet princeps irritare actum eam mentem verbis clare exprimeret ergo cum verba legis talem irritationem clare non exprimunt, non est credendum principem eam irritationem intendisse; imo etiam si intenderet, cum verba illam exprimentia non sint non sortitur lex effectum irritationis ex regula 75 de regulis iuris in 6 contra eum qui legem potuit dicere apertius est

interpretatio

ont. sit facienda

Pluribus exemplis vetat actus esse prohibitus et tamen factus tenere, ut videre est 1. in eo qui matrimonium contrahit voto castitatis simplici aut alio vinculo tantum impeditus ligatus, hic in tempore interdicti peccat et lethaliter contrahendo saltem solemniter matrimonium, valide est 2. et ante Tridentinum prohibebant regulares sine ex ... professionem ante annum probationis expletum emittere et tamen ante illud tempus emissa professio valida erat. 3º lex divina prohibet ... et tamen quod ibi lucratur lusor iuste retinet saltem ante sententiam iudicis si lusit cum persona capaci. hoc est dominium, secundum ... 4. legibus castellae vetatur triticum emere ut revendat et tamen talis venditio valida est. 5 qui paciscitur cum meretrice ... peccat mortaliter contractus tamen validus est. 6 iure canonico clericis prohibetur aliqua negotiationis genus exercere, nec ideo quae per hanc negotiationem lucrantur tenentur restituere et cetera innumera exempla

Ut argumentis adversariorum fiat satis supponendum est ex aliis dictis leges imperatorum vim non habere ex directione imperii Romani ... tantum in terris imperio subiectis, unde novella illa non dubium non urget ut dicamus leges mere prohibentes irritare quoque actus et licet in terris ditioni imperiali ea lex ipso facto obligare teneat vaseque probabile est quod P. Gran n. 33 cum P. Molina disp. 88 docuit, ea lex cum poenales sit non obligare nec irritare actus post sententiam declaratoriam iudicis, Greg. V Papa illas statuit abrogata ut pro casibus non refugientibus aliis ecclesiae legibus

Ad 1um illa regula quae affert quae contra ius fiunt debent pro infectis haberi vera est de iis quae fiunt contra ius ... scribens quae talia fiunt debent rescindi ut post contra iustitiam, nec novum est ius pro iustitia usurpari ac proinde erit actus contra ius ac contra iustitiam fieri, et in hoc sensu tantum admittenda regula est non in alio ab adversariis intento addit ... illa regula dirigi ad iudices qui poterunt facta infecta reddere formaliter loquendo, ut licet possint irritare quae irritabilia sunt et quae valida ad tempus suspendere, ut non quod sine titulo legitimo ordine recipit

suspendit ab eius exercitio

Ad 3 firmes, dico ex lege illa 28ª n' colligi actus prohibitos per leges irritales esse, Atm' debere seruari q' illicite, ehoc e' eiusm' n'ee, Vt ea quae c'ª bonos mores fiunt seruiunt, Vt clare colligit ex ipsius legis verbis quae refert P' Gran Decimos que todo pletto q' es fecho contra nra lei o contra las buenas costumbres no deber ser guardado Maguer pena o juramento fuese puesto en el ecce nulla hic clausula decreta et anullatiua reperit

Ad 3ᵘˢ falsus assumet nam et in lege nali si leges prohibentes et n' irritantes, tunc irritabunt quando praeuarantia e' eadem malitiae cum s' fieri illius, et tunc oblig° nulla erit ad persistendum in eo sed potius ad n' persistendum, cum nemo possit obligari ad persistendum in peccato, Vt videre e' in iuramento et promiss' de re turpi, et quoque hunt leges huiusmodi irritant et obligant et Vinculum quod redundat in praeiudicium legum. at si aliquae leges quae n' prohibent actum in s' fieri et n' in facto esse: Vnde transacto actu s' n' prohibet 2ᵘˢ Vt videre e' in lege prohibente momnia temp' interdicti haec e n' prohibet ipsum statum mony per eo temp', sed so' celebrat' nuptiarum quo peractis nullam peccat c'ª leges

# Sect 3 Prioris sentẽ roribus solutis statuit quibus signis dignoscatur quando lex prohibens irritet

Soluimus huc usque argta quae textibus fulciarebant, nunc quae a me derimuntur, ordine quo proposita sunt dilua mus. Ad 4ᵘˢ argtus, quod s'ᵘˢ a me petebat necessario negatur min. ad probanda nego quod valor actus sit c'ª voluntatem Principis; prohibitis

prohibitio enim non opponitur valori sed inhonestati, quae est in actu, unde qui peccat contra legem inhoneste agit, non tamen invalide, ut patet in exemplis allatis de missa celebrata tempore non legitimo, immo aliquando legislator ita prohibet actum ut irritare illum non possit ut patet in sacerdote excommunicato a sacris. si vero celebret validum sacrificium peragit

Ad 5um non reportat lucrum ex peccato quia peccatum per accidens se habet ad valorem actus, nam hic etiam ante prohibitionem validus erat, cum ergo prohibitio non addat commodum illi actioni sed potius incommodum reddito eam illicito, qui seclusa prohibitione licitum erat nescio quo pacto dici valeat ex illa actione quatenus peccatum est commodum reportari.

Ad 6, non ex eo quod actus sit prohibitus sequitur perseverantiam in illo esse peccatum quia potest esse prohibitus non in substantia sed circa circumstantiam ut patet in missa celebrata tempore interdicti: rursus etiam in substantia prohibeatur factum tamen tenet ut acceptio muneris in iudice, et pretium turpitudinis in meretrice, quorum nec haec nec ille teneantur ad restitutionem et ratio huius est quia quando in contractu nihil admissum fuit contra iustitiam non est peccatum in eo perseverare licet contra temperantiam aut aliam virtutem peccatum fuerit. Immo licet aliquid contra iustitiam peccatum esset non ideo rescindendus esset contractus sed parti laesae in quo laesa fuit satisfaciendum foret etiam ideo esset contra iustitiam quia forma debita non servaret in tali contractu peccatum esset eum inire et in eo perseverare

7a et ultima ratio postulat ut declaremus quibus verbis lex prohibens soleat actum irritare, ut inde quae sit lex irritans colligamus. Et quidem pluribus verbis solent legislatore ostendere, quae quidem non ita expresse irritationem significant, cum sint aliae leges prohibentes actum per eadem verba, et tamen constet actum validum esse. huiusmodi sunt ea verba <u>non potest fieri</u> i.e. <u>non possint accipere</u>, quae in aliis legibus reperiuntur nec tamen per illa irritatur actus. notat tamen Suarez cap 32 n 25 nisi ex inaequalitate oppositum constaret ut quando agitur de limitando dominio de facultate condendi testamentum tunc enim particula <u>non possint</u> cadit supra potestatem non supra obligationem, quod ex verbis legis et communi earum acceptione colligendum est. Firmiores videntur regulae quae sequuntur.

2.ª haec verba: si quid contra gestum vel attentatum fuerit irritum et inane vel aliter non valeat procul dubio importent irritationem cum Gieron. in Sil. Thom. Sanchez 7 de matrimonio disp. 2 n. 8, qui limitat hanc ad non clausulas generales ut ipse ait, contra Sancium regulam. at Suarez cap. 31 optime distinguit quando ait haec particula addit solemnitatem observandam in ipsomet actu signum est esse derogatoriam, quia per illas particulas lex resistit valori actus ut videre est in solemnitate testamentorum; si vero solemnitas non sit observanda in ipsomet actu, sed actum supponat particula aliter non valeat non est derogatoria quia per illas lex non resistit actui qui factus supponitur v.g. si praecipiat beneficiario residere, et aliter vacet beneficium non ideo reddit cassam collationem quia residentia supponit validam collationem.

2.ª quando lex praescribit formam substantialem servandam in contractu signum est aliter factum irritum et inane per eandem legem fieri. Ratio est evidens quia deficiente forma substantiali deficere rei esse et ipsam rem deficere necesse est, sed forma per legem praescripta est constitutum formale valoris contractus eo ipso quod talis forma praescribatur actus qui tali forma caruerint irritus et inanis declaratur: dixi quando forma substantialis fuerit est et forma accidentalis quae si ab actu deficiat non ideo actus invalidus reddetur v.g. quia in matrimonium praesentia Parochi est de substantia ejus deficiente Parocho matrimonium nullum est. at si monitiones non praecesserint censetur validum matrimonium quia monitio non est de essentia talis sacramenti.

Hinc oboritur novum dubium quando nam forma in lege praescripta censeatur substantialis quando accidentalis ut inde actus nullitas vel valor deprehendatur. haec indicia prae oculis habenda sunt quae ex optimis scriptoribus deducit P. Castro Palao disp. 2 punct. 9. 1.us quoties praescripta forma actus in lege additur, quod alias irritet contra tradita in 2.ª regula. 2.us quando lex dat facultatem ad actum et simul modum praescribit quo faciendus est quia illa modi assignatio est indicium limitatae potestati per legem ita ut sub eo modo servato et conditione posito tradatur potestas ad actum. in quo est distinguendum An tradat potestas sub hoc modo, an potestati iam habitae praescribat

prescribitur modus exercendi actus. si ergo hoc 1° modo res tangat actus validus erit et modus n' servetur, q.a n' tenet alligata potestas, quæ antea erat illi obtinoni. V.g. et si episcopus n' servet fram iuris in excercendo iure. primæ monitionis valide, ta excercet et dicite: q.a potestas quæ antiquior est n' è alligata illi formulæ excercandæ a iure assignatæ

Notat idem Palao quæstie dubiie è an fra prescripta in lege ad actus sit substis, an accid.s, credendum ee substile. ego op possum dicere, credendum sit ee accile, q.a cum actus invalidatio sit odiosa restringenda è lex invalidans. E.° q.do dubium è an lex invalidet credendum è n' invalidare nisi forsan invalidatio substes sit favor, tunc ergo dum erit fragnula ee substile, in quo cum eodem Castro assentiar. ob eandem rem si dubium è an formula legi irritet actus ipso facto l. p. sa ferendam inclinandum è in mitiorem ptes, nempe n' ipso facto id p. sa iudici leges irritatoriam ee.

# Disp 22

# A quo tempore lex irritans suum effectum sortiatur.

## Sect 1 Questionis resolutio.

In memoria revocanda ss, quæ de lege in iii dicta manent, ut rum oblig.di heat num debere sufficienter promulgari, siue id fiat unica promulgat.e in curia Principis siue pluribus in singulis regnis ad hanc leges oblig.s spectandum tametsi, quo elapso, vel deficit legi ut obligare inducat, quærimus an id quoq' servandum sit in legibus irritibus

Doctor Fran.cus Suarez cap 31 duo docet.

2do leges civiles irritantes vim non habere nisi elapso bimestre a die pub^{ca}tionis. Ratio assignat quia leges irritantes ... vere et proprie leges quae in iis servanda est forma sicut in aliis legibus quoad vim oblig^{di} uno autem casu illud ut facte nunc ex nunc probatur desumit ... bimestris ... leges irritantes ... de legibus testamentorum, quae irritationem includunt cum aliae leges canonicas statim a promulgatione obligare non quibus omnes sed aliquas eas nam in quantum ... ex nunc et a die datae et alias ...

Dices 2. tales lex canonica quam civilis irritatoria, quia est facta illa ex nunc irritat a die promulgationis. Ratio est quia talis legislator canonicus quam civilis potest irritare actus ante elapsum bimestre ergo quando de tali mente per leges steterit actus non invalidabitur. Et per illas particulas sufficienter mens legislatoris manifestatur ergo etc. neque in hoc nullum agnosco discrimen inter leges canonicas et civiles

Confirmo 2 ... ad hoc assignat bimestre per leges ut sufficientem notitiam legis habeat non est dat legis transgressio sine notitia legis. Et ut actus irritus reddat non est opus hac notitia esto sit ad alios effectus legis ergo ante bimestre illa lex obligabit. Probatur minor quia irritare actus non est obligare sed illum nullum reddere quod non dependet a voluntate subditi sed a voluntate superioris ergo non est opus notitia subditi ut effectum habeat illa lex quae narrat est in lege prohibente in ordine ad suos effectus. Legis enim prohibentis est actum alias indifferentem moraliter malum efficere quod nequit praestari absque eo quod actus sit voluntarius et proinde praevia sit cognitio legis

Confirmo 2° quia communiter canonistae legumque interpretes opinione rescripta et privilegia gratiae obtinent vim a die concessionis et datae non a die scientiae et notitiae talium privilegiorum ut tenent et pro se alios referunt Joannes de    et Felinus in cap. Cognoscentes de constitutionibus Azor tom 1 institutionum moralium lib 5 cap 3 q 5 ergo similiter lex derogatoria si clausulam exprimentem diem datae contineat a die promulgationis sortietur effectus. Probatur consequentia quia ista rescripta et privilegia fere semper sunt derogatoria potestati superioris in subditos quos ab illa eximere volunt.

Hinc

Hinc decidetur casus freq.r occurrens: Ut si q.s vendat merce minori p.tio q. e. iust taxatu, e. p. nova lege a venditore contracta, an vendente possit recuperare p.tiu integru rei vendite. D.ndu q. n. licere ... retinere p.tiu seu summa in qua fuit excessus ... p.tiu no.o taxatu, n. q. in contractu peccaverit cu p.or lege illu irritaverit, a peccato id q.a accepit ab emptore p.tiu quod p. merce n. sit ... tempore venditionis. Ita P. P. Ador. ubi s.a q. 9 Castro Palao tr. 5 disp. 1 pun. 11 fine.

Dico 1.o lex sive canonica sive civilis q.o n. exprimit die, effectu n. h.et nisi post elapsu bimestre in hac s.e conveniunt Suarez ubi s.a Vasq. disp. 156 cap. 3 n. 17 qui lt neget ad obligatione legis requiri bimestre in eode modo affirmat de legib. irritantib., et de non irritantib. quo ad bimestri spectatione Theologoru, et ro e. na lex irritans e. v.a lex q.o ut effu h.eat. debet bimestre spectari x.a autenticu ut quod fac te nova constitutioni. Confirmatur q.a in ista legib. n. minus urget ro ad spectandu bimestre q. in aliis iure obligantib. ut incomodu n. leviu, que emergeret si oes leges ista effu herent a die promulgationis: plures e. contractus dissolverent ... n. s.e damno partiu contrahentiu et aliq.do cu scandalo. q.o ut hec vitent incomoda dum e mente legislatoru n. ee q. leges iste effu h.eat quousq. elabat bimestre.

Dices Concilium Tridentinum quando irrita vidauit matrimonia clandestina voluit ea leges n. obligare nisi post sex elapsos menses q.o leges irritantes ex se nullu tempus detractu requirit ut heant effu alias Concilium illud n. assignaret. Confirmatur na si ob vitanda incomoda et favore concedendum requireretur ad has leges bimestris decursus, posset quis illi favori renuntiare p.tertum cessantib. incomodis et ante bimestre elapsu l. validu vel nullu actu efficere x.a p.scriptu legis.

R.o neg.do cons. na Concilium n. apposuit et p.fixet ad effu legis tempus acure possitum duoru mensium sed sex mensium quod cu n. ocadit et que ob varias causas ut scilicet ad om.

notitia lex fuerit, melius q. disponerent subditi ad legem recipiendam et ob eandem rem visit in singulis parochiis fieri simulacra talis irritationis. Ad confirmationem negandum posse subditum renuntiare tali favori qui a lege irritatione collatus fuit, seu ut melius loquar, negando talem renuntiationem ullius momenti esse, 1º quia potius est finis harum legum, non privati cuiusq. sic contractus favor cui noceret, ideo renuntiationes ullius valoris erunt: 2º quia sunt leges causae necessariae quas impedire nequeunt voluntates subditorum

## Sect. 2a Duae aliae affines questiones deciduntur

Q.a 1a est an omissio levis formae substantialis a lege praescriptae inducat nullitatem in actu? negat P. Molina tr. 2 de iustitia disp. 8 fine. Affirmat P. Suarez cap. 32. Utrumque sequuntur diversi DD. et plures in hanc 2am partem, quae securior est, inclinent. eam sic probat Palao disp. 2 pun. 3 vel id quod omittitur in solemnitate actus est de essentia et substantia solemnitatis necne: si 1um, ergo illo omisso non potest subsistere valor actus. cons. est evidens, nam deficiente essentia et substantia rei, nequit ipsa existere. si dicat 2um, illud quod deficit erit accidentale actui de quo non disputat: ergo implicatio est in terminis dari levem omissionem partis substantialis cum omnis omissio substantialis partis sit gravis ut potest nullum reddens actum

E contra 1am partem negantem probat Molina, quia parum pro nihilo reputatur pertinere in moralibus, lege cap. Coram dilecto de officio delegati, lege quamvis ff. de actionibus et de [illegible] ergo levis omissio alicuius pertinentis ad substantialem formulam in contractibus non erit sufficiens annullare totum contractum. Confirmat, quia in sacramentis quorum valor tanti est levis omissio unius syllabae in formula non tanti censetur, ut tota formula vitietur. ergo nec tanti habenda est

contractus

tractum legibus praescripta, ut levi omissio illius tota formula corrumperet.

Hac re non obstante in 1.° re vacuo, eum sit non facta, quae non levis est, eum quod ex pluribus legibus aperte colligitur, lege cum tali ff. si pretor ff. de transactionibus lege hac edictali. Cod. de qui testamentum facere possunt cum lege dilecta de rescriptis cumque pluribus ex iuris peritis pluribus antiqui sustinent; eum quod opposita proxima est, mille litibus et anxietatibus.

Ad rem in oppositum respondeo concesso antecedente negando consequentiam; nam licet in quantitate modicum sit quod detrahitur, in ordine morali non est modicum id quod actum destruit, nam ut fertur veteri paremia non sunt parva sine quibus constare non possunt. Ad confirmationem deinde dicimus in sacramentis: nostra est doctrina generalis est, nam licet ea syllaba quae detrahitur a formula sacramenti sufficiens est mutare sensum verborum, licet non est sufficiens si 1.° ea detractio viciabit formulam. Si 2.° ea syllaba non erat de substantia formulae, id illi fuerit accidentalis, ac proinde quod sit substantiale tali formulae poterit abesse sine mutatione substantiali illius.

Hinc fit quod testamentum solemne exigit septem testium praesentiam, si ex iis unus desit testamentum nullum est. Scilicet matrimonium contractum coram sacerdote qui non sit parochus alterius saltem contrahentium, licet parochi facultate non habeat nullum omnino esse, quia praesentia parochi post Tridentinum ad valorem huius sacramenti exigitur. Et in electionibus ubi tot detractae suffragia exigunt, quibus deficiente cassa redditur electio, quia in his omnibus violat lex irritans quatenus statuta formula integra non servatur.

2.a quaestio erat an actus sive ipso iure irritus sit quoque irritus in conscientia ita ut nequeat aliquis ex actu irrito commodum ullum reportare. Huic quaestioni ad hanc distinctionem respondendum est. Licet enim lex irritans respiciat esse bonum, licet sit favore et gratiam alicuius privative; nam si 1.° modo lex irritans sit non solum in foro externo sed etiam in interno effectum irritationis habet: si vero lex 2.° modo irritet

irritet. so in externo effectu habet regulariter locum in interno non semper

Exemplis res declarat et in 1.° de 1.° modo legis irritantis electio quae nullum fuit de facto alicuius suffragii vitio, nequit sustineri ac proinde canonicus taliter electus tenetur se abdicare: ratio est, nam huiusmodi suffragium numerus a legislatore taxatus est in ordine ad bonam civitatis administrationem, ut scilicet idonei homines in collegia et capitula cooptarent, quae ea motiva semper subsistit ac proinde semper requiret ille numerus suffragiorum, quo deficiente nulla est electio. accedit quod institutor praebendae sub illa conditione voluit praebendam conferri. ergo ea non servata nequit praebenda in conscientia retineri.

Lex vero 2.° modo irritans quae respicit privatum commodum saepe nititur in falsa praesumptione ac proinde hac deficiente actus validus erit saltem in foro interno. Verbi gratia filia quae dote sua contenta renuntiat hereditati paternae invalide renuntiat eo quod in tali renuntiatione praesumitur dolus, quod si talis dolus abfuit poterit utique ille in cuius favorem renuntiatio hereditatis facta est hereditate gaudere; similiter testamentum minus solemne defectu testium nullum est, potest tamen gaudere heres institutus hereditate relicta, quia lex non intendit irritare voluntatem defuncti, sed tantum instrumentum confectum, et quidem ob vitandos dolos qui possent in testamenta irrepere. in quo casu observandum posse esse bellum iustum ex utraque parte. nam hinc heredi instituto volenti hereditatem retinere: illinc actori ad quem ab intestato obtinebat hereditas, potest esse hinc litem movere, et si vicerit iuste hereditatem adire

# Controversia 4.ª
## De Subiecto Legis.

Subiectum legis, seu legi, voco eum, qui lege obligatur, in quo triplex praecipuum ordo considerandus occurrit in hac controversia. 1.us inferiorum subditorum principi legem ferenti. 2.us inferiorum

inferioru ń subditoru tali principe. 3us ipsoru superioru et Principu de qq esse ordine agendu erit.

# Disp 25

## An et vbi ciu's subditi legibus suoru Principu teneantur

## Sect 1

## Hereticoru error statuta veritate confutatur

~~futat disp 166 Pr~~ Duos hereticoru errores recenset et refutat disp 166 P Vasquez. Aliu Begardoru, et Beginaru dicentiu ee quenda statu pfectionis Xtiane, ad que qui peruenerit immune ōio sint a legib9. 2us Luteranoru et Caluinistaru, qui conseqr ad ea que de legislatiua potestate docuerunt eam de medio tolentes oem quoque subiectione ad lege inferioribus obus tam pfecti qua impfecti ademerut ad lege inqua huna, na ad lege diuina iusti et pfecti subiectione ademerunt, quatenus p fide nulla eis imputabatur transgresio

1us error damnatus e in Clementa ad nus de hereticis et in Concilio Trid sess 6 vbi et 2us Nouatorum damnatus e error pertum can 19. 20 et 21 damnatus quoqe e in sacra scrip pertum Mat vltimo, eunte q docete oes gentes, baptizantes etta docentes seruare oia quecumq mandaui vobis. Ioan 15 si pcepta mea seruaueritis manebitis in dilecte mea. candem veritem exprimunt testia, que adducta st ad stabiliendam potestate legislatiua

in

in nova versu 1 d. p. 5

Pro effica[illegible] ante veritate probat 1°
quo ad subiectione ad lege humana, na exemptio [illegible] n' tollit subordi-
natione et politica harmonia, que e int' superiore et subditu, sed potius
eas [illegible] alias evangeliu Xpi n' est ad edificationem, sed ad dest[illegible]
q° quilibet fidelis quantumvis perfectus adstringitur legibus sui
Principis. 2° quo ad subordine ad lege divina, na a subordine
ad lege humana, nec Deus potest eximere homines nequit e efficere
quod odiu Dei aut mendaciu peccatu non sit. Rursus nec in lege
positiva stat dispensasse cu iustis q° etta.

Obiiciunt heretici aliqua sacra testi-
monia ad sonu vocis intelecta et germanu sensu exposita. 1us e'
1a ad Thim 1° iusto non e' lex posita sed iniustis 2us ad Galat
5 si spiritu ducimini non estis sub lege et eode Galat 3 lex propt.
transgrene posita est, ut propt transgressores alia [illegible] que
omitto, q a his producti silea

Plures adhibent his locis interpretationes sa-
tis probiles, probitor mihi videtur, qua sequit Vasquez deducit q ex S Anselmo
et Beda in eu locu ad Galat 5 nim q iustu n' e' sub lege accusante et
damnante, q a cu transgressor n' sit nil hat lex in eu, ac si pro iusto n' fuisset fac-
ta lex et in hoc sensu vm e' lege n' ee posita, u imposita iusto: ete, qui propt
delictu in pena legis incurrit pati lege dicimus et sub illa esse: et Hispane
de damnato xx° [illegible] legis dicemus echaronle toda la lei encima
sic declarata manent 2° prima tertia. 3us V° sic intelligo ut dicat
Paul, lege a Deo lata ee ad coercendos transgresores, u ad ea peccata puni-
enda que post lege ne transgrenis hebant

Omissis nunc hereticoru deliriis sic certa e'
lege obligare oes subditos qui fuerint certati illius ad qua lex destinatur
hec sic intelligenda e in deficientibus reliquis conditionibus necessariis ad valore legis nam
ps potestatis in principe ru talis certatis promulgam etta. Dixi ad omnes

q a

q. maxi b. ipsa lege, aut privilegium aliq. ex mat. ses exement lege, Prin
cipi n. e. aliter lex ferri q. civitate, non ligando illius membra, nec
pot hęc oblig. in civitate ut tali i. morari quin ab eis membra decen=
dat.

Ceterum advertendum est cum in communita
te sunt p.tes heterogeneę plures sit communitates minores diversę, q.
ut se pot dari lex, quę hanc civitatis leget n. illam, ut mercatores, n. no minores,
tarios, et tunc p. se civitatis eius ad quam lex destinat obligabuntur ta
li lege n. vo. aliq., cum qq. lex n. loquit.

Nec hac disputatione e. qua ne subditus
q. efficiat, siue subditus sit q.a in territorio Principis natus e. l. ne do
micilij. l. q.a in capitulum, collegium aut nomine voluntarie cooptatus e.
aut alio quovis mo legibus sue civitatis. q. potius hic strictius sit e.
an subditus ubivis terrarum legibus sue regioni teneatur de qua
diff.te in sequenbus agendum e.

# Sect 2

## An degens extra territorium, ubi ha= bet domicilium legibus illius teneatur

Supponendum e. ad decisionem questionis
territorium extraneum illud censeri, ubi Princeps loci suam ditionem n.
het, siue tale territorium sit extra fines ditionis ut est regnum Gal
lię a regno Hispanię determinatum, siue intra fines ditionis, quod
potius reperit in ditionibus ecclesiasticis ut ss intra hunc diecessi-

Hispalensi tres plura opera et loca exempta quæ in spiritualibus diversos agnoscunt superiores. ceterum n' censet dicendo extranea quo ad hunc effectum cenobium regularium intra l. extra urbem situm. tale enim cenobium territorium n' est ut bene Suarez tomo 5 in 3 p. Dis 7 sect. 4 n 20

Hoc supposito dicendum est cum communi sententia eum qui degit extra territorium n' teneri legibus illius. hanc sententiam non eodem modo probant omnes; nec recipiunt. Canonistæ aliqui ex eo admittunt illam quia mentem legislatoris putant esse non obligare subditos absentes sed solum presentes, unde si in lege eos quoque exprimerent procul dubio eos obligarent recurrendum ss DDres esti dum que legislatorem non posse ultra suum territorium vim suarum legum extendere et hoc est potissimum fundamentum cois sententiæ quod sic proponitur

Nullum agens etiam morale potest operari extra spheram activitatis suæ; sed legislator habet certam et statutam spheram suæ iurisdictionis. ergo ultra illam nequibit operari maior et coa evidentes ss min probatur nam potestas legislativa civilis (de hac enim loquor) a communitate regibus collata est ut iurisdictionem exerceat quoad personas in tali territorio degentes, non quoad eas quæ extra illud agunt. ergo legislator n' pot suam vim legislativam extra territorium extendere. Confirmatur iure gentium datur aliqui loci qui immunes omnino sint et ubi refugium delinquentibus detur sed opportunium refugium censetur territorium alienum ad declinandum a legibus principum. ergo etiam

Eadem ratio instauranda est pro ecclesiastica potestate (si summam excipias, quæ mundi terminis solum circumscribitur) etenim postquam Summus Pontifex episcopo diecesim designat illa est proprium territorium intra cuius ambitum episcopi legislativa potestas continetur, et de hoc territorio

loquitur

loquutus est Pontifex in cap 2 de constitutionibus in 6°. Extra territorium ius dicenti non paretur impune. Excipe Abbates monachorum et generales Praepositos regularium, hi enim cum acceperint iurisdictionem a Summo Pontifice non alligatam loco sed solum personis ubicumque eorum subditi reperiantur in ipso possunt exercere potestatem, idem habeatur dictum de episcopis, dum praecepta imponunt aut sententiam excommunicationis ferunt exercitium potestatis fertur in personam subditam sine ordine ad territorium

Obiicit P. Castro Palao Disp. 1 pun. 24. § 5. n. 22. praeceptum et sententia generalis ligat personam subditam etiam in alieno territorio ergo similiter lex seu statutum in alieno territorio ligabit. antecedens est certum. Probatur consequentia quia non minus dicitur ius per praeceptum et generalem sententiam quam per legem et statutum ergo si lex et statutum non obligant extra territorium neque praeceptum ligabit aut si hoc ligat etiam lex.

Respondeo concesso antecedente negando consequentiam cum Suario eo tomo 5 qui est de censuris Disp 5 sect. 5. nam praeceptum et sententia excommunicationis ferentis sunt personalia secundum se non cum ordine ad locum ex cap. Ut animarum de constitut. in 6. ad consequentiam probationem licet dicatur ius et exerceatur per legem promulgatam et praeceptum, tamen exercet respectu diversorum, nam lex respicit primario communitatem in loco contentam deinde personas ut partes illius at praeceptum et sententia immediate et primario feruntur in personas ideo eas ubivis ligant. Ut plenam doctrinam positam exponat 2° dubia decidemus

Secundo An pro delicto extra territorium commisso possit poena intra territorium imponi. Ad huius dubii decisionem distinguenda est poena vel enim est poena lata per ipsam legem prohibentem delictum; Vel est poena ferenda pro delicto per aliam legem prohibito. si sit poena lata per legem tale delictum

p̄hibentem n' pōt reū' intra territoriū punirē imo etiā si sit pena ferenda dum ta' delictū nō 9ª lege in qua statuit tali' ferenda pena. Rōa ē qª nullus pōt cogi ad penā, nisi ob violat̄ᵉ legū, sed ex.ª territoriū nullā legē violauit qª ibi tali lege n' subiacebat q° n' pōt puniri p̄ huiusmi delicto ex.ᵗᵃ territoriū comiss.

quod n'

nihil deē

Q si pena ferenda a iudice sit et delictum sit tale quod contra legem quam viventis in urbe teneat vel saltem ubi degebat bene potest puniri intra territorium et si intra illud non delinquerit quia tale delictum capitale est tamen pene pro delictis suppressionis et abiuntibus iudex penam infligens non exercet iurisdictionem intra proprium territorium, quia in eo potest delictum tale extra commissum punire: immo ex munere suo ad id tenebitur et invitum videtur reus vero ad subeundam penam sibi positam latam intra territorium in quo existit.

2um dubium a nobis est an si delictum commissum sit intra territorium, persona vero extra sit possit puniri per leges et iudices territorii ad quod displicet fieri omnino l. quia delictum commissum erat in territorio et in hoc casu dubium non est quin possit puniri intra territorium: l. erat absens territorio quando delictum patratum est, delictum vero l. negativum omissioni l. omissioni positivum et in utroque casu dicendum est posse iudicem punire tale delictum, Ut si quis extra territorium fines existens sclopo exalmato hominem intra territorium occidat positive intra territorium delinquet: si vero iussus in territorio tale re residere l. aliquid aliud praestare omissionem intra territorium exercebit et nos utroque delictorum potest puniri a iudice territorii et a iudice ditionis in qua est.

3um dicendum est quod delictum inchoatum est in territorio et extra consumatum posse sic puniri a iudice territorii in quo est inchoatum, quia lege 1 codice Ubi de crimine agi oportet; quia iniuria facta est huic territorio, proinde ad iudicem illum pertinet eam avertere et punire: huiusmodi sunt tritium extra territorium asportare vendere arma hostibus et alia huiusmodi nocumenta reipublicae afferre

# Sect. 3 Aliqua deciduntur

Ex doctrina supra tacta in multorum casuum gradu decretio colligitur sit eum qui intra territorium lege aliqua tenetur posse tuta conscientia illud exire eo loci ubi talis lex non est. Ut potest exire e civitate ubi viget praeceptum ieiunii vel audiendi sacrum aliud ve sile: Id difficultas est an et quoque licitum

cu sit ni ac̄o pro̧o p̄ ea̧u faceat; nisi graue ... eo licit q̄ frui nemini debeat fursanari q̄ qui in fraude iuris uer ... ut ad vr̄bē ieiunio p̄o ... ita, n̄ excusabit ieiunio Xa. cas̄ ex tenore de rescriptis

R̄ c̄ a se nra recedu, et in y̧s casib̄, neq̄ qui ... fi̧ḡs ... alio se pfert vtit iure suo, nec legi aut legislatori in hoc iniuriā irrogat nā legislat l. n̄ intendit sua lege legare p̄sonas, que intra illā vrbē, si, l. n̄ pot ligare quæ alibi sit, q̄ p̄sona quæ alibi ē nec legislatori nec legi iniuriā facit, et hac rōe soluit in opp̄tus adducta, num ... nullas fraudes ee et n̄ ē in eo q̄ aliq̄ iure suo vtat ita sentiunt Thos Sanchez de matrim disp 18 n 29 Suarz l de relig° lib 2 cap 13 Basilius Ponce l de Matri cap 9 n 4 Castro Palao eo tit 3 disp 2 p̄unct 24 § 5

In lege ieiunij ē tn̄ aliud speciale discutiendum an sit qui migraturus ē ad locū vbi ieiuniū n̄ seruat possit ientaculum sumere in loco vbi ieiunium n̄ obligant affirant P. Thos Sanc lessius Salas et Suarz apud Cast Palao vbi sup̄a n 9 ea rōe nixi q̄ ieiunij oblig° indiuisib̄ sit obligans ad n̄ excedere vnicā comestionē q̄° qui excusandus ē ab oblig̃e ieiunij ad vesp̄ mane quoq̄ excusabit p̄bor cōa q̄a oblig° ieiunij n̄ ē indiuisibilis ... oblig° abstin̄di a carnib̄ que obligat singulis instib̄ diei sit ē indiuisibilis ita vt seruari nequeat si sel rumpat q̄° cū talis hō ieiunaturus n̄ sit l. vesp̄ eo die ieiunare n̄ teneat poterit ientaculū mane sumere quæ sn̄a satis p̄babilis ē.

Nihilominus opp̄ta vera ē p̄babilior cū P. Castro Palao vbi sup̄a Basilio Ponce eo lib 5 de matrim cap 8 n 13 eo q̄ dū hō ē in loco vbi ieiuniū obligat tenet ea lege, et legislat het iūs vt ab existib̄ in sua ditione sua lex seruet q̄° qui existit in tali territorio vbi ieiuniū obligat nequit sp̄e dispensi exemptus ee a tali lege p̄bor cōa nā sp̄es dispensij n̄ ē dispens° q̄° cū intra tale territoriū dispensatus n̄ sit s° Lege, aget dissoluendo ieiuniū; n̄ q̄° illi ocadit ieiuniū soluere vbi lex ieiunij n̄ ē

Opportur q̄a Xa opp̄tas sa dat an sa p̄req̄ violati ieiunij qualt es sp̄e abeundi ad locū vbi ieiuniū n̄ seruat auferret q̄q ientacu

lū

culus mane sumere. ita existimo si ille non centaculus sumat quantitate modica collationis sententiae casu quo ea ad aliud territorium perveniret ubi iecunarent, si non peccat gravius quia mutavit ordinem ieiunij

Dico 2do illi qui post prandium egressus est e loco ubi non servat ieiunium ad vesperam et pervenit ad locum ubi servat non tenetur illud servare quia per illo die iam est liber impositione ieiunij. Et ideo non ieiunans dicendus est teneri ne ad servandum ieiunium alterius territorij ad quod pervenit. negat P. Castro Palao cum Ioanne Sanchez disp 54 selectarum n 4 et 15 affirmant P Thomas Sanchez lib 2 cap 32 n 33 Lessius lib 4 cap 2 dub 3 n 57 Basilius Ponce ubi supra n 3 quorum me subscribo eo quod in tali territorio est lex ieiunij et ieiunium solum est hunc hominem quo ad ieiunandum tenetur sub eo ea quia non est caput unde excuset stante lege ieiunij et illius solutate quo ad id tenet quia matutino tempore desobligatus fuerit a ieiunio non est sufficiens excusatio a ieiunio totius diei, si in 2da parte diei sit praeceptum ieiunandi quod sic ostendo ad hoc 2do P. Castro, ipse enim ideo asserit eum qui est intra territorium ubi ieiunium servat non posse centaculum sumere et posse adeundi locum ubi ea lex non viget quia ipse dispensans non est dispensatio, et ideo quod manet dispensatus fuerit non est vespere dispensatus ergo ita.

Infirmo 1 qui exit a loco ubi non est praeceptum audiendi sacrum ad locum ubi est tenet sacrum audire licet prius desobligatus fuerit ergo quamlibet qui exit a loco non ieiunij ad locum ieiunij tenet ieiunare si illic sole est ieiunium. Infirmo 2 qui ad locum ubi non ieiunat pervenit potest cenare ergo qui ad locum ubi ieiunat accedit, si valet debet ieiunare praesertim si animo ibi omorandi accedat

## Sect 4 An forensis et advena legibus loci in quo degit teneat

In hac quaestione aliqua certa sunt in quibus Auctores

primus; si conveniunt et aliqua controversia. 1º certum est posse legislatorem suis legibus advenas et forenses ligare, si certum sit lex ad ipsos dirigat: ratio est quia si haec potestas legislatori deesset rempublicam in pace tenere non posset quippe ex advenarum et forensium tumultu non minus quam ex incolarum perturbaret, cum ergo bonum commune promotio pertineat ad legislatorem, ad ipsum quoque spectabit advenas suis legibus obligare, ex quibus fit hos advena teneri legibus quae ad ipsos diriguntur.

2º certum est iis legibus teneri advena ex quarum violatione damnum reipublicae infertur ut v.g. extrahere frumentum, aut merces prohibitas invehere. 3º teneri advenam legibus loci quando et eaedem vigent in patria sua utrobique ratio est nam ex tali obligatione non gravatur advena nova aliqua lege sed eadem obligatione perseverat. oppositum tenet Joannes Sanchez disputatione selecta § 4 n. 3 fine et ad rationem opinionem praecedentium.

4 in contractibus celebrandis teneri advenam legibus loci in quo est ut sunt pretia rerum iuxta taxam eiusdem statuta, longe contrahentes conveniendi sunt: a qua regula excepit Thomas Sanchez 3 de matrimonio disputatione 18 contractum dotalem, illum tamen non excipiendum bene probat Castro Palao ex lege 24 nostri regni titulo 11 partita 4 ubi notat ex voluntate contrahentium si contractus executio ad alium locum designata sit alibi conveniri debere eum qui alibi se ab obligatione liberandum promisit, et ideo licet quoad solemnitatem contractus matrimonii standum sit legibus loci in quo peragitur, quoad solvendam dotem conveniendum esse virum in loco ubi domicilium habet. Ad ego existimo in utroque posse conveniri contrahentem sed et ubi est, et ubi contractum celebravit quia si fuerint in mora solvendi saltem dabit iudicibus sufficientem cautionem: nam si solum conveniri posset in loco ubi domicilium habet, ab eo malitiose absens iudicium subterfugeret in damnum partis interesentis.

5 secundo quamvis lex oppidi in quo est advena sit communis et si in patria illa per contrariam consuetudinem derogata sit tenet adhuc illa lege. Ratio est nam illa lex communis est lex principis cui advena subiicitur, At consuetudo patriae non est lex principis, ad illius permissio in tali loco, ergo extra talem locum cum vigeat lex principis nec consuetudo sit quae excuset legibus illius loci adstringetur

advena

aduena. ex quo infert P. Palao d. p. theor. Vbi sup. et Dianas in 4 tr. 1 5 res. 8 ... et ... 1 4 ; de mon. art. 5 quaest. 3 ... Vt Castellanus n. fac. in lusitania ... illic ... sicut Vocant minutis carnibus q. ex iure coiterat ... nere et s. ... in castella ... carne ... nec ... terit ex. mediolanum carnes comedere ... quatrag. ...

6 ... e aduenas teneri legibus loci qua transit si leges illae locales sunt hoc e' affirmantes forma ; vt in tali loco huius modi e' interdictum generale q. seruare teneant se; qui in loco interdicti extiterit

7. Vagos et peregrinos, qui nullibi certas sedes hent teneri legibus loci qua transeunt docent passim DD. ... Lessius, ... lib 4 cap 2 dub 7 n 49 Sarlu, in claui lib 3 cap 4 n 8 et Joanes Sanchez in selecti disp 54 n 34 Ra e' q. n' expedit recte eorum gubernij vt a legibus parbus eximant vt eximerent a legibus locorum qq s. n' adstringerent

Sed ea, ne in incertu feramur nostere abet q. vocet aduena et forenses in ciuitate. ille in iure dicit aduena et forensis qui n' het domicilium l. quasi domicilium in ciuitate. Domicilium acquirit ex forman. in ciuitate, l. cu q. eo accedit aio habendi morandi Xa lege domicilium ff ad municipale, quasi domicilium acquirit q. mai anni pte in oppido residet lege. tere absen ... in fine ff de iudicijs. hoc quasi domicilium hent scholasteri et milites qui mai anni pte morant hic in statuis, illi in academia loci

Hi sup. q. e' ... casu enumeratos teneat aduena legibus et statuti municipij in quo e'. negarunt PP. A Lor tom 1 institutionum moralium cap 3u q. ultima Tolet lib 6 summae cap 5 n ultimo Lessius Vbi sup. Thom Sanchez 3 de monio disp 18 Et Lab 1 summae cap 21 n 38 Granado ttt 3 pte 1 disp 6 sect 4 quorum fundamenta iacent infra. Affirarunt Nauar ... 23 n 120 Cobarr 4 Variar cap 20 Henr, Suarez, salas, Vasquez, Basilius de leon, relati a sectatore P. Castro Palao disp 1 puni 24

numero vrbe ... Alcozer ... Pedraza, Filiarcu, Ludovicus ... et alij relati a P. Thoma Sanchez, ubi s.

Arguit haec 1.a ... in qua hi PP. Joanes impulerunt 1.o quia legislator pot obligare aduena ad obseruandas leges suae ditionis et de facto obligat quando ad bonum coe id necessarium e, sed ad bonum coe necessarium e, vt his legibus ligentur, quod de facto ijs obligantur: nam admittere minus fore q.a ex non conformatione aduenarum cum incolis quo ad obseruantiam legum sequuntur scandala diuersa, et alia perturbationes quae expedit ad bonum coe vt aduenae se conforment cum incolis in obseruantia Legum an ... expedit: facile contemnunt leges cum alij vident eas impune violare; nec hoc inconueniens excludit ex eo quod vt ait P. Gra. pot ille qui ... ieiunium soluit ad tollendum scandalum adstantibus aperire se fore patriae conformari, q.a nec id facile suadet rudibus nec vitat quod alij excitentur ad soluendum ieiunium.

1.a tunc tenetur aduena legibus territorij Xa opponitur, se ... quando eaedem vigent in sua patria quod et, si non vigeant tenebitur territorij legibus ... ea, na illa obligatio non oritur ex eo quod illa lex in patria obliget, na Xa nra et coe sa. Leges territorij non obligant ex eo illud quod ideo obligat aduena quia e lex illius territorij in quo e quod quaecumque lex illius territorij obligabit; nec soluet parte, quod dicat non grauari aduena ex eo quod legibus territorij teneat, quando eaedem vigent in patria; quia neque eis grauat ex eo quod diuersis legibus a patrijs in territorio obliget, quippe cum absens sit a legibus patriae non grauabit legibus territorij sed fiet commutatio quaedam obligatio ad leges patriae mutat in obligationem ad leges territorij in quo versat: sit ... quod parum refert quod grauet aduena quando id grauamen bono coi expedit.

3.a ideo Vagi et ambulones tenentur legibus loci qua transeunt et si ibidem parum immorentur, quia si eximerentur ab illis, cum nullibi habeant domicilium, nec certam sedem fugant exleges non viuerent, id et aduenae et peregrini qui ... anno ... ex ... patria, ... varijs in locis dis tanti l. Vota ca in vrbe, l. Apostella, peregrinantes toto hoc temp exleges vi uerent, cum nec legibus locorum in quibus ... parum immorari teneant, et aliunde a legibus patriae exempti sint quod ... vagos ita forenses et aduenas

dim

ttm e legibus locorum in qq versant teneri.

4ᵃ na. hec .a. formior e' uiri cap. fina in de ferijs cap. 2. de observ. ieiuniorum q. ut; Vbi statuit consuet. regi mi servanda ee quo ad festivitates et ieiunia. Hec cap. inuenire ipse fe tunt, redicernunt aduenas adimpler. q. hec uera ee respondendo ta. in ecclias q. aduenas. Duo hic notanda:

1ᵘˢ hec intelligenda ee de legibus quoad vim directiuam, n' quoad punitiuam q. ut delictum alibi omissum e', na. lt vim ut posse iudice puniire aduenas qui intra torium delictum, hoc ad bona regis domine spectat, ut qui alijs delinquendo scandalo fuere, penam subeundo exemplo sint: ta' q. alibi patratum fuit delictum, remittendus e' reus ad iudicem torij in quo delictum omissum e' ob roem modo dicta, et ob clementiam pastorali de sa et re iudicata et ob consuet. huius remissionis q. pat cum multis Farinaceus lib. 1. praxis q. 7 n. 6

2ᵘˢ notandum hanc sa. n' ee extendenda ad precepta generalia et sas generaliter latas ita Suar. cap. 33 n. 9 et 20 huius roe e' nam statutum et lex fert in psonas ut in torio existentes roe cuius fuint sub dicto legislatori; at precepta et sa. so respicit psonas subditas quales n' sunt aduenae in se, sed so roe torij ut supra dicebam, et ideo n' ligant precepti torij: nisi forsan in precepto exprimerent aduenas et forenses ut posset exprimi, q. ad ad bonum coe expedire visum fuerit, et sic hac limitatione posita vim iudiciva. De castro Palao nunc opposit. respondeamus

## Sect. 5 Que opponunt argutis R

1ᵒ opponunt 1ᵘᵐ hic ut refert in capella dist. 12, que p. loca terrarum regiones q. variant, it e' q. alij ieiunarent sabatho, alij n'; totum hoc genus rerum libera hent observantiam. Vbi ipse expresse q. liberum e' Sabatho n' ieiunare quoad e' ad extraneos n' quod ad illos ubi talis consuet. servata e'. Confirmat 1. ex Lege Scire absens ff de iudicijs Vbi dicunt viatores n' sortiri forum loci p. que transeunt. Confirmat 2. ex cap.

a nobis de ii excommunicatis vel ex ii excommunicatis lata in eos qui ingrediuntur sub illa lata si in subditos, ut hoc mo extraneos et advenas excludant

R. superiora a glossa explicari S. Augustinus, cuius sensus illius textus est in iis quae ad fidem non pertinent liberum cuique regioni et variis habere statutis, et haec explicatio est conformior S. Augustino eodem epist 118 cap 2 et epist 119 cap 18, et hoc in cap illa eadem dist 12 et lib 2 confessionum in textu qui habetur cap quae contra dist 8 ubi docet viatores se debere conformari moribus loci per quem transeunt. Ad 2am confirmationem ea lex intelligenda est de contractibus viatorum, num non posse convenire in loco ubi contrahunt, sed in loco ad quem destinata est solutio debiti ad 2am confirmationem admisso quod sententia excommunicationis tantum ligat subditos negatur consequentia, quod et lex eadem habeat, ob ea quae diximus §2us notabilis ad calcem sectionis praecedentis

2o opponunt lex a principe lata non obligat subditos, sed peregrini et advenae non sunt subditi ergo non ligant legibus principis in cuius ditione versantur consequentia est bona et maior certa probatur minor 1 quia non habens domicilium non censetur pertinere ad eum locum in quo domicilium non habet, ergo ibi superiorem non habet 2o quia in moralibus parum pro nihilo reputatur, ergo cum peregrini exiguo tempore degant in territorio alieno non censentur ibidem commorari

Hoc argumentum plus probat quam adversarii velint, probat enim nec vagos teneri legibus territorii per quod transeunt probat et peregrinos non posse ligari ullis legibus et praeceptis quod ipsi non admittent Resp ergo ad argumentum concessa maior distinguendo minorem peregrini non sunt subditi quo ad omnia concedo minorem; non sunt subditi saltem quo ad aliqua nego minorem: subditi non sunt quo ad praecepta generalia nisi in titulo illis exprimatur ut supra dictum est neque ut iudex de illis inquirat pro delicto in territorio commisso neque etiam sunt subditi quo ad permanentem obligationem statuti servandi; at ut illis imponat obligationem saltem transeuntem pro tempore quo sunt in territorio, subditi sunt. Hinc patet ad 1am probationem eius minoris quia non habet domicilium, non censeri pertinere ad eum locum in quo domicilium non habet, quo ad omnia bene vero quo ad aliqua. ad 2am probationem illud axioma non intelligitur quoquo in rebus aspirandis est, sed in re astringenda, in nostra vero non sunt vmerii quo ad obligationem permanentem, quae parum ibidem advenae commorantur, non vero quo ad obligationes transeuntes, ad hanc enim contrahendam sufficit exigua

mora

mora in oppido

3° confirmant nequit episcopus loci dispensare, aut aliud in voto aut iuramento commutare, quod nequid ita potest, nisi legibus ligare.

Confirmant quod neque graeci accessores non tenent in eccla latina celebrare in azimo iuxta ritum latinorum. 2° infideles transeuntes per territorium regis non tenent illarum legibus se accomodare. 3 religiosi non tenent legibus territorii quamvis agunt in alia re nisi quia hic accessores extranei in talibus territoriis quod extranei non tenent se accomodare legibus territorii incolarum

Respondeo occasio antiquitate negando consequentiam, nam utraque potestas oritur ex diversis principiis et respicit diversos fines, potestas dispensandi est potestas clavium, quae respicit bonum spirituale privatum, cuiusque ideo statu sociali competit. at legibus ligare provenit a potestate politica quae respicit bonum commune, ideo competit principi territorii communium, ut omnes in confirmationem facile conveniant ad 1am confirmationem, dico est speciale privilegium ab eugenio 4 in concilio Florentino graecis concessum, ad servandam unionem inter ecclam latinam, et graecam. ad 2am infideles tenent legibus politicis regionis, in qua sunt, non vero ecclesiasticis, et eis quae ad religionem spectant, quia non subdunt ecclesiae, sed soli principi laico, ut in sequentibus explicatius tradam. Ad 3am religiosi sunt exempti ab ordinario loci, et ita utique non tenent illius legibus nisi in casibus in quibus non eximunt: ceterum tenent ad statuta regularia provinciae illius in qua versant

# Sect 6 in qua aetate homo subdat legibus:

Duo hic sunt certa et 3um controversum. 3um certum est eas leges quae determinatam temporis aetatem assignant ad obligationem inducendam non obligare nisi completo eo aetatis tempore non antea, ut est lex ieiunii quae non obligat nisi 21 expleto anno et lex quae matrimonia irritat in viro ante 14, et in femina ante 12 annum. 2um certum est ante usum rationis neminem obligari legibus humanis, quia haec obligatio supponit libertatem arbitrii, at ante usum rationis plena haec libertas non est quod ante usum rationis non obligant leges

S.^us ponuerit, q̃ an leges, quę etatem determinatam n' designant ad sui observantiam obligent, ubi p.^ma lux rationis affulserit. 1.^a hic refero sa: p.^a asserens leges eccl.cas n' ligare pueros statim ac luce rationis gaudent, sed post aliquot annos circa pubertatem. V.g. ad 14 cum terminatio in pueris et ad 12.^us cum terminatio in puellis: alii v.^o usq.^e ad 21 annum etatis tempus hoc protraxit. referunt et fert ce Emanuel sua verbo confessio n. 3 cum Henr lib 8 de eucha cap 41 n 4, et lib 13 de excommunicat.^e cap 49 n 3 in commentario littera N.)

2.^a sa tenet pueros cum ad usum rationis pervenerit teneri legibus eccle. ita com DD apud Thom. Sanchez lib 1 summę cap 11 n 6 Sala disp 14 sect 13 prob. 1 quo ad preceptum confessionis ex cap omnis utriusq. sexus ubi annua confessio omnibus fidelibus iniungitur cum ad annos discretionis pervenerint, sed hic n' eximuntur pueri q.^o n' convenit his exempti cum lex generaliter ad omnes ferat. Prob 2 nam a priori nam cum q. annos discretionis attingit e capax oblig.^nis a lege derivate, tunc est obligat lege nali; q.^o et lege eccl.ca obligabit, n' hęc loquat. induitive sit cum nam posita sna in subiecto capaci nequit n' exurgere effectus fnalis q.^o posita lege in subiecto capaci illum nequit n' emergere effectum fnalis nempe oblig.^o a lege inducta.

Hęc etas cum affulserit pueris ita com̃ reputat ee 7.^mus expletus, ante q. tempus leges nullę pueros obligant et si paulo ante usum rationis advenerit q. leges n' obligant nisi x.^a com̃ ordinaria; at v.^o si 7.^mo expleto rationis lux n' dum affulserit n' tenebit pueri legibus eccle: in dubio v.^o standum e pro ecclesie precepto, ut q. n' e licitum pueros septenii de cuius rationis usu ambigit carnes die Veneris ministrare, aut illum in monialium cenobium introducere

Circa preceptum de eucha sumenda varie loquunt DD, qui sa com̃ in hoc precepto limitant, docentes n' teneri pueros hoc precepto, ut p.^us explent 7.^mus: e s.^a P. Castro Palao punct illo 14 putat il los teneri p.^o nam cap. omnis utriusq. sexus de penit.^a ubi hoc preceptum imponit n' limitat etatem pueri ad sacram synaxim recipiendam, sed so' permittit confessarii ut usum rationis fuerint tempus huius precepti servare, q.^o nullum assignandum e

discrimen

discretionem ante hoc preceptum et aliud de annua confess.e ad utrumque tamen obli-
gare statim ac lumen rationis affulgeret. Ret 7mo conspecto. 1o quia non minor
discretio requiritur ad confess.m accedere quam ad eucha.m recipiendam; ergo ea etas, que
sufficit ad 1um sufficeret ad 2um. 2o quia fuerit ut excuset a communione
in paschate vel indiget praeceptum confessionis vel non indiget; si 1um ergo etiam
ratabi praecept.e tenetur communionem recipere: si 2um ergo cap. omnis utriusque sexus
non equaliter de omnibus fidelibus loquitur quod falsum ce ex ipsis verbis textus colligitur.
2 in art. mortis fuerint tales capaces Xa.e, gravius DD. potest unio et debet
porrigi sacrum viaticum, ergo signum est habere discretionem ad illud ac per consequens ante
illum ultimum art. vite tenebuntur tales fuerunt praecepto comunionis tempore ab ec-
cla designato citat per se P. Castro D. Antoni Palud et Ioannem Andream in sectione

Non est deserenda communis sententia DD. statuentium tempus
discretionis ad eucha.m recipiendam, nec esse primus id est vel 10 vel 12 annorum in viris
in feminis vero sufficere minorem etatem, ratio est quia non solum attendit ad hoc sa-
cramentum digne suscipiendum discretio quia puer credat se recipere in eucha
corpus Christi Dni, sed etiam opus est maturitate aliqua et industria qua sciat quo pre-
tio habendum sit sacramentum, et qua reverentia tractandum, et quia hec maturitas et dispositio
non advenit in certa et determinata etate, ideo praedictum cap. confessario committit
tempus huius praecepti praecogare non vero praecepti confessionis in quo non est hoc periculum
irreverentie tantum est praecipit puero ut peccata fateatur qui si doli capax fuerit
et sacramenti quod recepit gnarus absoluet a confessario abte. vel non absoluet si
fuerit incapax vel Xa dubium quod de eius indole fuerit absoluet sub conditione

Que ex adverso adducuntur aperta pari ur-
gent ad 1um dic neque etiam cap. illud assignare determinatam etatem ad confess.m sacralem, sed
cave assignari 7mus Xa quam glossa marginalis ad § minore natu
instituta de adoptionibus ubi ea etas assignat per finem infantie: ut ergo hoc 7nus
assignat a DDis pro annis discretionis ad confess.nes praeceptum, ita erit decennium et
ultra ad eucha.m suscipiendam, quia hec etas est discretionis recta ad eucha.m. ad 2um
negat ans, nam ad confess.m obligat puerum ex eo solum quod discretionem ad unum pec-
catum habeat. et quod stare potest cum ignorantia de sacramento euche in ordine ad debitam

illi exhibenda, reuera at 3ius n̄ vrdiget puer 7mus preceptū obseruari vt excusetur a prēdicto prēcepto, nec obstat prēdictus casus nō eē loquitur de aliquo diuerso respectiue vt sit quod est diuersū at benedictus sacramentum obliget tale prēceptum, quod est at eucharistiae hoc prēceptum obliget. at 4us puero debet ministrari viaticum etiam 7nnibus, tum quia in eo articulo n̄ est periculum irreuerentiae, vt in puero valentibus et irrequietis, et abunde prouaret sper magno fructu huius sacramenti, tum quia nec nostra opinio sit e probabilis, ac prōinde vbi agitur de salute anime quae est in adimplet̄e prēcepti in illa periculum hora tutior pars quae est opposita debet eligi.

Ca pena per leges imposita cum sit tale pueros eas n̄ incurrere censuras pertinentes suae ab hoc sue a iure latas dum n̄ adoleuerint ad pubertatem quod colligitur ex cap. 1 de delictis puerorum, vbi decernit pueros n̄ eē puniendos pena ordinaria: excipiunt aliqui puerum doli capacem qui clericum percussit hic enim a pena canonis n̄ eximit videantur suarez tom 4 in 3ia pars disp. 36 sect vltima et tom 5 qui est de censuris disp. 5 n. 9 Thō sanchez lib 1 in prēcepto cap 10 n. 8 ~~sect 7~~

## Sect. 7 quid de infidelibus ebriis, amentibus et ignorantibus sentiendum sit

In hiis quae ut refert prouari, aliqui sunt quae non obligant legibus, aliqui quae ab illis excusant. n̄ obligant legibus prime quae legis capaces n̄ sunt pueri ante 7nnius infideles in legum ecclesiasticarum aliqui vero dicunt excusari quia cum sint capaces talium legum sunt tamen impediti suspendit earum obligationem tales censent insuper ebrij et amentes.. sumuntur enim hi omnes in eo quod n̄ imputatur illis ad peccatum legum transgressio per tempus quo n̄ sunt capaces illarum, vel excusante impedimento ligant. At tamen est aliquid peculiare in singulis aduertendum, ideo de singulis singulatim dicamus

1o dico est infideles n̄ ligari legibus ecclesiasticis vt tales

cuis .i. nes eius geni ē tret^a coe ex qua infert ethncus, sue .. mit monasteria monialium ingressus n̄ peccare nulla censura, prohibet^{r} illis vetatur nisi propter excommunicationē collgeret intro ano illuc ingressus. cum enim et censuras n̄ incurrerent, vt certū ē, puniri deberet. vt quit christianus ita ingressus ob censurā alijs geni est subiacendus. ideo tenē n̄ teneri infideles legibus ecclesiae vt tales .i. nas. legibus vt ecclesiae, et cum ea sic christiani populi tenent inf^{les} .. sub hi de Iudeis et Saracenis qui bent cum nouas synagogas extruere. pos quoq compelli principem infideles ad leges nales seruandas et ob eas violat^{s} puniri q^{a} ab ista lege nullus eximitur. pos eos cogi ad seruanda statuta regni in quo sit vt bono communi .. cratur

Dico sem^{p} ebrios excusari a legibus amentes v^{o} nec sem^{p} nec ab om̄ibus. sed solū eo tempē et in ea mat^{a} in qua amentes sunt: quippe sunt aliqui delirij in peculiaribus et certis rebus in alijs v^{o} sani con dati: et in ijs in qq sensati sunt debent parere legibus, q^{a} sati capaces sunt earum obligationis. at in alijs excusabunt, vnde dico et q aliq^{do} teneant. precepto annue confessioni quin obligent ad eucharistiam recipiendam

Queri solet hic an liceat inducere infideles ebrios et amentes ad actus legi. oppo^{tos} pelicare, in quo nulla culpa videtur immiscerī, siquidē ipsi legibus n̄ tenent, atq adeo qui illos induxerit ad tales actus res indifferentes exercere videbitur. adhuc hoc indiscriminatum permittendum n̄ ē, sed circumstantiis pendendū, que pos actus honestare .l. dehonestare: rursus an ille psonę sint legi capaces ad illas q obligate, an v^{o} sic excusentur ex impedimento

Resp^{s} hanc generalem ass^{o} cognat Tho San chez q^{do} cumq aliqua ex parte psona legi cuius ē capax obligat nequit pelli ci aut induci ad actus q illas vetitus, bene v^{o} q^{do} tali legi n̄ ē capax nisi obuenat damnum 3^{o}. Hęc reg^{a} n̄ ita generalis ē quin alijs excepti^{s} pa tiat na ęgrotus christianus ē sub lege ecclca et ta q^{a} res ęgritudinis excusat a lege impletione, licitum ē cuicumq in die ieiunij carnes ęgroti ministrare, et

illu amentibus eas porrigere licitum est, quia amentia censetur ignorantia quod et probabiliter docet Thomas Sanchez n. 26. Atta in reliquis casibus praedictis regula resolvens Vera est

Ex 1a parte huius regulae infert non licere vilas ex parte patris inducere ad actum vitium legi naturali: unde qui ebrios et amentes ad fornicationem inducit peccat lethaliter quia talis actus lege naturali prohibetur quam parte amentes et ebrii tenentur licet pro tempore amentiae et ebrietatis a peccato excusentur. Infert quoque non licere ministrare carnes in die Veneris ebriis et ignorantibus, nam vitia lege ecclesiastica tenentur ab illis abstinere licet ob rationem dictam excusentur a legis transgressione.

Ex 2a parte regulae infert licitum esse carnes ministrare infanti in die prohibito ante 7mum, et si dubitet de illius usu rationis, nam ante 7mum in dubio de usu rationis standum est pro puero ut exemptus esse a lege: secus dicere post 7mum expletum tunc enim in dubio pro lege standum est ut sectionem praecedenti notabam eodem quoque modo licitum foret infantem inducere in monasterium monialium non vero infideles adultos, quia ex huius intromissione sequeretur scandalum quod non sequeretur ex pueri ingressu: ideo dixi licitos esse hos actus in forma lege ecclesiastica non ligatis quod non sequitur damnum 3o

3o Item ignorantes licet teneantur legibus excusari ab earum observantia dummodo ignorantia non sit affectata crassa et supina haec est pro vera reputatur Ad probationem vitia crassa ignorantia constituunt alias 2 secundas vocant invincibiles quod deponi et vinci nequit et si homo adhibeat diligentiam ad eam deponendam: alia dicitur vincibilis quia homo potest eam adhibita diligentia superare. Secunda excusat non a reatu culpae mortalis transgressionis legis, 2a vero non semper excusat. quae doctrina notanda est ad sciendum modum decidendos nam aliquando possumus loqui de lege naturali et divina aliquando de lege humana. Si de 1a ratione et certa scientia est ignorantia vincibilis, non excusare a reatu culpae mortalis, si vero de lege humana loquar valde probabile est talem ignorantiam excusare a culpa mortali

Sed hanc docuit et roboravit Pater Thomas Sanchez ex Caret in summa verbo peccati transgressio Vasquez his dictis 1a 2ae cap ultimo n. 23

n. 61 Valenc tom 2 disp 7 q 5 pun 6 vers 10 Vo Lessi Lib 4 de
iustitia cap 2 dubit 5 n 34 ergo non inc praecepta humana ita stricte
obligant ac praecepta diuina tum natura, tum ex benign. integritat voluntati su
periori. ergo non tanta dilig. exposcunt ad vincendam ignor. de lege quam
exposcunt iura diuina ad depellendam ignor. de ipsis vide P. Thos Sanchez
lib 1 cap 17 n 20 eam neglig. seu ignor. que in iure nali sufficit ad
peccatum mortale non semper sufficere in iure positivo ad peccatum mortale;
ideo q. qui bona fide putat se excusatum a ieiunio non violat leges non ieiunando
dummodo 3 illis obtis occurrant, 1 ut leges non adimplens paratus aio sit adim-
plere si sciret eam excusationem non fuisse iustam; 2a ut ignor. non sit affecta
ta ita ut pro ipsa aut dolo reputet. 3o sit ignor. inuincibilis 4o vo culpabi
lis et quot illius species spectat ad mam de voluntario et tit de ara: Videat ipse
P. Sanch citatus cum castro Palao tom 1 tt 2 disp 1 pun 16 et seqq

# Disp 24 An et quomodo teneant clerici legibus laicorum et religiosi episcoporum.

## Sect 1a Prior pars disputationis discutitur.

Nec anus nec locus e. disputare qualiter, et quatenus in rebus eximant clerici a potestate laica, ut diximus hac ad tit de immunitate eccla: sed generatim tradamus quae de legibus in eo dicenda sunt clericorum, in quo aliqua supponenda sunt ad perspicuam dicendorum decretionem.

1us noie clerici intelligi non so. eum qui sacris ordinibus aut 1a tonsura initiatus e., sed etiam eum qui gaudet privilegio fori siue secularis ille sit, siue regularis. 2us sermonem non ee de legibus iniustis quae directe tendunt in clericos tantum, l. quoad spiritualia quod vetitum e. iure diuino Principibus laicis et l. quoad temporalia imponendo tributa super bonis clericorum quod iure eccleo (vt probabilius e.) prohibet Principibus

sermo tantum est de iis legibus civilibus quae iustae sunt et serviunt pro tota civitate. 3us certum est non posse principes laicos per se ipsos clericos legibus quoad vim coercivam, illos scilicet puniendo ob suarum legum transgressionem aut ad tribunalia laica citando

His positis duplex sententia in hac difficultate est. 1a Navarr in relect. in c. 3 de constitutionibus c. 3 n. 4 dicentis clericos nullo modo teneri legibus laicorum neque quoad vim directivam: secutus est Navarr Bonac. disp. 1 de legibus q. 1 punct. in 2a sententia asserentes clericos quoad vim directivam ligari legibus civilibus generalibus reliqui theologi aiunt Victoria Tolet Sylvester Sayrus Bellarm. Vasq. et alii et canonistae apud Suarez lib. 3 cap. 34 n. 6 Molina, Covar. apud Castrum Palao tr. 3 disp. 1 punct. 24 n. 8

Ego vero non utramque sententiam. 1. sectio 1. temporis vitando disputationem 1. est leges civiles quae neque de rebus spiritualibus sunt, neque de statu clericorum sunt de contractuum valore aut irritatione; 1. sunt leges morales hoc est circa mores et honestatem civium, v.g. in victu, vestitu, et ceteris: et de his 2o sermo sit dicimus clericos non ligari talibus legibus, quia sunt ecclesiae exempti, non sunt a principe laico subiecti quoad directionem morum, sunt enim quoad hoc alterius hierarchiae, dirriguntur quia a principe ecclesiastico. At vero non leges sunt 2i generis nempe de contractuum valore, rebus aut de irritantibus actibus dicimus clericos subiectos esse principi laico quoad effectum talium legum, quo placito et in tribunali Logitimis nullum. Animadvertendum illud videat probabile Suarez. ubi supra n. 21

Et Ratio potissima est quia quoad taxas et valores rerum debet clericus subiici alicui principi qui taxet merces, sed tale princeps non est ecclesiasticus ergo est princeps laicus cui debeat clericus quoad hoc subiici. cum bona et mercium certa nam clericus non ideo debet esse servi civis quia ecclesiasticus est enim proprie nam merces taxare et contractus civiles moderari, monetae valores augere vel minuere non spectat ad episcopum, sed est haec mere politica. ergo spectat ad Principem laicum, qui totius regni claves tenet

Hinc fit 1o testamentum clerici, in quo non servatur

solemnitas

dlemnitas ꝑ lege regni contra tatata statuta nullius ee, quia clericus contra legi bus irritibus stratus vt eos valede ꝑinat. sit 1º ꝑrescripta taxa in frumento vini aut oleo require clericus carius ea vendere, ꝑ leges statutus, quia cum hec n' neant ex natura ꝑcius aliquod statum et certum ꝑ diuersitate temporis variis, tamen dus e ꝑro taxato a Principe, quia si clericus vltra taxam vendat, iniuste agat et tenebit excessum restituere emptori, eo quod lege taxante ꝑtio rerum obliget

Inquirerunt vº DD an hec clerici subiecti ad leges ciuiles oriat ex vi directa ipsarum legum ciuilium in clericos an vº ex ꝑbate summi Pontificis leges ciuiles, que n' repugnant statui clericorum, canonizantis. an vº ex iure diuino. in quo varia ꝑlacita reperio Sala disp 1.4 sect 8 a n 94 ait tamen obligationis immediate oriri ab ipsa lege ciuili ve Suri valente clericos ligare Vasqz disp 167 cap 4 putat ex iure neq teneri clericos ad obseruationem harum legum quatenus ꝑ ciuitatis, et obligatione iuris teneat se toti corpori conformare. Pr Franciscus Suarez eo cap 34 n 83 censet ex aꝑbate et canonizatione Pontif hore leges laicas vim obligandi clericos

Quelt ex his sententijs satis ꝑbabilis e: in 2ª tamen ꝑpensior e' mei assensus, quam cum P Salas sequit P Castro Pal. Vbi i n 6 et ratio e' quia clericus n' si e' ꝑsona sacra sed et politica et ꝑ ciuitatis, quia et in sacris het supremum Principem, sic opportuit quod in temporibus a nobis ꝑas signatis que vlt n' aduersant suo statui supremum Principem agnosceret, et hic e' rex quia ergo legibus sane irritibus parere debet. et ut cum P Suarez fatetur plures ex legibus ciuilibus ijs ut quæ subiectiuo clericos canonizatas se n' ta oes nec eas que ꝑ particularum regnorum, quæ par e' pareat a clerico ob ronem ꝑdictas

Sect 2 A nullis obiectionibus exhibet solutio

obiicit 1 plures ꝑ Leges ciuiles contra mores que n' aduersant statui clericorum, quia n' si clerici subiecti erunt legibus irritis sed et legibus alijs ciuilibus = ꝑbr ea quæ nisi pareant ea legibus clerici ꝑturb

ḡturo erit in reg ex diversione moru, ita alij observent leges, alij vero ut de mori n' observando. Confirm q^a clemens iv cuiq et p^s reg q^o se debet tot conformare

Res concesso ant. neg.^do cons. ad probane, nego ant. nulla e ḡturo erit ex eo q^d clerici dicta lege n' servent, cu scatur in po pulo clericos n' adstringi legib laicis q^d si alij cives scandalizati possint se dari poterit, n' moneat clericu alteriu viros ee eas q diss. mantia moru potius decere q^s debecere rem^s, que ex diversis hois, virtutis et varietas status, debet valere ad confirmes, dato ant. distinguit coens debent se conforma ri tota quo ad ea negat cons, quo ad ea in qq a' si exempti concedit cons.

Obiicit 2^o potestas coercitiva suncta e cum potestate directiva, et Princeps laicus nequit exercere in clericus potestatem coercitiva q neq' legislativa: mai probr: q^a mnr potestes illa suncte si rent n' satis proritu ee observ. leges, si quidem impune contemnerent. Re mai n' semp ee vera, et regulariter log.^do stat e posse aliq.^d disiungi potesta tes illas ob decentiam status puniendor, ut disiuncte si in delicti clericoru quos Pontif. exemit a tribunali laico cas decernimus de re iudicata, et cas seculares de foro competenti: ad probane, mai respondeo satis pursu ee ob servi leges, a iudicib iudices qui de delicti cognoscant sive sit ille qui ferat fert sive alius

Obiicit 3 consuet.^o e in regni ut iudices laici puniant clericos ob aliqua specialia delicta q etta Probr. ant. nam si noctu iudices offendant clericos gerantes arma prohibita spoliant eos talib ar mis nec illa restituunt ob transg.^o legis civilis q^o ius in clericos hent ut puniant eos si transgres legi ee deprehenderint. Res neg.^o ant. q^d q^d dicat Rebuffus in leges armor. veri e ss de verbor signcaon in regno Galliae punire clericos p iudices laicos in delicti civilib, nam hec consuetudo p bulla cene censet revocata nisi pont. per peculiari bulla aut oraculo exceptu, heat regnu gal

Ad probane ant. an possit iudex armis clericum spoliare cu dist.^e respdu e vel e iudex laicus (de hoc e e sermo) p sas lata proh

bet

rat clericus arma et ut hoc potest, n hec, e q communiter excommunicetur (?) ... ; l. ex ᵃ liberaliter spoliat clericum armis, n e ᵈ lege nocet q ... transit et hoc ubi l. mo postea restituat arma clerico, l. dicti com̃ ... nisi postmodum a vice ... talis spoliatio q si appareret. in qua resolut.ᵉ sequitur ... lib 1 tit 3 n 107 ... verbo clericus n 6 ... lib 3 67 cap 4 ... lib 2 ... 24

Et tm̃ de tributis que imponunt a civitate ... bonis civium ad vias, muros et pontes reparandos l. ad aliud q ducat ad commodum civium: in hoc q judices seculares posse auferri a clerico contributionem, l. si noluerit aliqd in pignus extorqueri tenet Greg. Lopez lege 5 1 tit 6 verb. por razon partit 1 et Salcedo in practica cap 55 ... ad tit. de tributis a quo ... abstineo

## Sect 3 2ᵃ ps disp.ⁿⁱˢ de regularibus

Nomine de regularibus n exemptis, hi q ut subditi episcoporum eorum legibus et censuris subiacere dicendi sunt, ut sub iacent monachi qui ordinariorum regim.ᵗ gubernantur; sermo g.ʳ e de regularibus exemptis quales sunt hodie plerique ordines a sede apost.ᶜᵃ approbati, de hi disputamus an et qualit ordinariorum potestati subiaceant q ... assertis expedremus

1ᵘˢ assertio regulares tenentur parere episcopis quo ad observ.ⁿᵉᵐ festorum et interdicta servanda. hoc assertio certa e post decretum Trid. sess 25 de regularibus cap 12 ubi expresse hoc observ.ⁿᵉ regularibus iniungit, qui etc.ᵒ at ea tenebuntur nisi ex privilegio Pontificio et ab ea eximant, tunc q poterunt talia festa n servare seclusio tam scandalo et offens.ⁿᵉ ordinariorum: hac e existente n e credibile Pontif. voluisse talia privilegia indulgere.

2ᵘˢ assertio: quo ad ea que n decent religiosi statum nequit eparc religiosos obligare: et pp ex rõe ... tacta

q statu clericor nas religiosi n si subiect. Epus q in iis quae n spectant cus suo regulari statui n tenent illi obedire vnde si icumma indiceret debz qui servui s aliis regulares ad illa n tenerent, quia hic reglares alia ieiunia et plura onera hent qs seculares, et abunde q hoc operisat onera quae illarat imponunt

Idem tunc e si Epus aliqd iuberet oa privilegia religionis hoc eis censent n congruere tali religioni; vt si iuberet religiosos confraternites admittere, aut supplicatiobz intre, religiosos ingss, qui privilegium hent n assistendi publicis supplicatiobz, aut confraternites admittendi, q tale preceptum epic censet ee oa statutis et statui talis religionis.

In iis vo epicobz preceptis quae neq sunt oa religionis statuta aut privilegia duris sententiis in dbz invenio P Grau. Va q dub et cap ia citatis quem secutus e Pr Tho sanchez lib 4 sume cap 25 n 25 censet teneri religiosos ad eas leges episcopas et synod quae n repugnant ipsor statutis et privilegiis quum et ad vota cuntatis vel servini servi n sformata fuerint ab Episco et q eadem sa affert Manuelz tom 1 summe in 1 edit. cap 111 n 1

In sas negativa et oppta recaserunt Pl P Suarez et Gran ille lib 4 cap vltimo. hic tt 3 q 2 dub 6 sect 3 quos sequunt alii qq adheres sit q hoc 3 nru assertu eq funta s 2us cap 1us de privilegiis in 6 Vbi statuit religiosos exemptos n tene. n parere synodis et epic nisi in casibz in iure expssis Io tantum in iure. iniungit religiosis obserio festor et censurar episcopum, vt sstat ex illo cap 11 seu 25e tridentino, q in aliis obz exa hoc n tenent parere episcopu pt cta nas excepo firmat rega in ais. 2us q a dicenti iu exa territoriu impune n paret exa cap 2us de ostitutibz in 6o Id reglares sce exemptioni a iurisdice ordinarii s exa toriu illius q impune n parebunt illius legibz, q e idem ac n ligari illius precepti

Obiicies 1 authorite aliq doctori in 1 dub 44 in vltima dubite litere ad 2us dicenti (verba n transcribo brevitati

q

ergo monachi in iis quae ad statum regularem pertinent magis tenentur obedire abbati quam episcopo: in iis vero quae spectant ad disciplinam ecclesiasticam, plus teneri episcopo quam abbati. Resp. D. Thomam agere de monachis stando iure antiquo, seu de ipsis non dum exemptis ab ordinarii iurisdictione; at vero stando iure novo, quo regulares a iurisdictione tali eximuntur, non affirmat D. Thomas plus in [illegible]; parendum esse episcopo quam abbati.

Obiicit 2 P. Thomas Sanchez regulares sunt partes oppidi in quo degunt, et illius bonis aluntur, ergo tenebuntur ad vota, quae pro communi omnium utilitate fiunt: probatur consequentia quia illum sequi debent incommoda, quem commoda sequuntur lege 1 § finali ff de aqua pluviali. Confirmatur 1 nam lex naturalis dictat ut pars se conformet toti. ergo saltem lege naturali tenebuntur religiosi ad has leges synodales et vota. Confirmatur 2o quia in Trid. praecipitur regularibus servare festa ab episcopo instituta, ergo idem de aliis sacris institutis dicendum est.

Resp. concesso antecedente negando consequentiam nam ea quae ipsi vota et alia pia exercitia sufficienter compensant regulares diversae religionis disciplinae, quae opus magis pium est et meritorium. Ad legem 1 de aqua pluviali dicendum est sentiente commoda, ea incommoda debere sequi, quorum capax est, non vero alia, ad quae non tenetur; praesertim cum, ut dictum est, alia incommoda sequatur aliis aequivalentia immo graviora. Ad 1am confirmationem lex naturae dictat, ut pars se conformet toti, in eo quod est commune toti, non in eo quod est peculiare alteri parti: sicut ergo clerici non debent se conformare regularibus quoad ea quae sunt propria regularium, ita vice versa hi non tenebuntur se conformare legibus clericorum aut laicorum; unde nisi consuetudo aliud praescribat non tenentur servare ieiunia ab episcopis indicta. Ad 2am confirmationem concesso antecedente nego consequentiam quia cum solum exprimat in Tridentino regulares subiici legibus episcoporum quoad festorum observantiam et censuras, satis indicat noluisse concilium eos quoad alia subiicere.

## Disp. 25 An Princeps et Legislator suis Legibus teneatur

Sect. 2. Pris q^nis declaratis muniuntur
Via ad decis^nem.

Tred^a in hac disp. vi, vi directiua et coercitiua directe et indirecte imperium phycum et Morale, qq adducenda decisiõe vtemur, ideo hic primus eos declarare opere pretiu ee existimaui. q^r vi directiua e' vi legis quatis ad culpa, obligat vi coercitiua e' eadem legis vi vt pena, infligit, que vires legales plerumq; coniuncte sunt nonnumquã vo diuiduntur in aliquas pomaz vt in superiori disp^e obseruauimus in clericis, qui vim directiua obligant aliqq laicorum legibus, ni vi coercitiua q^dquide, a laicis iudicis plecti nequeunt. directe obligari n' e' ide, ac obligari ex vi directiua, stat e' optime aliquis, obligari ex vi directiua n' vo directe; e' q^r obligari directe subiici legi vt precedenti a superiore statuente tales leges, vnde indirecte obligari erit obligari ex vi alterius legis que solet iungi legi precedenti directe oblig^t ex vi direc^a. vt dictis est e' ita lege teneri vt peccat alt operando ac p tales leges precibit quam ex violat^e illius incurrant pena p ea leges precipitur ex vi st tali legi q^d qd sit an ex vi alterius. demum imperium phyri neq; petit ee ad subditus neq; ad alterius distinctus vt videre e' in imperio monarchico; Imp. morale nam e' ad alterz et ad subditus

Ita positis aliqua vt certa statuenda s. 1^us eis legislatorz, qui solus ni gubernat ad il cu ciuitate leges dat illi subiici vt p^e illius ciuitatis q^d videre e' in platis regularium. sermo si e' de eo legislatore qui pfecto monarcatu gubernat hoc e' independenter a coetu populi

2^us certus quoq; e' q^d n' ee de pp que rex cu populo pacuit, tenet e, stare contractui que cu subditis init, id q' iure omq a quo nullus hois eximit, pot es princeps st quilt priuatus se suis

subditis

subditi sub gravi peccato obligari

3ᵘˢ certum est legislatorem teneri suis legibus taxantibus valorem mercium, ratio est, nam Princeps dum negociatur debet res emere et vendere iuxta valorem suum, sed valor mercium desumitur ex taxa, quam lex constituit, ergo rex debet servare taxam legis a se promulgatae, maius pretium namque si minimum emat contra iustitiam aget defraudando venditorem pretio quod poterat lucrari, aut si tamquam privatus dominus res vendat cariori pretio quam sit taxa statutum est contra eandem iustitiam aget: namque pretium naturale mercibus dat consuetudo, quae solent aestimari, et hac deficiente lex taxans quae melius et certius id praestat quam aestimatio, ergo ex inde debet desumi valor rerum. itaque in voluntate Principis absolute est et libere taxare, sed posita taxa non est illi liberum minoris emere vel pluris vendere, sed iuxta taxam a se positam.

4ᵘˢ certum est eas leges morales quarum observantia ita populo requiritur ut non eque principem decet, ea omnibus leges populares ligare non principem, ut leges quae vestium pretium et famulorum numerum moderantur, aut arma gestare prohibent absque, hos tantum ligant non vero principem, neque enim quo ad hoc Princeps eguandus est reliquo populo, sed ab eo tum vestium et famulorum pompa adornatum, tum armis ad munimen discernendus.

De reliquis aliis legibus quae constituit inquaeritur an DD sit princeps suis legibus obligari, ita quod peccet eas frangendo. Adverte Suarez l. 3 de Legibus cap. 35 n. 4 Vazquez, Salas, Lessius, Bonac, Azor et alii apud Valdelis lib. 5 disp. 2, Gran et Layma, apud Antoninum Diana tomo 1 tit de legibus resolutione 20. hanc quaestionem obligationem statuunt esse directivam non coercivam, quia princeps a nemine cogi potest aut puniri propter suas leges transgressionem, neque etiam in conscientia tenetur sed poenam a lege sua impositam, quia nullus infligit sibi poenam, et cum haec inflictio debeat fieri per ius, videlicet namque exigitur persona distincta a reo, quae poenam exequatur.

Hinc fit non Papa clericum faciat non incurrere excommunicationem, quia nemo se ipsum excommunicare potest, et cum haec excommunicatio propter clericos percussores sit Pontificia nequit ipsum Pontificem ligare, neque etiam ut videbatur succedere a Pontificibus antiquis, quia hi in successores potestatem exercere nequeunt, nam par in parem

n' pet ingeniu. sicut si officium diuinum n' recitet Ponti.f n' tenet restituere fructus beneficior qq gaudet, q^d hec fructuum priuatio e' pena, p leges impo^ta

Vtrum an hec legum transg^o in Principe sit semper mortalis an venialis n' e' vna sus DD, plerig tenent eam e mortalem, si in ma grauj ex se sit, et ma legi cois sit principi et subdito: ita docuit Couar ad cap ad marmat p 1 § 1 n 5 vbi ait peccare Pontif vt qualt alius fidelis si sel saltem in anno n' ofiteat, aut leges couny' violet: in eadem sa e' suarez vbi sa Vasquez Siluest Sacrus Vict et Sotus apud Bonac tomo 1 disp 1 pun 6 n 13

Dum ta' vero n' peccare mortalit Principem trans grediendo suas leges in ma graui nisi adiungat aliqua circumstantia schandali aut boni cois iactura; ita satis docte DD. Lesius 1 de iustit cap 35 dubit 5 n 34 Azor 1 p^te lib 5 cap 11 q 1 salas disp 14 sect 1 a n 17 et disp 20 sect 11 Bonac s^a citatus Castro Palao ttt 3 disp 1 punct 24 § 1 n 5, et pbile putat Valdelius disp 19 n 11 cum hac limitat^ne vt transg^nes n' sint adeo freq^tes vt boni cois timeat iactura, vtrum hec sola n' pbat ex frequen^a transgressione peccare mor talit, sed ex circumstantia scandali adiuncta.

Ro g' huius nri placiti e', q^a n' adeo grauit obligat suis legibus Principes ac populus sibi subditus q^o n' sit subditus peccatum le thalit transg^do legem ita Princeps lethalit peccat eam violando, alias eadem omnino ra obligandi ligaret: ans pbo q^a Princeps n' ligat suis legibus directe sicut p impe rium morale et subditus, sed indirecte tantum: rursus n' ligat vi coactiua, nec subiectus e' pene impositae p suas leges, ex qua oblig^ne ad penam se ipsum liberauit, et diminuit grauitatem ipsius legis, q^o n' ita grauit obligat ad eam sicut subditus.

Hinc infero s^a Couarrubiam ad cap ad marmatem n' peccare Papam si sel in anno n' ofiteat, aut in paschate n' comunicet secluso scan dalo et aliis circunstantiis extrinsecis, sed sol' pstum e' ex vi ecclesie legis, nam ex vi diuini iuris n' e' dubium, quin teneat ofiteri et comunicare, q^a cum det preceptum diuinum acce dendi ad hec sacramenta, si temp quo preceptum obligat omissioni penitus et suscep^ne eucharistiae,

peccabit

peccabit lethaliter

Neq.a non incongrua assignat.r ratio ad dignoscendum q.nt nam vacuandi ni transg.o legis ni summa culpa mortalis ni q.n venialis: ni namq. in ponens legis talis sit, ut respiciat bonum coe, et tanta eius utilitas, ut virtutis hones tas quam respicit lex tam debita sit Principi ex natura rei, qm subditis ex vi ipsius legis: tunc aeque ligari Principes ac subditos ad observ.s legis. Ex quo infero Papas violantes leges canonicas non peccare graviter; q.a nec lex canonica non tam respicit bonum coe, qm bonum privatum cuiuscumq., et utilitas orta ex bono tempore, neq. ex huius violatione legis qualis sit Pontifex bono regimini eccles: At si uxorem duceret graviter pecca ret, q.a lex de celibatu sacerdotali respicit decus et splendorem status sacerdotalis quem decet omnis puritate nitere, et cuius pp. particeps e ipse Princeps

## Sect. I Difficultas soluti firmat magis resolutionem nostram

Haud facile e assignare causam ex qua omnino eximatur hoc principe oblig.o ad suas leges, cum potius Rex videat cadere ab illis prorsus immunis: 1.o q.a nemo pot sibi imperare p imperium ut morales et politicus, in quo arctat lex p.o legis suis legibus non tenet; cum e eundem q.a imperium non e nisi p.one superioris ad inferiorem; at qui nemo e superior sibi ipsi p.o ita. Confirt. q.a ut hat lege si de re sua. ff. de necessitatis arbitrij par in pa rem non hat imperium p.o multo minus quis in se ipsum

2.o q.a ut lege Princeps. ff de Legibus hat Princeps legibus e solutus p.o alius non legat: cum e eundem an ipso rem textum ad ducendo, q.a l. teneret Princeps lege a se lata, l. ab alio huius principe, l. ab ipso Deo: non 1.us q.a ut ms arebas nemo in se iurisdictionem valet exercere; non 2.us cum Princ. supremus superiorem non hat, et par in parem non hat imperium; non denique 3.us q.a talis lex Dei.a nequiret dispensari; pt. p. p.o haeret non teneri prin cipes legibus humanis, de quo e potiora

3.o q.a Princeps eat aequali ditionis cum

subditi respectu, tot legibus grauaret quot subditos id hoc debecat sup.ma Prin=
cipis maiestas, et authoritas quod non subiaceat eisdem legibus quibus eius iubet populus:
minus, (for) namque quantum subiectio dedecet eum qui supremus est.

Dices haec in varia abiere sententia DD inquirentes
Vnde nam in Principe oriat haec obligatio: aliqui aliud suarez dixere provenire
ex facto quod rex iniuit cum subditis de obseruando lege a se lata quando legislativa a po=
pulo potestatem accepit, sed ut bene aut suarez, hoc factum ex nulla fideli historia
aut autentico instruto, neque probari pot, et licet accidat id in potestate humana, in ecclesia
defecit, quae immediate et in illa summitate accepta est a Christo.

Liceat obligationi utrique in Principe eam assignare
placeat, quam assignant ipse suarez, Pater Castro Palao et reliqui nostri DD, iam ale=
gati, nimirum esse legem natalem dictantem par esse principes legibus a se latis se conforma
re, et sub eo more a Deo supremo legislatore potestatem accepisse ut scilicet leges quas
conderet essent vniversales, ad ipsum quod reges extenderent. quod non declarat lex ut talis
habent energiam et efficaciam ad obligandum, sed nam principes suis legibus se confor
maret leges eneruis forent et inutiles, quod se debet suis legibus conformare
maxime et cum constant minimi fieri, quia nam principes exemplo subditi faciat grauis
illi eis leges, immo contempserint si vero a Principe obseruari obseruant facile il
las amplectuntur, unde dixit quidam poeta.

Regis ad exemplum totus componitur orbis
Nec tantum praecepta valent quam vita regentis
quod vt det legibus suis vim et authoritatem debet Princeps illas seruare.

Hoc posito noxa facile soluemus difficultates oppositas.
Ad 1.am dicimus probare et directe quod lege non imperari nisi principes sed tamen indi
recte, quatenus posita lege vt dictum resultat noua obligatio in Principe orta ex lege
et dictamine naturae parendi suae legi obseruantes bonitatis quod grauitas vel leuitas fuit ma
legis bone regiminis politici congruens ex quo fit ad conformes

Ad 2.us in illa lege Princeps ideo dicit ipsi solutus
esse a legibus, tum quia exemptus est a vi coactiua illarum, tum quia illi directe non obligat
sed tamen indirecte: id quod addit de lege diuina nimirum se ex ea tenere Principes ad

parendum

parentibus suis legibus; q. n. licet inen dispensare talibus, e. in eu. ex eo q. principe hic et nunc lege a se lata obus sit et legem ferri. sit in potestate ipsius principis unde e. ee in potestate ipsius tali lege obligari l. n. obligari: rursus eum sit in potestate eiusdem dispensare in obiecto, qua applicat lex diuina, potest pce in= directe dispensare in tali lege:

Dices q. principe n. obligat legibus humanis sed so. diuinis; quo videt ruere tota q.; quippe dubium n. e. principe teneri legibus diuinis, et controuersia so. versat circa leges humanas. Res eum rogat an Princeps teneat suis legibus, so rogari an teneat ad ma. ipsius legis, siue hec obligatio proueniat ab ipsa lege siue ab alio; Respondemus q. teneri ad tale ma. n. per imperium sui tamquam per leges, sed per leges diuina nale sibi applicatam media sua lege humana in quo sufficiens discrimen elucet inter subditum et Principem; ma. subditos immediate obligat per leges huma. ad ma. talis legis et mediate per leges diuinas; Principe vero immediate et directe per lege diuinas, et indirecte per sua, quatenus e. obiecto, i. e. qua non resultaret in Principe obligatio ad ma. sue legis adimplendam.

Demum ad 3as difficultates negat Princeps ce equa lis conditionis cum subditis quo ad obseruantiam; obea assignatas sit mini obligationis ad talium legum obseruantias et exemptionis a pena qm lege statuunt, tum etiam q. Princeps potest secum dispensare quoties possibilis aliqua dispensationi ca. se se obtulerit, qua dispendi potestate carent subditi.

Petes an Princeps teneat legibus municipiis in quo e.: Res negant cum pietate Doctores hic ne dutis, q. Princeps n. teneat legibus inferioris potestatis, ergo n. tenet legibus municipiorum, hanc doctrinam limitat Marti nus a Bonacina n. 26 nisi talia statuta confirmata sint ab ipso Principe. quod tunc induceant leges reales, ac proinde ligare Principem in municipio versantem. Sed ego cum Suarez limitationem hanc n. admitto, q. Princeps q. do hec statuta confirmat, n. illa approbat per toto suo regno, ideo q. n. e. credibile velle totius regni caput nempe se ipsum illis subiicere, nisi forsan in tali municipio domicilium suum sti tuerit, vt summus Pontifex Romae, Rex Hispaniae Matriti tunc enim statutis ge neralibus municipii obligabit vt persona illius

# Controv.a 5 De interpretatione Legum

## Disp.o 2o quis sit legitimus Legum interpres

### Sect. 1 Duobus assertis certa doctrina traditur

Leges interpretari nil aliud e' quam eas verbis claroribus explicare, qua et legis germanus sensus et legislatoris mens reddita aperiat. hec interpretatio duplici pot fieri 1o ita q interpretatio, aut heat vim legis, aut sit conditio qua posita lex, hucusq obligatio ob verborum obscuritatem impedita erat, incipiat, tunc denuo obligare, ac si de novo condita eet. 2o ita ut interpretatio sit so' doctrinalis et publica, qualis e' ea, quam viri consulti legibus adhibent, eas ex suggestu declarando l. contra eas defendunt a legando ad vidicum subscria. Contra hanc duas duplex asser tu, sequens controv.as dirimet.

Assero 1 legis interpretatio authoritativa, hoc e' que legis vim heat, l. sit conditio qua posita lex obliget de novo solius e' principis legislatoris l. successoris ejus aut illius cui vices suas ad hunc effectum commiserit, l. denique consuetudinis, de qua controv.a 7. Conclusio e' certa inter theologos et canoni stas, et constat ex cap inter alia de sa. excomunicationis, et ex cap cum venissent de iudicijs: Videant marchant lib 6 cap 1 n 2 Castro Palao tr 3 disp 5 pun 3 § 5 Suarez in expositione bulle cruciatae dub 3 seminali § 2 et ehac interpretat. agunt leges in ff hoc iure axioma het: Illius e' leges et canones interpretari cuius e' condere. Sta lege. Si imperialis maiestas et lege leges sacratis ff de legibus et alijs

Ro e' q ille so' pot facere leges declarationes obligare qui pot facere leges obligare, sed so' princeps pot facere leges obligare, ergo ille so' pot facere legis declarationes obligare.

obligare: mari fo quia obligo e effu potestu legislatiua, q. ab eo, a quo pot. oriri Potere pot. quem hec oblig.o quam inducit legis interpretatio fore a quibus nullus alius doctore pot. ita certo constare de mente et volunte Principis quam q. assummat Principem sua mente, et voluntate declarantem; ergo nulla alia legis interpretatio, nisi ea que a Princip procedit pot. obligare, sine talis interpretatio sit q. uim legis, sine sit doctrina, qua q. nta lex obliget; nam in sententia q. eodem ab imputat.

Dixi eandem vim haere declar.es eorum, cum Princi facultatem dedit sua leges interpretandi; nam hac concess.e aperte apparat Princ. declarat.es comisarij sui vt veras et germanas ac firmas debent accipi vt author.ue vt vere e' indubijs emergentibus circa priuilegia bulle cruciate, et eius germanum sensum declarandum, nam adid hec cruciate comisarius a sede apost.ca amplis.s facultatem ideo eiusdem comisarij declarationes standum, no e' in quocumq tribunali et Rote Romane et Camere Apost.e ac si ab eodem summo Pont. manarent, a quo hec comiss.s bullam autenticé interpretandi, i. ad hanc vero q.s vt notat Rodr. lib 7 de indulgentijs debet ab ipso comisario committi viros doctos consultatio

Hac diversia sit ista leges autentica interpretatio vim legis het, ita oportere vt suff. promulget, vt vim hanc obtineat: quamobrem quoniam hec promulg.t hat n'erit autentica interpretatio defectu huius legalis solemnitatis ita Sanchez 1 de matrio disp 14 n 4 Bonac disp 1 q 1 punc 8 n 4 Salas disp 1 sect 9 n 68 Valdelius disp 13 n 14 qui notat optime tunc narrat ee promulgare huius declaranis quando q. illam formatur sensus legis qui antea tantum vt possibile habebat; aut q.o in ipsa lege fit aliqua mut.o q. amplexa illius 2 restr.es si e' nihil hor. sumpsit id tantum leges interpretatio sit explare sensum verborum, qui in [illegible] ebrori fuerat nulla egebit promulg.e

Ex asser.e infert. autenticam interpretatione iuris divini n'iso pertinere ad ipsum Deum, sed ad eius Vicarium, nam cum q. ipsum D huna gubernet in ordine ad finem supernale q. ipsum interpretationem e' iuris divini, ad quam interpretatione speciali directi.e spus S assistit, ne in re adeo graui committat error: ad eundem quoque Romanum Pontif. spectat iuris canon. interpretatio vt pote illius auctore et illius successore

Non omitto 2. hic annotare: 1.um cum Silvestro ex Summitano suarez et aliis ut hec intellig.da sit de interpretatione generali cuius nam interpretatio legi particulari non est propria, ut dixi, in ea particulari habenda est pro autentica; nam ea sic vice 2.a legis lata obligat ut si ab ipso Princ.e procederet ut constat ex cap.e cum speciali de appellationibus et cap. 1.o de iuramento calumniae. Alterum ex Salas disp. 15 sect. 11 in hoc sit distinguere leges ab earum declarationibus nam lex non respicit presentia et futura declaratio vero et preterita, quippe effectus legis suspensus erat et accedente declaratione sortitur effectum illumque retrotrahendo ad tempus ante lapsum in quo ea lex constituta erat; nam qui declarat legem nil de novo inducit sed tantum legem restituit ad possessionem de qua ignorantias deturbata erat, ita cap. finali de constitutionibus lege heredes palam ff de testamentis: Clementina statutum de electionibus et ibi glossa verbo declaramus

Assero 2. interpretatio legum non autentica, sed mere doctrinalis fieri valet a quocumque Doctore; et ideo doctrinalis dicitur et probabilis quia in conscientia non obligat, sed eam poterunt quicumque vel sequi vel deserere, prout ipsi libuerit, aut noluerint: sed tamen est notandum si omnes DD una conspirassent in eandem interpretationem, eam reddere moraliter certam, proindeque teneri quemcumque in conscientia illam amplecti non quia eegma interpretatio habeat vim legis, cum non proveniat a legislatore, sed quia est conditio sufficienter legem applicans, nec aliquo manet lex non clara, vel clare obligans; ad modum quo ex precepto fidei divinae tenentur credere infideles adulti, cum primum illi fuerint sufficienter applicata motiva credibilitatis misteriorum nostrae fidei, non quia haec motivorum applicatio sit quae obligare cat, sed quia est conditio tollens impedita ignorationis, ut preceptum fidei suum effectum sortiatur qui est obligatio ad credendum.

Hinc 2. asserto ut obstare Pii 4 Bullam que incipit Benedictus Deus, in qua sub gravibus poenis et censuris prohibet quaecumque commentaria glossae scholia, et annotationes super concilium Trid. ad vitandum ut ait Pontif. perversiones et confusiones, quae oriri posset si unicuique liceret pro sui libitu foret, quum decreta illius commentarios et interpretationes suas edere. Ceterum ut difficultati respondeam hoc est speciale in concilio Trid. quia cum Pontif. desideraret rectam illius observantiam, noluit alios esse commentatores, sed ad ipsum recurri ne confusio pareret

ex

Ex qua phibit Pontifa. vt notarunt Suarez rela. Henr et Pimac apud P. Valdelu. tr. 47. si vetarunt omnes et scholia expresso verbo declarantia na. ec declar. ques h. int vnus aut alterius canonis et in tractibus morabiu ad caru dercto et reus pbane inserunt, n phibent hac bulla, et nec alia quaevis declar. quae ad breue expedit imminenti dubiis reg. dicta p. Va resolut et no autentica ad tribunal eminentis recurrat

Ad alia vo ostitut. Pontif. et canonica iura declaranda n arcent aut phibent DD. Vllo iure scio, aut ne, qui potius suadet has declar. naria ee in quouis regimine: na hec e huma odit. (aurea ss Verba docti Suary Vbi s.a n.5.) Vt vix potest tho tam pspicuu verbi sensu suu explicare, quin ambig. et dubia nascat; pertim qd lex huma loquit breuit. et in genere et in applic. erg ad varios casus in particulari oriunt freqr dubia pt quae iudicium prudentis, et declar. doctrinalis naria e. Henriq dr. alla

# Sect 2 An Cardinalium declar. cca dubia Concilii p autentici legibus hende sint

Satis controuersa hec q e int recentes theologos et canonistas, quos et plerumq in pte affirma declinent, vt certum nos iudicium de illa feramus, oportet et rei et qm statum paucos calamo pponere, vt sequentibus apta locus det. Facto Tridenti Concilio instituerat Pius 4. congregatione Cardinalium in Vrbe, qui erg obseru. strenue incumberent; sed emergentibus quotidie dubiis et pplexitatibus cca canonum intellig. Sixtus 5. ecte illustri congreg. in Bulla que incipit inmensa anno 1588 edita omnisse solis declar. quae ad ea quae ad reforme morum ptinent, reseruando sibi declar. eorum quae ad fidei dogmata spectabant: hanc q int pta tione canonum debere fieri consulto ipso Pontif. clare expit in Bulla his (Verbis Interptandi facultate nobis ta' consulti impartimur

Itaq cardin declar^es circa dubia concilij cum quotannis emergant plures, in eas q. l. materia l. iniuria irrepserint ac iugua s^a l. ex^a mente illustres congreg^nis nulla huiusmi declarationibus fides in iudicio adhibet nisi autenticae de illis ?stet, quatos eminentis^e alicuius cardinalis huius congreg^nis, et secretarij eiusdem sigillo muniunt. vt circa declar^es cardinalium sacrae congreg^nis rituum observat ex decreto sanctis domini Vrbani 8^i sub die 11 Aug. anni 1631: q^o i tali sigillo declar^es careant certus e n obligare, neq in foro interno nec externo. quaerimus v^o an declar^es autenticae, et autentico sigillo munitas vim legis heant, quum egeant noua Pontif promulg^e. Affirmant nobiles Theol. Emanuel Rod. in q^e regulib q 11 art 1 Sylu Verbo Sntgstatio q 1 Sales disp 21 sect 21 Bulene in forma Bullae n 7 Castro Palao ttt 3 disp 5 fune 3 § 1 qq abbe Nicolau Garcia ttt de beneficijs in p^ate q. D. Barbosa n ?temnenda ?. 1^us q^a Summus Pont erexit hanc illustris^a congreg^s ad dubia concilij decida q^o illis autentica, delegauit potestas intpetandi sua mente, p^r ?n nas si tantu illis ?tribuisset faculte intpetandi doctrale nil plus ?tulisset, qm heret quelt priuatus d^r q^o cu sacri Sanctis ^et illius noe concilij statuta pluo hent qm authorite intpetandi doctrlet, ut autentica intp^di

2^us nas ?stat declar^es n pfiunt nisi consulto Summo Pont, vt ipse Pontif decernit in sua Bulla, ? ex declar^es quae a Princ procedunt heant vim legi q^o tale declar^es vim legis hent. min p^r nas Princ e legitimus legis intpes, q^o vbi ?stiterit de eius intpe^nis legitime de lege ?stabit

3^us q^a iudices rotae cas et q^nes decedunt x^a declar^nes Cardinalium, vbi illis ?stiterit de dicta declar^e p monitorium notarij, aut sigillum l. subscriptione Cardinalis eiusdem congregani nullo alio spectato sa ferunt x^a eande declar^e, quum vbi 1^us declar^o p^ri statim Papa expedit breue et p auditores camerae rotalibus iudicibus notificari iubet, vt declar^o congreg^nis ab ipsis obseruet q^o talis deci^o autentica e et ex illa ?stat claro de mente Princ^s

4^us, q^a eade congreg^o aut aut garzia citatus Sic respondit circa Abatiae menarenss eade ?ea henda e de his quae

scribunt

sonbunt a Cardinalibus S. Congregationis Concilij Trid. nec ipsum congregantium ac in Papa scripta cent. quod ex hac declaratione constat habere vim legis stricta declarationis: nam si hac doct. certa et constans non esset non auderet dicta congregatio tale responsum edere.

Hisce obiter consideratis censeo has Illustrissimorum declarationes non obtinere vim legis, quousque ut tales promulgentur, et si aliquas de illis autenticas constet. ita fere communiter nobiles DD. quos tacite notat Rodr. Vbi eruditus supra Navar. apud Sala Vasq. apud Castro Palao et oe sellli, qui sa docent oppositum declarationes stricte congregationis, ut ipse ipsum docet Thomas Sanchez libro de matrim. disp. 1 n. 3, et eadem Martinus delrio versatis doctus, versatus quoque in utroque iure lib. 6 disquisitionum magicarum cap. 1 sect. 3 § ab argta. Bonac. disp. 1 tomi 2 q. 1 punct. 8 n. 4 Valdel. lib. 5 disp. 3 et probabile iudicat Castro Pal. Vbi supra n. 5

Averti hanc duplicem rem mihi satis efficacem offero. 1a sit non quancumque legis declarationem et si a Principe procedat iudicandam esse autenticam obligatoriam, quoniam neque ipsas cardinalium declarationes ut leges accipiendas si ex eo quod a Principe procedant con liquet quoniam nequeunt plus roboris accipere a iudice delegato et Vicario Principis, quam ab ipso Principe viva voce: probo nunc an non responsa Pontif. ad peculiares quaestiones et epistolae non habent vim legis Vbi non ea intentione a Pontif. ferant constet quod ex tali intentione proferri. Ut bene observarunt Cobar. in 4 decretalium p. 2a cap. 7 § 3 n. 5 Sanchez 2 de matrim. disp. 14 n. 4 Suarez hic lib. 4 cap. 14 n. 6 quod nec declarationes istae quae procedant a congregatione ab ipso Pontif. erecta ad hunc effectum declarandi concilium vim legis habent proinde cum congregatio tantum intendat ad casum incidentem, et de quo interrogatur respondere non ut leges ullas tradere.

2a sit ut istae declarationes ut obligent tamquam leges opus habent promulgatione, quidquid contra sentiant oppositae sententiae Theol., et hac promulgatione stricte declarationes carent, quoniam nequeunt obligare ut leges: probo maiorem nam ipse istae declarationes novam obligationem inducere conantur. 1. quod muta[ndo] ea quae decreta concilij aliquid addendo, 1. minuendo 1. quod antea dubium, 1. probabile erat ad certitudinem reducendo, et ad hoc opus est nova

q[uo]d ult[eri]us nec saci. ... q[uo]d multas ipsius sulig c[ongregati]o ecta. ... na, de more hat ...
Congreg[ati]o declar[ati]s mai momenti promulgare, legis eas dando vt ab o[mn]ibus observentur
vt fecit ann. 1624 et 25 c[irc]a decreta sulig de celebrat[ion]e missarum, et ...
... q[uo]d si vellet alias declar[ation]es ... leges ...
... q[uo]d leges non ... lege ... non ... habe[n]t

... in ... nra, nec ...
nra respondendo: ad 1[um] negotium, ad ... argu[ment]a, nam ... vim ... habeat sacra Congreg[ati]o q[uo]d ...na declar[ation]e, summa adhuc authoritate, hic infra tam authoritatem principis a qua non ... recedere ... ad ... sunto. ... sicerea consulto Papa p[ote]st eas promulgare, et tunc vim legis habebunt. ad quem authoritatis gradum inferiores D... non ascendunt

Ad 2[um] D[ic]o ... varias esse declar[ation]es quae fiunt consulto Summo Pontif[ice], vt ait Valdelius, et constat ex stillo curiae. Et ad summum illae declar[ation]es habebunt vim legis, q[uan]do de tali consultat[ion]e sufficienter constiterit; Aliae v[er]o illa carebunt de quibus non constat fuisse ex consult[ation]e Pontif[icis]. D[ic]o 1[o] etiam si constet consultum esse summum Pontif[icem], nisi ex eo procedant cum intentione obligandi omnes ad illas declar[ation]es vim legis non habebunt, quia tunc ea consultatio responsio privata principis, quam non habere vim legis notavimus ..., et docuit etiam Canus de locis Theologicis lib 6 cap 8

Ad 3[um] D[ic]o si ex eo probari tales declarationes esse summae infra principis authoritatis, plures q[uam] habendas quam si ab aliquo alio D[octo]re processerint, et licet cogant iudices voto illa sequi non infert habere vim legis: nam etiam possunt cogi ad sequendum iudicium viri prudentis in causis decidendis vbi lex expressa deficit: vnde licet ... s[ecun]do se habere declar[ation]es cardinalium p[ote]st ea scilicet iudices ad sua ... trahere, quam iustitia legalis violet.

Ad 4[um] non obstat ea declar[ati]o Cardinalium, quam alegat Garcia nam licet demus habendas esse tales declar[ation]es ac si a Summo Pontif[ice] p[ro]venirent, non inde infertur legis vigorem habituras: cum non ea responsa Principum ad casus particulares habeant vim legis; sed ea, quae ex intentione legali prodeunt vt s[upr]a notabamus

Disp[utati]o

## Disp. 27 Unde desumenda sit vera legum interpretatio

### Sect. 1 ex verbis legis certior petendus est sensus

Ne in hac diff.te ex Theologis institutes divagemur relinquamus iuristis propria, ttm ea, si attingendo quae necessaria videbunt ut verus legis deprehendat sensus, cognoscat ut inde subditus an et quo legi parere teneat. quod ad veram legum interpretationem attendenda maxime esse Verba legis, mentem legislatoris, materiam et circumstantias legis indubitata res est: in quo negotio mille decept.nes et fallentiae pericula occurrunt nisi attente circumspiciantur omnia quae ut certius fiat reg.a nonnullas assignant Theol. et legistae ex

99

1.a sit summopere attenda esse propr.tes verborum, tum nales, quam civiles, nales vocant eas, quae 1.nro impt.ant ut v.g. mors ex 1.a sua est ab hominibus instit.e signat mortem hominis nalem et filius dicitur qui v.e genitus est civiles, signane appellant, quae pro externa est l. proxime iuris, v.g. eadem dictio mors signat propr.e civilem, aut religiosam profes.nem, quae dicitur mors civilis et filius accipit quoque in iure pro adoptivo ubi optime notat Suarius aliqua esse verba quorum civilis signo non distinguit a nali, quia sunt termini iuris quos ius adinvenit et instituit ad signandas res ut sunt census, praescriptio, usucapio et sles

2.do quod Verba legis patiunt sensum nalem proprium et etiam civilem, non sunt accip.da in sensu civili sed in nali proprio, quia Verba sunt accip.da sunt in 1.a signane: nec credendus est Princeps aliter locutus ac ceteri homines loqui solent lege non aliter ff. de legatis, quod adeo verum est ut rogatus Princeps ex.a legali, hoc est privatim de mente sua circa Legem, si responderit se locutum in sensu impproprio et sed Verba legis non est standum interpretationi Principis sed verbis

[illegible] legis [illegible] tum de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ita [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] legis [illegible] [illegible] [illegible].

2ª reg.ª [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] legislator [illegible] lex [illegible] é, nec [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] verba [illegible] verbis [illegible] legitimus [illegible] [illegible] lege [illegible] ff
de legibus [illegible] [illegible] é [illegible] lege [illegible] una aliqua [illegible]
[illegible] [illegible] iudicare. ad hoc alias leges evocandas ss ubi [illegible] habent
verba et [illegible] declarationes legis de qua dubitat. genuinus [illegible] [illegible]
é [illegible] [illegible] in dubio ea [illegible] [illegible], quam credibile é legislatorem electurum
si tunc adstaret.

3ª reg.ª é ut [illegible] attendat ad mentem
legislatoris, quae licet ex verbis plerumque [illegible]: aliquando tamen verba non suf
ficiunt illam demonstrare, [illegible] [illegible] [illegible] haeret inter [illegible] verborum regu-
ri solet [illegible] mentem leges ferentis vagari quod observavit [illegible] ad [illegible]
[illegible] de verborum [illegible] ubi plerumque [illegible] [illegible] verborum atten
dit [illegible] veritatem amittit; [illegible] verba [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legis
latoris [illegible] obscure [illegible]: [illegible] legis [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] aliquando
donatio sumitur [illegible] transactione, ut videre é in lege si [illegible] ff locati, quia
ita exigebat [illegible]. 2ª [illegible] legis [illegible] quae, si [illegible], certa é [illegible]
ad assequendam mentem legislatoris, tunc [illegible] [illegible] solet quod in ipsa lege ex
primit [illegible] in [illegible] titulo ex quo plerumque ipsius legis [illegible] [illegible]:
quod [illegible] [illegible] ea [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] doctrina
le, et [illegible].

4ª reg.ª [illegible] verba [illegible] sumpta [illegible] infe
runt [illegible] [illegible] alias leges et [illegible], accipienda ss in sensu minus [illegible]:
[illegible] é quia lex [illegible] [illegible] obligat. [illegible] ut maneat in vigore et rigore le
gis debet [illegible] [illegible], [illegible] in sensu [illegible] tantum [illegible] [illegible], [illegible] in hoc
accipienda ss verba legis [illegible] [illegible]. [illegible] 2ª quia correctio [illegible] ut [illegible] [illegible].
[illegible] vitanda é nec credendum legislatorem [illegible] antiquo derogare

[illegible]

[illegible] in ultra nous tales terq. extremat lege [illegible] lege [illegible] [illegible] verba [illegible] tempore et [illegible] [illegible] ut communis sensus [illegible], et hanc reg. [illegible] et sequunt [illegible] Ut docent [illegible] [illegible] quos sequitur Suarez eo lib 6 cap 2 n 58

[illegible] [illegible], Ut hac reg.ª ca[ute] utamur, ut semp. [illegible] verbor. [illegible] servet' sta [illegible], ut ne reddat [illegible] interp[re]tatio [illegible] semp. legislator [illegible] sua [illegible] locutus, cui [illegible] animadvertere quo sensu ea verba in [illegible] legib. acceperant, et [illegible] illa [illegible], na. ois extendere leges ad [illegible] [illegible] res periculi plena e' et occasio corrump[en]di iura, q [illegible] e' [illegible] gm leges aligm corrigere. Prudenti monitu, [illegible] corrump[endi] e' [illegible] nova, [illegible] satius iudicarem novas corrumpi gm vetus temp. et [illegible] firmatu., [illegible] nova n' corrumpit [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] reg.ª [illegible] [illegible] ne explat

Q[uo]d [illegible] hinc et inde [illegible] verbi [illegible] abhuc manere lege, recur[rendu]m se' ad Principe, ut ab illo declar[atio] petat, et quousque [illegible] lex n' obligabit ut pote obscura et inutilis, et de huiusmi lege intellig[en]da est reg.ª illa [illegible] [illegible] [illegible] qui potuit apertius dicere interp[reta]tio e' facienda.

## Sect 2 De Ampliat[ion]e et Restrict[ion]e Legis

Duplex solet ee ca extensionis legis, l. identitas rois l. similitudo: tunc dat identas rois q[uan]do eade. ra e' in utroq. casu; tunc similitudo, q[uan]do ra. silis e', lt plerumq. confundant hac et p[ro] eade, heant a [illegible] identitas et silitudo rois

Dico e' 1º Leges n' ee extendendas ad casus in lege omissos, et n' interedat identitas aut silitudo rois. Ita sentent Suarez Lib 6 cap 3 Castro Pal [illegible] 3 disp 5 pun et § 3, et [illegible] aliquas limitationes plerig. [illegible]: ra e', q[ui]a eatenus obligat lex, quatenus p[ro] illa, intendit Legislator obligare, [illegible] ad casus in lege omissos n' vult obligare, [illegible] qui interedat silitudo vel

identitas rois n' obligabit talis lex, cum ligaret, et mar e' certa. Probatur 2º si legislator voluisset ad eas leges obligare expressisset suam mentem in tali lege, et q̄ n' exprimit presumitur se ad casus n' expressos noluisse obligare.

Dices satis fore constare de mente legislatoris ...entendi ... casus in lege expressos prohibendos, ...et casus non expressos debere prohiberi, q̄ ... mente ipsius e' vera ... legislatoris mens prudens e' q̄ ubi est ... debet dari idem effectus obligationis et utrumq' casum afficere. Sed eo negatur ... q̄ ... expende dit ut n' oes violatores legis plectantur, sed aliqui, unde licet identitas rois ... aliqui exprimunt ad penas, et aliqui supprimunt lex ligabit ..., n' ... Praeterea cum hoc pugnat ex ... legislatoris potuit ob alios fines aliquos ligare alios n' ...

Hic aliqui doct... ... ad leges penales adstringunt dicentes hanc extensionem legis ad casus in lege n' contentos intelligi ... quo ad penas in lege statutas, eo q̄ ... reg... 46 ... odia sunt restringenda q̄ cum lex penalis odiosa sit n' e' extenda ad casus n' contentos in lege quantumvis rois paritas et identitas urgeat.

Sed tu n' tantum ad leges penales coarctanda e' doctrina, sed etiam ad leges directivas extenda: et q̄ ex eisdem roe probatur nam oblig... in ... gravamen subditorum e' ut de se constat q̄ si lex penalis q̄ gravamen afferat n' debet extendi ob identitatem et similitudinem rois ad alios casus n' expressos in lege, neq' etiam lex directiva debet extendi. Ita Castro ... Ubi ... n 3 cum DD Molina ... Sanchez, Salas, Suarez et aliis quos allegat

Ex his infert leges exorbitantes a iure com. ob specialem favorem alicui personae, privilegia ut privilegia, scilicet leges correctorias iuris antiqui, leges irritatorias n' ee extendendas ad casus similes aut identicos, q̄ cum ... leges sint odiosae, ut pote correctrices ... et ... vulnerantes iura, q̄ odiosum e' n' sunt extendendae ad casum in lege n' contentos q̄ late probat Barbosa ad leg. ... instante 15 ff de soluto matrimonio nº 96. Praeterea lex irritatoria plerumq' solet ee penalis, aut si directiva e' gravis e' et in materia odiosa proinde coarctanda erit, et

non

... n extendenda.

Dicimus 1º in legibus fauorabilibus admittendam esse ... hoc est quatenus fauores sunt ampliandi: Vnde nomen clerici in iure intelligit personam ... pro ... canone ... si quis suadente diabolo non tantum intelligit seculares clericos, sed etiam regulares et quoslibet alios ordine sacro insigni... Item Lº conuarrat (?) nomine legitimi intelligit etiam legitimatum, cuius est ficta legitimatio, et nomine ingenui intelligit etiam manumissus; et ob eandem rationem ... legum ... filiis familias ne obliget ex mutuo extenditur ad nepotes, quia sub filiis nomine potest comprehendi nepos. Vt ex aliis notauit Palau n. 6

Hoc tamen ita intelligendum est, vt tali extensioni capax sit ipsa lex ratione verborum significatione vel naturali vel ciuili, nam si ex tali extensione lex acquireret absurditatem iniustitiae aut imprudentiae non esset extendenda, et e contra si ex restrictione ij defectus suborirentur non esset restringenda lex sed extendenda, quia semper summopere praeferendum est in legibus interpretatione earum latorum authoritati.

Doctores praecaua de exantanda lege, et non extendenda ad casus identicos aut similes limitant DD, vt ea locum non habeat in correlatiuis et annexis inter se: tunc enim quod de vno disponit de alio quoque disponendum est, Vg quia per adulterium vxoris eximit vir ab obligatione reddendi debitum, ita vice versa per adulterium viri ab eadem obligatione eximet vxor: rursus quia ratione annexionis cum episcopo per eandem censet vicarium episcopi et capitulum sede vacante ea constitutio, quae loquitur de vicario episcopi, censet loqui de vicario capitulari sede vacante: ita ex multis DD colligit noster Palau supra adductus

Ceterum haec limitatio de correlatiuis aequiparatis aut annexis non ita indiscrete accipienda est vt ad omnia correlatiua extendatur lex; memores enim hic esse debemus aureae illius regulae fauores esse amplificandos, et odia restringenda, vt scilicet si lex fuerit fauens extendat ad correlatiua et annexa aut aequiparata si vero poena influxerit, restringat. Subiicio exempli gratia sequentem casum: si vir feminam rapiat ad moniam (?), illud irritum fit ex Trid. sess 24 cap 6 et tamen e contra si femina rapiat virum non irritat matrimonium non obstante correlatione vt docent Farinacius in praxi criminali etc.

1 8 45 n 40 Bonac ttt de monio q 4 pun 18 n 7 Bari Prnce de Impedim monij casp 39 Vers cca Gaspar Aurt disp 23 - ptc 3 n 22, et qui mihi plur e tha sanchez lib 3 disp 13 n 16. Rursus xtitu Gregorij 15 et Vrbani 8 de denuntiandis solicitant o: psess. no so e vt denuntient psessarij solicitantes n feminas eis n . psessarios in psess.; et in hoc crimine dat aequiparatio et n le alij

Dus tri obseruo cu DD Pelico Suario et salas Vbi s: 1us lt lex n'it extenda ad casu, n' ophensus in lege indices in ferda sa debere illas extendere q nulla e lex qua casu vt aiunt in tricrantibus decidat, nas in defectu legis prudta proicibit vt a casu sibi casui ruinc strouerso destio petat. 2us alrgdo casu a Princ in lege expressus n' secundi cus coarctationis voluntas Principis ad illus casus, sed ea exemplus qd ibi appenet et pda V q ad sles ses casus. qdo Vo sciendus sit an casus in lege expssus sit exemplus ad casus sles et eisdem rois, ac proinde lex consenda sit generalis, an Vo sit lex particularis ad illus tantus casus alligata pendet ex Varijs circumstijs ex obserne stextu, ex alijs legibus slst loquentibus, ex int pratne DD, qm vsu et viris sedulus docebit. Videat Suarius dicto lib 6 casp 5 n 10

# Sect 3 qualit p epichia Lex int pretanda

Epichia seu epicheia vocat correctio legis, ea q fit qdo ventus e ad tales circunstias, vt legis obsero nimis grauis videat, pinat q legislatore excepturs casu illus si prentes heret, aut n' pre laturus in talibus circunstijs suas legis declone, scrutemur nunc qq in casibus licitus sit vtitali epicheia.

Caietas relatus a Suario nro casp 7 n P censuit tunc locus here epicheias, qdo lex ita deficit, vt censeat iniqua. negda merito indicat hec caietani sa, nas alias quotes vtendus eet epicheia, nareo vtendus eet illa, iquides lex iniqua n' e seruanda sub grauis pcepto. g si tunc so e deserda.

2do é iniqua, tunc nõ debet locu epicheiæ, q[uia] do in peccato nequit excusari.
Vnde crediderim carét leges iniquas vt ualde graues, licet ... 
... qq laudabile é leges seruare.

... tunc dat locu epicheiæ q[uan]do ex circum=
... lex graui ... laudabilis tunc foret eius obseru[atio]. Ita ... 
... leges ... subditi ... subjici
res, noluisse obligare ... illi circunstantiis in qq graui nimis é subdito le=
gis impletio. Vnde ad legem eius n' tenent aegroti nec opifices, nec
ad sacru audiendu, qui nimiu distat a templo, aut inops adeo é, vt
honesta veste careat, qua possit decoré é domo egredi

Ceteru, vt notauit Suarius Lib 6 cap
7 n. 11 n' sõ tunc vtimur epicheia q[uan]do lex nimis é grauis, sed et ob ali=
as circunstantias et cas qq credit subditus n' fore in illis obligandu, a superiori=
re; qm ob res vigilis prud[enti]a opus é, ne temere violent leges, ea quae hic
duabus quas assignat regulis tuto ducet. 1a si q[uan]do ex seruata lege huma
exponit quis periculo violandi legem aliqua diuinas, tunc omitt[en]da é obseru[atio]
humanæ legis, ne adducat in discrimen violandi diuina. 2a si ex ob=
seruat[ion]e legis humanæ sequeret aliq[uo]d damnu alteri, n' obligaret lex huma
Vt n' tenet hõ qui grauit aegrotanti inseruit sacro interesse, sed pot die festo
domi se detinere ne grauit decumbentem deserat: etia lege humanæ n' tantum
bono co[mmun]i prospiciunt, sed et bono particulari; vnde merito ... excusant et
ab obseru[atio]e festi hoc, ne magnu q[uo]d reportare pot lucru, si tales obseru[atio]es a=
mittat.

Ad dubiu é in dubio quo statuitur é ho nesci
ens an casus ille qui tunc se offerta ... sub lege: poterit ne ho vti
epicheia in hoc euentu, et n' se conformare legi? Vt Respdeas sup
pono dubium posse ee 1. de potestate legislatoris, an se extendat ad casus de
quo dubitat, 2. de voluntate illius sit an cu, secundo stet posse eis circum
stantiis obligare de eius voluntate ambigit, seu presumit nolle in eis obligare
re. Rursus hoc dubium tale potest vt si vtraq[ue] ... sint nec probabil ... talé

ut n. mutat mos probabilis

quod non sit dubio de potestate et volunte legislatoris ... ad principes et si non probabiles per utraque parte sint ... aliquid apud ... obligare principes ... quoad emergente dubio, quod ex ... et ... sufficiente potestate ... in republica ... ad hoc extant ... leges, ut ex illis quod in ... quolibet ... possimus ... quod verum est quod dubitat de potestate principis, ad quem non spectat decidere an tales potestates habeat ... ex iure naturali solutio petenda est

Dott[a] hec tunc est v[a] quod ... videt hoc excusari ab observatione legis, quia in dubiis potest quilibet sequi opinionem probabilem quod si nulla ... probabile inveniat ad tales excusationes, et aliunde dubitat an teneat parere legi ... et ... est lex, quod in dubio standum est pro lege, ... ipsa tunc possidet ... ut observetur, quod tunc ... lex ... et ... de quo dubitat an ... et ... comprehendat

Sed si deveniat ad eos angores ut locus non sit principi ... et ... in mora ... Suarez n. 22 ... Caiet Soto ... et Thomas Sanchez ... leges observanda ... sentent ... q. 26 ... I et V ... q. 4 Cordub Lib 3 q. 12 ante ... Henriq Lib 14 de irregularitate cap 3 n 3 ... tum quia ... grave videt in dubio obligare hoc ... et quod dubitans de lege aut de voto ... ad ... sicut qui dubitat an hic et nunc lex obliget ... ad ... Probabilis est hec opinio et in praxi secura ... est ... a nobis praecedenti

Sect 4 quomodo interpretanda ea lex que tota nequit observari

quod dubitat est an leges quae obtinent ...

obligare eos qui impotentia reddita est obligent ad partem, quae manet possibilis: ... ma: legis sunt ad partem sumptam attinet: audienda esse in ea quae respiciunt suam materiam indivisibilem, seu quarum materia est moraliter indivisibilis et in ea quarum materia divisibilis est. Secunda quaestio dubio est vel resolutio notanda.

Dico 1º eas leges, quarum materia est indivisibilis moraliter, quae nequeunt integre observari, non obligant ad suas partiales observationes, seu ad partes materiae observandas. est 2º certa inter DD, et ratio sequitur satis aperta, quia id quod indivisibile est nequit dividi: materia praeceptorum legum moraliter indivisibilis est, quia nequit moraliter dividi. discursus est evidens et ut amplius declarat nihil aliud est materiam esse indivisibilem moraliter nisi totam illam ita cadere sub lege, ut quod praecepta ex alia lege non sit quia impossibile in totum est quod deficiente obligatione circa unam partem materiae maneat obligatio circa aliam partem: sed certe non est aliud quod indivisibilis sit moraliter obligatio ad unam partem non connectit cum obligatione ad aliam, et vice versa desobligatio unius cum desobligatione alterius quod huiusmodi leges indivisibiliter respicientes materiam vel ad totum obligant vel ad nihil obligant.

Hinc infero 1º eum qui nequit integram missam audire non tenetur ad partem audiendam quia praeceptum de audiendo sacro indivisibiliter respicit totum integrum sacrum saltem a 1º evangelio inclusive ut docet communis sententia. 2º qui confessarium caret non teneri confiteri sacerdoti non approbato extra articulum mortis: multo minus laico etiam in eo articulo ut opinati aliqui veteres theologi crediderunt quia praeceptum confessionis annuae etiam et extremae non obligat ad confessionem vocalem qualemcumque sed quae possit esse sacramentalis ac proinde indivisibiliter fert in totum id quod constituit confessionem sacramentalem. 3º qui mane fregit ieiunium non teneri vespere ieiunare, quia praeceptum de ieiunio totius diei respicit indivisibiliter in hoc sensu quod in parte diei non [illegible] ieiunium independente ab alia parte. et huiusmodi sunt aliae leges quas quis ex verbis earum et usu quo sunt receptae cognoscet

Dico 2º eas leges quarum materia divisibilis est moraliter, si non possunt ex toto observari, debent observari quo ad partem est quoque communis et certa haec sententia, et ratio est quia huiusmodi leges singulae aequivalent pluribus et sunt quasi conflatae ex pluribus legibus; sed ex eo quod lex aliqua nequeat observari non [illegible]

ex eo aliæ leges amittunt vim obligandi quod ex eo quod lex quæ respicit diversas materias non requirit integram observantiam non ideo amittet vim obligandi quoad ea quæ manent observabilia.

Talis censetur lex de horarum recitatione nam hæc materia divisibilis est: Unde sacerdos qui breviarium nec habet nec horas scit, si quod diurnum habet tenetur ad horas minores, licet ad maiores recitandas defectu breviarii excusetur. Idem si caecus sit et tantum memoria teneat psalmos tenebitur ad eos recitandos omissis lectionibus et responsoriis quorum est oblitus. Affirmant Dominus Thom Sanchez tom 2 summæ lib 2 cap 29 n 8 Villalob lib 1 tract 24 dub 16 n 11 quod putent modica esse omittenda quæ deficiunt ut teneatur integrum officium conficere; contrarium probabilius negant Suarez et Navar Maldelu Garcia et Filliucius apud Dianam tom 1 tract de horis resol 30 quia id quod deficit licet in se modicum sit sufficit tamen destruere integrum officium nam soli Psalmi non sunt hora canonica. Verum ego oportet intelligendum est quando id quod remanet officium adhuc dici est hora canonica.

Nec hæc ita scrupulose pensanda sunt ut quicumque qui ob ægritudinem excusatur a maiori parte officii recitanda teneatur ad minimam quam potest recitare, quia licet uniformiter communiter ad superiores doctores tales ægrotus si certo constaret posse minimam partem officii commode recitare, teneri ad talem recitationem quia ut dixi materia huius præcepti divisibilis est: attamen quia plerumque in praxi non ita liquido constat quam partem possit commode recitare ex toto officio [illegible] valde obnoxia [illegible], [illegible] [illegible] judicat, talis ægrotus qui a maiori parte recitanda excusatur, excusari a minori, [illegible] Navarr c. 11 de orat n. 6. Mor lib. 10 c. 13 q. 4. [illegible] approbat Suar. tom 2 de relig. lib. 4 de orat. c. 27 [illegible] in hiis [illegible] [illegible] tutius est, ab eo qui dare potest petere dispensationem [illegible] commutationem totius officii in aliud pium opus.

[illegible], qui in quadragesima dispensatus est ab esu quadragesimali, et facultatem obtinuit edendi carnes non teneri ieiunare quantitate, [illegible] qui dispensat [illegible] potest in lege humana [illegible] dispensat in tota. [illegible], [illegible] [illegible] legis de ieiunio est qualitas ciborum, [illegible] [illegible] comestio

illa unica quae per ieiunium permittitur, non est comestio carnis, neque usus carnis potest subsistere cum ieiunio, ergo dispensatus in quadragesima ut carnes edat non tenetur ieiunare, quia ieiunium cum comestione carnis stare nequit.

Ut autem vero praecisas opiniones, quas non esse de eo qui ob aegritudinem absolvitur ab obligatione ieiunii in edendi pisces, sed tantum de eo qui quia nauseat ad pisces dispensatur ad carnes comedendas, contra valens, et robustus de quo contra diversas sententias ventum est, qui tenent hos eo dispensatos obligari ad ieiunium circa quantitatem negabunt autem, ut negantur non pauci nec vulgares doctores. alii vero qui oppositum probabilius defendunt, concedo autem negabunt eos, quia praeceptum ieiunii in respicit temperantiam in quantitate et qualitate, ac quantitas respiciatur, tamquam separabilis a qualitate, non vero est, quare dicta dispensatio in quantitate, non censetur dispensatio in qualitate ac dispensatio in qualitate carnis censetur dispensatio in quantitate ac propterea qualitas est ma[illegible] intelligitur a quantitate, quae cum illa moraliter connectitur: unde patet ad probationem contrariam. sed huius loci non est proprius sed [illegible] hanc quaestionem ex professo exprimere videatur Lessius lib. 4. c. 2. dub 6 n. 48. ibi vero 6. de abrogatione et cessatione legis disp. 28 quis ergo legem abrogare valeat disseruit. sed in aliqua parte [illegible] dicendorum expositioni.

Multipliciter lex corrumpi potest scilicet per cessationem, dispensationem, derogationem, irritationem, et abrogationem, quarum legis destructionum diversitatem paucis accipe ne verbis in explicandis dicendorum quaestionum remoremur. Igitur lex cessare dicitur quando ab intrinseco deficit quia nimirum aliqua conditio sublata est, ex cuius defectu variat materia [illegible] legis. Per dispensationem deficit respectu alicuius, quando respectu illius relaxatur lex quatenus ab eius obligatione eximitur. Tunc derogatur quando illius obligatio ex parte minuitur, ut si duo praecipiat et quoad unum enervetur, quoad alterum vero in vi obligandi permaneat. Irritatur lex quando non ab immediato Principe, a quo lata est, sed a mediato superiore, a quo non est lata revocatur ut si Pontifex leges Episcopi annullet, alii tamen dicunt irritari legem quando a populo non fuit acceptata, sed minus proprie, haec enim [illegible] est, cum non irritetur nisi quod aliquando firmum fuit, denique tunc dicitur lex abrogari quando ab immediato principe ex toto cassatur, licet [illegible] legis mutatio ut [illegible] ex lege derogat. ff. de Verborum significationibus. Et aliquando scriptores ad has minutias non attendunt sed promiscue pro eodem usurpent irritare derogare et abrogare leges.

Hic expositis videbimus et leges positivas abrogari et derogari; tunc enim leges [illegible] suam senescunt et cadunt, quia per diversitatem temporum [illegible] diverti hominum mores, et varia modos, quae [illegible] a recto deflectunt, di-

ucosa remedia exposcit. 2y q. 7 n'e infallibilis prud.a guberna
toris nec pot' id p'cauere, donec exp'tus qualis lex populo p'ferat, cognoscit
minus ne ut eã abrogare, l. ex p'te leniire

Dixi leges positiuas, nã leges nales nec abr
rogata nec abrogã ee, ex fide dui.o cõstat ut ãte, uerõ leges alias diu.s positiuas
abrogata ee ea nim, quas cc.a ritus et ceremonias imango vetus obseruabat
de lege nali rõ e' q.a id q' e' intrinsece malus neguit n' adeo p'hiberi q'o cur
oberis intrince malus neguecat a malicia desudari n' pot n'ee ma p'hibitio
rõi dd q' vetat lex nalis e' intrinsece malus q.o eius e' ma p'hibitionis
alia ta' nis poeet deus leges nales abolere destruendo ut ee creaturas rales
in qua e' dictamen rõi et lex nã in qua hypot nullus lege nã obligaretur
Vt eundem e'

Hinc colli' e' corru.a illa an leges abrog.o et de
rogatio indigeant p'mulg.e cõ dubij e' nã leges quæ reuocatoriæ ss alicuius ss
ppl. Leges q'o indigent p'mulg.e ut obligent. Ex aduerso e' nã plus requirit ad
leges astruendas qm ad destruendas q'o lz desiunus exigi p'mulg.s ad leges ut obli
gent, ta' ad reuoc.es leges hæc p'mulg.o n' e' requir.da

Vtraq. q' re' p'soni pot ut enim ad leges
reuocandas n' exigat eas solemnia p'mulg.o, qm exigit ad illas ferendas, sed
sufficere verbales reuoc.s p'ncipis de qua certo cõstet eas e' signif.ne cõstat eas
dereli.s leges n' cessasse Vt docet nost Vald disp 86 n 5 ex nrã Reg
Valguro et Suarez

Aduerte tñ si lex reuocatoria alterius legis
p'ter reuoc.s aliqd aliud p'ponat, aut n declaret n' si priores leges n' ualere, id
subditos et obligari ad actus op'ositos, tunc quidem op' ee p'mulgat.e noua, q.a ea
lex noua oblig.s inducit et ad nouas oblig.s requirit noua p'mulg.o; at ad de-
obligandum sati' erit uolunti p'ncipis declar.o siue ea fiat voce siue scripto dũ
ta' de illa autentice cõstet

Notã e' hic ex Siluestro Verbo Lex q 7 8 A
Lex p'te 2 lib 5 cap 86 q 7 et in doct.a q'o lex fatenor ... e' p'mori hæc

censere reuocatas per posteriores etiam si talis reuocationis nulla mentio in posteriori fiat. Ratio est, nam princeps praesumitur operari ex certa scientia, nec ignorare priores leges, quia eo ipso quod legi priori contraria edidit, censetur priores abrogare cum nequeat subditus ad contraria obligari. haec regula non ita generalis est quin aliqua exceptiones patiatur.

Secunda ut utraque lex sit specialis et utraque contineat in corpore iuris aut utraque sit peculiare statutum eiusdem ciuitatis; nam si prior lex sit statutum ciuitatis, et lex posterior per principes inueniat in corpore iuris, haec posterior lex non censetur reuocare prius statutum, nisi expressa mentio fiat talis reuocationis, huius est ratio, quia licet superior ratio de notitia et scientia principis non est ita tenetur scire statuta suorum subditorum sicut leges a se latas. primum quod sit statuta et leges subditorum non abrogari per leges principis nisi ex fide de tali abrogatione in lege principis mentio fiat ut colligitur ex glossa in cap. 1 de constitutionibus in 6: quod si tale ciuitatis statutum esset extractum ex ipso iure absque dubio non carebit per leges principis contrarias, tunc enim perinde se haberet tale statutum ac quaelibet alia iuris ipsius lex.

Tertia addunt alii ut prior lex non contineat clausulas derogatorias posteriori, nam si eas contineat, non reuocabitur per posteriores leges, nisi in posteriori talis derogationis mentio fiat: ita Panorm. in cap. cum accessissent de constitutionibus Bartol in lege omnes populi ff. de iustitia et iure et alii iuristae, non iniqua ratio ducti quia si per quamlibet posteriorem legem prior derogatoria censeretur reuocata nullum effectum haberet clausula derogatoria, quae est in priori lege et ociosa omnino foret, quod de prudenti lege praesumendum non est.

Adhuc non minus probabile oppositum esse censeo sicut sufficienter reuocatae esse priores leges posteriori derogatoria per contrarias posteriores etiam si de tali derogatione in hac ipsa lege mentio non fiat, quia praesumitur princeps non ignorasse priores leges, cum posteriores contrarias condidit, ac proinde censetur hanc condidisse animo reuocandi priores, ne sibi contrarius videatur, et ita sentiunt Syl. citatus n. 15 Rebuff. in praxi lib. 13 cap. 19 n. 138. Non inficiabor tamen priores esse communiores et tutiores esse et in tribunalibus praxi firmiter obseruari, et ad

reg.ᵃˢ 26 Cancel notauit Mand. q. sua 1 n. 4 Unde ad p̄cedendũ litēr in omnibus legibus utunt Principes illa clausula generali n̄ obstantibus quacunq. in contrarium p̄missa, qua leges oēs contrarię censent reuocatę

Q. si prior lex fuerit iurata, qui ea clausula p̄ priores derogante censuit ... ut ... iuramentum ... (l. ... n. 2) ... ē iurata a subditis ut se eas obseruaturos, l. ē, ait, iurata a principe ut a se n̄ ee reuocandas in futurus?

Si l.ᵘˢ n̄ ē opus noua clausula derogatoria prioris in posteriori lege q.ᵃ Princeps pot. suis subditis tũ hoc iuramentũ indirecte relaxare auferendo illius mã, tũ in alias mã ꝯmutare ut in obseruaᵒ posteriori legi, et q.ᵈ sufficient p̄tat p̄stitisse p̄ posteriores leges: si 2.ᵘˢ opus ee, ait, clausula derogatoria q.ᵃ minus inconuenien. ē q.ᵈ prior lex esse fruitet, qm̄ q. ꝯᵃ iuramentũ operet. Ego tñ n̄ video cur sit ꝯᵃ tale iuramentũ leges priori contrarias edere, et n̄ sit ꝯᵃ idẽ iuramentũ easdẽ leges contrarias cũ clausula derogatoria edere; q.ʳᵉ sicut Princeps pot ex causa n̄ obstante iuramento leges contrarias eas p̄ derogantes edere, ita quoq. pot s.ᵉ tali clausula derog.ᵗⁱ edere, et q. sufficeet ut prior censeat reuocata.

Ad extremũ noto ex Suar Lib 6 cap 27 n. 4 q.ᵈ si lex contraria posterior ita possit explicari ut priores n̄ abroget, sed deroget, hoc ē ex p.ᵗᵉ corrigat ita accip.ᵈᵃ ē, q.ᵃ correctio iuris sumopere ē vitanda et si verba cũ aliqua impropretate forent accipienda, qua derogᵒ p̄stat.ᵘˢ locũ hēt in legibus specialibus p̄ qua generales limitant. Xᵃ reg.ᵃˢ iuris generi p̄ speciẽ derogat. circa rei exempla .. in cap. l.ᵒ de rescriptis, et cap. generi tibi de p̄bendis in 6 ut si Petro U. det facultas ꝯferendi beneficia huius diocesis, et Joanni det facultas conferende beneficiũ huius parochię, collatio talis beneficij p̄ Joanẽ facta valida ē n̄ obstante facultate Petri q.ᵈ ea ē generalis ꝯcessio hęc particularis, nec ad hoc refert an specialis facultas antecedat l. subsequat generalẽ, ut illã censeat derogare

## Sect 2 Soliũ Principi ē Legem abrogare

Leges p eadem ca a qq nascuntur eorum extinguit
vt eueniet ijs rebus quae pendent a ca libera, cum q a so Princ^e pen-
dant ab illo destruunt quatenus cessat ab illis exercendis scio a populo
quoq p orias consuet^nes abolere legem, caeterum, cum ipse desit inde tandem reli-
cat ad principem illius cui e suus o ee causa destruendi leges, cum q dico Princi-
pes qui supremus e et fuit legis author nam Princeps inferior potens e supe-
rioris leges abrogare. quaeritur nos ratio e an exigat ad uta abrog^o ca aliqua
finalis s^e qua abrog^o nulla eet

Assero 1^o vt valida sit abrog^o sufficere quod
princeps velit, sufficient q subditi p sibi se nolle p priores leges obligare
Probatur q^a potestas Principis suprema a nemine pendens q^o sit ipse solus e ca
efficiens legis, ita ipse solus erit illius abrogator, p cta, q^a si solo n^i posset
abrogare ab alio penderet ad tales abrog^es nempe ab alio opare seu a populo
et hoc ipso n^i eet supremus legislator q^d dum e sit n^i pendet a populo ad va-
lorem legis ita n^i pendere ab illo ad illius abolitionem

Assero 2^o vt haec abrog^o licite a Principe fiat
opus ee aliqua ca iusta. Ro e 1^o q^a princeps n^i caeco mo et prudenter
debet gubernare rempub ac proinde n^i s^e maturo cons^o regimen mutare q
p lege statutum e. 2^o q si leges sint valde viles reipublicae iniuriam
illi irrogat legislator talibus legibus priuando remp. 3^o q^a passim contemneret
princeps si p libito leges ferret et auferret, q^o n^i debet ni ex iusta ca
leges mutare: q si p libito mutet peccabit c^a iustitiam legalem quam tenetur populo
suo praebere.

Difficile nimis e assignare causas suffic^tes ad mu-
tandas leges quippe id pendet e prudenti praxi qm e speculanti ne ca-
tere prudent mihi videtur operaturus princeps si n^i ex facili leges mutet, et vires
praebere ductus, quae ijs quos a sulijs habet graues reputant, q^d max^e obseruandum
e a principe eccl^co, nam sacri canones et priuata eccl^e statuta omnino retin^da
sunt

Tamen n^i haec ita stricte accip^da vt ca adeo vrgens

exigat ad Legem auferendam, atq. quod ad illam ferendam; sufficit enim tacitum esse credatur si lex sit nunquam vsibus recepta; aut ... leges nimis onerosae [illegible] laudabile erit tunc si Princeps ad faciendum redigat [illegible] magis [illegible]. Vt omittam modo leges taxantes merces et imponentes tributa haec quippe crebro mutant et mutari expedit iuxta varietatem temporis et circumstantias occurrentium.

Dubitandum nobis modo est controversia, quae inter opiniones canonistarum durat, Verum quia ea contra illud principium quod supra recensimus unum solum Principem esse leges abrogare, et quod omnes inferiores hac potestate carere: Contingit enim quod leges vel sint statuta quaedam ab inferiori civitate edita confirmata quod a Principe. quaeritur modo an civitas quae leges condidit possit eas revocare [illegible] casu cum accesserint de constitutionibus; an vero nequeat eo ipso quod a Principe sit confirmata habeat pro lege Principis [illegible] casu si Apostolica de praebendis et casu pro illorum et casu dilecto Vbi Pontifex ait eas leges censendas esse Pontificias, quia Pontifex authoritatem suam impartit.

Negat Baldus posse hanc legem a Principe confirmatam revocare a civitate, quae illam tulit ad Legem omnium codice de testamentis: affirmat Bartolus ad dictam legem omnium et ad legem supra citatam omnes populi ff de iustitia et iure n 33: distinguit Panormitanus in casu cum accesserint de constitutionibus citato n° 1 At si lex respiciat vtilitatem statuentium posse ab eisdem revocari; si vero si respiciat vtilitatem aliorum. Litem nostram componit Suarez cap. 27 a n° 6. Ille enim contra ait nullam habet potestatem condendi legem sed tantum confirmat Principis vt illi legi quam offerunt vim et energiam legis tribuat, aut habet aliunde potestatem condendi leges, sed quod petit a Principe illas confirmari vt magis stabilimentum recipiant. Si primum posita confirmatione manet ipsa lex vt propria Principis, ac proinde irrevocabilis non ab inferiori magistratu. Si secundum, ait, potest ab inferiore revocari, quia [illegible] inferior magistratus fuit causa illius legis, et confirmatio Principis tantum est [illegible] quaedam accidentale; nisi forte Princeps in clausula confirmatoria verba addat irritantia omnem revocationem in hunc modum quidquid in contrarium factum fuerit

finis é ob plures fines de huiusmodi legibus asseruit cessante fine parti non cessare oblig.[o] quo ad totas leges sed quo ad illas partes, quae tales fines respiciunt et é talis lex ex natura multiplex potest quo ad unas partes cessare quin cesset quo ad alias: quod si partes talis leges forent inseparabiles et finis inter se connexi, pensandus é an defectus finis partis reddat lex iniusta vel inutile et tunc videndus é an cessarent obligare

Notat et bene Suarez cap 9 n. 10 haec quae de lege dicta sunt non adaptanda praecepto, ut si in praecepto non cesset finis intrinsecus, nempe honestas actus, adhuc cessare oblig.[s] ex sola cessat.[e] finis extrinseci; quod in illius praecepti tota ratio praecepti é finis extrinsecus, non vero honestas intrinseca ut haec in ipso actu praesupponat, unde cessante in eo modo ob quod vitandus latus é ad superiore praecepto, ex a Suarez ipsus praeceptus cessare credus é.

Sit 3 dic sublato fine extrinseco cessat oblig.[o] legis, quae ob tales fines actus ex se indifferente praecipiebat ratio é quia in talis actus finis extrinsecus é adaequatus, sed cessante fine adeq.[to] cessat lex, quo sublato talis fine extrinseco, lex illa non obligat sed censet inutilis vere. nec refert quod alii fines succedant propter quos posset ferri lex nam sed é praecepti ... non ... motivus, ut sed quod defecit tota é lex, et ideo ab illo solo pendet ut ex ... legis obliget populum ... é noua lege vel noua promulgatione, et validat ... finis.

Ex dictis infert quod id tempus quo defuerit finis adeq.[tus] legis cessaturas leges, itaque si ad modicum tempus talis finis non ... aret per illud id intervallum lex cessaret, vel forum suspensa maneret et fine ... ru redeunte reviviscret quia tantum per eo tempus quo cessavit finis reddita fuit inutilis non tamen per alio tempus in quo finis remigrat et valet, ... id quod interdum ... leges ... loqui

## Sect 2 quid dum quod cessat finis legis in particulari

Nuc usque actus é de fine adeq.[to]

legis rationem ceteris; ut lex quae iubet ne extrahatur frumentum ob [illegible] penuriam, hac cessante potent quiuis fructus ex regno deducere, quia cessat finis ideoque legi ratio. At si ratio unius tantum cessat legis finis [illegible] [illegible] cum in illius obligatio legis cesset vigente lege in aliis, ut lata lex est ne tale genus armorum noctu deferatur ob rixarum pericu-lum et alia scandala, quaeritur, an hoc periculo cessante in quodam particulari liceat talia arma tali tempore gestare

Respondetur Iacob. Gran. tit. de lurg. [illegible] pro 1a dist. 2. 5 sec. 1 singulares ueras, aprime et ingressas esse, sufficere dicunt quod finis legis negatiue cesset in priuati casu, ut in illius tota legis obligatio cesset, quam sanius uirtutes cessent [illegible]

Ita Caret, Salas, Suarez, Sylvester, Azor Saa Eman Cobar Salonius apud Bonac tomo 1 d et quia postea scripsere PP Castro Pal ttt 3 disp 5 pun 5 n 20 Joan Sanchez disp 5 [illegible] n 23 Hurt de Junta PP - [illegible] Legerdunt

ppter coem utilitatem et bonum reip. et lt in aliquo part.ri cesset utilitas, seu bonum privatum deficiat n' ideo cessat bonum coe et ulr utilitas, g'lt in uno particulari cesset hic finis, n' ideo cessat finis qui legi ac finis obligabit ut antea. Ob eq huic fundo distinguendo mai. dicunt ppter bonum coe respub. ita ut n' dicant eq ob bonum privatum cuiusq cum neq mai, ita ut ferant eq inutilitatem cuiusq privati scdo mai: unde fit ut si deficit lex in oium deficiente utilitate oium, si quoq deficiat in singulos deficiente singulorum utilitate

Ius fundum e' id q' ex na rei scandalum oportuit neque n' esse peccatum: at legem n' servare servantibus alijs scandalum ex se aptum e' generare g° n' e' licitum legem n' servare q'do alij servant. g'lt finis cesset in aliquo si ta' n' cesset in oium adhuc illum aliquam obligabit. Confirmat mai. ut oblig° legi cessaret ex finis cessat° in aliquo in particulari deberet certo constare de tali finis cessat°, et lt certo nequit constare g° ex hac ca numquam cessabit legis oblig° - min' pbr q'a difficilimum est an certitudine haec ac finis ppter ignor.a inevitabili reputabit: pbatur mai na in dubio standum e' pro lege, et eq standum e' pro eade et pro legi re q'do res pro utraq parte aeque pbiles ss

Huic fundo respondet ppam omissa mai neq'do min q'a lt n' servata lege alij scandalizent id p accidens evenit cum actus ex se licitus sit posset q' fieri s° scandalo illud impediendo, l. se removendo a conspectu aliorum l. ca exhibendo cur sub lege n' comprehendat. Ad confirmam negat mai: ad pbanem illa ppo q' in dubio standum e' pro lege n' ita generalit accipienda e' ut in quocumq dubio pro illa stet. si eq hic et nunc ss res pbiles me n' comprehensum ee sub lege sudantes, n' ad illam obligandus sum: ea ta' ppo tunc vera erit q'do stante fine legi in cuius que dubitat an legislator recte praeceperit nec na tunc eq pro principe. standum e' qui e' in iure sui possess°

3us fundum conflatur inducte plurium legum quarum fines etq si in aliquo casu cessent n' ideo leges censent cessare

q̃ contr.º videre e in legibg irritabg, que ex defectu finis in aliquo par- ticulari cessarent n̄ leura incomoda et damna sequerent. na̅ ẜ ter- brãt.ʳᵃ sess 24 cap 1 irritans clandestina matrimõ ob incomoda ex illis fuerent.ᵗʳᵃ eade̅ quo̅ irritat et si in aliquo part.ʳⁱ euenta hec incueni̅ᵗʳᵃ n̄ sequant. 2º ex eode̅ trid sess 25 cap 15 annullat' p̃fessio re- gularis ante annu̅ nouitiatus expletu̅, q vt et religiosus sufic.ᵗ religione̅ experiat et que religioni se p̃bet, et ta' etiã si ante expletu̅ annu̅ id p̃stiterit n̄ poterit valida̅ p̃fes.ᵉˢ emittere 3 ieiunia indicuit ob macer.ᵉˢ carnis, et ta' n̄ excusat a ieiunio que alijs afflictiõbg carnem macerabit

Ad hãs obiectiõbg et finis intentu̅ n̄ obtine n̄ q.ᵃ nunqm cessat in casibg obiectis vna adeq.ᵗᵃ legis: et ad hoc vt ces- saret n̄ aliquo̅ opus erat vt nullus ess finis, seu finis adeq.ᵗᵘˢ legis ces- saret, cu̅ ta' n̄ cessare ex solut.ᵉ patebit. ad 1.ᵘˢ e̅ dr in annullatiõe matrimonij clandestinj n̄ so intendisse eccla vitare incomoda que ex talibg occultis nuptijs oriunt, sed et intendisse vniforme̅ eo̅ in eccla p̃f̃t. sacra- m.ᵗⁱ reuerẽ, que quide̅ n̄ seruaret si sibi ad libitu̅ aliud matrimoniu̅ eet irritu̅ et aliud validu̅, eet q̃ tale matrimoniu̅ validu̅ obnoxiu̅ litibg et sponsoni que ca cu̅ semp subsit nunqm cessabit adeq.ᵗᵃ ca annul lan.ᵈⁱ clandᵗⁿᵃ matrimõ. Ad 2.ᵘˢ voluit eccla certu̅ p̃figi temp probatio nis religiosis, ne si arbitrariu̅ foret, alij nunq qm par erat p̃barent alij v.º grauarent n̄ s.ᵉ ins.ᵗⁱ eo̅ querimonijs que s.ᵉ dubia suscitarent si p̃eet variari tyrocinium, sibi e̅ q̃q̃ suaderet satis se religioni p̃bare. ad 3.ᵘˢ n̄ e' adeq.ᵗᵘˢ finis ieiunij macer.º carnis, sed et Dei et SS cultus et diuini auxilij impet.º

## Sect 4 Vltimu̅ de eo' finit.u̅ et vnu̅ De illa indiciu̅

4.ᵘˢ finitu̅ Lex nali vetat simplice

fornic.es n. ob aliu finem nisi ut consulat bono flii, quae ea exigit ... parentis ut nutriat male pueru, ut foret si ex parentib. a mutuo vinculo soluti proles promitteret. Hoc et Utriq. parentis ... in... succederet. Ergo si in aliquo casu particulari cessaret hoc periculum, et damnum flii, t. q. a flies ex conubitu n. speraret, aut alia via illius educationi providetur, licita foret fornicatio quod asserere haereticum et erroneum e.

Merito indicat P. Gran. hoc argum.tum facile solubile, quippe non ita facile est assignare rationem ob quam simplex fornicatio sit intrinsece mala, et aliae actiones quae opponuntur temperantiae, ob id quod fortassis toties in sacra scriptura veteri et nova hoc vitium reprehenditur et damnatur, ut quod dee[st] luminis rationis in illo cognoscendo divina fides suppleat. Resp. ergo P. Gran. x.a S. Thom. 2.2 q. 154 art. 2 ut alia via possit educationi flii provideri, nihilominus per se loquendo flies exponitur periculo malae educationis quando parentes soluti sunt, potius et per se loquendo ad mutuo discedere, et tale periculum sufficit reddere actiones intrinsece malas, ad quod confirmat ex eo quod voluntaria pollutio intrinsece mala sit, quia per se loquendo e contra bonum flii, ut per accidens n. eet contra bonum illius defectu virtutis in semine ad generandum fetus.

Non acquiesco huic solutioni 1.o quia ob periculum remotum, incurritur n. peccat lethaliter sed ob periculum proximum, atqui quando casus e a parentibus educationi flii nullum e periculum malae educationis ergo ex hac parte n. e damnanda illa actio peccati mortalis nomine probo, quia si vir praeclaris concubinam donat ingenti auri summam ad flies alendam, et insuper honestus vir fidem suam obstringat se flies curaturum ut honeste et christiane instituat, satis firmiter puer e bono flii educationi, ergo in hoc nullum periculum malae educationis nec remotum timeri pot.

Resp. et Gran. et si aliquando bona sit educatio flii ex fornicatione huius, id per accidens evenire, ad quod n. e attendendum, sed ad id quod per se ex tali actione per se sequitur. Sed contra e 1.o quia hac solutione admissa ruit haec Granadi opinio de cessatione legis cessante fine particulari: nam dicemus et si vir Petri gestare-

nostri anima n' sit obnoxia, noxia et alijs incomodis ob quæ, cum semina ... ma nocte gestare, adhuc g se et regul^r Log^{do} ad obnoxium ee noxiæ et cæt ibus: et q in casu aliquo hoc periculum n' timeatur g accessum ee sit excanbe legem enervemus: quæ solutio est huic arg^{to} exhibetur a doctoribus cons seq. q abstinet in oforme de pollut^e voluntaria n' eam diff^{tes} sumet, neq est bonum q ... isti ea atq^{ta} prohiben tales actiones, vt multis ostendit P. Thom Sanchez lib 9 de matrio disp. 17 n 15 . excurg doct^a

Sic arg^{to} Res neg^{do} ani num ex illa cor cumstia invenitur qm inducit fornicatio damnosi^{do} ples dorumi malitia a beg^{tes} huius actionis ob quam lege nali vetat, dex exprimat intemper^a qm subsiliter hat, quæ summe pervere debeat nam reale, et roa dissonantia in eo stat q adeo vehem^r Venerea delect^{ne} capiat ho, vt ille veluti suæ felicitati plus nimis adhereat Vnde fiat vt si quo alio vitio hoc potis^{us} ho brutes cat, ero obceset mens. et tota immersa carni spiritualium bonorum, eternitatis et dditoni sui oblibiscat, hoc malum vt amolleret na in quouis euentu vsum Veneris ex^a monium hoi ois denegauit adeo vt ne pp^t vitam tuendam nec sanitatem recuperandam aliq^{do} sit ille licitus: et quidem n ob incolumitatem licaret hoi causa foret plurium turpitudinum ob pplum in hoc appetitum subscribere suadenti naruum ee ad vitam seruas

Opiniones vtramq' se, meum iudicium e' 2^{am} et com, vt veram amplectendam, 1^{am} v^o ee pbile et securam in praxi qm ... deo plurib^{us} exposui et firmaui, vt eorum qui impbilem iudicarunt censuram corrigeret, et non grauaret Author^{es}

# Sect 5 Apendix ad pced^{tes} de oblig^{ne} legis in prsump^{ne} fundatæ

Ad plenam pcedentium cog^{es} oportet hanc diff^{tes} pp^t affinitatem subnectere an sit lex fundata in prsump^e oblig^t: exempli es lege contractus annullant, q^a prsumit dolosos ee vel testamentum pauci

eras testibus infra 7 rius effectus, eo quod presumit testatorem non esse spontanee illud effecisse, nec solum in irritantibus legibus sed etiam in simpliciter prohibentibus est locus presumptionis, ut videre est in Bulla Clemen 8 prohibenti religiosis e munera munerum largitionem, ut ea illis ambitione fomentum praeberet. Ubi notandum hanc praesumptionem legis numquam exprimi in ipsa lege, numquam possibile exa... circumstantiis in qua datur, et aliis ex capitibus colligi

Sit ergo 1a resolutio lex fundata in praesumptione si generaliter praesumptio deficerat ipsa quoque deficeret, ac ideo non obligabit, Ratio est quam iam tetigimus, nam deficiente fine legis in generali deficit lex, sed quando praesumptio generaliter deficit, deficit finis, ob quem lex lata est, et saltem prudenter iudicat defecisse quod tunc cessabit lex ergo ablata causa. Unde si postea cives factiones prohibeant ipsi arma noctu ferre, pacatis iam rebus licite poterunt arma nocturna gestare

Sit 2a resolutio si praesumptio si deficerat in casu particulari adhuc non cessat lex, sed tamen possibile est cessare: haec resolutio contraria ad eam quam iam tradidi, 2a est quod certior est, 2a vero probabilis et tuta quam amplexus est Anton Dian adductus, quod ea quae adducit Laiman et Vecan nos et alios. Ceterum advertere opportet hos AA non indiscriminatim de quacumque lege loqui, sed de lege irritante, de qua iam diximus, solum hic sermo noster fuit de lege simpliciter iubente aut vetante

Sit 3a resolutio lex irritans fundata in praesumptione tamen deficiente in casu particulari deficit quo ad forum internum, non vero quo ad externum. Ratio differentiae est utriusque fori est nam externum semper iudicat per legem, et cum lex praesumat dolum in actu, iudex dolum praesumit: At forum internum considerat rex fuit verum si non ex praesumptione ideo si dolus abest postea quem irritatum est actus, in validus non erit: huius doctrinae exemplum sit, quod toties tricuimus testamenti effecti sine iuris solemnitate; et est tale testamentum ut nullum respuatur in iudicium sub selliis, tamen heres per illud institutus licite poterit adire et retinere hereditatem.

Sed dices cessante fine legis in aliquo particulari non cessat ipsa lex, ut communiter tenet, a qua in superioribus non discessimus, ergo et cesset finis legis irritantis in casu particulari non cessabit ipsa lex, ac proinde

Et

ut deficiat praesumptio in casu particulari adhuc lex obligabit. Ideo non opponitur haec resolutio doctrinae a nobis traditae; nam quando dicimus cessare leges in particulari intelligimus nullum habere effectum in tali casu: si ergo aliquis effectus restet lex viget et non dicitur cessare. Unde quando lex irritans fundatur in praesumptione hac deficiente in casu particulari manet adhuc lex in vigore, quatenus manet legatarius obnoxius restitutioni, ut dicitur si quis sciens indicas restituat hereditatem vel legatum legitimo heredi: unde dicimus apte non cessare leges irritantes etiam in casu particulari deficiente praesumptione in tali casu, sed non cessare quo ad forum internum quae est dicta ...

# Controversia 7. De Lege non scripta, seu consuetudine.

## Disputatio 30 consuetudinis essentia indagatur

### Sectio 1 certa consuetudinis notio

Consuetudinem physici vocant habitum ex frequentiae actuum in potentiis generatum sive voluntatem sive intellectum longe aliter ... et illa ... morales Theologi duplicem tantum consuetudinem agnoscunt, alteram quae est quod facti alteram quae est quod iuris: 1a est humanarum actionum frequentia a maiori parte communitatis perfectae, 2a quae quod iuris appellatur est vis obligandi communitatem orta ex illa actuum frequentatione, seu ut habetur in capite consuetudo dicitur I est ius non scriptum quod longo et annuo usu manet. hoc ius vocant consuetudines nunc formatas nunc praescriptas quia vel consensu principis vel tempore praescriptione fundatur; illam vero quae est quod facti vocant non formatam seu praescriptam.

Explicandum modo nobis est notiones consuetudinis 1a tractas, diximus consuetudinem non formatam esse humanarum actionum frequentiam hoc est actionum liberarum, non solum sed pluries repetitarum, nam non est ex uno vel altero actu oritur frequentia. a maiori parte perfectae communitatis perfectae hoc est a parte excedente dimidium totius, et nomine perfectae communitatis non tantum includimus regna, civitates, et dioeceses, sed etiam capitula monasteria, etiam confraternitates, opificum negotiatorum qui in eadem urbe degentium ordines, ita ut in ordine ad civitatem hi coetus sint partes communitatis, in ordine ad consuetudines inductas sufficienti communitatis nomen

sorrunt. excludimus si q. eas, fact.m effecte coeti domos et firmatas formulas cum q.q.
regimen tantum economicum e' q.a cum suet.o n' firmata sit radix suetudinis firma
te, si rei illeiu cotatis pot ee q. p. suet.o firmata, rei cuius posset ferre lex-l statutum

Sed obiicies 1.o et q. omnis nes induit suet.o q.o hec
n' recte explat ee humanas actiones freq.a q.r ans nes q. suet.o fors introduci ieiu-
nia et abstin.a a carnibus et operibus seruilibus que quidem act.s negatiue sunt et omnes
pure. 2.o in Hisp.a et leges suet.rs que vocant stylo et fori et ta' si sui scriptum
q. n' e' suetudo uis n' scriptus. facile hec dissecta dissipant. R. ad 1.u q. humanas
actiones n' tantum dixerati que positiue sed et que negatiue si libertate sufficie
heant ad moralem induenda. Ad 2.us illas hispanicas leges vocant stylli
ex obeto q.a perpuint styllus seruandu, indeut.ne letius ipse ta' leges n' ss
styllus et suet.o sed leges scriptae cum simulit.r sint a Princ.e et in corp hispani
iuris incartes

Ubi obseruaui uis q.e suet.e n' scripta nascit ea
eas suet.s de qua potis.us agimus et uis n' scriptae appellatis n' q.a essale sit legé
scripto tradi ut iuris tit obseruabes, sed q.a cote leges a Principe manantes scripto tra-
duntur, et ad certum volumen redacte manibus teruntur oium, suet.o v.o cum moribus cauris orga-
natur, scripto n' traditur, sed tradit.na noscitur, q.m. ob rem sic accidit q. hoc ab aliis legibus
que n' ss suet.o discriminabitur. et ne hanc legalem suet.ns cum aliis suetinibus populi
confundi contingat vel usu, prescript.e, tradit.e, styllo, ritu, et foro, harum rogatum proprium
breuiter explanabimus e

l.e q.r usus ce.a aliqm rem actum respect.o lt aliq.do minus
p. sumat q. unius et eiusdem actu: q.do v.o q. e' usus mos quoq' appellat et differt
a nra suet.ne q. hec a cottate oriat usus v.o et mos ab una et eadem p.na per
actuum frequentiam pergignat, lt eti suet.o a plurimis p.ueniens mos et usus appel
lari soleat. ex dictis fit more, et usu, se here ad suet.nes ut rem uliore, inclusam

Prescriptio e' uis in aliqm rem temps decursu aspara
tus. Differt a nra suet.ne 1.o q.a prescriptio plerumq' respicit res et p.onas, suet.o
v.o ce.a operationes humanas versatur. 2.o q.a n' het rem legis e' facultas quedam
moralis ad rem possidendam fundata tamqm in titulo in diutur.e possessionis bona

fide hitę. At ɔsuet° n' é facultas cuilibi, ad lex quidam moralis curia introducta. 3° ɔsuet° vt mox dicetur tacito principis ɔsensu coalescit, præscriptio v° independent ab illo coagmentat. 4° It aliq^do præscriptio ea actione humanas vero set vg si ex solutione spontanea vectigalis acquirat res præscriptione, vt tale vectigal pendat; adhuc talis præscrip° n' erit ɔsuet° q^a illas actiones humanas acquirit respicit, sed vº vectigalia, in quæ ius præscriptionis acquirit.

Traditio vocat s^a aliquorum operis institut° ad posteros derivata. et hanc vocē traditionem obiectivam, nam fralis potius é ipsa notitia posterorum, quam de tali institut^ne hent a maioribus acceptam. Vnde fit ɔsuet^s ea^a tales traditiones, seu institutiones, vg colendi speciali ritu aliq^d sacellum esse effectus talis traditionis.

Styllus omissa ffi^a noi institutione, vt ad morum institutum spectat signat fram quandam artificialem, quæ servari solet in sermone, faciendo instructo conficiendo in ordine iudiciali: Styllus hic n' semp significat freq^s actuum, ad ipsa fra disponendi instrument sive sel sive bis fiat accipi solet, textu é in lege s^a codice de sacros^ta eccla. ibi voluntis vltimę styllus ee debere, ubi fra. ceterum eam vix separatam é vt ffi styllus actuum freq^s in tali fra exercita intelligamus.

Hæc freq^a quæ styllus dicitur duplicit et ɔsuet° sumitur. et ffi ea quæ é ffi facti et ffi iuris: styllus facti é ipsa freq^a actuum in tali modo procedendi; styllus vº iuris oblig° erit exinde emanans, quæ oblig° ex illa fra procedendi oritur aliq^do vim iuris here poterit, l^a leges finales codice de iniustitia: an eam de facto heat examinabit infra.

Styllo affinis é ritus quem sic definit Rochus curtius apud Suarium, é ɔsue° solemnitatem ffiben in aliquo actu exer^do. It Panormitanus ad cap. in aliqq^s debecimis ritum rituum vniversaverit ffi solemnitate, quæ exercet in sacris: in vtraq' ta' accept^e ffi^e signat actum: et lex tales ceremonias præscribens ritum appellat. Ceterum q^do moribus agentium paulatim ritus introducit ffi actuum freq^s ad peculiarem ɔsuet^s reducit; quæ si n' bis firmata, l. præscripta fuerit ius n' erit, erit vº si ad præscrip^s acceserit.

Ultimo loco forum extat, quod in legali doctrina usurpat pro tribunali magistratuum; tribunal erigit in publico civitatis foro ut notavit Pined. nostr. lib. 1. regnum cap. 6. Hinc nos translatum ad significandum territorium iudicii in quo potestatem exercet, et eadem denuat rationem forenses tractantur causarum dicuntur. Unde consuetudines vocantur ea circum dicta fori, non apud nostrates qui sibi arrogarunt ut vocant La leies del fueros y fuego. Primitus consuetudinem invenere per consuetudinibus habent, deinde ad maiorem firmitatem scripto promulgate et unde forum nunc pro consuetudine usurpatur nunc pro lege scripta. Notat hic Suarez. Ut in regno castelle Lex fori est quae ad iudicia alia pertinet, in aliis regnis latiore significatione sumitur, ut forum vocetur, quaecumque illius regni Lex

## Sect. 2 quot actibus diebus per consuetudo adolescat.

Praescripta et firmata consuetudinem ex actibus frequentibus longo tempore exercita probatio ex definitione superius tradita notum est; At esse non praescriptum quod longo et annuo usu nascitur, neque est probandi ii authores quos refert Bartolus in lege de quibus ff. de legibus, et in lege 2. codice quae sit longa consuetudo dicentes unico actu consuetudinem induci, nec aliud eorum fundamento probant, quam unico actu diu continuato dari posse quae longe diuturna est a consuetudine legali, haec enim versatur circa actiones humanas quae parum durant et earum non opus est ut consuetudo quae est quod iuris inducat, et licet in re morali actus diu non retractatus censeatur moraliter perseverare, intelligendus est perseverare quo ad reatum vel ius ad praemium, non vero quo ad effectum inducendi obligationem ad similes actus seu consuetudinem legalem

Ex eadem re refutandus est Sylvester Verbo consuetudo qui secutus Bart. et alios necessitas sufficere dixit duos actus ad inducendam consuetudinem, secunda est esse aliud esse operari cum effectu aliud consuetudinem de qua hic loquimur, haec est consuetudo legalis non exhibit aut per repetitos actibus surgit, id ex illorum frequentia ut ex eius definitione et communi DD. sensu et praxi constat: At assueficit operari in ordine ad finem dictorum vel diebus actibus ostenta est, id quod probat cap. ita nos 25. q. 2. quem allegat Sylvester dum Pontifex iteratum delictum usum et consuetudinem vocat, unum non habet quae illatio non datur a consuetudine criminali ad generalis consuetudinem ut constat ex verbis glosae ibi arguit

q̃d duæ vices in criminibus inducunt consuet.^{nem} vt hic et cotra. la q[ua]estio q[ua]e audientis legis in fine. et in ciuilibus negotijs neq. etiam 2. vices consuet.^{nem} inducunt. ex quo obiter infero Pontificem qui in eccl[esi]æ regimine Dei cuius vices agit imitatur n[on] plus seuerum in puniendo se q[ua]m in firmando fuis. Vnde cum indulg.^{am} impertit ijs, qui alicui pio operi exercendo asueuerint, eos tales indulg.^{am} lucrari bis opere repetito valde p[ro]babile habeo, hoc enim e[st] suffic.^{ns} consuet.^{o} ad indulg.^{as} lucrandum

Sed quæres v[er]o quot actus sufficient ad hanc consuetudinem inducendam? id affirmare possum recte vlem certum numerum in hac parte tradi n[on] posse, quippe n[on] arithmetica res hæc censenda e[st]. sed moralis prud.^{a}, etenim nunc pauci actus consuet.^{nem} sufficient inducere, nunc duplo plures n[on] inducent; cum enim consuetudo n[on] inducat nisi accedente Principis tacito eius consensu, potest contingere q[uo]d de paucis actibus exercitis certior factus n[on] contradicat, et tunc censeat inducta consuet.^{o}, aliquando v[er]o q[uo]d longe distat de pluribus actibus iam exercitis, cum nequeat certior fieri, expectandum vlterius erit donec censeat tacitum suum consensum consuet.^{i} praestare, vt amplius ex dicendis constabit.

Duo tamen aduerto vt hoc prudens iudicium elicatur. P.^{us} si consuet.^{o} inducat a toto collegio et co[mmun]itate ad actus qui pendent ex sola co[mmun]itate, multo pauciores actus inducere consuet.^{nem} v.g. actus ordinationum, electionum et similium q[uo]s co[mmun]itate vt talis e[st] p[ro]ueniunt; at v[er]o q[uan]do consuet.^{o} inducit p[er] actus exercitos a personis co[mmun]itatis, n[on] vt co[mmun]itas e[st], sed vt priuatæ personæ ij s[un]t vnus et vnus alter vnus ad aliam, tunc multo plures actus requirentur, vt censeat mai. p[ar]s co[mmun]itatis consuet.^{nem} inducere: tunc enim plures actus singularium personarum censent equiualere vnicos actui co[mmun]itatis. 2.^{us} aduertend.^{um} istos actus vt inducant freq.^{am} debere inter se quoad temp[us] vniri; ita vt longas interrupt.^{nes} n[on] patiantur, nisi talis conditionis e=ent, vt postularent tractum aliquem temp[or]is intercidere vt videre e[st] in festis et ieiunijs quæ in cultum alicuius s[anc]ti instituunt, huiusmodi enim actus si fiant quotannis sufficient inter se vniunt, nec nisi pluribus annis n[on] exercitis censebit consuet.^{o} interrupta..

Alia nunc p[ro]posita diffic.^{tas} p[ar]tes expendamus, quanto scilicet temp[or]is tractu opus sit ad p[rae]script.^{am} consuetudinis, vt enim s[upr]a dicebamus donec ad

hanc p̄scrip̄tiones abrogat cons.o legis obligatio n' inducat. circa hanc lites varij varia leges alegant, ex qq deducunt cons.tu debere ee immemorialem; alij 40 annorum; ad fortasse, et notauit Suarius, hoc integrum spatium exigitur ad cons.tu, quę o.d iter inuehit, n' ad illam, quę i' p̄te iusq. alij quorum sa innuavit int. canonista et legista sequentes. Alij distinguunt int' cons.tudinem, quę introducit p̄sente Princ.e et illam, quę eo absente, hanc dicunt coagmentari 20 annis; illam v.o 40. qq. tiuet lex 5 nri regni in 1 partita 2 de, an 40 aut 20 annos spectandos ee vt vigeat cons.o

Dominicus Soto apud Gran que in eo sus p̄fendet ttt 3 disp 26 sect 2 n 9 sentiuit in hac q.e nel certum, et fixum statui posse, sed id pendere e prudenti arbitrio: hoc prudens arbitrium inuenis apud Suarium lib 7 cap 25 et Mol tom 2 de iust.a disp 77, quos nouri magistri secuti st Good lib 2 q 24 sect 2 Pfont q 97 dubio 2 n 20 Valdelui disp 47 n 23; distinguit Suarez cons.tus p̄scripta, hoc e', independent a consensu princi=pis inuecta, ab ea quę so' ex tacito consensu principis vim legis obtinuit, illam aut decennio induci, hanc v.o decennium n' expectare sed breuiore temp. contentam ee. 2.us p̄bat ex lege illa 5 Hispana, in qua lt Rex Alfonsus 20 aut 40 annos dixerit inualere cons.tu, ati innuit decennium sufficere, et in legibus benignior p̄sumenda e': Praeterea in iure longum temp. existimat decennium instituta de Vsucapionibus § 2 et codice de p̄script.ne longi temp. g.o cum ad p̄scribendam cons.tu requiratur longum temp., decenij spatium sufficiet. 1.us re p̄bat, q.a ad p̄script.o cons.tu.nis sufficit decenium g.o ad cons.tu, quę n' ex p̄script.ne valet sed ex tacito consensu principis breuius temp. sufficiet

Sz Suarius nequs quantum temp. insumat hęc cons.o n' p̄scripta Deat n.q certum temp p̄scribi n' posse (et de hac cons.e locutum existimat Soto) nam sd pendet ex consensu principis qui scire debet cons.tu, eamque citius noscere p̄sumit si vicinus sit populo inuehenti cons.tu quam si longe distitus; sed tam magnum argum. aut ee tolerare cons.tudinis si aliqua sit iudicialis extet in fauorem cons.tu.nis, etsi a Principe n' confirmatur nam si confirmaret p̄culdubio euidens signum est Voluntis approbantis cons.tudinem

talis es sa iudiciali: lt n'exagatur ad cons[uet]o illi ta' authoritate, n' exi-
gua exhibet

Vt in hac incertitudine cons[uet]nis n' prescripte aliqd' esse nunq incertu, addo, n' esse putare aequu, vt crederet Principe consuevere cons[uet]mi sine, et ea tacite et sufficiente approbare si promulgata' per ministros n' urgeat vt eius observantiam incumbunt penas a transgressoribus exigendo nam sic vr negligere suae legis [illegible] = ac simile tacite consentire l. de consuetudini observantiam l. contra consuetudini: sic sentire opinor P. es Lor tom 1 Lib 5 cap 4 9 7 fine, ex quo possibilis infero si biennio lex, quae alias deberet fres. observari, n' observet n' fuil agente Principe Vim legis pro contra cons[uet]o amittere.

Petes an vt hac cons[uet]o iuridica sit exigant actus iudiciales fieri in nostra Hispania, Vbi lex 5 allegata haec verba het <u>debe ser tenida</u>, e <u>guardada por</u> costumbre, si en este tiempo fuere dados dos <u>Juicios por ella</u>: Ita senserunt aliqui, quos pro sno e Refert Suarez mox cit., aliqq inivi glosis; cu eo q' nullu exiet iudiciu introducte cons[uet]nis sine hoc argtu actu iudiciarii amoveas

Ocors e' canonistarum cu theol iudiciu n' requiri tales iudiciales actus ad inducendam cons[uet]o: 1° q.a ad tales actus requirit contradictio et mota vi, & pot stare q' decem 20 aut 30 annos talis contradictio n' exiuet q° ad cons[uet]o inducta, n' is expectandi actu iudiciales, pro eo nam decenniu vt dictu e' independent a omni principis sufficiens probare cons[uet]o. 2 q.a talis sa iudici so eet declaratoria consuetudini cu iudex potestate n' haat inducendi cons[uet]o, haec es potestas legislativa e' et spectans ad principe vel populu q° cu [illegible] sit sa declaratoria consuetudini illa supponit aliunde inducta, q° ante tales actus iudiciales vt evidens e'

Fateor tam plurimu iuvare cons[uet]o hoi actibus iudicialibus, opinorque q' requi ee vt s.a dubia inducti moni, n' ta' nervus, cu sufficiat vnius graves doctoris dictu asserentis cons[uet]nis dari. Vt tacto q' possit [illegible] cons[uet]o operari, q' docuit P. Tho Sanchez 7 de moni disp 87 n 8 nec glosse adducte aliud probant, l.

loquunt de propriete servitu inordine ad dominum n de propriete legali in ordine ad oblig^{es}. Lex 5 nri regni hia sa exigit ad cosuet^{es} n qualcumq oblig^{es}, et ad eas que inrefragabiles sit, cung n posset inuidicio obtineri videant PP Sus rancheL ubi s^{a} et suarch, cap 18

## Sect 3 Dividitur consuetudo

1º in com^{s} coes et privatas: com^{a} é qm apud oes nationes recepta, vocamus ius gentium. privata é que in aliqua familia subsistit, et hec cosuet^{o} nunqm ad legalem pervenit. Coi et media é que in regno et ciuitatibus orit et ius constituere pot et de hac poti^{s} sermo é in presenti contro^{a}

2º dividit in cosuet^{es} contra Leges, secundum Leges, et praeter Leges, que membra explatum n egent; sed nota n sermo sit de Lege nali nullas posse ee cosuet^{es} contra illas, 1º qm nullum humanum ius prescribere pot, ea v^{o} que contra Leges nec eet potuit eet dicenda obseru^{a} Legis nalis qm cosuet^{o}, n cosuet^{o} contra Leges humanas nouum ius n inducit, sed priuium conformat. atta n natural qui pot ea qualis praeter Leges nales inducat cosuet^{o} huma, qui ppe l. actus boni sl l. mali ex qq cog mentanda erat cosuet^{o}, si boni erunt contra Leges nec, n mali contra illas, nec cosuet^{es} facient sed corruptelas, q nulla erit cosuet^{o} praeter Leges nec, q subiiciendum é in se diui Thomq neg^{ti} indifferentes morales in indiuiduo, sed tales cosuet^{es} admittent qui actus humanos indifferentes in indiuiduo agnoscunt.

Altiorem locum hoc practa diuisio in huma lege nas contra illas, dat cosuet^{o} n vaibilis sit, et eas praeter illas, q actus consuetudinarii nec opponunt Legi nec illi praeter conformes sl. At v^{o} n ita ppe exurgit cosuet^{o} contra Leges humanas, q hec conform^{o} actuum cum Lege n inducit ius nouum, sed é oppo Legi prius latae, et quam aperte sibi ne cadat

Sed q de cosuet^{ne} contra humana legi dicturi sumus, ... nri q ius humanum é dictum quoq haec, q q huic legi opponit n é ... malum, ... q oppo^{tum} é legi nec q pot q cosuet^{e} ... ex parte abrogari ...

vt constat ex glosa in cap. Isidori ff. quadrimu. servitu. amittat. Item ser
vitus sit de iure gentium, eo quod nemo posset quaerere iure quod in servum habet, attamen
potest consuetudo introduci vt aliquis certis circumstantiis fruatur iure Domini in servum suo,

Vnum cum in lonea iuris humani sancitum sit ius gentium et strictius obligationi non nisi
gravibus de causis inducenda est omnia consuetudo nec tempus quo praescribit dicta Leges
proinde sufficiens erit vt praevaleat dicto iuri gentium

Alia assumi est alia divisio consuetudinis in rationabi
les et irrationabiles, quae diversio non necessaria est, vt rationabilis consuetudo sit, quae continet per
actus bonos morales, et irrationabilis, quae per actus malos: contingere enim potest, vt per actus
malos moralis, et legi oppositos introducatur consuetudo rationabilis, et e contra per actus bonos irr
rationabilis consuetudo, qualis esset quae omnes obligaret ex officio ad iuiundum, aut vt omnis
populus missam quotidie audiret: igitur ea erit rationabilis consuetudo, cuius actus in ordine
ad bonum commune optimam praeformam habent, sive tales actus ex se indifferentes sint, sive ma
li ex oppositione ad Leges, decursu namque temporis formata consuetudine vnde quasi
honesti erunt: tunc vero consuetudo reputabitur irrationabilis quando ex eius observantia sequitur
aliquod minus rerum bono com. l. dicta eccl. libertas, aut cauris decentes subvertendum,
quod sapientis iudicio examinandum est

3° consuetudines dividunt DD in canonicas, et civiles,
nunc ratione efficientis, nunc ratione materiae: ex causa efficienti canonica dicitur consuetudo quam
soli clerici observant, quam soli laici, civilis: quod si eveniat, vt in eadem consuetudine
et ecclesia et civitas conveniant ex materia sumenda erit nomenclatio, nam si materia spi
ritualis est vt remunerare sacri adeo, et tunc dicitur ea consuetudo canonica, si vero materia
civilis sit in ordine ad civitatis acluem, et regimen, dicitur consuetudo civilis

4a Demum divisio est in praescripta, et non prae
scripta, illam vocamus, quae independenter a consensu principis ius obtinere valet,
hanc vero quae, sine tali consensu, vim nullam acquirit. Praescripta consuetudo determinatum tempus
requirit vt tenet secundum omnes vtriusque iuris Doctores textibus pluribus allegatis, quos
videre licet apud Suarez cap. 8 n. 7 ex quibus colligitur hanc consuetudinem praescriptam
l. ex immemorabili tempore l. longissimi, l. longi: longum tempus vt secundum tactum est
decennium reputatur, longissimum tricennium, immemoriale quod vincitur tum hominum

recordat.s antecedit

Dubium hic incidens e quo modo haec consuetudo praescripta interrumpatur. in respondeo posse duplr interrumpi 1o si deest bona fides in ea consuetudine quae talem bonam fidem exigit nam requirit loquendo talem bona fides ni requirit. 2o interrumpitur per contrarios actus, qui ut varias consuetudines rumperent, debent procedere a maiori parte, ceterum aliae consuetudines non infringent. Rursus debent ipsi actus consuetudinarij habere intentionem moralem continuationem, et continuatus ne consuetudo interrupta censeatur, quae continuatio maxime cognoscenda erit ex natura ipsorum actuum, et circa res populi accessus, per dissuetudinem censebitur rupta consuetudo, quando casus legi interuenit nec servatur lex, quod si numquam casus accedat non censebitur inuecta desuetudo ut notauit Salas disp 20 sect 10 fine

# Disp 31 de causis per quas inducitur consuetudo

## Sect 1. ca efficiens consuetudinis

De ca materiali consuetudinis et finali nil est peculiare quod adducat doctoribus, nam cum consuetudo sit quaedam lex per fine et materia habet de ipsius, per quam alia lex, nempe bonum commune per fine, et actus honestos per materia circa quam versetur; sed differt a lege scripta, tum in reliquis causis, tum in modo quo promulgatur, etenim vim habet obligandi ex ipso usu populi non exigit aliam promulgationem, quam notitiam maioris partis populi, quae ex ipso actuum exercitio comparat. Sensus requirit tempus moram ad hanc notitiam et usum, quam non exigit lex scripta. De ca illius efficiente in hac sectione agemus, de intrinseca in seq.ti; et quia causae efficientes consuetudinis aliae remotae considerari possunt, aliae proximae. Vtramque hic per ordinem assignabimus.

1a conclusio ca remota consuetudinis est quaevis persona rationis capax et puberes excedens hanc definitionem collegi ex communi DDrum, qui per illas partes rationis capax excludunt amentes, per 2as partes puberes excedens infantes et pueros: non desunt tamen qui adolescentes excludant non excedentes 20 annum, de ipso effecto in hoc excedunt rectius opinantur, nam cum puer puberes egressus sit capax

subiicimur ad leges capax quoq debet ee inducc^di cvuet^s, quippe modus erg debet ee, cuius e incomodus lege sm nas ff de regulis iuris. si me roges quotennis debeat ee puer ad hunc inuech^de cvuet^ni, ego dicam sufficere 14 annum expletum, ea l cta sufficit in iure vt minus dicat, et sui iuris pos sit ee ad statum eligendum, ac hinde vt rebuiet membr politicum reipublicae

Dices feminae nequeunt inducere cvuet^s, q n e lega gnle pma non capace, illas pose inducere; an pbr ex Vartulo in leges l n 7 ff de legibg. Rx lt regular log^do feminae, vt p delu neep cvuet^s n inducant, ta incapaces n ee illas inuehendi: nas l x^a cap dilecta de maiori^te et obedi^a poss moniales et quequi feminae in collegio sociate cvuet^s statuere. 1^o et feminae laica poss hanc inuehere, si populg consentiat, q Bart asbat et colligit ex cap que sit longa cvuet^o

1^a oc^o cap x^a cvuet^nis ea cotas e quae capax e legis. Nota pro capax legis pose intelligi l actiue l passiue; actiue q^a cuius cvuet^o sit quedam lex, ea cotas quae pot cdere leges poterit quoq cvuet^s inducere, et hinc aliqui in cvuet^ni inducenda in cotate reuocant ad potes radicales, qm cotas hat cdendi leges: cetery n e nariu ad hoc recurrere nas potestas inuehendi in cvuet^nis n adeo ppa e cotati vt sit ois indepen a principe, ac hinde sati e q cotas sit capax legis passiue hoc e pat^di leges vt capax quoq sit in cvuet^ni inducendi

2^a ari: pot priuata pma in cvuet^nis inducere, et 3^a coe iis p tales cvuet^s prescribere, q n ad illas cotes leges capace restringit hec potestas - pbr ari, nas episcopg iure coi tenet prodere in causis criminalibg clericorum de cosleo capituli; et ta p cvuet^s oria soluf in his causis procedit vt cstat ex cap n e de cvuet^e et cap l de prescriptiobg in 6. Confirm l aliq^do familia priuata p succes^s gnibus retinet cvuet^s aliqm 3^a iu coe q^o sufficit inducere cvuet^s. Confirm 1 p cvuet^s oria cotatis derogat legi quoad illas cotates; q p cvuet^e oria pma vnius legi derogabitur quoad tales pmas

Reo neg^do ari ad pbanas illa e pse cvuet^o praecepta

pcedendi in criminalibus clericos independenter a sortis casus potui e privilegium a Pontif. summo toleratum quam consuetudo iuridica, hec est lex, licet vero privatae personae n lex, privilegium quod e privata lex dicitur. sue ide. respondendum ad 2um argumentum: Ad 1am sequelam ante nego cons. nam privatae personae n e concessa facultas inducendae consuetudinis et ciuitati. Unde tali privatum cum sa leges agens abusus et corruptelas inducet

Disputamus nunc an ipsa sola ciuitas hoc ius consuetudinem inducat, an etiam princeps, ut alijs modis dicitur, an ad inductionem consuetudinis requiratur consensus principis: et vero n e dubium inter sorg requiri hunc consensum, ut consuetudo vires obtineat ante praescriptionis tempus, qui ius n requiritur expressus, sufficit tacitus, quatenus princeps consuetudinis sciens n impedit, quod satis innuit se illam approbare. nimirum nec dubium est de ciuitatibus liberis, quae cum potestate legislatiua gaudeant possunt vim consuetudini inferre independenter a quouis principe. Sic et ciuitates, quae privilegio fruuntur condendi leges municipales n egent nouo principis consensu ad consuetudines inducendas, nam virtute eiusdem privilegij possunt municipales consuetudines introducere.

Res est sat controuersa circa consuetudines praescriptas in ciuitatibus quo ad omnia principi subiectis, ut ss. Pleraeque nostrae Hispaniae. de quo 3 inuenio sas. 1as sequuntur aliqui Canonistae, Panormit. Innocentius Azor, Gregorius Lopez apud Suarium, capitulo 13 n 3. favet glosa in lege 1 Codicis quae sit longa consuetudo nec deesse non suffragium ad asserendum n posse sine principis inuehi consuetudines, nam eiusdem potestatis e consuetudines inuehere cuius e leges ferre cum consuetudo sit quaedam lex n scripta, at postquam populus transtulit in principem potestatem legislatiuam, nullam sibi reliquam fecit ergo populus nequit consuetudines inducere solo, ergo ut talis consuetudo valeat necesse est accedat l expressa l tacita principis approbatio

2am sententiam tenuit Cordoba cum alijs apud Suarium, distinguentibus consuetudines ciuiles a canonicis, hanc dixere n posse inuehi sine principis, secus bene vero 1am, quia in ciuitate laica primario fuit potestas legislatiua n vero in ciuitate canonica; At solida n e haec sententia, nam et ciuitas laica primario functa fuerit hac potestate, postquam vero principem elegit integram in illum transtulit; aliter n posset princeps inuectam consuetudinem prohibere sine populi, et hanc potestatem perditam a se n abdicauit, quod

falsum esse manifestum est cum possit princeps sua leges sic quoque consuetudines populi sine vera subsistere revocare.

3ª sententia duplicem consuetudinem distinguit in principe aliam personalem, aliam legalem et iuridicam, personalem est expresse a principe ante consuetudines dando facultatem ad illam, vel tacite illam approbando, quatenus non impedit cum possit: aliam vero est legalem, seu iuridicam: quia vi legis obtinet, quando princeps legem statuit ut consuetudines habeant hanc vel illam conditionem, ut scilicet legis habeant, cum quo in iure tum canonico, tum civili vel generali vel peculiari dent legem approbantes consuetudines et conditiones illis praescribentes, dat hanc consuetudinem legalem principis ad consuetudines inducendas. Hunc quoque consensum sufficere nec alium requiri sive consuetudo canonica sit sive civilis; tenet hanc sententiam quam tenent Suarez n 6 et Thomas Sanchez lib 7. de matrimonio disp 4 n 13 et 14, et disp 7 n 10 apud quos plures alii relati videbuntur

Probatur breviter haec sententia, quia nullus puncto exigitur scientia in principe ad consuetudines legales quod ea non requiritur. Probatur ante 1º ex cap. Ult.º de consuetudine ubi duplex conditio apponitur ut consuetudo vim habeat, nempe ut sit rationabilis, et praescripta nec sermo ullus est de scientia principis quae in puncto ea exigitur. 2º quia commodius providetur regiminis si iura taxent conditiones consuetudinis independenter a scientia principis, quam si illam requirant. quippe in latissima fere Monarchia vero consuetudines aliquae devenient ad notitiam principis, et plures numquam sine populorum damno, quas oportet rationabiles consuetudines observare sine quo exigitur ad consuetudinem praescriptae Valorem, tabularis notitia quae sufficit taxatum decennium

Ex his eluenda responsio est ad argumenta 1ª et 2ª ad 1ᵘᵐ, quia ex glossa affertur et reliqua ab alia iura contraria principis exigentia loquuntur de consuetudine non praescripta etiam hanc tertiam quae non suffragant minime tamen refragantur ad 1ᵘᵐ: dictum manet hanc potestatem inducendi consuetudines non habere populos authoritate propria sed principis gratia illam per leges indulgentis.

Forte movebit aliquem hic scrupulus, nostro puncto probari sic in imperio Rom et Europa posse populos invito Principe consuetudines inducere quia sic utimur ad id probandum Legibus nostris et iure Rom. Unde fit in regnis infidelium et orientalium principum non posse

n populo ius cons.tud.nis induci. Vm hunc opposit.ni ne occurres plus aequo nro Sancto patri, nam leges eccle. et Romane n tam facultatem pont populi ad uis cons.tud.nis, qm indicant d populos eas habere quam iure gen tium induceret et illud denuo aprobare et contud.nis assignare ex natura vim quietas ad illius valores, vt colligere e ex L. 1.a cod. quae sit Longa consuet.o ubi consuet.nis usus q Longeui n vbi authoritas e et Lege 35 ff de Legibus et longa consuet.e ibi et ea quae longa consuet.ne comprobata sit p annos plurimos obseruata velut tacita ciuium conuentio n minus qm ea quae scripta sunt iura seruant ex conuen.o hom. vocat consuet.o et ibi iura canonica uis consuet.nis vt contatis principum supponit potius qm statuit. Vnde existi mo hoc ee ius gentium paulatim inuecto tacito Principum assensu qui illud p leges diuersi.e moderati sunt ideo apud Barbaros populos eadem uis consuet.nis vigebit.

## Sect. 2.a De ca intrinca consuet.nis seu per quos actus inducatur.

Ca formalis intrinca ex qua coagmentat consuet.o vt e qd facti actus hum.i et q quoque vocari poss titulus physicus et fundam. mo ralitatis etrum.i, q ex ipsi resultat, et vt resultet aliquae cond.nes narrae ss. 1.e qq inita redditur consuet.o ex qs duas potis.as ad quas reliquae reducant hec decla rabimus.

1.a e vt tales actus exerceant aio inducendae consuet.nis obligantis quo aio defeciente plures ss consuet.nes in ciuitate quae n obligant, quippe intentio populi n e p frequent.nem horum actuum inducere consuet.o legalem, sd tantum vniformitatem vt e qd facti. Tanc cond.e ex prat glossa cap. vltimo de consuet.e cap. frustra dist. 8. et rōa hic suadet q.a actus agentis n operantur vltra illius intent.e: q.o si populus cuius e obseruare consuet.nem n in tendit se p illam obligare n obligabit. Prob. rōa, q.a supposito iure quo ass populi gaudent inducendi consuet.e in potestate eorum e sic l. aliter inducere.

Tamē

Hinc fit ut quotidie noctis initio consuet. ut ad sonum cymbali salutare B. Virginem n. peccaturum lethaliter qui salut. hanc tunc omiserit: q.a n. aio se oblig. di hanc consuet. inducere p̄dictas. similit. ss aliae in ecclia consuet. quas s. culpa omittas mo fiat ex neglig. n. ex contemptu ut cinerum benedicti accep. in 1. die quadrages., rami benedicti in Dnica palmarum, aquae benedictae adsp. in ingressu templi et innumeri alii ritus, qui observant. iā a priscis tempore in eccla.

Ad qd n. dubium sit an populus consuet. inducerit aio inducendi graue oblig.: tunc teneri ad consuet. ut grauit oblig. conuenerunt Dr. Regin et Azor apud Dianam hac resolut. 30 Gram ett 3 p. I Dig 26 sect I. Ego cum Diana cap 25 n 23 censeo n. obligari grauit ad seruandas tales consuet. q.a in dubiis nemo presumit se voluisse obligare neq. ss multiplicanda pcepta. Ubi moralit. certa n. ss.

2.a e ut actus illi sint oio voluntarii. Ita in aperto e, q.a id exig. ad valorem consuet., q. exig. ad valorem Legis, et ad valorem legis scriptae req. voluntas principis ut ea et ipa dans vigorem Legi ergo ad consuet. quae lex scripta n. e req. voluntas Libera inducentis consuet. nempe populi conspirantis Libere in eandem consuet.

Ex hac dict. infert 1. actus coactos aut violentos aut metu excussos n. inducere consuet.: q. si princeps subditos appellat ad eos eliciendos ut consuet. firmetur ea n. firmabit id fiet Lex quaedam, aut simplex imperium principis n. consuet., cum n. obstat quod aliqui populares coacti concurrant ad hos actus, ut consuet. n. firmetur, mo maior pars populi spontanee in eandem coeat.

Infero 2. Actus ex errore factos n. inducere consuet., q.a nihil magis involuntarium qm id quod ex errore procedit ut n. tales actus liberi sint n. ta voluntarii sicut ad consuet. req., hoc e ex aio se oblig., q.a ani n. subeet si error detegeret. Cum go ca finalis ob quam cives conspirant in consuet. n. subsistat necesse e ut n. sit verus ille consensus populi a fonte n. det ius consuet. Et correat necesse e n. subsistere

eius

vnius ca.l et sumto. Præterea ex leg. 1.a cod. quæ sit longa consuet.o hæc asserit debere ex re pendere; sed error opponitur rei: ergo ex errore non potest vera consuet.o introduci; sed tantum erit consuet.o et vis in æstimat.e

Alij error vt impediat consuet.o debet esse circa substantiam et causam ipsius consuet.nis; si enim sit circa accidentia ipsius consuet.nis illam non impediat. Vnde si in aliquo populo solemne erat festum alicuius s.ti celebrare, quia putabant ibi delitere corpus, si postea operiat non esse corpus cessat vi consuet.nis; si vero operiat esse paulum distans a loco in quo esse putabat, cum error accidat consuet.o non corrumpens. Rursus si inducat consuet.o ad quod opus esse putabatur non prohibitum, detecta lege prohibente cessat consuet.o, et e contra si inducat consuet.o ad aliquod opus esse quod putabat esse præceptum, non obligabit tali consuet.o cum ex conscientia errante, vnde detecto errore nulla erit obligatio. Quam doct.as amplectuntur Suarez citatus Lib. 7 cap. 11 Gran. tit. 3 p.te 1 disp. 16 sect. 1. n. 14 et alij

Obstare pro forsan putabitur Lex 3 ff. de legibus ibi quod non ratione introductum est sed errore prius deinde consuet.e obtentum in alijs similibus non obtinet. Vbi innuit consuet.e per errorem inductam tenere quoad eandem materiam, sed ad alias similes non extendendam, et sic eam interpretati sunt aliqui Legum periti. Verum lex hæc potest commode explicari de præscript.e vt observauit Marius in qua validum ius operatur et si per errorem inducta sit. Præterea si de consuet.e Legali ea lex intelligi deceat commode sic explicabit vt consuet.e ex errore inducta ad tempus obtineat vim suam donec durat error, quo detecto non extendet ad casus similes, quæ obtenta est, quia cessat vis et oblig.o quæ interpretatio est ex glossa ipsius textus

Petes quomodo potest tolli consuet.o. R.o ex Gran. sect. 3 si consuet.o adhuc tenera sit nec dum firmata tolli per vnum actum contrarium, dummodo tali actus contrarius non ex errore exerceatur sed voluntarie et ex animo rescindendi consuet.o, sed tamen si eam firmata sit tolli vel per legem vel per aliam consuet.e contrariam de quo seq.ti disp.ne commodius examen erit.

Disp.o

# Disp.° 32 De effectibus consuetudinis

## Sect. 1

## Consuetudinis e ius inducere, et interpretari

Consuet.° vt e vsus populi consuet.° habit que legis vim hat, que consuet.° ia firmata seu prescripta oblig.° inducit vt quelibet alia lex que obligat. erit grauis l. leuis x.ª capacitate m.ª et x.ª intent.° populi inducentis consuet.°, eo m.° quo de alijs legibus diximus. extendamus an in reliquis effectibus pare cu lege scripta n.ª, vtriat consuet.°

Et in 1.° dum ipsoe st dat lex penalis ee consuet.° penale, que post sa iudicis seu mulctet eo q. ipso q. consuet.° haat vim oblig.di in conscia, habit et vim infflig.di pena vt pote effus ex culpa s. habita sequuta; Praterea pot consuet.° st lex taxare ptia rebus. q.° poterit et taxare pena culpis. sd dubitari poterat, an det consuet.° pure penalis n' obligans ad culpa, sd sl reddens subditu transgressore obnoxiu pena, in quo negatiua p.° ferunt, qui leges pure penale n' agnoscunt: ego v.° qeg.er affirma p.° sustineo, sd ta raro inducta fuit cuiusmi consuet.°, st ra re quoque ss leges pure penales videat Suarez cap 1 9 n 11.

Deinde addendu ee posse consuet.° irritante, id quod ex ipsius colligitur ex aliqq capibus cap 1. cap sup eo de cognat.e spuali. Cap. olim de decimis iugati glossa in authent.a. vt ppponat nos imperatori cap 1. et ra 1.na e, q.a consuet.° hat eande vim ac si a principe educeretur. sd Lex a principe lata hat vim irrit.di contractus. similiter q.° consuet.° vnde si alicubi mos eet talis pra celebrare matrimoniu aut tales psonas ad illud inhabiles ee irritu eet matrimoniu int.r eas psonas contractu, aut pra Vetata deficiente, vt cu multis obseruatur P. Thos sanchez de matrim. disp 4.

Sit q. reg.a generalis ad eas psonas

extendi consuet.° ad quas extenderet Lex, que p[er] eo populo in quo nascitur consuet.° promulgaret. Ideo consuet.° nata in Metropoli n'extendit ad Suffraganeos, q[uia] Lex metropolitana ad illos extendi n' pot. Sicut co=suet.° clericorum n'extendit ad Laicos, neq[ue] horum consuet.° ad clericos, nisi ma consuet.ne utriq[ue] coi sit l temporalis et mere civilis, que n' sit contra immunitatem eccl[esi]ae l spualis. Ut recensia et pastorum observ.° nam quo ad hec oes subditi ta clerici, qm laici nulla discret.e separant.° ut Astrani episcopo, cum assensu hi mores inducunt subditi.

Non assentit Paludanus p[ro]ducte resolut.e cum asserat in 4 dist 25 q 4 a 3 a so' laici inducta consuet.° n'ligare clericos et quo ad spiritualia que utriq[ue] coia ee poss. q[uo]d acrit defendunt plures ex canonistis ex eo q[uo]d hec coitates diuti legib[us] et foro gubernantur et si ex hac ne excusant regulares a consuetib[us] clericorum et Laicorum et clerici excusandi s.a consuetib[us] Laicorum.

Probabilis e' hec opinio et mihi certa si Laici ex voto spuale civitatis ad tales spuales consuet.° se adstringant, Ideo se=cluso et manente pura consuet.ne spuali n' e' discedendum a resolut.ne p[er]=racta ob allatum fundum, q[uo]d debile e' q[uonia]m l Laicorum coitas sit diversa ab eccl[esi]a ta' quo ad leges comunis et pastorum s[icut] cum illa imm.te sube' episco=pi et p[ro]coeri quoad spales et consuet.nes quae eorum nutu tollerantur pares cum clerici sortem hent in quo discrimen agnosces int' Laicos et Regu=lares; nam hi et quoad spualia exempti a potestate episcoporum.

Praeipuus consuetudinum usus censet ee legum int[er]p[re]tatio. Sta cas cum dilectus de consuet.e Lege minime et Lege si de int[er]p[re]tat.ne ff de Legib[us]. Rota Rom.a decis.e 641 apud cum n. potestis legislativa sit leges int[er]p[re]tari et potestas consuetudinaria sit legislativa poterit quoq[ue] Leges int[er]p[re]tari, int[er]p[re]tari inquam, ueri dicere postq[ua]m formata e', nam doctrinaliter illas int[er]p[re]tari pot ante q[ua]m forma=ta sit et quo fuerit diuturnior consuet.° cetera p[ari]b[us] sta' eo potior erit et gravior int[er]p[re]tatio, imo hec doctrinali int[er]p[re]tat.ne pot Lex div.a et natalis

int[er]p[re]tari

int^tatu accedente sit con eccl^ae cons^uet^ne seu tradit^ne.

Hinc seq^r ut bene notavit Navarrus cap 23 n 33 Sylvester Verbo Praeceptu n 2 in fine q si extet lex de qua ob verboru ambiguitate dubiu sit an graviter vel leviter obliget standum e cons^uet^ni et qualiter p cons^uet^d recepta e observanda vel graviter vel leviter ut inter^tatur illa fuerit etsi intentio legislatoris alia fuerit a mente populi quippe huius cons^uet^o sicut pot abrogare lege vel derogare aut nova introducere, sic p int^tat^o post eius oblig^ne augere vel minuere.

Sed nota hanc int^tatione iuridica cons^uet^nis ut pote vera lege debere ee p^scripta p decursu decennii aut saltem bene firmata p voluntaria patientia principis ut de quavis alia cons^uet^ne dictu e alias iuridica cons^uet^o n erit sed mere doctrinalis.

Demu cons^uet^nis effectus p^mus e iurisdictione conferre cuicu^e de iure tali iurisdictio n competebat ut constat ex cap duo sl de officio ordinarij et glossa ibi

## Sect. 2 Quo pacto p cons^uet^d contraria Lex abrogetur.

Aliu cons^uet^nis effectus e Legis abrog^o; de qua nulla e controv^a inter canonistas et theologos DD^s, cu neq ex p^te populi desit potestas, aut consensus, neq ex p^te principis ad sua legis abrogat^e. q ex p^te populi hec aspiratio detur, pt cu volunt^e desierat lege observare: ex p^te principis presumitur n deee consensus, q ut bene notavit Gran ttt 5 disp 26 sect 2 si cons^uet^o p^scripta sit ignorante principe presumit^r illa lege amplius n vigere, q^a eius autho^as sperneret si existente lege passim a civitate sperneretur.

Sed agendu e de modo et circumst^ijs, quae opus e ad legis abrogat^e. et 1^o n e opus actionibus positivis contrarijs ad abrog^o^ne, sed omiss^ae libere, nec ijs sufficiunt populus ostendit se

n' acceptare Leges, omissionibus, in qua perfecti tempore, quo obligat lex, nam tunc legi affirmative obstarat. 1° patet quia ut omissiones istae inducant consuetudinem culpabiles sint, quod patet ex probatione 1a ratio nempe consuetudinem debere introduci per actus voluntarios. at si omissiones istae culpabiles n' forent essent defectus voluntarii, quia sicut ex metu fierent vel ignorantia legis vel quia in circumstantiis n' poterat lex commode observari. ergo ut omissiones istae inducant consuetudinem, seu potius desuetudinem legalem debent esse culpabiles.

Sed contra arguitur: lege in codice quae sit longa consuetudo habet n' esse tantam vim consuetudinis, ut leges vincat, ergo nequit leges abrogare. Confirmatur quia consuetudo ut introducat debet esse rationabilis et actus per quos opponitur consuetudo contra leges n' sunt rationabiles sed potius contrarii ut pote culpabiles: ergo tales actus n' possunt inducere consuetudinem. Confirmatur 2° nam lex erat rationabilis ergo consuetudo contraria irrationabilis erit. Respondeo n' intelligendum esse textum illum ut consuetudo nequeat vincere leges manu posteriores et contra illas stare. quae ex parte admittenda nunc non est n' antiquam contrariam admittamus; ad primam confirmationem occasio mali distinguo minorem n' sunt omnes rationabiles, concedo minorem. n' sunt ex parte saltem rationabiles, nego minorem; nam licet ea parte qua legi opponuntur sint irrationabiles [illegible] parte qua bonum civitatis respiciunt in moderando illam a multis [illegible] legem rationabiles sunt quae moderationem per hanc Tridentina synodus ad minuendas leges irritantes matrimonia in gradibus affinitatis et consanguinitatis coarctando consanguinitatis et affinitatis tres sess. 24 de reformatione matrimonii cap. D

Ad 2am confirmationem 1° cum Suario Respondeo concedo antecedens negando consequentiam, quia utrumque simul potest esse rationabile ob diversa motiva quae militant et duae opposite sed possunt esse aeque probabiles. 2° Respondeo distinguendo antecedens: erat rationabilis ante inductam consuetudinem, concedo antecedens; post illam inductam nego antecedens quia res censetur inutilis et gravis populo, sicut lex principis quae priorem abrogat n' censetur irrationabilis etsi prior rationabilis fuerit, quia ad illam abrogandam sufficit n' esse utilem populo, ac proinde gravem ut pote superfluum onus.

De tempore ad hanc abrogationem per consuetudinem requisito

ide

de, qd 1a de quavis aliâ consuetᵉ diximus, statuendum ē, num sufficiat decennium ad consuetˢ praescriptam, et in hac re cum pluribus aliis idem plus admittens, q abrogatᵉ Legis civilis negat tamen q legis canonicae abrogatᵉ + c. cap. 15 decennium sufficere credat, q stabilienda consuetᵉ ecclesiae abrit de ee intelligendum in iis quae ii fit ius canonicum, n' vº in iis quae ii sa spectat iis

Sed ego nullo discrimine inter utramque consuetˢ canonicam sive firmantem novum ius, sive vetus abrogantem, censeo cum PP. Vasquez disp. 177 cap. 5 Gran Vl. s. d. n. 9. sufficere decennium ad hanc abrogatˢ; tum qa decennii consuetº consistit in iure Longaeva. quae tamen decennii longaevitatis n' impediat a iure canonico ac finde tamen temporis praescriptio civilis q canonica habenda ē: Leges enim civiles ut in superioribus demonstratum ē, q canone habent, qdo ab illis n' impediant; tum qa canones qui 40 annos assignant ad praescriptˢ, loquuntur de praescriptione dominii circa bona ecclesiae n' vº de praescriptᵉ Legali ut ex ipsis textibus ab interpretibus ex expositis videre erit

Petes an consuetº possit abrogare Leges irritantes? ratio dubii ē qa n' alit tollet lex irritans nisi inhabilitando personas, et persona quam lex inhabilem facit n' potest habilitari per consuetˢ. ergo haec nequit abrogare leges irritantes. Probatur minor, qa nulla impedimenta dirimentia matrimonium possunt tolli per habilitatem contrahentium. qº idem dicendum est de quacumque alia lege irritante

Nihilominus tenendum videtur posse consuetˢ Leges irritantes abrogare. Ita P. Thomas Sanchez l. 7 de matrimonio disp. 4 n. 4 Suarez n. 1. 7 et alii apud eosdem; qa nulla ē ratio ob quam possit coarctari vis consuetudinis, ut nequeat abolere leges quae per alias leges possunt abrogari, ut pt ex solutᵉ puncti orii: neque obstat minor. ad probatˢ negat. ant., q possit esse causa iusta abrogandi tales leges ut fuit ad abolendas leges dum lata, quae irritabat matrimonia inter consanguineos usque ad 5um gradum. Ad qº poterit esse iusta causa, quae indicat

csuet^s abolente^s lege^s. Videntur quoad csanguinitatem in 4^o gradu cum quo stat n' posse ee vrabile csuet^s hoc impedimentum csanguinitatis abrogantem in gradibus propinquioribus ob indecentiam, quae e' in matrimonii contractu intra gradus valde propinquos

## Sect 3 De Legis derogat^ne p csuetudinem

Derogatio vt ex dictis 6 disp 1. 8 sect 1 stat e' abrog^o legis ex p^te n' ex toto. hunc quoque effectum n' ee denegandum csuet^ni. pt eo quod qui pot plus, pot et minus, sed legem abrogare plus e', et hunc effectum scedit csuet^ni, ergo debet scedi q minus e' nempe ipsum legis derog^o. so' mouent scrupulum aliqui canonistae in eo q legem penalem pene ipso facto inferentem nequeat derogari p csuet^s, quae leges relinquet validam quoad obligat^nes in scia; n' v^o quoad obligat^s, quoad penam; et a s^a quae relinquet validam quoad oblig^s ad penam n' v^o ad culpam.

Limit^da n' e' quoad hanc derogat^s csuet^o sed ad illam quoque extendam; cum punctum e' q ad id quod habet potestatem legislator p rea lege scripta: ergo simil p n' scripta. At csuet^s cum csuet^o nitat l. in assensu principis l. in iure a se Lato l. tolerato. Praeterea in iure ss aliquae Leges penales, quarum pena p desuet^s n' incurritur vt videre e' in cap cum multa dist 1 5 p illud e filii clericorum nascebatur serui in penam paternae incontinentiae, quae pena hodie n' incurritur manente eadem culpa. pot ergo p desuet^s una lex penalis aboleri quoad penam. e s^a v^o posse quoad culpam abrogari n' v^o quoad penam tenet Nauarrus in cap Fraternitas quem sequit^r Suarez eodem cap 19 n 11 et suadet praxi aliquarum legum ciuilium prohibentium venari tali loco l. anni tempore quas sola pena contentas ee iam obtinuit csuet^o

Dico 1 s^a 1^m p^te resolut^nes vrabilis n'

prohibit

proscribit oᵃ Legem: atqui osuetᵒ legi derogans tantum quo ad penam irro=
abilis e: gᵒ talis lex nequit oᵃ legem proscribere. Probatur min, quia talis osuetᵒ
eo tenderet vt peccata impunita manerent, nquidem persistente culpa pe=
na oio amouet. Dices 1ᵒ oᵃ 2ᵐ partes nequit stare q incurrat ex=
com̄ sine p̄ua culpa: gᵒ osuetᵒ nequit proscribere oᵃ legem quo ad obligationem
ad culpam, quin etiam proscribat quo ad obligationem ad penam. Probatur ant, quia
excom̄ infligitur propter otumaciam in peccato quod hac otumacia n
stante n incurrit excom̄.

R. ad 1ᵘᵐ oncessa maiori nego min.
ad probationem nego ans n sequitur ex eo q n sit reus obligatus ad penam,
quia lex imponit q eius delictum maneat impunitum, quia potest puniri
n aliqua pena arbitrio iudicis imponenda. et gᵒ in opinione nostra n
e irrationabilis osuetᵒ derogans legi quo ad penam a iudice inferendam, nec
manet enormia impunita, quia licet n liget iudex p tales leges, pot, imo
debet legi iustitie pena arbitraria punire sontes, sic et lex penam ipso facto in=
ferendam p desuetudo deroget, n dat ea impunitati, q iudex pot et debet
alia penam vt iudicauerit expedire, punire reos.

Ad 1ᵘᵐ oncesso ant proptet nego facta, nego
cons, quia alia ratio e de penis spiritualibus censurarum, p[ro]pter excom̄[municatio]nis
maioris, que n incurrunt nisi ob culpam: quando quod hec n persistit, nequit
sequi effectus pene: solo ergo vᵃ e resolutio nostra de penis ciuilibus, que a=
liquando infliguntur sine culpa in ordine ad deum, n tamen sine culpa ciuile in
ordine ad homines.

Altera pars tituli examinanda e quo facto ab=
roget osuetᵒ et in hoc certum e eam posse abrogari siue p legem, siue p
aliam osuetudinem, siue desuetudinem; sicut lex in Legem valet et osuetᵒ in Legem,
sic osuetᵒ in osuetudinem. certum 1ᵒ e p legem osuetudinem oriam, quando eam princeps
n ignorat, reuocari 2ᵃ osuetudinem. quia osuetᵒ n a se a principe, et eatenus
firma manet, quatenus tolleratur a principe. quia si ille osuetudinem n toleret
cessabit osuetᵒ, eius voluntas clarius ostabit quando in lege apponit

part.a derog.a cōsuetnis .i. q. n'obstantibus qquis cōsuetnibus etiā qm part.m de pcedenti cōsuetne intelligda ee tenent cōit DDes x glossa in Clement.a statuta Verbo cōsuet.o de elect.e

Diffic.as e de cōsuetne n' du nata p lege principis possit impediri, ita vt ea cōta principis lege nequeat pualere. P. Vasq disp 177 cap 8 sequutus cobaru distinguit duos mos abrogdi cōsuet futura. 1us p imodicas phibit.s 2us p reprobat.s et damnat.s si 1o fiat abrog.s cōsuetnis future ait poee postea pualere. si vo 2o mo fiat n' poee vnquā pualere existimat cōsuet cōtra q talis lege damnata e vt irracionabilis. quo ad 1m pte cōuenit Vasquez suarez n' 2a quo ad 2a ex pte dissidet du docet lege reprobante cōsuet.s n' poee p cōsuet.s abrogari nisi magna facta sit in rebus mut.o ppt qm desinat ee cōsuet.o irrōabilis.

Assero 1o nequit p lege phibente futura cōsuet.s hec oīo abrogari, qa nequit princeps potestate auferre a suo successore ad assentdus cōsuetni orte cōa lege a se lata, q.o nequit oīo phibere oes cōsuet.s et in hac pte existimo n' ee a me discordes PP suarez et Vasquez vt ni sati vrgenter hac cōsirtne ostendo. xa hos Aes n' obstante lege phibente futura cōsuet.s pot cōsuet.o legitima introduci. q.o nequit p illa lege tali cōsuet.o oīo phibere. pbo cōa qa eo ipso q cōsuet.o potest pimbere cōa lege n' pot eade lex pimbere cōa cōsuet.s, alias eet potestas ad duo cōtradictoria nempe potestas legis ad vis cōsuetnis destruendu et cōsuetnis potestas ad illud p eode tempe adstruendu. Vnde fieret et actus talis cōsuetnis ee illicitos et illicitos. 1us qa xa cōsuet.s, 2us qa cōa lege. q.o eo ipso q cōa lege phibente cōsuet.s hec possit introduci, nequit illa n' potuisse phibere cōsuet.s

Dices: Verba legis ne otiosa sint debent habere aliquē effectu, q.o illa verba derog.a legis n'obstante quauis oīa cōsuetne phibent cōsuet.s oīa, alias otiosa et nullius effectus forent. Cōfirmā qa lex derogans pscriptionē ita valida e vt existente tali lege nequeat dari pscriptio vt cōstat ex lege Vbi lex ff de vsucap.e q.o

stante

stante Lege prohibente consuet. hec nequit cualere contra Legem.

Ad 2. concesso ant. neg. cons. licet illa Lege non maneat prohibita consuet. non debet censeri otiosa part. derogat. cui alius effectus potest assignari nempe ut in dubio de rroabilitate et equit. consuet. nis sternitur p lege et contra consuet. Prorsus ex vi illius part. tenentur iudices et ministri obstare consuet. Praesertim ex vi eiusdem part. gravius obligant subditi ne p actus contrarios consuet. introducant. Ad 3. concesso ant. negat cons. q. in prescript. dominii non censet mutata voluntas Principis ut in prescript. Legali: nam cum prescript. dominii sit collatio dominii, et non expedit facile mutari nisi p ius expressum tali mut. statuat; Leges vero contrarias expedit mutari; ideo e expectandus nova ius scriptus sed sufficit consuet. approbans

Assero 1.o Lex reprobans consuet. irrrabile, cessante ea, que illam irrrabile reddebat nequit prohibere consuet. sed ab ea vinci pot. e. com. Suarez ibi et Thom. Sanchez lib 7 de matrimonio disp. 4 n 14 et aliorum quos hic Author refert dat. eam ratio pro cessante ea irrabilitas consuet. hec licita reddit. ergo nequit p legem reprobari, quinimo contra Legem a qua prius reprobata fuerat poterit cualere. at si postea ut nihil in moribus fixum e ea irrabilitatis redderit iterum p eandem legem reprobabitur, q. Lex ut aiunt Legiste semp loquitur, et p consuet. revocatam denuo renascentem pot. iterum lex abrogari

## Sect 4 qualiter consuet. p Legem revocet.

Comparandae sunt modo leges cum consuetib. antib. ut appareat qualiter hec p illas abrogentur. nam vel lex e generalis vel utraq. e particularis vel altera tantum. si lex generalis sit revocat consuet. generalem contrariam, etiam si in lege non addat part. derogat. ita canonistae com. desumunt q. ex cap 1 de constitutionib. in 6 et ex hoc rationis fundamento: nam qualiter lex posterior vbi revocat priorem vbem cui opponitur: sed consuet. vbis lex vbis e

q° p leges vles subsequuta abrogabit. Præterea n' e verisile ignorari a Principe vles cõsuetes. q' cu leges illi oia pmulgat censet pmulgare ex aio abrogandi tales cõsuets

Deinde p leges vles n' reuocant cõsuetes part-res l Dioecesanas l. Prouinciares l ciuitatu, nisi in ipsa lege exprimatur clau-a derog-a n' obstante quauis cõsuete etta, ut docent ex legis Dds Paulus de castro in lege Legg. ff. de leg. cu alijs ex theologis Castro Palao ett 3 disp 3 pune 5 § 1 n 6 cu suario Saa et Bonac desumpta ne ex citato cap 1 de cõstitut in 6. nam Princeps n' censet scire peculiares cõsuetnes singulares Prouinciarum et ciuitatu, q° eius mentis n' e p Lege generale has peculiares cõsuetnes repudiare.

Si v° Lex foret specialis n' reuocaret cõsuets nisi legi adderet clau-a derog-a ita deducit ex me dicta de ignorne Principis cc-a singulas sui regni cõsuetnes. Vnde et bene infert idem castro statutu peculiare alicuius ciuitatis, seu entatis etsi a Principe cõfirmatu sit n' facere obse peculiari cõsuetnes contrariae talis ciuitatis, nisi Princeps sciuisset tali cõsuetnes, nam dum n' pumitur sciuis illius censet nolle tales cõsuets p nouum statutu abrogare.

Dnus vr docere Bonac q° l. p. te vlta § 3 n 4 1 de loquit de lege speciali n' solu loci sed etiam ratione legislatoris, q° dd sit lex lata ab ipso e p tota dioecesi nam eodem mo loqdu e de hac lege ac de generali, qa n' pumit episcopus ignorare cõsuets suae dioecesis, quae ratio nulla e q° dd Legislator e vbis etsi lex specialis sit

Id en cõtrouers offendimus de qua cõsuene sermo sit in dicto cap 1 de cõstitut quae debeat excipi a Lege generali nec p illa abrogari. an so de cõsuet piuncta, an etiam de illa, quae p Principis patientiam firmata e; nec dum ad dd piceps adolenit P Castro Palao v so eam cõsuet exigi intelexit quae firmata, qa hec so dr cõsuet. q° dum a lege phibente generali excipit cõsuet oia peculiaris so cõsuet piuncta e excipienda.

Dnus indicat D' nost Suarius cap 20 n 11

qa

q[a] n' scivet Legislator tale, cruet[e], que iniecta e' veniente inferiore prin
cipe n'eet eo menti illa, sub lege ꝯprehendere: q[o] n' censebit ꝯprehensa
p lege generale: cui ni addo q[d] lt in odiosis noie cruet[nis] intelligat que
ꝯscripta e'; at V[o] in favorabilibꝫ noie cruet[nis] etiā n' ꝯscripta iudicanda e'.
Ciū q[o] in lege generali ꝓhibente n' ꝯprehendant cruet[es] ex vi cruet[nis]
illius in 6 et in illa n' exprimat qualitas talis cruet[nis] extendendu e'
favor illius etiā ad cruet[s] n' ꝯscripta. ex quo deduct Sancti P' ca tit Prelas q[d]
lt in favorabilibꝫ ꝯpulus noie cruet[nis] et n' ꝯscripta censet.

Hucusq' ex rationibꝫ ꝓtur genetibꝫ: cū
e' ꝯcedens: Fas sit mihi aliā ꝯinionē. asserō q[d] etiā si lex generalis sit
et reuocatoria, cruet[nis] ꝓ illa, fact[m] n' obstante etiā adhuc ꝓ tale, lege,
n' reuocarj c̃ed' speciale, cruet[es]: ducor ad hoc asserend[u] ex iure allata in
cap. 1 de statutis in 6 lt n' censerj derogata, cruet[s] speciale, generali lege
q[a] ꝯsumit principes ignarus talis cruet[nis]. q[o] etiā si addat fact[m] derog[as]
n' ꝯsumit princeps ignarus cruet[nis] specialis illa, n' derogabit. Ꝯ ꝯsumitur
ignarus stat[nis] specialibus locorū et ꝑsonarū, que, ss ex[a] cura' . q[o] lt addat
fact[a] derog[es] n' tollet ea, cruet[s]: nim' ꝓbr na, lt princeps Vt hēt Lib. 1
codice de testamentis o'ia iura habere dicat in scrinio pectoris sui ta' id quod
pendet ex facto qualis e' cruet[o] ꝓt ꝓbabilit ignorarj vt ait Pontif ex e' cap.
1 et vt in vasto imperio oes ee cruet' moralit impole e'.

Ꝯformo ꝯcedente, noe, n' censet abrogata
cruet[o] specialis aut statuta ꝓ lege illa, o'ia, q[o] etiā si addat fact[a] gene
ralis derog[a] n' censebit derogata cruet[o] specialis: ꝓbo coa, q[a] lta gene
ralis e' ea lex et fact[a] derogans et et expsse n' ꝯprehendit cruet[o] specia
lis in lege ita expsse n' ꝯprehendit addita fact[a] derog[a] generali. Ꝯ illa
statutis Bonifacii cap. 1 exigit vt expsse caueat in ipsa lege et expri
mat cruet[o] o'ia' q[o] ꝓ illa, derog[a] generalit' n' censebit reuocata ~~generalis~~ specialis
cruet[o] in hanc mea, ꝯinione, obseruo ꝯsensum Bonak[m] noie q 1 punc Vlt[o]
§ 3 n 4.

Dices q[o] fact[a] illa generalis derogans apposita

in contrariis non obstantibus etiam obiecta est et nullius effectus. neque contra, quia per illam
partem derogant alique consuetudines, que vigent in curia principali et eius
territorio, quas scire principes prudenter creditur, illas quod voluisse per suam legem
abrogare. cum vero velle abrogare credibile non est, cum in pluribus locis tales consuetudines
rationabiles sint. Praeterea talis particula non addit legi ut exactius observetur et eo
modo revocat consuetudinem omnem introducendam.

Quod si consuetudo sit specialis certa hac urbe,
et quod in ea quae addit particula derogans, hac tunc procul dubio censeo consuetudinis specialis
talis urbis per illam consuetudinem abrogari: ratio est, quia praesumitur princeps certus de
tali consuetudine, aut saltem consuetudinis omnia, neque legem, sequa foret in ea urbe non ex-
pedire quod quidem legem promulgat adversam tali consuetudini in eadem urbe observandam.

Noto 1°. Sanchez cum Bonacina n. 41 per particulam
illam non obstante non derogari consuetudini immemorabili (talis censetur quae est 100
annorum) nisi de illa mentio specialis fiat sic non obstante consuetudine immemor-
abili, quia cum non constet de origine talis consuetudinis posset quod procedere ab aliquo concesso pri-
vilegio non revocato privilegio non revocabili consuetudine quia non consuetudinis non veniunt
privilegia. Praeterea difficulter abrogant consuetudines immemorabiles quam non im-
memorabiles quod nisi de illa expresse caveat non censebitur abrogata. Noto 2°
cum glossa marginali ad caput illud 1 de constitutionibus desumpta quod est ex Decretis
in capitulo finali de consuetudine tunc per particulam derogante non aboleri consuetudines. quod
est nova ratio non opposita legislatori, quae tales consuetudines rationabiles redderet.

Quaeres 1 an inducentes novam consuetudinem contra legem
peccant toto eo tempore quo nondum est consuetudo legitime introducta seu praescripta.
Respondet Bonacina affirmans. Res ego negant quia res haec non consistit in in-
divisibili ita ut debeat transitus de actu malo et in tali reputato ad actum bonum:
id bona fide plerumque exercent actus lege vero prohibitos sint, quia credit prin-
cipes eas scire et tolerare, quam ut ait Granado sect. 1 n. 21 sufficit unius
vel unius gravis authoritatis asserentis consuetudinem eam esse ut licite operari possimus
contra consuetudinem sit contra legem. Unde placet dictum P. Gregorii de Valentia
disp. 7 q. 5 puncto 8 quem alii duce, hic re dicentes in foro conscientiae non peccari

quod

q[uo]d con[suetu]do ita invalescit ut plures viri cordati et probi eam sequuntur. in foro v[er]o externo p[ro]sse eos actus fuerunt; q[uonia]m princeps h[abe]t vim ad impedienda[m] consuet[udine]s suæ legi contraria[m]

Quæres 1° an stylus curiæ et tribunalium inducant vim consuet[udi]nis legalis affirmat Suarez Lib 7 cap 6 n 5 nixus in Lege finali cod de iniurijs. negat Vasquez ea disp 177 cap et 5 Vt meus cum opinione probabiliori p[ro]fero, nam iudices et tribunalium stylus in cui de ordendis legib[us] q[uæ] practice interpretandis n[on] excedit author[itate]s secularis doc[tores] hoc e[st] doctrinale interp[retatio]nis et intra hanc author[itate]s ut alibi dixi magnæ sunt author[ita]tis decisiones rotæ, senatus regij Cancellariæ et magnorum quorumcumque tribunalium; nec q[ui]a princeps istale stylum toleret sequi eo approbare p[ro] lege, neq[ue] e[nim] vult suos iudices ee legislatores s[ed] vim suæ publice interpretari. Vt q[uo]d hic stylus consuet[udi]nis vim obtineret, debebat expresse approbari a principe, l. scripto promulgari vt ex doct[ri]na grauium canonistarum notauit noster Grani[us] tt 3 p[ar]te 2 disp 17 n 46 Lex illa codicis so[lum] approbat stylum in causa seculari criminali, ideo n[on] e[st] trahenda ad stylum universi curiæ. Hæc de consuet[udi]ne ad alias controu[ersia]s transeamus.

# Controu[ersi]a 8 De Dispen[satio]ne, et Priuilegio

Vtilius hanc controu[ersia]m p[ro]sse versant P. Thos Sanchez toto lib 8 de matri[monio] P. Fran[cisco] suarez lib 6 a cap 10 usq[ue] ad 24 et lib 8 p[er] totum, qui e[st] de priuilegio P. Sala disp 20 Bonac tom 2 disp 1 q 2, soleta nos stylo accurata plenaq[ue] opinione que ad res fuerint complectemur

## 1a P[ar]s controuersiæ de Dispens[atio]ne

## Disp 33 q[ui]d Dispensatio sit

Dispensare Latini dixere rem aliquam distribuere et pluribus dispertiri: hinc ius canonicum n[on] s[ine] aliqua metaph[or]a exemptionem subditi a lege dispensari vocauit, q[uonia]m sit Princeps subditum a lege excipiendo

qua apeli p requit et benebole suę p̄ſignes diſpenſat et indulg. ſumma ritatis ſtizzat

Cas canoniste, apud Thom Sanchez l. 2 n. 1 dicere relaxat. iuris facta cus cognit. cę ab eo qui pot relaxare. P. Franc. Suarez hic verbis deffinit. sclusit i relax. iuris humi. Vera quę deffin. n. i. vitio e illa exundantię, hęc breuitatis: 1a exigit cę cognit. a dispens., qm ta ad eiq valore n. requiri ostendemus infra: 2a se iure humo n. loquit, nec satis p eaq verba qd sit dispens. declarat, qm sic aptius deffiniri potest actus potestatis legislatiuę quo subditus eximit a lege. Explico deffinit.

Dixi actus potestatis legislatiuę ne suboriretur equiuoc. de qua dispensone loqueremur satis p ſſceret hic nos agę de dispensone actiua quę e actus Principis, n. de passiua, quę e effus dispensonis et consist. in ipsa deobligne subditi a tali lege. quo subditus eximit a lege. qua part. denotat lege in suo vigore stare nas si lex oio tolleret subditus n. tam diceret ab ea excepi, qm oio solui et liberari, et lt freq. dispens. det p subdito particui stante lege in ceritati reliquę, ta in ipius ceritatis pote ee dispens. docent com. DD q. lege oblig. cavat in ceritate p aliquo temp. seruata vi p temp. legi; ad hanc potiui suspens. legis dicere, qm dispens., de quo q. cca no i q. n. curo

Diuidit dispens. in totale et partiale, l. vt canonistę dicunt plena et semiplena; Plena dispens. seu totalis e p qm lex oio laxatur vt si quis ita in irregularite dispenset vt n. ta ad ordines min. sed et ad maj. et ad quęui benefic. dispensatus maneat plena disp. obtinuit; partiale, et semiplena, si so ad ordines min. aut so ad benefic. simplex dispenset; aliter si subditus a lege excepat qntu ad pena, n. vo qntu ad culpa, aut e ca qntu ad culpa, n. qntu ad pena, partlr. is dispensabit

Aliud genus partis dispensonis vr mihi ee si legislator lege graui obligte temperet et reddat leuis obligts, e e hęc legis mut. relax. quęda, tali legi, quoad vim graue qua solebat, manente adhuc vi obligdi ad minori.

itaq

stag' et pot lex dimidiari quo ad ipsa culpa, ne fit quasi pena, et quo ad gradus pene et culpe: nota ta' hanc leg. mut.s n. st. re alicuiq tantu, aut si re' diu st durat p temp. detrato magis p p dicta dispens., qm si re diu st et in effectu

Alio mo solet dividi dispen.o in' tacita, et expressa que membra an dent, et qualit' explanda sint, q. faucui nequit expedire ex cursu malui dignoscat: ni noto p dispen. expressa ea, n' requirere certa verborum formula, et ea tantu, qua sufficie' explicat volunta, dispens., ime nece... credo quide dispensi valor n'a verbis sed a volunte ... dispen. generat

Hinc infert n. st ... expressa requiratur

... ad ... dispensi ambo volunte requiri, cu hec st que ... quai lex form.ua et st ad legi valore n' requirit q. scripto tradat l. cat. ita stringat, n' quoq n' requiri ad dispen. valore, lt d regulariter requiratur ex stylo cu' expediendi dispen.d: unde dispensatu ad ordine monui, cu sanguinea in gravibq prohibitis, ubi S.us de gra facta certu st pot monu, inire lt n'dum rescriptu obtinuerit g. intelligendu cu' forum conscientia, na ad externum requirit rescriptu

# Disp 34 An Dispensabilia sint precepta iuris nalis et divini

## Sect. 1. Disputni statu et opini. D.D

Diversita opinantiu, q.s hanc implexa reddit singuli fore DDbq singlare sta' sui adstruentibq. ut g.o nos p.ua ttnes vitemus, extricatiu q q. possibile fuerit tradamus, pitui erit opere precepta a precepti distinguere, et q.d iuris uni divino peculiare st annotare.

1.o iui nale pot sumi p eo q. versatur circa res l. intrinsece bona, l. intrinsece turpes, illa precipiendo hanc vetando, huiqmodi sunt que continent precepta ta, in 1.a qm in 2 tabula decalogi et que tamqm ...s ex illis inferunt. 2.o sumit p eo uiq oblig.o lt emanat a divi.o precepto et lege

nali ta oreu, huit a volunte huna ut V.g. iuramentu, et votu, cuius oblig.º lt fiumeat a virtute et precepto religionis ta hec oblig.º quoad eius radicem, namque omnis voti nata é a libero exercitio voluntis hume. 3º demu, pot eë q. de iure diu.º q. positivum vocant, q. illud n'ana accepimus, et a gra. lt q. revel.tio a D immessa, et tradita, in sacris scripturis, aliorum definitiob. aut traditiob. Apost illud q versat cc.ª effect.s et administ.e sacram., qua nim. ma et fra quis a initio ostare debeat quo l. ritu et cultu administ.dus versat et cc.ª regimen eccle et ordinem hierarchicum quoad sacerdotiu, munus, et spiritu iurictu,

Interim, huiusmodi legu, tu nalis, siue positivarum, dispen.ne duplex occurrit quest.o, et decidenda q.º 1.ª An dispen. valeat ab huna potestate ut a summo Pontifice ut diuinæ potestatis in terris delegato, an n' et a solo Deo. 2.ª An neque a Deo possit hec dispen.o cedi l. n' cedi valeat qua spoa fiat [illegible] sua ordinaria l. hac exclusa a sola spoa abta.

Circa, é gmta sane, discordia DD. Theologos Pierts veteres dissotiauerit: Alii e ut Ocam abte affirmarunt in quolibet nali iure poee Deu dispensare, imo efficere, ut ea que ss se ig nale ut furari et mentiri licita et laudabilia fiant ex precepto diu.o lato cc.ª na act.s que ss intrinsece malae, que ii male audijt apud Theolog. alii DD. ne ostinati ss ut assererent n' oia legis nae precepta ee dispensabilia, et alia dispen.s admittere, alia v.º excludere: que sint hec precepta, et quibus et videri pot apud Gran ttt 2 disp 6 sect 2 salas q 9 4 ttt 14 disp 5 sect 9

P. Thoa Sanchez, ubi s.ª pierts disp P. part. qui distinxerat precepta nalia in ea que procedunt a D ut abto legislatore independent a voluntate huna, et in ea que ita procedunt a D ut fundum, et heant in huna voluntate, dixit priori generis precepta indispensabilia ee qualia sunt in decalogo pierts 2 tabula exnent ut D Deu, colere et venerare: at posterioris gen.s precepta dispen.ni subee affirmauit huiusmodi votoru, et iuramentoru, dispen.nes que n' so a Deo s. et ab eius summo delegato R.om Pontif.ce cedi valent, sequunt S. Thoa, plures alii

Theol.

Theol. quos ibidem recensent

Probatur, Suarez Lib. 2 cap. 14 nullius ex his praeceptis, quae ortum habent a solo Deo absolute, quae dependent ab humana voluntate vel usu, nequit ex his dispensari posse a summo Pontifice, id a solo Deo dispensabile; quamobrem Pontifex non est dicendus proprie et directe dispensare in voti obligatione, sed indirecte et improprie, quatenus voluntatem voventium annullat, et hinc consequenter cessat voti obligatio. Et Lib. 10 cap. 6 docet neque esse dispensationem posse per humanam potestatem in tota divina positiva, quae est circa materiam sacramentorum, et omnem hierarchiam ecclesiae.

Ante quam per sequentes sectiones rem hanc aggrediamur, adverte praemittendum ... et quae de lege divina pure morali; nulli vero de lege divina poenali; certum esse est quod leges divinae, quae obligant sub culpa, ac leges aliae decretoriae poenarum, scilicet mensurae culpae, dum sit graviter delinquentibus poena decernitur aeterna, temporalis vero leviter peccantibus. Quod absque dubio est posse Deum saltem de potentia absoluta dispensare in lege hac divina poenali, quatenus morientem in peccato lethali ab aeterna poena eximere valet, vel reum venialis moriturum donare illi temporalem poenam quam merebatur. Dubium tamen est de lege pure morali an sit Deus valeat efficere ut materia vetita per legem naturalem non sit peccatum, vel aliquid horum, de quo postea agimus in sect. 4 et 5a.

## Sect. 2 An aliquo iure divino positivo possit summus Pontifex dispensare

Pro hac opinione est Cano relect. de poenitentia p. 5 fine, Angel. verbo Papa, Navar Lib. 4 ... tit. de sponsalibus ... n. 8, Thom. Sanchez ... lib. 8 de matrim. disp. 6 n. 5 cum aliis et Canonistis, quos ibi adducit. Probatur 1o quia male provisum esset regimini ecclesiae nisi in ea maneret potestas dispensandi in praeceptis divini positivi, quod talis potestas concessa est ecclesiae. Probatur autem, nam plures casus occurrunt circa materiam horum

p̃ceptoru in qq oppu é dispen.ne fideles in periculo em.ti et pecc.ti ex ponant, l. mani.ant s.l remedio suę salutis q.o etta

R. et Suarez. satis suff. q̃videri eccle. et n̄ dari faculta. dispen.di in hoi p̃ceptis ex eo quod pot summus Pontif. intp̃tari voluntē divina, quatq in ijs circunstijs in qq oppu e dispen.ne voa. valet credi n̄ obligare leges divinas. ad 2.m e q.a l. talis intp̃tatio legis divinę t mere doctrinalis e l. n̄ e doctrinalis s. autentica. si 1.us q. in casu in qq ob dispen.s talium p̃ceptoru recurrit ad summus Pontif. talis recursus stat usq. Pbo cons. q.a intp̃tatio mere doctrinalis pot a quolt. doct.e exhiberi n̄ q.o oppus e. ad summus Pontif. adire, q. quilt. talis intp̃tatio oppu e prius n̄ autentica. ti. si 2.us q.o Pontif. valet dispensare in iure div.o Pbo cons. q.a n̄ pot dispensare in lege, qui pot ea authoritative intp̃tari, cu talis intp̃tatio sit solius principis l. eis cui vices sua delegavit, q.o n̄ det Pontifici leges intp̃tari authentice, et debet dari faculta. dispen.a

Pbor 1.o, na, ut stat ex stylo brevius, et privilegioru, eode verboru tenore utit summus Pontif. in dispensatione legi humanę ac legi divinę positivę q.o v.e dispensat in lege div.a positiva: Pbor cons, q.a inepta eet locutio uti verbi dispen.s regcantibus n̄ q. illa is declaretur leges in eo casu n̄ obligare quin umq. numqm staret ex verbi q.do Princeps dispensaret, q.do v.o intp̃taret uis, q.o n̄ eode utit dicendi modo in dispen.ne legis humanę ac divinę dici e v.e in utraq. dispensare. confirmatur q.a n̄ e cre dendus in re tanti momenti quanti e humana in dispen.o Pontif.m velle uti verbi fallacię obnoxijs, q.o diu, ait dispenso tecu in residentia eccle. l. in alio div.o iure v.e ex aio dispen.di loquitur, et credit se here tale potestate dispensandi.

Pbor 3.o demonstrando p̃fsus adversarioru fundus bene pot inferior p̃latus dispensare aliq.do in lege superioris q.o ex hoc cap.te n̄ e denegdus Pontif. Rom.us dispen.di in lege div.a positiva. Cons bona e na sed cap. e unu ex p̃ncipuis adversaę p̃tis argtu Pbo ant, na q.do nequit adiri superior p̃latus et subditus eget dispen.ne pot illa inferior p̃latus concedere, ne subditus remedio ad

salute

saluti deseruiat q.a ad hos occurr.tes casus spirant, ut eorum plenius iura uis delegare inferiori, alia m.a sua potestate uteret n.ri eta. Quide dispensatio in voti et mon.ij impedimentis a solo Papa dispensabilibus n.i nequeat hac iuri Episcopus in ijs dispensare, ut tenet ca. cor Theolog. quos allegat et sequitur P. Thoes Sanchez Lib. I de matr.o disp. 4.o q.o aliter cu. Deus nequeat uisibiliter adire nec nobis p. reuelat.es loquat. de e. ex.a ordinaria, fund.o qua regit eccla, dum e. erg. Vicarius, summus Pontifex. Ideo fungi hac facult.e dispen.di Sup. cor. q.a in hoc dispen.e n.o nil derahit authoritati diuinae, si n. derahit ep.i.o.s authori.te Romane ex dispen.e iniunge diuinitu communit.o, quod hac potestate Vtit ex tacita sum.i ipsius Papae.

Multo dixi in titulo sit in aliquo diu.o iure possitis Pontif. dispensare, q.a in si admittere tale dispe.ne nullus Theol. audebit, V.g. ad immut.d.os fra. l. ma sacratorum, huius rei manif.ta e. ratio, quod fra et ma sacrati e. statutum, ea ale talis sacrati ex institu.ne Xpti D. q.o nequit Pontif. hanc instit.es immutare, Pt. cor. q.a esse sacratorum n.o pendet a Xpto D., nec reliquit D.n noster eccle. potestate noua inueheredi sacrata, si nec nouos fider articulos pt. eos qui reuelati s.t, n. q.o subiacent sacrata quoad sia, esse potestati Pontifice.

Ad huic emergit statim dubit.o quali.a sint hec prcepta diu.a, in qq. dispensare valet Pontifex, et quo modo dicar nemus dispensabilia ab indispensabilibus, qua diff.a, ut bene notauit P. Thos cui e. Vrigua opinione, ira aduersa qua ait Pontifice n. dispensare in prceptis diuinis ad s. declarare n. obligare in his l. illis circumstantijs, tenet fate n. oia prcepta diu.a subesse huic declarat.ni, ad aliqua ee qua in oibus circumstantijs ita obligant ut nullus sit locus interptationi, alia v.o n. eta, ad in aliqq. circumstantijs posse declarari n. obligare; quomobrem par. ee legat diff.as et mus dicendi

Haud facile e. neg.as forma, ad et assignare. dus firmior n. occurrit amplectemur qm tradit ipse P. Sanchez l. aliquis

obviat? separat. aut q' aliqua ee pcepta duia quoru dispen in nullo euen tu aut circumstia depeindet magis expedire cu bono qm eoru obserua. 2o potius e 3a plus obuiat eoru observu bono cm, et hugmi pcepta vt indispēsa bilia hnda ee q n' creditur hanc potestate, ommisisse sue eccle. Xpus Dnus, cu pcepta tradiderit in edificatne et n' in destructo, et talia sencentur (vt ommitta ma qua ad m' nale pertinet) que pscribunt fra, et ma, sacra; alia vo pcepta l' quoru dispen in aliqg circumstij et casibus plus pdee veilitati ee qm noda eoru observa; et eiusmi st pcepta de rect? expri pi in sua ecca, in qua negerat Pontif ob mai eccle bonu, ut pcepa ecclesie di et secr di in vrag, ipe in qua negerunt Summus Pontif saeer ... Vt in vna tantu, ipe plures occurrerent ob ... Lib 7 sue Geographie

2o 2a Vrget Suarez ex eode fonte affirari posse Pontifice hre authoritate, vt in alijs pcepti diuinis dispenset immut do At mat as sacratoru, quapt ipe cu sacratu Baptismi sit iamua salutis magis Vr expedire bono hoi vt baptizetur qm vt seruet integra ma bapt vbi servari ne quit Vg si morti proximus sit, et aqua n' sit in proximo: ptereà in locis vbi oleu n' e poterit dispensare Papa Vt sacratu extreme vnctionis butyro aut alia sili ma pferat: etc q Diaco absoluat l' et Laicus absente Sacerte que oia cu satis absurda sint dici sequi n' poss Pontifces in vllo pcepto diui dispensare, ex eo q mai bonu coe sequat ex dispene qm ex legis observne.

N' e obinstas suary ab opinione nra recede negamus ant neq exempla adducta illud pbant, na plus cedit in bonum coe q sacrata Vt a xpto Dno tradita st in eccla administrentur, qm q vnus l' alter defectu sacrati pereat; na sacratoru ma, et fra immutare eet oa sacrati reuerentia, et eccle vnitate, si p guauis regione noua ma sacrati assignaretur: ex quo fieret nouu aliud sacratu pflari, et ra n' septe sed septuag ta et amplius emergerent sacrata ob q vitandu n' reliquit eccle sue Xpus Dns potestem immut di mas et fras sacratoru. at q Papa dispenset in re nda episcopi in ra bracar pot cedere in mai bonu eccle catholice nec detrime tu

tu illud dicari prudent timeri pot, 2^do^ aliu dicari illud regimini substituit. Rursus q in una tantu spe fiat in aliqua regione secr^o n cedit in iniuria sacrati, nec una illius immutatur eq unde Viri una tantu pertinet ad sacratu euche ut oplementu s^e quo integrus n maneret sacrificiu missæ; q^o lt historia Bolaterrani de dispen^e Innocenti 8 cu saxonibus falsa eet, ut sequit Suarius tom 3 in 3 p^te disp 1 3 sect 1 n ideo neg^da eet summo Pont hac faculta ad dispen de, ob ne, ma tacta

## Sect 3 qualiter possit dispensare Rom. Pontifex in aliis q sunt de iure diui^o nali

Ut explicet tit pmitto 1 sermone n ee de iure nali pmissiuo n e e dispe q in eius ma posset fieri mutatio p potestate huna, Vg liberta e de iure ne, quq lt e, hec dominiu sui adhuc ta pot restr ob mai bonu ceo, l in pena pnuenti et hostilitati, ut fit iure belli, Liberte s hoc priuare. Rursus pot contractu irritare nisi habeant solemnitate iure huno inducta: pot dominia bonoru transferre in alios p vsucapione, et pscript^es q d n phibetur p iure ne, imo oformius illi e ob bonu mai q inde sequit cateri Vt sit finiant lites et lites terminent. agimus g^o de solo iure nali pceptiuo

Pmitto 1^o ea dupli^s iuri nali pceptua, qm 1^a tetigi ut eis q nobi voluntariu e, et illud q inuoluntariu, hoc obligamur ad n mentiendu, n furandu, illo ad n soluanda vota n violandos ctractu et hei sdra lt e sel emisso voto n sit nobi licitu illud n implere, ta abte licitu erat re, qm vouimus n vouere ac pinde ea oblig^es fauendi voto Libere nobi imposuimus quato assumimus ditt^ne nempe pmi^e qua posita resultabit oblig^o pcepti nali randi pmissa. His pmissis

L negat summus Pont dispensare in

lege nae praeceptiva et absoluta vt ita loquar hoc e[st] quae ad siorect[?] libera[?] vo luntatis sors e[st] Theolog[orum] et fidelium dogma certa firma q[uod] nec fulcu[?] q[uia] nun nullus e[st] regnu[?], ex quo colligat tales poteste[?] illi scanste Deu[?]; imo plura que ... hanc illi fuisse denegata; tu[?] quod nulla sit excogitabilis circum tanta in qua debebat hoc absoluere a lege nae praeceptiva; tu[?] quod nec Deus ipse dispensare valet in lege nae praeceptiva saltem de pot[entia] ordinaria et ... plerique Theol[ogi] et de absoluta q[uo] multo minus poterit Pont[ifex] in tali le ge dispensare

Dices Pontif[ex] valet dispsare in impedimentis mon[ii] iure nae illicit irritantibus q[uia] pot dispsare in iure nae praeceptivo sit iu nae iure nae vetat monia illa: ans[?] prob[atur] 1[o] nam Pont[ifex] dispensat vt ... nus sobrina[?] ducat et vt ducat amita[?], et patruu[?] neptes, et dispensat in aliis sang[uinita]tis gradibus vetitis a Deo Levit 18 q[uia] in impedimentis iure nae irritib[us] 2[o] q[uia] casu sumona debaravioni generis humani posset Pontif dis pensare vt frat[er] sorore[?] duceret et pater filia[?] q[uia] casus excogitabilis e[st] in quo Ponti valeat in iure nae praeceptivo dispensare

Reo neg[an]do ans ad prob[atio]nes 1[m] ... ante neg[o] cons q[uia] n[on] oes gradus sang[uinita]tis qui hentur levit 18 involvunt impedimentu[m] irritans monu[?] iure nae; et so irritans iure div[ino] positivo q[uo]d cu[m] lege veteri expiravit, et nunc so tales gradus includunt impedimentu[m] irritans iure Pontificio, ac proinde ab ipso Papa dispensale vt definitum e[st] in Trid sess 24 de monio can 3: q[uia] reque script[ore]s oppositum docuerint caute legendi, quod scripserint ante Trid, et huius canonis exacta notitia. ad 2[a]s prob[atione]s ee in ea hypoth strictior oblig[atio] cer vandi genus humanum ac proinde n[on] opus eet dispens[atio]ne Pontif[ici]a vt posset frater duce re sorore[?]

Notant PP Sanchez et Suarius hic Lib 7 cap 14 n 1 Bizallo[?] Lib 8, de monio, disp 6, n 10 si aliq[uan]do in eccla fuit dis pensatu[?] in monio int[er] fratres de qua dispen[satio]e nulla hut[?] memoriae id actu ee q[uia] credatur fuit tale impedimentu[m] n[on] ee irritans iure nali; et so iure Pontif[ici]o cognito esse iure nali talia monia dirimente nullus Pontif auderet nec

posset

posset in illo dispensare

Restat de alia specie iuris naturalis agere circa cuius obligationem fundamentum habet in libera hominis voluntate contrahentis vel voventis aut iurantis; et quidem posse Papam in huiusmodi obligationibus dispensare saltem et episcopos et alios ad quos cura subditorum spectat in ordine ad bonum spirituale, res est explorata in theologia; sed dissidium aliquod in ea est an haec dispensatio sit dispensatio in iure naturali, quam vocant dispensationem iuris, an vero eo indemni sit solum dispensatio facti quatenus tollit fundamentum talis iuris nempe voluntatem aut aliud aliud quo sublato cessat iuris obligatio. qualitercumque modo res se habeat, parum ea refert ad exercitium morale, dum certum sit hanc rationem posse a Summo Pontifice dispensari

Verum ne quid ad hanc controversiam spectans indiscussum et indecisum relinquatur, censeo hanc dispensationem non esse specialiter talem seu non esse dispensationem iuris sed facti, in quo convenio cum Suarez dissideo tamen ab eo in explicando qualiter fiat haec dispensatio facti; Suarez enim ex eo putat relaxari votum, quia voluntas voventis cum subiecta sit Principi potest quoad suos actus irritari; qua irritatione posita tollitur voti fundamentum, et hoc amoto ruere votum necesse est. hunc dicendi modum non approbo, quia licet verum sit contractum posse irritari a Principe ex qua irritatione fit ut qui contractum acceptavit nullum exinde ius habeat exigendi a contrahente rem sibi promissam, id verum solum est quando contractus non fuit initus cum eo qui superior est Principi nequit enim Princeps inferior ius quod est in superiore destruere nisi annuente superiore alioquin iniuriam illi irrogaret. sed per votum acquiritur Deo novum ius ad exigendum a vovente promissionis impletionem, ergo nequit Pontifex voluntatem voventis irritare et hoc modo dispensare in voti

Quamobrem dum vero non aliter dispensare Pontifex in votis nisi quatenus res cedit iuri quod vovens transtulit in Deum, ut res contractus ab eo exigeretur res promissa, est Romanus Pontifex oeconomus Dei et ut ita loquar facultate plenipotentiarii fungens ad disponendum de bonis spiritualibus Dei quandocumque id bono regimini ecclesiae convenit, id convenit bono eius et ecclesiae statui

vt D alij cedat iuri qd het exigdi a votente res promissas, qo tunc Pontif nõe Dei poterit dispensare in hoc iure, seu qd ide e tunc Deus p Pontif cedet huic iuri quod e ius peculiare dominij acquisiti a Deo in actiones humanas quas nõe voti sibi peculiarari debent, et nõe contractus debet cedi alteri p rinq res promissa.

Ad 3am ait P. Suarez voluntas hoi mutabilis e ne vis qo pot Pontif illam mutare et destruere illam ingm voluntatem quae nos obligauit et moralit perseuerat Ad sublata hac voluntate cornuit oblig°nem redienti Deo voti, qd tunc nullus extat qo hac dispen ...n pt p cess iuris diuini sed p mutat voluntati humanae Deo omnino anti qo in diuerso longe sic vim e distinc° cum pot illam mutare et destruere moralit quatq nõe Dei cedit iuri qd Deus het vt sibi votum reddatur scedo coam, alit, nego coam, et silit nego coam vltimam

# Sect 4 nequit Deus de pôa ordinaria dispensare in lege naturae

Agit sc° de lege nae abta praecepte res intrinsece bonas et vitantes intrinsece malas, qm sc° amplectunt com Theol hac nõe dicti qd D nequeat licitum reddere, id quod e intrinsece malum aut illicitum qd intrinsece bonum et laudabile e: quae rõa n' io pôa ordinaria ad hanc dispene amouat a Deo Aet pôa abta - alijs qo verbis probandum nobis e coes.

La qa Deus xa prouida qua regit creaturas rationales nequit n' illas prohibere mala et praecipere bona quae ss illis media ad salutem qo xa hanc prouidas nequit dispensare cum illis in lege nae ppr coa nas si cum illis in hac lege dispensaret n' recte prouideret illarum saluti, siquidem ex vi dispensionis illae n' tenerentur sub graui salts obligate sua salutem curare ani ppo qa ad gubernatores prouidos et suorum amantes spectat bona illis applicare, et mala amouere, id hoc pt medijs praecepti et legibus nunc iniungenbus bonum nunc malum prohibentibus qo xa prouidentia qua Deus huna regit nequit dispensare in lege nae; quae rõa n' io vim het

in

in dispens.e vtra. ru ou.; sed etiam in particulari; que foret in aliquibus nam in illius quoque debet Deus suam prudentiam exercere

Iª pca ordin.a Dei inuoluit ordinem, rerum, que de facto instituit ad harum gubern.e, sed stante hoc ordine nequit Deus dispensare in lege naturae ergo xª pca ordinaria nequit in lege nae dispensare: mai. e certa mini pbr. quia Deus nequit ex suppositione sui lati decreti aliter res instituere, ac per suum decretum statutum e; alioquin mutabilis foret eius volunta. sed decreuit hoes auertere a malo, et trahere ad bonum per pcepta nalia, que singulorum mentibus impressit ergo nequit in hac lege cum aliqua nali creatura dispensare attenta ordin.a prud.e

2ª pca quia recte colligimus a posteriori voluntem Dei circa gubern. creaturarum quia nulla mut.o e in aliquo ordine, sed illa immotum ois perseuerat, sic quia numquam visum e sol inuerso cursu ab occasu in ortum regirare colligimus Deum ita cursum solis disposuisse vt semper ab ea parte mundi, quam oriente dicimus incepturus in occidente vergere, et sic de alijs, sed in lege nae nulla vnquam facta fuit dispens.o a Deo, ergo recte inferimus hanc legem integram inuiolatam que ab hoibus seruari voluisse, nec vllam in ea admittit dispensat.es

Nec solum hanc sic.s vam ee iudico log.do de pceptis nalibus que stinent in I decalogi tabula et pertinent ad cultum deo debitum sed etiam de pcepto quod e II tabule et proximum respicit: quod dixerim aduersus Scotum in 3 dist 37 quia vnica de vtrique pceptis ne s.a adducte instituti [illegible] et in vtrisque vim retinent: quapropter sicut intrinsece malum e Deum odisse, aut ipsi n. parere, sic inferiori ta malicia intrinsece malum e proximum odisse, aut in bonis ledere, ergo sicut Deus nequit dispensare in ijs, que spectant ad pcepta I tabule ob intrinsecam maliciam actuum prohibitorum, sic ob eandem rem dispensare n. erit potens in pceptis II tabule

obiecit Deus in veteri lege dispensauit cum aliquibus Patriarchis et Prophetis in lege nali ergo Deus xª ordinaria pca valet in hac lege dispensare pbr ans. I ex gen 22 vbi D dispensauit cum

Abrahamo in 5 decalogi præcepto ~~et in~~ in occisione et immolatione filii sui Isac. 2° ex exodi c. 11 quod Deus amplam dedit facultatem filiis Israel ut in aurea monilia et quæcumque pretiosa auferrent ab Ægyptiis, seu quod in vitis dominis asportarent: en dispensatio in 7 præcepto. 3° Osee c. 6 iussus est hic Propheta meretricem sibi associare, in quo ut Deus dispensasse cum Osea in 6 præcepto

Nullus ex his textibus probat facta dispensatio in lege naturæ, id faciles invenies solutiones si in Deo duas supremas potestates recognoscas alteram summi legislatoris alteram supremi dominii; secunda potestatis non est Deus ius habet in omnia bona externa, et in quascumque actiones et voluntates creaturarum. Nunc ergo respondeo negando ans: ad 1um in probatione adductum nego præceptum Abrahami fuisse dispensationem in 5 præcepto, quia Abrahamus non propria authoritate occisurus erat filium ut vetabat per 5um præceptum, sed authoritate Dei, qui ut omnium absolutus arbiter et se ipso poterat Isaacum privare vita, non medio alio administro suo. Persona ergo foret sua extraneum

Ad 1um Ægyptiorum spoliationem dico 1um et maximum dominum fuisse Deum erat, qui potuit proinde dominium quod erat Ægyptiis illorum bonorum in Israelitas transferre nulla facta iniuria Ægyptiis, imo etiam si ex se Israelitæ talia bona non accepisset potuerunt illa utique sub[...] [illegible] quod Laborum quæ Deus apud ipsos defatigati sunt Hebræi in ædificiis extruendis mercede nulla receperunt, et hanc spoliationem Ægypti retinere illis pro mercede indicatum ut sapientia c. 10 his verbis reddidit Deus mercedem laborum sanctorum suorum et deduxit illos in via mirabili etiam. adde ultimo potuisse Deum ut vidimus omnium ob sequutas Ægypti in Hebræos hac multa regione illa plectere l. ut nostrates dicunt. Condenarlos en perdimiento de bienes

Ad 3um non est iussus Propheta Osea fornicari, sed meretricem in matrimonium assumere, quæ assumpta iam non extranea sed uxor prophetæ constabat; quod ut esset etsi non femina illa sua ratione, ad matrimonium denegasset, quod Deus ut supremi Dominii poterat hunc ac[...] supplere et dominium feminæ in Prophetam transferre

Sect

## Sect. 5 Deus de sua absoluta potentia potest dispensare in Lege naturae quatenus actus huic Legi oppositus est offensa Dei

Ventum est ad intimum difficultatis nodum, cui dissolvendo operam plus aliquanto desudarent Theologi, ut praeeunte luce et duce fide tutius in semita parum trita progrederemur: At ubi Theologicae rationis lumine ducatur, ob scriptorem penuriam, non est opinioni diffidendum. Male audisse iam Theologi Ocamum in 1° q. 19 ad 3um notavit supra, quia, ut ceteri Theologi ii sequuti recensiti a Suario lib. 2 cap. 15 n. 3 docuisset Deum posse in omni lege naturali dispensare, immo praecipere ea quae nunc per ista lege vetat, et vetare quae nunc praecipit: At tum in hoc placito longe diversa a nostra mens eius fuit, tum in adstruenda dispensatione in utrumque diverso ductu est punto; quamobrem nullum cum opinione Ocami commercium habet nostra opinio, proindeque nec veniat in censurae societatem.

Ut ista haec integre apprehendat, teneat quae firmiusque meminerit lector placiti nostri initio huius tractatus expositi de Lege naturali eam nimirum consistere in dictamine rationis ut procedit a Deo legislatore: videns namque in ipso rationis dictamine duplicem rationem; alteram, qua regula est; alteram, qua lex est: sub prima consideratione offert ipsum dictamen in se ut est cognitio speculativa boni et mali independenter a quacumque energia legali; At secundum primam considerationem ipsum dictamen offertur non in se tantum, sed ut involvens actum divinae voluntatis a qua energiam accepit obligandi; ac proinde adaequatam rationem legis.

Hinc intelligitur esse in peccato lethali duplicem malitiam, secundum hanc duplicem considerationem alteram, qua opponitur peccatum dictamini rationis in se, seu ut melius dicam, qua opponitur ipsi naturae rationali cuius peccatum dissonare per lumen rationis cognoscitur ab homine, alteram qua opponitur eidem dictamini ut a Deo gubernatore proveniente, quae est oppositio ipsi legi naturali Dei ut tali est. Hae duae malitiae diversae sunt: prima enim non est offensa Dei et peccatum lethale formaliter sed tantum fundamentaliter; formaliter enim non pertingit rationem malitiae mortalis: at secunda malitia formaliter est offensa gravis Dei

ex quo fit 1° esse in inferiori ordine malitiae; 2° vero in summo gradu malitiae ut docent sequentes Theol. quos affert et ex quibus infert noster Lugo disp. 5. de mysterio Incarn. sect. 5. et 6. Et non possit homo satisfacere condigne et ad aequalitatem pro peccato mortali ut est offensa Dei, potest tamen satisfacere condigne pro illo ut opponitur naturae rationali, et dictamini rationis, quia ut taliter consideratum non est offensa Dei, sed creaturae aut naturae rationalis cui opponitur, et quae nequit tantam malitiam in peccatum refundere, quantam Deus offensus.

Circa hanc malitiam dividuntur duae sententiae. Prima opinio nostra: 1° est Deum de potentia absoluta non posse dispensare in lege naturae, ut haec dicit dictamen nude sumptum rationis ut rationis ad talem legem naturae sit quod illi liceat agere contra regulam rationis. 2° quod est Deum de absoluta potentia valere dispensare hoc in lege naturae non vim et energiam quam haec lex accepit a Deo, ita ut homo quantum ex vi talis dispensationis liceant quae antea non licebant, nec mortaliter peccat mentiendo aut furando

1am opinionem partes amplectuntur omnes Theol. tum recentes tum antiqui sicut Ocamus et pauci assecla sed notatur haec esse efficacior ratio nisi si Deus posset dispensare in lege naturae ut est dictamen rationis bonum et malum dignoscentis posset efficere ut id quod est intrinsece et essentialiter malum tale non esset, sed Deus id nequit efficere, ergo nequit dispensare in lege naturae, ut haec dicit purum dictamen rationis circa bona. Et probo maiorem nam dispensare nihil aliud est, quam tollere malitiam ab actu prohibito, qui atque per dispensationem obligationis licitum redditur, quod antea illicitum erat, ergo si dispensaret Deus in lege non mentiendi ut est regula rationis id fieret efficiendo ut mendacium malitiam non haberet, ac proinde efficiendo ut id quod est intrinsece et essentialiter malum tale non esset

Minor probatur nam Deus nequit mutare essentias rerum ut potest quod implicat contradictionem, ergo nequit efficere ut id quod est intrinsece malum non sit malum. Sed certum quod malitia est de essentia illius actionis utpote essentialiter oppositae naturae rationali; sicut est de essentia frigoris esse accensus oppositum calori, ergo sicut implicat Deum efficere ut calor stabiliter et radicaliter non opponatur frigori sic nequit efficere ut odium Dei mendacium et furtum non opponantur naturae rationali, ergo nequit efficere ut istae actiones exuant omnem malitiam, sicut nequit efficere, ut exuant oppositionem cum rationali natura, ergo nulla

Voluntas

voluntas Dei pot efficere, ut ille qui peccarat et Deus, odiu non efficerat actione turpes ac sinbe non male operet: ex quo fit hanc reg. rni indispensabile ee.

Ad 2. nos non remebras exemp adductu de frigore et calore et n Deus nequeat tollere a colore et frigore opposit. radicales, qua inhiant sue mutue intmetioni, pot ta' tollere opposit. actualem. ponendo utramq inimica qualitate in eode subiecto qº aliter etti odiu Dei et mendaciu haeant dissonant. radicale cu rsale na qm dissonantia nequeat Deus tollere poterit ta' tollere dissonantia actuale ponendo has malitas cu reg. rni. Oforma bene pot D suspendere sciam qui pbet hoi ad dicta men rni hendu l. alis mo impedire dictamen rni, Atqui mendaciu non eet peccatu, q pot dispensare in eo q mendaciu peccatu non sit, ut pu liciu

Res scesso anti neg. coa do manifestu quod reddo, discrimen, na ex eo q Deus ponat dua phyca qualitate adversas in eode subito nulla strad. infert, nec aliqd dedecens sanctitate Dei: At ex opposit. seu assonantia actus intrinsece mali cu reg. rni hec duo absurda sequerent; quippe non alit poni pbet mendaciu cu reg. rni, nisi quatg hec dictaret non ee turpe mentiri, nec dedecens na rsale, At eo ipso q tale dictaret fieret ee reg. et non ee, ee iudiciu vm, et non ee qº manifesta strad. sequeretur: mini pbo na eo ipso q illud iudiciu reg. foret actuu humanoru, deberet ee certu et vm, At eo ipso q dictaret non ee turpe mentiri eet falsu qº eet reg. rni et non eet illud iudiciu, eet s.l vm et falsu, quo nil falsius. rursu Deus auferendo dictamen certu quo cognoscit turpitudo mendacij, et infundendo iudiciu oppositu eet ca particularis errori et falleret intellectu humanu, q dedecet sanctitate Dei

Ad confirmatione scessa mai et min nego coa q auferre iudiciu rni non e' dispensare in lege na, At impedire subiectu ab obligatione legis q longe diversu e', in infantes et amentes, qui carent rni usu non dispensati a lege At impediti ad eiq observ.: dispensaret quide Deus in lege quoad na regule, si stante reg. rni et facultate libera operandi adhuc liceret hoi

mentiri aut generare q implicare dict ... mo ostendimus

1as p tes rationi nre probatum decimus, nam n ... abigata ee p habit Dei cu cognit ne mali, aut precepta cu cognit boni vt de pota abta nequeat alteru ab alio separari, ita vt Deus p tales p ... sationes faceret vt actio que ne legi nali p hibenti et ad lethalit turpi accedente dispensat ne n sit lethalit turpi qm p tes (lt in opposita abeat) facile indicauit Suarius Lib 2 cap 15 n 13 ... aliqua precepta nalia attenta ... pot Dei n vo attenta morali pote non e quatq Deus summe sapiens et bonus e et ... sapienter gubernans.

## Sect 6. Doctrine precedentis solutiones.

1a sit que potissima e in qbq de pot Dei dispensandi e diuine leg q neq implic infert nec aliqd Deu n decens. Id q in lege nali dispenset neq implic affert nec aliqd dedecens legislatores Deu q n e rro cur denegetur tali facultas dispen di diuine leg: mini pbr quo ad 1 p tes, na ex eo q dispens fiat in lege na vt fuerit a Deo legislatore n sequitur q ide opus eet malu et n malu, licitu et illicitu, que erat implic a adducta, vt pateret in hanc leges, ut e neq rri n cadere dispensat na ex eo q Deu in ua lege dispensaret n fieret ea malitia tolli ab actu que opponit Deo n vo ea malitia que opponit neq rri; n q ex hoc vlla implica tum de e

Landes mini quo ad 2as p tes pbo, na lt attento ordine reru, et ex supos ne q Deus creat es nales voluit odore in morali rectitudine debita sue ne, hoce opportuit intent ea oblig di p leges ne vt efficaciu a malo amouerent et traherent ad bonu, adhuc nil obstat quomins ex ordinaria sua prud a ita res disposuisset, vt nali luce rri tantu rectas hoibq ostentu eet, vt ex ea hunc actionas gubernarent, quin vlterius vim ormai oblig di adderet ipi leg ne, et lt ... Suario n pote Deus p tota eternitate hoe absoluere ab oi nali precepto qd inuenit quod ad tempu absoluat ab oi; vel p tota eternite in aliquo dispenset, ex hoc ... n sequit inconuen a Suario adductu de Dei prodigalitate, nec vllu aliud sequi affer te video.

2a probatio et confirmo precedentis. Pot Legislat humus

leges

lege; que prius graviter, me graviter obligabat subditos pot: ingon: temperare obligationis pondus minuendo, ut deinceps leviter obliget que prius graviter obligabat persistente adhuc eadem graviter materia ut in disp. 14 sect. I dicebamus; ergo poterit etiam divinus legislator dispensare in lege naturali et per consequens dispensare cum dispensatio non aliud sit quam suspensio seu relaxatio obligationis legalis, que prius vigebat. Probatur consequentia et utroque paritate, nam minus dominii est legislatori humano circa suos subditos, circa suam legem; quam legislatori divino, cum hujus liberum dominium nullum maius possit excogitari, sed non obstante imperfectione dominii in sua lege, nec inferioritate potestatis legislativae potest humanus princeps graviter obligationem relaxare in legibus graviter obligantibus; ergo potiori iure id poterit divinus legislator

2.a Probatio: Deus posita lege naturali habet ius exigendi a creaturis rationalibus obedientiam in tali lege, ut sit illam non violent, sed potest Deus salva de potentia absoluta cedere huic iuri; ergo poterit in iure naturali dispensare. Probatur consequentia, nam haec dispensatio est quaedam cessio legislatoris, quatenus non vult sibi in tali lege obediri a tali subdito: non exigit minus, exigit vero minus haec probatur; 2.a quamdiu debitum attulit nam potest humanus Princeps cedere iuri suo et absolvere subditum a debito legali, quo tenetur parere Principi legibus; ergo poterit etiam divinus Legislator: I.a quia in tali cessione nemini Deus iniuriam irrogat, non creaturae, quam potius absolvit a lege, quam lege meruit, nec Deus potest dici iniuriam irrogare creaturae prout alteri, quo pollat dominium, non sibi ipsi, quia in hac cessione nihil dissonum non admittit, nec Deus se abdicat a dominio quod supra creaturas habet, nec vim suam se abdicat a potestate legislativa, quin potius tunc illam exercet cum dispensatio sit actus proprius potestati legislativae; ergo nulli irrogat iniuriam ex tali cessione, quo nihil quod obstat tali cessioni in iure divino.

Confirmatur: potest Deus de potentia absoluta ita remittere culpam mortalem peccatori, ut ei condonando gravitatem offensae relinquat solum reatum levem, ut si videlicet praeteriti manebat gravis aversio a Deo facta condonatione fiat levis aversio; ergo ita poterit Deus dispensare in lege graviter obligante ut deinceps vel nullo modo vel leviter tantum obliget: Antecedens etsi DD. communiter non asserunt non tamen respuant, quia hanc difficultatem non examinarunt, ut notavit noster Lugo disp. 8 de poenitentia sect. I in dubio incidente

Vbi vt probabilius admittit an, pbo nunc con, na legis dispen° e quasi remi ss° vniversalis ne sit sit transg° ea actio que alias legi in suo vigore tantum violatio foret; ergo si 1us conceditur pot abte Dei et 2us concedi debet ibi amplius roborat ex seq. pbatione.

4a probatio: pot D. peccatori condonare peccatum n. so. habituale sed et actuale, hoc e, n. so. preteritum, sed et presens, imo et futurum, ergo poterit dispensare cum hoie in lege nli: an. quoad condonationem habitualis peccati conveniunt plures. Sed quoad v° condonat. peccati actualis et futuri tenet Lugo. disp. 7 de penit.a sect. 3 n. 126 ait complacuisse hanc opinionem pluribus Theol. probat que quia pot Deus cedere iuri suo, quod in peccatore habet rõe peccati actualis et remittere offensam, et rõe huius remissionis peccator per peccatum actuale n. redditur inimicus Dei abte quia offensa remissa e sed so. commissa e ex se, vnde transacto actuali peccato nulla maneret in hoie macula, ex qua fieret inimicus Deo, sed eo mo ratus Dei se haberet ac si numquam in legem divinam deliquisset. nunc con. pbo quia ille qui pot condonare transgressionem legis pot dispensare in ipsa lege ergo Deus pot dispensare in Lege natli. pbo an. na hec condoni° nihil aliud e qm cessio quedam iuris quod Deus habet, vt exigat ab hoie obedientiam sue Legis; ergo si Deus de absta potestate pot condonare peccatum actuale poterit et dispensare in Lege nli. pbo con, na si habet ius ad exigendam satisfactionem ab hoie pro peccato, ita habet ius ad exigendum ab illo obedientiam suis Legibus ergo n. magis repugnabit cedere huic iuri qm illi, sed vni quem poterit abte cedere.

Confirt. na vt e doct.a ipsius Suarij tom 4 in 3 p. disp. 25 sect 3 pot Deus dispensare in precepto penitentie quod e preceptum nale, quatenus pot cedere iuri suo leso per peccatum remittendo sibi offensam, sed eadem rõa e de aliis preceptis nalibus ergo pot Deus in aliis dispensare: min. pbo, na difficilius n. e Deo cedere iuri quod habet vt exigat a peccatore satisfactionem pro inhonoratione illata, qm cedere iuri quod habet vt exigat obedientiam cetera alia precepta ergo si 1us admittit convenit 2us admittendum erit, vnde fiet vt sicut rõe 2e offensionis peccator desobligat reddere satisfact. ita rõe 1e offensionis ho deobligatus erit a Lege nali, ac proinde n. peccabit in Deum n. parendo legi nli.

Dices pro Suario eam cessionem iuris vt Deus exigat

a peccat.e

a peccat. satisfact. a me. sed satisfact. omnino non posse remittat alteri satisfact. debita, sed illata iniuria nec tamen deus cum altero dispensare. non secunda, de quo, sed quod de hoc non est eadem ratio, nam potest deus cedere iuri quod habet ut exigat a peccatore satisfact., nec est potest cedere iuri quod habet ut exigat a nobis obedientia praecepta naturalia: potest quamquam non eo peccat suarez, posse deum cedere iuri, ut exigat satisfact. ab homine postquam peccavit, cum non potest eundem actum habere antequam peccet in hunc ut nunc dicitur... ergo cedo iuri quod habet... peccatum... quam satisfact. nulla est... in hoc actu non... quod deus decernit ante hoc... decernere... in hunc actum manebit... a lege naturali prohibitus quo manebit... dispensatus: ... hanc... dispensare aliquem vel aliud est quam eximere... a lege quae adhuc... alios urget quo... dispensatus erit in lege prohibit.: ... quia haec potestas convenit a Deo non solum ut vero Domino, sed etiam ut legislatori actionum nostrarum, et talis potestas est actus potestatis legislativae, scilicet legis relax., seu dispens. Et quamquam etiam a Deo conveniret haec ... tantum ut Domino, saltem indirecte fieret nam dispens. in lege naturali quod non lege admittere non patiet... 

# Sect. 7. obiectionibus, quae possint occurrere, occurrit

Non melius possumus iam, quae aliquid possent ab te Dei adsorbere, quam solvendo occurrentes difficultates, ut examine arguat nullam esse nec ut admittat divina dispens. quod ut ab auctoritate incipiamus obiecta potest Sanctus Thomas q. 94 art. 5 corpore ubi quaesito dimutari posset lex naturalis, respondet sic haec verba. Alio modo potest intelligi mutatio legis naturalis per modum subtractionis, ut scilicet aliquid desinat esse de lege naturali quod prius fuit in lege naturali, et sic quantum ad prima legis naturalis lex naturalis est omnino immutabilis. et q. 100 art. 8 corpore decreta decalogi praecepta esse omnino indispensabilia. Confirm. nam frequens dogma Patrum est legem naturalem non posse immutari, nec capacem esse ullius dispens. aut relaxationis.

Resp. ad verba Angelici Thomae videamne non omnis...

ienia n̄ ta argumen: qm̄ diffic^r assequuntur ex ipso articulo̧ ore x^{te} ......
rantes intendit ... leg̃s naꝭ n̄ ee dispensabilis de ordin^a pōa Dei, nec no-
uus ē in .... ... ingeniari impole appellare q attento rone ordine, et
cōi prudentiā nequit fieri: q^l V^o Leo art. .. tanta intendit n̄ poe leg̃s na-
leꝭ dispensare ab huma potestate ... n̄ posse dari casum in quo ... in
tali ... lege dispensare ... ... ... ... ... ...
tione assignata ... ... ... ... leg̃i nali ... lege
eterna, que ē decretum de coordinat^{ne} rone in ordine ad fine ... quā
nulla ca 2^a inuertere pot; aut ... de lege nali cui ... lex nale ...
munt pplete et adeq^{te} ... in energiā, q^m a Deo hēt, qm̄ ... re ...
ē reg^a rōi, et sic sumpta indispensabile ee etiā de abta pot^e Dei, nec nos in ...

obieci: 1^o lex nā ē summat dictamen
roi vt fuerit a Deo legislatore hoc ē decernente illud induere hoibus ex di-
pre^e peccati et pplacentiā virtutis; sed in hoc nequit dari dispens^o; q^l nequit
in lege nā. cōa stat et mai a nobis tradita et exposita ē. proō^a L. disp 6
min. pbr na; vt fieret dispen in lege nā debat fieri mut^o in aliquo ex illis
tribus nempe decreto de lumine nā infundendo; aut pplac^a boni et displic^a mali
aut ipso lumine nā; sed in illis nequit ee mut^o; q^l etta.

Res sed mai neg^{do} min. ad pbat^o ratio ē
q aliqd addat illis praeptibus enumeratis vt censeat fieri dispen^o nempe volun
tas n̄ oblig^{di} hoe, qua volunte intita intelligit ho dispensatus in lege nā. qui
seclusa tali voluntate obligatus ad tale lege censebat: vt contingit in legislatore
humo, qui psistente lege et pmulg^{ne} censet dispensare eo ipso q hēt volunta
... quo nolit subditum p illa lege obligare.

Instat: 1^o Lege lat humus Deo dispensat,
q^a mutat voluntē et intentione priore, qm̄ habet, sed Deus nequit mutare
sua voluntē et intent^{es} oblig^{di} hoe p lege nā; q^l nequit in hac lege dispe
sare: min. ē certa du^a pde pbr mai, q^{d} si ea priore voluntate n̄ muta
ret legislator haberet dua volunte opposita, nempe oblig^{di} subditum, que
erat prior legalis volunta et n̄ oblig^{di} subditum, que ē posterior dispens^{ua}.

Re ad 2um distinguo mai ex eo dispensat ut legislator humanus est, concedo mai. ut legislat est abstrahens ab humano et diuino, nego mai: etenim perfectio legislationis humanae eam mutationem postulat, non quia ea sit de ratione legislationis, sed quia talis legislator requirit talem imperfectionem carere. at legislator diuinus a quo omnis imperfectio procul est dispensare potest absque mutatione suae voluntatis vice physicae suae moralis, ex eo scilicet quod velit pro hoc tempore desobligatum, quem pro alias obligatum volebat

Respondeo 1o negando abte mai quod fuit ait noster Lugo ad illas obiectiones disp 16 de incarne. sect 9. et est doct. S. Thomae hoc. art. 9 cap 9 n 9 et alii) voluntas praeceptiva non ita abte fertur ad obligandum subditum, quin tacite, sed includat nisi fuerit dispensatio: unde bene potest legislator etiam humanus dispensare in lege a se lata quin opus sit retractare voluntatem priorem, nam ea voluntas prior obligandi erat virtualiter conditionata, quatenus ita pro illa legislator intendebat obligationes subditi ut non vellet a se privare omni voluntate dispensandi sic ut imperium, sine effrato vole te ad hoc obligare nisi ad placitum meum ... alii de cui tecum voluero dispensare in quo nulla appareret mutatio voluntatis legislatiuae. quod di res, nam potuit esse non ita decretum de lumine non infundendo cum intentione obligandi hominem ut pro illi liberi nollet ... se coarctare ad numquam dispensandum cum hoc, erit quod decretum illud absolutum quo ad executionem et fructum determinationis, conditionatum vero quo ad intentionem obligandi ex subintellectum sed mai dispensauero nec dispenso. vel decretum de facto erit ... hominem sit si assero nullam esse in tali decreto repugnantiam

Instat 1 posito decreto de viendo homine

naris requirit decretum de infundendo illi dicta, non ex dispensatione malitia, ergo requirit abte dari dispensationem contra legem non pro circa non dispensatio est actus liber legislatoris sit et ipsa lex stante illo decreto de infundendo hoc requisitis boni et mali, requirit ex decretum suspendens illius effectum morale pro dispensationibus et exemptionibus hominis ab illa lege, quod tali dispensatio potest non est. Re ... concedo ... ad probationes concedo mai et distinguo min requirit ex decretum quod suspendat illius effectum attenta sufficientia quae de facto est concedo min: attenta sufficientia possibili abte nego min etc.

cu. 9 conveniunt in dispensare in legem neque e. tunc fund.a in ea dispe-

Instas 3 non obligat quare in dictam.e non

fluerit à decreto causante tale dictamen orto ex displic.e mali et complacentia

boni: à qualit. alius actu voluntatis divinae qui postea intelligat non tollit habi-

tum et energiam, quia nullus actus divinae voluntatis intelligibilis est qui possit esse

distens. : sed nunc nam qualit. alius actus non efficit quod decretum illud non sit aut non

fluxerit ex dicta displic.e mali; et complacentia boni quae non tollit aut suspendit vim

et energiam decreti. Nec dictamen mali quasi ex illo decreto orto ex displic.e

mali si nihil circa efficaciam suspendens addat ratio mali; si addat negamus

et probat. min. ad cuius probationem, redo antecedens et nego consequentiam quod licet bene causa ade-

quata aliquem effectum manere cum possit sequi e. ipso non aliquis impedimenti

obstantis: ea quod voluntas Dei de lumine non infundendo dictaminis est ut sa

notabam sive quod effectus obligationis abstrahet, dum non suspenditur per dictamen quod ex-

cludit ut abste obliget: at non posita tali dictione nempe voluntate dispen-

manet adhuc causa efficiens dicta obligat. sed obligans in actu 1. non in actu 2.o

non impedimenti suspendentis effectum ut dispensationis, quae debebat non esse ut lex

inferret obligat.

Instas 4: talis actus divinae voluntatis dis-

pensans in legem debet aliquem effectum habere ad extra ad nullus effectus assignabilis

est huic actui divinae voluntatis quod talis actus possit non e in Deo. maior ut for-

mus fruimus in theologia accepit; nam Dei voluntas libera et efficax cum sit

voluntas aliquid seriò et resolutorie intendens debet aliquid efficere alias si

nil efficeret, frustraretur voluntas libera Dei, cum effectus, quem intendit,

maneret: min. prob. nam eodem modo se habent per dispensationem ac ante illam,

quo nullum effectum in homine haberet talis dispens. Prob. antecedens quia in homine nulla

facta est mutatio, idem lumen non innovatur, habet quod antea habebat ergo etc.

Respondetur nam ad hoc ut det aliquam novam denomin.e

moralem opus est quod det aliquid novum physicum; ad nil novum physicum in homine

a lege dispensato dat, ut ostensum est quia non datur neg. dare valet nova

denominatione morali ut denominatione dispensati. Haec instantia non est cuiuscumque

diffic-

difficulti actuale, liberte, Dei tangenti, in qua difficile procedat inter vtrasq. celebri verasq. schol. 2.a inquam requirit ad actuale, libertate, Dei ... loquar in sensu semper mutat physica, ad ext. ...
... satis ee ad libertate diuine, si infert mutat. moralem. non est huius loci vtriusq. examen, aut alterius probatio, deo singulas singulas ... relinquens ... facit

... Resp. ... neg. min. ...

probat. nego ant. ... sit mutat. physica, nempe noua reuelatio, qua certius fieret de ... dispen.ne attamen ... non requiri q. hec reuel. fiat ... sufficere q. alterum fiat vt voluntas dispensans habeat mutat. physica, ... in quo casu ... sit ant. et distinct. ... q. nulla effectus habet in hoc casu dispen. effectus singula physicus, ... effectus morale, nego ... vt hic effectus exurgat non opus est vt sit physica ... in ipso in quo est effect. morali, sat est q. alibi sit. vt videre est in valore monete, qui mutat. absq. eo q. physica mut. exerceat in ipsa moneta, sed in voluntate principis ex quo fit ad ...

... Resp. 1. ... maior nego min. ad probat. distinguo ant. eodem mo se habet ho physice post dispen. ac ante illam, ... eodem mo moralit. nego min. vt in ... ferre de ... respondere solet de hoie cui ... infusione donatur ... peccatum, nam post donat. pec cati se habet diuerso mo non physice sed moralit. et in estimat. ... ad probat. dum facta ee in hoie mutat. morales. ad confirmationem negat mai. satis est ad hanc denominat. noua, morale, q. dei physicus ... accipiatur

# Sect. 8. Alijs que restant, Resp. obiectis.

... dices 3. si lex ... indispensabilis ... non ... vnde distingueret a lege diuina ... q. dispensabilis non est ... ant. ... lex ... que ita ... a Deo vt ... non ... et ita ... vt possit abrogari et dispensari, ... hoc ... et lex ... q. non ... vnde ... posset ... ea

dic^a distinguerent. Ad eo neg^o ans. ad p^bat^m distinguo ma^i ex pos^s e quo ita sint vt sistuerint in ferm attenta esp^{na} remi et p^{oa} ordinarie Dei, pcado ma^i vt sistuerent in ferm atenta i p^{oa} abta, nego ma^i. quq distinctio nec asspplac^{da} e mini, vt nimi lex n^e n^i posset attenta n^a, et exig^a creature ra^{lis}, t p^{oa} ordin^a Dei, n^i posset, cingua, mueri aut dispen in et ideo n^i voat q^a debet ipi n^e, ex ipsa veluti passio sequi insolem in rectit n^{ea} debita, nec Deus valet n^i ligare creat^a rat^e tali lege si velet opera n^i ad^e exig^e n^e: et preter alia lex ... n^i exigit amare cu^s ... illa ... colere, et nec exigit lex n^i sacrificia dominii trat^e, et omnes qr, vt pote man^e ... extrama ...

Sicut ... dispensaret in lege n^a eet licitu, hermomenti et Deus dixisse, Ad numqm ... actiones pos^s ee licite, q^a neq^e sensibili e dispens in tali lege. mini e certa et sect^e, a nobis p^bata ma^i p^{or} q^a effu dispen^{nis} e vt licitu sit id q^o n^i data dispen^{ne} illicitum erat q^o si Deus dispensasset in lege p^hibente mendaciu^s, mendacium licitu foret: p^{or} ans, na^s si adhuc maneret illicitu, nullu^s effu sortiri-set dispens^o nec legi energia suspenderet, et maneret vt erat antea. D= fert na^s si Deus hanc dispen^{na} feet sadere, facet quasi spectare sua que si o^a lege^s n^e v^g mendaciu, odiu sui homicidiu^s et alia qua valde ab= hominant ... tale avertu, iniuriu e divinae bonitati q^o etta

Ad eo disting^{do} ma^i eet licitu hoi mentiri n^i etta contra e ex vi dispen^{nis} in lege nali, scado ma^i; eet licitu abte et simpliciter, nego ma^i: ad p^bat^m ante, mo distinguo ans. nimi effu dispen^{nis} ee vt licitu sit id q^d antea erat illicitu, attenta lege dispensanti, n^i v^o ee effu dispen^{nis} vt licitu sit id q^d antea illicitu erat ex aliis capitibus: ad p^bat^m nego ans; itaq vt s^a dicebam, hec peccata s^a legi n^e ex duplici radici malitia trahunt 1^o ex dissonantia cu^s na rali vt tali e hoc e vt cognoscente bonu^s et malu^s; 2^o ex disson^a cu^s lege Dei, ut e oppositio^{ne} ad illa^s; et hec e potior malitia, qua l^{do} vt fuerint sui asequitur, cu^s q^o Deus dispensat in lege n^e abiuit hoc, a strahenda hanc 2^{am} ma

litia.

statia non vero sua quia nequit esse, vt est quod opponit neque malum non opponat eidem: Vnde fit vt hac dispensatione in lege non sit peccatum veniale furtum, ita minus graue quam antea erat, licet non lethale, non vero quod absolute et simpliciter sit leue, quia talis actus habet sibi essentialem [illegible] turbitudinem et dissonantiam cum natura [illegible]

Exemplo [illegible] illustro: [illegible] legislatores [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ordinarent in [illegible] possent leges ferre, ita absque [illegible] eamdem legem ferrent [illegible] [illegible] [illegible] quam si [illegible] illam ferret: in hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est gravioris peccati [illegible] [illegible] violando legem ab vtroque latam quam ab altero tantum; tum non si in lege ab vtroque lata dispensaret alter legislator vt posset, fieret non, vt opus illud, quod antea prohibitum, licitum esset. Respondebam et bene non fieri vt licitum esset absolute, quia adhuc vigebat lex prohibens [illegible] legislatoris, sed tantum fieri vt minus graue esset [illegible] malitiae seu licitum [illegible] ex vi [illegible] legislatoris dispensationis; facilis est exempli applicatio

Ad confirmationem negatur sequela, sed dicta sit intrinseca turpitudinis quam non potest non Deus [illegible] [illegible]: et quidem si [illegible] mala culpae talia essent solum prohibitis extrinsece Dei [illegible] Deo [illegible] licita foret de [illegible] posset [illegible] mentiri et in errorem nos inducere, quo rueret tota fidei diuinae certitudo, quo nil absurdius. Praeterea (et est [illegible] Suarez) si Deus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vt exerceret a nobis quidem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] amor legislatoris, quippe amor obediendi nascitur ex amore legis, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legislatori et legi [illegible] aliquis [illegible] legi [illegible] [illegible] [illegible] legislatorem et illum amare [illegible] [illegible] [illegible] voluntatem adimpleret

Obiicies si Deus in lege non dispensaret tribueret ei mendacia et periuria et alia scelera ab hominibus perpetrata. Sed hoc de Deo [illegible] [illegible] est [illegible]. Probatur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a peccato retrahunt quia nouerunt eis se diuinam maiestatem offendere. quod si hunc timorem [illegible] [illegible] [illegible] iniquitatem [illegible] [illegible] [illegible] quia nunc sciunt

re illis actibus Deu non haberi offensum, ex quo fieret omnia [illegible] rapinis et alijs scelerib. repleri, que quidem damna Deo non [illegible] tribuerent. Confir. 1. nam si [illegible] non coerceret licentiam populi [illegible] tribuerentur damna ex hac omissione secuta, [illegible] Deo peccata homi. ob dispens. [illegible] suis legis. Confir. 2o nam in eo ordine rerum, vel [illegible] ob [illegible] Deus [illegible] teret [illegible] peccaret lethaliter [illegible] de [illegible] dispens. [illegible] supponitur [illegible] hec [illegible] [illegible] et alijs [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] absurdum.

[illegible] hoc [illegible]. [illegible] nec [illegible] Deus non damnare hominem eterna pena dispens. in sua lege [illegible] [illegible] ex timore pene retrahunt a peccatis ut [illegible] obsunt peccare mali formidine pene. Rursus nec posse Deum [illegible] peccatum [illegible] nulli [illegible] [illegible] ex [illegible] peccatori, ne [illegible] ex hac liberalitate occasionem sumat homines offendendi Deum. Neg. [illegible] maior [illegible] 1o Neg. omisso ante et 1o [illegible] nego [illegible] illatum [illegible] Deo adscribenda homin. scelera [illegible] Deus dispensaret in sua lege [illegible] non [illegible] libere peccat, nec dispensare in lege [illegible] ponere [illegible] ipso homine aliquod [illegible] inclinans ad malum, quocirca peccata que tunc [illegible] ipsi homi et non Deo forent adscribenda.

2o [illegible] ~~[illegible]~~ neg. ant. nam in illo ordine rerum plura essent que homines a peccando deterrerent, tum ipsa turpitudo peccati; tum [illegible] peccatum Deo displiceret [illegible] [illegible] non [illegible]enderet, nam hec duo diversa [illegible] [illegible] Princeps aliquod [illegible] odio habere, nec tamen prohiberet [illegible] cohiberet peccandi licentia pena infligenda a Deo [illegible] qualitate criminis nam quamvis tunc peccans non mereretur penam eternam [illegible] peccato ut offensa Dei et violatio legis) mereretur penam gravem temporalem [illegible] delicti; Deus [illegible] creaturarum arbiter non [illegible] multas iniurias proximis illatas et que [illegible] peccatis [illegible] mali.

Ad 1am [illegible] dato ant. neg. cons. [illegible] legibus divinis, et humanis tenet ex munere peccata populi impedire, Deus vero [illegible] non tenetur ut Princeps [illegible] potentatum dominans. Ad 2am [illegible]

[illegible]

dic in eo ordine veri creaturam realem de statu ... qui h... servaret ... fore gratia cuius ... peccatori ne quod nullum absurdum foret in ea extraordinaria Dei providentia

Obiicies 6. Si Deus posset in aliqua lege ... ... foret in ... deberet ... dispensare cum hoc ut ... ... ... hoc est summa prodigalitas ... sequela quod ... ... inveniret ... in uno ... ... neque ... absolvere a suo dominio ... ... ... ... ... quod ... neque ... a ... ... eximere, ... ... a ... ...

Resp. 1° nego ... ob inconveniens ... non allatum, ... non est in eo quod Deus in aliquo ... dispensaret. Resp. 2° omissa ... nego ... min, quod prodigalitas est bona ... ... fine aliquo, eadem actio, quae prodigalitas est ... ob bonum finem honestum ... ... ... ... ... ... egenti ... ... prodigalitas ... ... ... egeno ... ... actiones laudabiles ... a charitate ... quod ... hypothesi de qua ... non decet Deo ... ad talem dispensationem ad ... anti nego ... quod creatura ... subiecta ... at ex eo quod ... dispensatio a lege eximat ... a dominio et ... ... uno ... ut notatum ... dispensatio ... legislationis qua ... creaturam dispensatam exerceat

Instas: stante titulo obligationis non cessat ... titulum obligationis colendi et amandi Deum est sua maiestas et bonitas infinita, et haec neque ... neque ... ... obligatio colendi Deum ac ... unde in hac ... nulla cadit dispensatio. Resp. ... ... distinguo min. ... ... ... titulum obligationis legalis seu quae ... a lege est ... sua bonitas et maiestas infinita, nego min; titulum alterius obligationis ... ... a lege, concedo min: itaque ex duplici obligatione debet ... colere et amare Deum, et quod ... ... realis et ... colere, nec amare Deum, quae obligatio fundat in ... ... ... et ... ... ... digna ut ab ... amet ... quod: Altera obligatio est ... a lege Dei et ... ...

et tamē [illegible] dispensari pro [illegible] videō cur [illegible] : [illegible] indispensabilis quatenus ex una parte dat esse creaturis quod non est ut exigat cultum et amorem a creaturis, ex altera parte manet in Deo dignitas infinita ut colat et amet, manet in creatura cognitio, nisi quis cognoscat turpe esse non solum [illegible] et nunquam amare et colere talem et tantam pulchritudinem et maiestatem; et sic intelligendos puto [illegible] qui negant posse Deum eximere hominem a cultu sibi exhibendo : videantur R.P. Suarez lib. 2 cap. 15 n. 13 et Ioannes de Lugo disp. 7 de Penit.ª sect. 11 n. 153

Quaeres qua mensura [illegible] peccaret [illegible] qui odio prosequeretur Deum aut cultum exhibere detrectaret [illegible] praecepto [illegible] et a lege naturali remota. Resolvitur eum hoc tunc peccaturum [illegible] quia illi actus non essent contra Deum ut legislatorem, essent contra Deum ut summum bonum, et Deum, cui [illegible] honorem [illegible] debet cultum et amorem : cumque gravitas offensionis desumatur ex dignitate personae offensae et vilitate offendentis nequit non actus [illegible] seu irreverentia contra Deum perfectum e vili homuncione [illegible] malitiam [illegible] de lethale : confirmo quia alia scelera in hoc omissa furta vel mendacia et adulteria [illegible] limitant [illegible] gravitatem culpae mortalis seclusa lege Dei; quia sunt contra creaturas, quod et si secluderemus legem Dei ea scelera quae directe iniuriam irrogant Deo mortalem gravitatem [illegible] et nos [illegible] in speculativis ad nostras practicas disputationes regrediamur

# Disp. 35. De eius dispensatione.

## Sect. 1 causa efficiens dispensationis

[illegible] eum posse in legem dispensare, qui potuit legem condere ex auctoritate [illegible] : unde sequitur posse Pontificem Romanum in toto iure canonico dispensare, et singulos episcopos in legibus diocesanis sive a praedecessoribus episcopis sive a synodis illae pervenerint : nam ut potest Pontifex in decretis conciliorum generalium dispensare sic episcopi in decretis synodorum, synodos intelligent diocesanas, nam si sint nationalia seu provincialia nisi metropolitae coacta

nequit

nequiunt episcopi, immo nec metropolita, in eorum decretis dispensare, nam ad id habent facultatem a sede Apostolica, ut tenet ... quia haec sunt supra vires episcopi ...

... valet quoque posse eundem Pontificem ... in ... statutis ... vel episcopi, aut synodi ... appellationis ... dispensare ... a fortiori potestate quoad superiorem ... et complur; et ut valet Pontifex inferiori ... potestate ... superioris ... potest ... abrogare et dispensare ... non posse ... dispensare in lege superiori quia ... potestas dispensandi ut ... aequali ... potestate quae tulit legem inferior potestas, quae non aequat supremam, non erit potens exercere munera supremae, quale est dispensare in lege suprema.

Dices episcopus potest in sua dioecesi quidquid potest Pontifex in tota ecclesia, quia ut potest Pontifex dispensare in suis legibus, ita poterit episcopus et in aliis ... ejus potestas a Papa non limitatur: ... sequentem ... canonistae ad cap. At si clerici § de adulteriis ... quia non minus potestatis est dispensare in votis ac in legibus, et episcopus ubi non prohibetur seu limitatur ... potest ordinaria potestate dispensare in votis, quia poterit et in legibus Pontificis ... nam ex cap. nuper de sententia excommunicationis ubi superior non reservat absolutionem censurae a se latae, illam concedit inferiori quia et in legibus quarum dispensationem sibi non reservat censetur omittere inferiori potestati ... nam in ... et observantia festorum Pontificia est et tamen in ea dispensare solet episcopus quia in lege superiori potest inferior dispensare quando talem dispensationem sibi non reservavit superior.

Respondeo quidquid sit de veritate ... omnino negando ... quia eo ipso quod Pontifex legem ferat ... sibi reservare ... mutationem tali legi ... lex superioris ... inclusa, ... dispensationis faciendae ab inferiori ... : ad probationem ... quae de absolutionis ... Suarez ex Caiet. ... nam ... potest ... vota ... et ... nam ... vota quoad ... et dispensationem subsunt potestati inferiori ... quatenus non reservantur a potestate superiori. ad ... confirmationem

ocesso ante nego eo, ita discrimina: e' qd dispensatio fit aut a lege, neque
de remissione subditi ab obligatione, egari ab absolutio e' a lege, cu, eo q videt cen
sura sit ut ipse corrigat et resipiscat qd ubi resipuit et amovit causa, propter quam
lata e' censura, iam satisfecit legislatori et ideo ex eius intent. debet absolutio
facta unde n' episcopus sed et parochus pot absolvere a censura
canonis qd n' reservat. ad 2m, pot dici ea dispens. consist ex tacita com-
missione Papae qua expedit bonu communi ut qd frequenter ingerit possit dis
pensare prelatus inferior in casibus occurentibus qui diversi in salute
et bonu animarum subditorum.

Sed e' adhuc dubium an cum Pontif reservat
sibi dispens. in aliqbus votis seu legibus possit inferior episcopus aliqd n'
obstante ea generali reservatione dispensare in rebus votis et legibus: ut in
votis castitatis religionis et ultra marinae peregrinationis, in legibus commu
nibus, etc. quod absolute negavit abbas Emanuel in bulla cruciatae q. 9. dub.
5. negavit Tolet. loco 2 suae instructionis, cap. 9, colum penult. Ut hoc indu
cu, restrictione admittat opposita sententia, scilicet ut apud Indos id liceat propter distantiam
a Roma urbe.

Sed restrictio asserenda e', posse occurrere plures casus
in quibus valeat epus dispensare in votis reservatis Papae, et in aliis legibus
Pontificiis: quando alter expedit petenti tales dispens., aut timet damnum, si non
propere fiat talis dispens. et quando timet scandalum: quod si haec occurrerint
et periculum fuerit in mora pot epus dispensare, et quoties infirmitas
aut paupertas petentis dispens. obstat ne Romam adeat, aut per curiales dis
pensat. impetret. ita Sylv. Ant. Cordub. Henriquez. Sac. Valentia et
alii quos recenset et sequit P. Thomas Sanchez ex lib. 8, disp. 9, n. 12 et
lib. 2 de matrim. disp. 40, eandem quoque ... ... ... quos
sequit Suar. eo lib. 6, cap. 14, a n. 10.

Ducunt predicti Aūctores ex egregia ratione ...
eutabili ... qua in votis et rebus casibus suaviter homines ... ...
rum Pontifice has dispens.: cum summus Pontif. Pastor Dominici gregis

ad

ad eius custodiam regimen et salutem deputatus n' e' credendus, velle pote-
tatem eius dispensatiue ita tenacem ee vt dispendium salutis ani' eius cre-
dite patiant'; sed credend' e' habena potestat' ad hos euentus laxare
[illegible], vt a votorum et legum [illegible] n' uant sue conditi' [illegible]

Hinc inferunt aliqui ade, dum de potes-
tate parochi cca leges episcopales, et vota episcopis reseruata, nim' pro
parochi, dispensare in his g'to facultas n' sit aditus ad episcopum; qm sa[illegible]
bent tenuisse aliqui e canonistis eo q' potest parochus in [illegible]
pensare. ceterum dum veor eam n' dispens' pote scedere parochos, que
eam vere necessitas e', vt e' necessitas p' concet' dispens' in lege ieiunij et
in aliqq diecib' et in obseru' festorum, id q' et n' facultas sit aditus
ad episcopum; nam conct' dat [illegible] casum cum [illegible] de foro opetenti
in votis v' dispensare cum q' conct' n' scedat parocho n' e' ad hanc dispens'
extendi illius facultas cum [illegible] dispens' in votis petat conditi' episco-
pale, t' quasi episcop' qm doct' tradunt ipse RP suarez et sanchez vbi
s'a illa n' 11 hic n' 17

N' desunt qui hanc facultem tribuant confess-
ori vt sit dispenset cum penitente in lege ieiunij tam cca abstinentiam a qnti-
tate qm a qualitate carnium sic rosela verbo ieiunium n 16 Palat in 4
dist 15 disp 8 colum 18; hic tam d'r tunc sam eam vera, hec q'do confessa-
rius p' Bullam cruciate electus e' a penitente nec sit facultas aditus ad episcopum
parochum: sed et n' possit adiri parochus pote nihilominus confessarius p'
bullam electus eandem dispens' scedere tenent alie Ludobicus de la cruz in
exposit'ne Cruciate disp 1 cap 5 dub 9 [illegible] (Trullenc in eadem lib 1 q
4 dub 1 n 6 Vlt. [illegible] stante ca legitima ad dispensandum vera l. saltem du-
bia: negat Azor lib 7 institutionum moralium cap 19 q 4 quem sequit
P. Thos Sanchez. sed ego in 1o et affirma sa magis [illegible] eo q' verba
bul cruciate in qq hoc priuilegium scedit n' sunt clariora de parocho qm
de confessario p' Bul electo qm obrem vtriq' facultem scedere crederem ad hu-
iusmodi dispens' impartiendam

Ex dictis infert 1. posse episcopos dispensare in legibus synodalibus, quas dicas independenter a consensu capituli: Ratio est quia episcopus est author harum legum, potuit quia illas independenter a capitulo promulgare, ergo potest in iisdem independenter ab illis dispensare, dummodo non est si leges huiusmodi confirmatae sunt a Papa: si ita est difficultas; certi ergo Sanchez 6. disp. 18 sect. 1. fine et 2. ibidem declara, pariter quoque dubium decido nimirum posse episcopos in his confirmatis legibus dispensare, quia plerumque haec confirmatio exhibetur a Papa in favorem legis, et easdem quasi episcopi iure suo, ut sic potestatem factam habent remittendi episcopi abrogandi, vel dispensandi legis.

Infert 1. non posse episcopos et Metropolitam in Primatem dispensare in legibus Concilii nationalis et provincialis. Ut notat notabiliter, et hanc assigno rationem ex quibus deducit author: certum Superiores esse superiores episcopis in eo coactis, nempe ex dictione quia 3. ex cap. Salvo, cap. Graue nimis de praebendis, cap. Studium de accusationibus, et demum ex Trid. ses. 24. cap. 2. quia singuli episcopi neque in provincia neque in diocesi valent dispensare in huiusmodi legibus, attento iure communi, nam ex Concilio potuerunt in huiusmodi canonibus dispensare aut ex consuetudine Papae aut in casibus in quibus difficilis sit aditus ad Romanam curiam, ut de legibus Pontificiis dicebamus, aut quando in canone nationali datur facultas, ut dispensetur quam determinaret forma, quae dispensare tunc est ad superiorem episcopos spectat dispensatio, ne stricta maneant ea verba, quae intelligendum est de legibus Pontificiis, quando addunt ea verba nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum, observavit Pater Sanchez disp. 5 a n. 1.

Rogabis an licite fiat dispensatio in voto quando fit votum commutari. Resolutio dubii quia dispensator ut ex voti rogatione [illegible] non est Dominus quia non valet cum iniuria Domini iactura rem dispensare, nimirum administrando eius dispensationem Voti aliquam commutationem debet eam administrare ut quando id videtur, ita voti non redditur Deo saltem aliquid in illius cultum exhibeat neque enim fidelis rem Domini tractare videtur nisi abire dispensat

Adhuc nihilominus commutatione, it posse abire dispensare in voto quando [illegible] casus habet tenet Pater Sanchez disp. 2 n. 18 quia rem Domini fidelis

tractat

tractat quin potestas eque immutare ac dispensare ex iusta causa dispensationis latum vite quam [illegible]: an [illegible] dispensatio a Prelato potest semper fieri immutata aliqua poena, imponendo poenitentia dispensationis ut poenitentiaria, locum [illegible] Suarez lib 6 cap 16 et P. Thom. Sanchez [illegible] lib 8 d. 1. [illegible] in sequentem vero ceteri an [illegible] inferior Prelatus [illegible] circumstantiis quo potest dispensare, valeat tamen multas imponere poenam dispensans in lege superioris [illegible] non est eadem causa [illegible]. Affirmat P. Suarez n. [illegible] et cum aliquo temperamento negat P. Thomas n. 1 et lib 3 de matrim. disp. 10, an. [illegible], cui accedit P. Palao disp 6 punct 10, ad quos remitto lectorem ne [illegible] vacat examinare

## Sect. I. causa finalis, seu motiva dispensationis

Ut lex, sic dispensatio debet iusta causa procedere utraque est actus legislationis humanae in ordine ad bonum subditorum ita ut lex primario bonum commune spectet, dispensatio vero bonum privatum, primario [illegible] requirat, et in dispensatione omnium quae [illegible] divinum, et specialiter exigens iustitia, [illegible] dispensans non sit dominus rei quam dispensat, sed solum fidelis administrator, et nisi ex causa iusta vota subditi relaxet [illegible] erit rei alienae, et nimis divini dissipator; ergo ad hunc modum dispensationes causa iusta debet procedere quae talis censeatur iudicio prudentis viri.

Haec dispensationis duplex potest agitari: sed duplex sit causa requisita ad dispensationem; alia est causa necessaria ad valorem dispensationis alia ad honestatem, potest enim contingere quod dispensatio valida sit non tamen iusta et licita: in quo ut cum distinctione procedam I[illegible] [illegible] subiecta [illegible] diversas comparationes legum cum legislatoribus possumus enim loqui de Principe inferiori in legibus superioris, vel de Principe quoad in suas leges.

Dico 1o dispensatio facta ab inferiore in lege superiori absque iusta causa valida non est. Hoc dico ut certum tenendum est cum S. Thoma 1.2. q. 88, art. 11, ad 1um, communiter Theologi qui ideo dicunt, non posse episcopum nec Papam dispensare sine iusta causa in votis et iuramentis et dispens[illegible]

nullā, et irrita ee q[a] inferior cā in lege naquit in lege superiori dispen
sarj: et r[ati]o q[a] dispen[sati]o e' actus iurisdict[ion]is et potestati legislatiuę, l[ice]t ea
cui potestas legislatiua suas vices ad dispensandū omiserit. At ubi nulla subē
ca iusta n' p[rae]sumit Princeps suprēmū potestatē ad dispensandū, scā[?]
imo p[rae]sumit opp[osi]tū nimi[rum] nolle tunc dispens[ation]e fieri: q[uo]d valida n' e' dispens[ati]o
at inferiori facta q[uan]do cā iusta n' e' ad dispensandū, et r[ati]o nā tunc n[on]
cedit dispens[ati]o a legitima potestate neq[ue] expresse, neq[ue] virtualiter aut interpretatiuē.

Duas hīc imit[atio]nes appendas, qq[uae] generalē
hanc doct[rinam] temperant Suar. Sanchez: 1[a] e' q[uan]d[o]cumq[ue] in dispens[ation]e potestatis
inferiori p[rae]lato p[er] litteras delegata exprimunt[ur] r[ati]o ex qu[ibus] q[ua]e dispen
sandū, et n' p[rae]cedat iust[a] cā, cogn[itio] bona p[rae]latum inferiorem dispensare,
q[ui]a in tali dispens[atio]ne p[rae]latus inferior se exhibet merum executorem voluntatis superioris q[uo]d ad ipsum n' spectabat cā cognoscere s[ed] ad superiorem.
2[a] e' et, si cā dispens[an]di iusta n' sit adhuc valere dispensat[ion]em inferiori
p[rae]lati n bona fide cā ut iusta et legitima reputata sit, et si postea de-
tegat[ur] sufficientem n' fuisse, q[ui]a s[ecundu]m eum cā cessa dispens[ati]o valet; et r[ati]o.
p[rae]sidens huic resolut[ion]i fauet, nimi[rum] id ita expedire bono gubernat[ion]i, ob
q[uo]d p[rae]sumit[ur] summum p[rae]latum ratas habere hujusmodi dispensationes, ne scrupulis det
locus, et ne att[entio]nes p[rae]lator[um] legitime p[rae]cedentes inturbent.

Hinc inferunt, debere inferiorem p[rae]latum cas
dispens[atio]nes diligent[er] examinare, ne periculo exponat casum dispens[ation]es
tradendi, q[uo]d examen tunc p[rae]mittet: q[uan]do cā ad dispensandū n' ita sit. q[uo]d si
cā notoria sit, n' opus erit examine, q[ui]a in notoriis n' exigit[ur] ordinarium
p[ro]cessus. Praeterea n' s[unt] de testibus cogendi: et r[ati]o e' q[ui]a ideo exi
git[ur] examen p[rae]uium de iustitiā cā, ne dispensans exponat[ur] periculo
inualidam concedendi dispens[ation]em; s[ed] q[uan]do cā nota e' l[icet] notorietate publica
l[icet] sibi priuata cessat tale periculum, ergo n' p[rae]misso examine de cā cog
nit[io]ne poterit tunc p[rae]latus dispensare.

Sed quaeres an haec cogn[itio] de iustitia cā
sit conditio s[ine] qua n' erit valida dispens[ati]o, ita q[uo]d si inferior p[rae]latus

dispenset n' cognita ca iusta valida n' sit tal' dispenso ut ra. vero existat ca iusta. Affirmant Nauar cap finali n.° 4 de simon. i Cor. lib 5 cap 5 9 9 et 20 quis potius natunt Trid. ses. 25 de reformat. cap 5 8. Ubi post emendata exacta observa sentij hec addit q. si vigen maior q' ra q. q' postulauerit cu aliqq dimisdu se i ca cognita summa q' matur atq' gratis a qquumq' id quos dispen. ptinebit erit pstandu. et ra surrepta p valu ad valore dispen. claudit cognit.s ce. Negat P. Sto Sanchez cu pluimi communiter q. Sopra ci narra re q.a superior platu n' pnunt requirere dispens infernori plati q. subê iusta ca ad tale dis pens. et tam ca ab inferiori plati n' cognita fuerit, quasi ipse ra mo uens ad dispsatu n' e cogri de iustitia ce, sed sufficit honesta et iustitia cens q. hac stante rata habet superior platus dispens in feriora, et quo ad mu illa n' afficit, nisi cessa fuisse ignorata ca inferius Trid. fola surripuit dispens quo ad foru externu q.a ignorata ca censet surrepticia fuisse dispen. ac pinde nullius va loris quo ad externu foru, n' vo quo ad internu: q.a ut doct. e gravius tunc dicit fcitu tenet in foro sicne q. penis tum het genui pra et solemnitas exige, cum ptermittant pra intelige accule.

Dico I.° dispens.° facta a principe sive supmo sive infimo in pprijs legib. t in legib. inferioru sine iusta ca vali da e n' ta licita. 1.a p e contra Dd sic et ra e q.a in tantu obligabat lex ingmatu princeps intendebat p illa obligare g.° mutata volunte principi qua obligare volebat cessabit oblig.°: pbr cona q.a tunc Princeps utit volun tate sua, et in ea ut in re ppa mutat.s exercet g.° tal mut.° valida erit: esto culpabilis sit tal voluntas, plura e fieri phibent que ta fac ta tenent cap. ad Apos.cas de regulab. et lege cc.a ff de inofficioso testa

Dico Lex que ca iusta n' het n' obligat 2.° irrita et inanis e q.° et dispens.° que ca iusta n' nitit irrita et inanis erit pbr cona q.a n' minus e actus iurisdictionis et potestatis legislativa obligare

p leges qm desblig.de p dispen.e q.o ut ad oblig.dus exigit ca iusta; sic et ad desblig.dus. Ptz scasso anti nag.do cons: ad ero fabat.e omisso anti nago et cons, discrimen e q.a cu oblig.o sit mu populi hic n tenet illud portare nisi q.do iube iusta ca nemp assentio pacis et scordia ciuiu: na sub eo pacto populi se tradidere regibq ut illi iustis legibus repub.ca guberna rent et bonu coe pmouerent. vnde despe.te ca iusta potesta legislatiua impedita e at ferenda leges. at dispensare e depravare subditu, a onere subducere illu, q iure libertatis qua nabr gaudet restituere, et ideo n opus e ad valore dispen.tois iusta ca hic adeo plu requiri ad res seruandas qm ad destruendas, vnde l ad exacta legis requirat volunta princ ipis, et iustitia eq, qua ducat ad dendas leges ta vt hec cesset sufficit nec.o principis voluntati, seu volunta expressa, qua velit princeps subditu desbligare et si pstat ca iusta pp qm lex obligabat

Limitant aliqui pdicta, n.o vt ca v.a sit, du modo lex in qua dispensat n sit iuramento a principe confirmata, aut nisi interueniat stractus principis cu subditis ca n mutandi e cetera, vt docta P. Thoas sanchez ait ex dispen.e in lege iurata so sequit principes periurus ee n vo dispen.es ee nullas, et ille qui iurasset pforma res n alienare peccasset alien.do, alien.o ta valeret: q si interfuit strattus int principes et subditos vtrim gauderent priuilegio si hoc l illud pstarent, et regulariter log.do princeps debeat stare tali strattua ta mutatis circunstis pot illu rescindere, et tunc mut.o legis valida erit; sit q reg.e firma in hac ma totae pose principes dispensare secus sua in iuramento, sue irritantos stractus a se initos quotiens pot subditoru iuramenta relaxare, et irritare stus.

P.ma I. sit nun peccare principes dispen.do in lege sua s iusta ca cons et e int theologos conformior q scalio (?) spico (?) sess I 4 citata cap 5 et sess I 5 cap 1 P. vbi ait dispensare s.e iusta ca ad ritu aperire vnicuig ad leges stemnendas, de sitat ex lege relaxat p de pp mi et alijs ex textos. Plura ad dpbandu nes adducit P. Thos. sanchez

haru, tā efficaces ad ea, v° oes reducunt qm asserat Suarez, i. q. ut abutat Princeps sua pote^{te} dispend^{do} in lege s. ca, na, eo fine collata fuit ea potestas a Deo qui supmus oiu legislator ē. ut prudens fidelis q. dispensaret oblig^{ne} legale. & oes subditos eque oes oblig^{do} q^{o} deoblig^{do} aliquē s^{e} ca infidelis aget, et iniuria, toti cōitati irrogabit. Opret Princeps tenet se subiere suis legibus q^{a} ius ne si non dt ne det tanta discon^{d} inter caput et membra, ut aliis leges observantibus Princeps vero leges n. ser. ... turbior dispen^{d} erit si lege a aiis observantibus nempe iniuriis aicui singulari subditus s^{e} ca eximat a iniuris q^{o} Princeps qui ca^{e} tam dispen^{e} peccabit.

## Sect 3. firmant superius dicta tu solut^{ne} obiectionu, tu dubiorū resolut^{ne}.

Nullus ē canonistis apud Suarez cap. 18 n. 1. ut plati inferiori negent licere dispensare in propriis legibus s^{e} iusta ca, asserant tā id licere supmo Principi nempe Summo Pontif. imperatori et Regi opponunt q. L. glossa ultima in lege secunda citata ff. de penis ubi cu prohibeat ministrari exulū cōmeatū nisi iure imperatori ex aliqua ca iusta subdi glossa magna et iusta ca ē Imperatoris voluntas. Repudiat P. Suar hanc glossa, ut sinistra legi iniectā, aut forsan loqui ait de voluntate rabili imperatoris: id neutru placet, n. 2^{us} q^{a} pandectaru glosse summe authoritatis et citra textu tā unde n. facile si explodenda: n. 1^{us} q^{a} in voluntate rabili afferre voluntas et ... quia dicit q^{o} cu, rabilis voluntas sit ca iusta dispen^{nis} n. indicat aliud distinctu a voluntate id sola voluntas, id in glossa sola voluntas affertur sit ca q^{o} n. intelligitur nisi rabilis voluntas.

Reo q^{o} glossa, n. explicare lege in ordine ad foru internu, id externu, et in ordine ad hoc sapiente ait hendas sit ca iusta dispen^{nis} voluntatē Principis, n. q^{a} ea sola sufficiat ad valore dispen^{nis}

id q^d dum reus probat suum voluisse principem dispensare non tenetur allegare ulla aliam causam dispensationis nec iudex aliam exigere, ideo presumere causam iustam intervenisse in dispensatione et in foro externo non probetur quia semper presumitur principem cum causa operari.

Eadem solutio applicanda est casui nostri Ven. nostri Vero de cons^{ne} pariendum, ubi innuimus quatenus nostri probitur esse ausu eximi in exemplo epist^{ae} apostolicae specialis vel ex alia iusta causa prostitutionis ubi siccitas fuerit ipsius ad resignationem ipsius obligati. Verbo dispensatione ingerit causa disiunctio vel ex indulgentia apostolica vel ex alia iusta causa ut distinctio dari inter iustam causam et indulgentiam principis. Respondeo est voluisse Pontificem eum qui pluribus dignitatibus seu beneficiis gaudebat non debere cogi ut iustam causam dispensationis probaret in iudicio, id satis esse allegare indulgentias et voluntatem Pontif. ut iudex presumeret iustam non defuisse causam ad dispensationes istas et indulgentias: quapropter ut constat ex glossa ibidem si dispensatione poterat aliquis ex iusta tali causa plura habere beneficia, quod non probata hac iusta causa debebat recurri ad voluntatem dispensandi ut causa iusta presumeretur.

Respondent 1º principem arbiter est suae voluntatis quod et libere imposuit leges subditis ita poterit libere in ea dispensare. Confirmatur nam etsi non sit causa iusta ad abrogandam legem potest princeps illam derogare quod ubi dispensare in ea probatur causa quod dispensatio nihil aliud est quam abrogatio legis in uno particulari quod si in omni potest fieri abrogatio sine iusta causa ita poterit fieri in aliquibus. Respondeo sussio anti nego causa quia stante causa ad leges condendam nulli irrogaret iniuriam principem non condendo leges, at ea dicta irrogaret iniuriam contrà dispensando cum aliquo et aliis manentibus sub obligatione probatur dissonantia membrorum inter se et causa. adde si ex libertate principis in legibus condendis colligi valorem dispensationis quem non negamus, non vero honestatem. Ad confirmationem 1º nego anti probatur alibi dicta de abrogatione legis; fieri esse abrogatio causa ut honeste a Principe fiat. 1º omisso anti nego causa ad probationem sesso anti nego causa discrimine est quia abrogata lege sine causa nulli fit iniuria, id omnes pariter ab

oblig. exstimant: at hunc absolvere illius obl. gravatum, relinquere nulla convenienti causa repugnat equitati, quam in exercitio legislat. debet servare prin-ceps.

Obijciunt 3. l. causa quae requiritur ad dispens. est sufficiens ad dispens. concedenda, nec ne. si 1. ergo independenter a dispensatione principe cessabit oblig. legis per consequens. quia cessante fine legis cessat illius oblig. quia data causa ad dispens. cessat oblig. legis: si 2. non poterit princeps sine dispensare justa causa, contra est posse dispensare principes in suis legibus quia non requiritur causa. at tale dispens. per consequens quia si requireretur numquam princeps exerceret tale potestate dispens. Resp. causa, causas sufficiente ad dispens. : et nego cons. illata. ad prob. distinguo ant. cessante fine legis in omnibus aut certo et infallibiliter in particulari omitto ant. cessante in particulari tantum et non certo et infallibiliter nego ant.: ita ut causa quae sufficit ut dispenset subditum a lege non sufficit ut cesset lex, tum quia ad dispens. sufficit causa dubia quae tamen non sufficit ut deobliget subditum a lege quia in dubio an lex obliget standum est pro lege quae possidet ius in subditos: tum quia non ita certum est cessare legem cessante ergo fine in particulari, sed ad summum est probabile: ut ergo quod est dubium et probabile tantum est certum et tutum reddatur subditus impetrat dispens., ut sic operet omni remoto scrupulo et timore peccati

Obijciunt 4 septem Pontif. causa dispensat in impedimentis irritantibus matrimonium vel sanguinitatis, quod gradus consanguinitatis in multis personis: ergo ad dispens. concedendas non exigitur causa justa. Resp. disting. ant. concedit eas dispens. sine causa existente nego ant. sine causa quae alleget a parte, concedo ant., et in huiusmodi impedimentorum dispensationibus ut tertio consang. gradu, in quo contrahere parce, dissonat non sufficiens causa existimat confessor pecuniam, quam ex habet ad sumptus publicos, aut belli subsidium, ex quo resultat bonum commune, et eadem causa sufficiens existimat ad alia indulgentias concedenda.

Ex his infert non posse assignari justam causam certam et determinatam ad has dispens., sed nunc hanc nunc illam sufficere arbitrio prudentis pensanda secundum mensuram obligationis, quae est in lege et potestate

que e in principe et bone. seu publicus seu privati? quo ex dispensatione emergit? vnde plures ca requirere Pontifex ad dispensandum in iure diuino, quam in iure humano, propter strictiorem illius obligationem, et plures ad dispensandum in gradu propinquiori quam in remoto et sic de aliis. quae vero ca sufficiant ad dispensandum in his impedimentis in voti et iuramenti? videndus dat P. Sanchez disp. 20 et 21 eius lib.

Hic se offerunt duo dubia. Primus quale peccatum sit in principe dispensare in lege sine ca. in hoc dubio dispensatione dubii sunt deseunt inter se PP. Thos et Suarez, varios Ds. varias quae sequuntur: affirmat Suarez ex genere suo peccatum lethale esse dispensare in lege sine ca. Sanchez vero si peccare veniale seclusis circumstantiis scandali aut grauis alterius damni. hanc sententiam amplexus P. Sala disp. 20 sect. 5 n. 54 et apud ipsum Valenc Nauarrus Lopez et alii: arguens pro hac sententia allatum non aliud est a doctoribus istis, nisi quod seclusa scandali circumstantia aut damno alterius non sit res adeo grauis dispensare sine ca, ut ex eo reatus mortalis damnemus principes dispensantes. Aliqui vero tunc peccari lethaliter docent quando hae dispensationes sine ca frequenter fiunt non vero si vna vel altera vice accedant.

Ego vero nec absolute liberare a reatu lethali principes sine ca dispensantes audere, nec absolute damnare; itaque legis materia attenda est, quae si leuis sit, aut fortasse si grauis non tamen grauissima, non ex dispensatione in tali materia sine ca, etiamsi frequenter fiat, peccabit lethaliter princeps vnde si cum beneficiario dispenset ut officium diuinum vel eius postponat vel anteponat, aut in aliqua altera vigilia non ieiunet non damnare peccati mortalis Papam sic dispensantem: at si materia grauissima sit ut subiterium liberare, non esse a recitando officio celebrare sine vestibus sacris, ducere vxorem, et hic pa ma non est excusandus a lethali culpa Pontifex qui in his dispensaret sine ca, etiamsi nullum inde damnum aut scandalum sequatur, satis enim est ut illae actiones et dispensationes aptae sint generare scandalum ut fuerint peccata lethalia propter indecentiam, et deformitatem quam afferunt cum religione nostra et corpore ecclesiae, et in hac parte fauor mihi sit Suarius.

Ex his facile deducit 1m dubij decisio quo inquirit an aeque peccat qui a principe petit dispensationem sine ulla iusta causa, et an peccat ea utendo dispensatione sic impetrata, et suppono dubium non esse, ubi, quia causa non habeat non iusta causa et dispensatione petenda a Pontifice, vel a superiori dispensationem, hic enim non peccat petendo dispensationem, nec illa utendo, quia enim non intererit examinare et probare causas dispensationis, sed illas proponere superiori, et non sufficit videatur dispensationem dedit, quia necessario tenetur in quibus subditus poterit quod ut mereri dispensationem, sed non est legitima appareat causa, ut notavit Iber in institutione cap 20 q 6 sed quod est dubium de eo subdito, qui sciens nullam se habere causam pro proposito, et nullam proponit superiori dispensationem.

Dicimus enim ex praecedente resolutione quod quoties princeps peccat venialiter concedendo dispensationem sine causa toties peccare subditum illam petendo, et quoties princeps lethaliter in hac concessione peccat toties peccare subditum lethaliter talem dispensationem curante; ratio est quia cooperari peccato alterius peccatum est in eodem ordine malitiae ac est peccatum cui cooperamur, sed petere ab aliquo ut actionem malam moraliter efficiat, est cooperari peccato illius, ergo subditus qui a Principe dispensationem petit quam concedere peccatum est, peccat eadem mensura malitiae qua peccat Princeps concedendo dispensationem.

Circa usum huius dispensationis minime loquuntur Doctores: qui talem usum peccatum damnant dicunt non excedere malitiam venialem ita Valentia 1.2. disp 7 q 5 puncto 9 ad finem Sanchez disp 58 n 12 quos sequitur Salas disp 20 sect 6 n 59, sed nullum in tali usu peccatum fore secluso scandalo et aliis circumstantiis extrinsecis docent Ja pont Theol Suarez lib 6 cap 19 n 14 Vasq disp 178 cap 4 Poncius de Leon lib 8 de matrimonio cap 14 n 5 Manuel tom 1 regularium quaestionum q 22 art 4 Castro Palao ett 3 disp 6 pun 8 § 1 n 8, et hanc sententiam valde probabilem iudicant PP Thos Sanchez et Sala pro 1a et opposita citati. Tamen 1o sententiae adhaereo sequentibus me motus: qui utitur dispensatione sine iusta causa sibi concessa utitur iure suo, sed qualiter habet potest uti iure suo quoque

n nullus spirituale damnum alteri sequat quod poterit talis subditus dispensatus in lege vti sua dispensatione: probo maior quia talis dispensatio valida est et sic vi illius subditus exemptus est ab obseruatione legis quod non obseruando legem non peccabit sed licite ergo obseruationem omittet.

Dices tamen ne dictum est debere se conformare toti sed talis dispensat vtendo dispensatione non se conformat toti quod ...... lege. Resp. quia legislator peccaui cooperari peccatum est, ideo qui vti dispensatione illicite concessa cooperatur peccato legislatoris quod peccat ... max. Prob. quia legislator dum non reuocat dispensationem illicite concessam non peccat, quod subditus vtens tali dispensatione cooperatur peccato illius. Resp. distinguendo maiorem debet se conformare toti quod est pars sua in eo ac in toto concedo maiorem quod est dispar, nego maiorem. quippe non exemptionis a lege est legitime excusatus ab ergo obseruatione. ad confirmationem concessa maiore nego minorem non est in petitione talis dispensationis cooperatum fuit peccato principis non vero in vsu illius ad probationem concesso ante nego causam quia sine subditus vtat dispensatione sua non vtat princeps tenet reuocare dispensationem illicite traditam non quod cooperat peccato principis ex eo quod subditus dispensatione vtat.

# Sect. 4. De casuali Dispensationis

Casuales voco propria quam confert dispensatio et ex hoc notum est me hic agere de dispensatione expressa, nam tacita dispensatio non ex verbis sed ex aliis signis colligitur expressa vero dispensatio verba postulat et quidem vt omnes canonistae tenent nulla certa et determinata sed ea tantum quae exprimunt sufficienter voluntatem dispensationis qualia erunt haec dispensatio tecum in remouis l. recitatione modo verbis haec probata modo scripto tradat nam vt de lege dicendum non opus esse ad obligationem inducendam quod scripto traderet sic ad dispensationem non opus est scripto tradi vt ea valida sit, quippe non plus exaquirit est vt quod deobliget, quam exigit vt obliget.

Dices in reg. 50 Cancelariae Greg. 13. dispensationem irritas vult quae scriptis non tradunt. Nulla vnquam talis

dispensatio

rustico cuiusque iudicio l. ex(tra) suffraget antequam sub ea literae apostolicae sunt
confecte. Id colligitur ex reg(ul)a 53 et 15 ubi informe dicuntur dispensationes ne ...
ro tenue tradite. R(espondeo): tale dispensationes iudicari informes et irrita in ordine
ad forum externum, non vero in ordine ad forum dicte, ut constat ex cap. si Papa de
rescriptis in 6. quod non est de rescriptis Pontificis nam dispensationes inferiorum
Prelatorum aut laicorum principum tantum verbo traditas probare ad forum ex
ternum, nisi per testes sufficientes probent. notavit ex Mascardo Palau inst. disp.
et punc. 3 § 1 n. 1

Hec vero ius non attento iure, nec tum attento
canonico et civili quando certa facultates dispensandi opportunum non praescribunt. quare
praescribit Trid. sess. 23 cap. 1 de reformatione ut dispensetur beneficiarius
curam animarum habens a residentia beneficii ultra com exigit quod scripto tradat
hec facultas ab ordinario; et sess. 25 cap. 5 praescribit facultatem ingrediendi mona-
sterium clausura debere scripto tradi a superiore loci alias nulla esse. Praeterea
ex extravag. iniunctae de electione nemo potest apprehendere possessionem beneficii ecclesiastici
Prelati l. muneri nisi in scriptis obtenta facultate et iudices a Rom. Pontif. delegati
inchoare nequeunt iudicium nisi expeditis literis de eorum iurisdictione. Imo in legi
bus nostri regni leg. 1 tit. 15 lib. 8 nove collectionis cavet ne valeat re
missio poene a rege facta nisi rex suo nomine et sigillo signaverit remissionem
nec in pauca excepta a regula ca probabilius nos proreliqua com. doctrina metienda. Vi
deantur Mol. tom. 3 de Iustitia disp. 599 n. 4 Suarez lib. 8 cap. 19 n. 7

Hec licet vera sint cum tamen dispensationes scri
pto tradunt quandoque plerumque Princeps dispensans aliquas conditiones apponit ad va
lorem dispensationis quas oportet scripto tradi ne omittantur et aliarum defectu
irritetur dispensatio. huiusmodi scripta dirigi solent ad eum qui nomine Principis
executurus est dispensationem. Ut si pro foro externo dispensatio sit ad aliquem iu
dicem seu personam in dignitate constitutam, ut examinata causa pro dispensatione obla
ta et servatis aliis conditionibus dispenset: si vero pro foro interno dispensatio fiat di
riguntur scripta ad confessarium, ut comperta saltem veritate sit ea vice dispenset
et quia oportet confessarios non habere scriptis cognoscendi ... ut muneri

sue satisfaciant quod in huiusmodi scriptorum formula continuatur, breui exemplo

quod in his litteris nec a poenitentiaria

exeunt quod dispensationem in votis religionis et castitatis aut aliquo impedimento

affinitatis in matrimonio orto ex delicto occulto aliqua continent sed quod et

(in marg.: in uxor) et dispensatio: 2º vt is qui litteras executioni committit Doctor aut magis

ter in theologia approbatus quod ab ordinario ad audienda confessiones: confessor

de veritate (neque clausula vt is qui exequitur literas vel sit gradu doctoris

insignitus in aliqua academia; nec satis est vt sit regularis sit gradum

magistri doctorat apud suos vt notauit P. Thos Sanchez lib. 8 de ma-

trimonio disp. 3 n. 4: nisi forsan regularis ille gaudeat speciali priuilegio ex-

equendi has litteras dispensatorias quo gaudent superiores Societatis Jesu

et confessarii eiusdem Societatis; approbati sint ab ordinario loci; quamquam superiores hoc

priuilegium reuocauerint, vt habetur in compendio nostro priuilegiorum Verbo Confessari-

us n. 3.

3º exigitur vt exstat veritas causae ad di-

spensationem ea quod per diligens examen indaget: quae diligentia omitti poterit quando

causa ad dispensationem notoria est ipsi confessario; quandoquidem ad id ordinatur tale examinatio

Vt confessario de veritate causae constet. hoc examen secreto instituendum sine testibus

et strepitu iudiciali; fit enim tantum in foro conscientiae, neque opus est sub iuramento ip-

sius poenitentis testificationem accipere, sed eo modo, se debet gerere confessarius, ac se gerit

cum poenitente cum eum eam de anteacta vita examinat. hoc iuramentum a

reo extorqueri vt plenius de veritate confessario constet sentit P. Fr. Palao ex Sa-

cro Poenit. infra allegandus; sed prudentiae iudicio se gesturum confessarium

a tali iuramento abstinendo nam hoc stilus certificandi exterri potius quam inuestigationi est

adducit Pontif. vt ad hanc confessionem praemoneat poenitens sed haec praemonitio vt sentit P. Thos

Sanchez non est omnino subsistit; sed si instructo ipsius confessarii, qui ex illius omnino na-

rratione culpas admittet, neque irritabit dispensationem.

obstat hic non leuis dubitatio: si confessarius exa-

men omittat de veritate causae mouentis ad dispensationem, an tunc valeat dispensatio ex eo

sit quod non vere exstat causa sufficiens ad dispensandum. Pro resolutione affirmativa viuor

stare que v. docuimus, nimirum examinata ea adhuc valere dispensationem, si nempe v.a ea subsistat ad dispensandum: quod licet omittat examen de veritate causae valida erit dispensatio. Alii non obstantes tenendum est eam conditionem esse essentialem; quando nunc id diximus valere omittere delegatum cognitionem causae quando ei omittit facultas dispensandi sub forma communi v.g. si ita est, si preces veritate nitantur, quae verba etiam si non exprimantur in rescripto intelliguntur tacite esse salva implicite ut constat ex cap. 1 de rescriptis: at formula specialis una est si post diligentem examinationem ita inveneris etc. Unde si haec conditio non est expleta irrita reddet dispensationem: et quidem manifestum est delegatum qui dispensavit sine cognitione causae quando conditio tantum generalis in rescripto apposita erat si preces veritate nitantur manifeste, inquirere conditionem nullam possibilem omnino inquirendum non petitur aliud nisi quod causa dispensationis vere subsistat, quod dum vere subsistit etiam si non cognoscat a delegato dispensante datur totum quod requiritur ad valorem dispensationis ceterum quando expresse in litteris iniungit ut examen causae fiat eundem est non adimplere voluntatem superioris omissa hac conditione, quae proinde ut substantialis reputatur

3.o exigit in his litteris ut fiat commutatio voti in aliud pium opus vel ea quae ibi Pontifex designat ut confitendi singulis mensibus, aut quotiens confessario visum fuerit expedire; et haec opera debere esse libera hoc est non obstricta alteri obligationi voti vel praecepti conformius ut intentioni Pontificis, et nos disp. 23 sect. 3 docuimus licet possibile haec possea fieri: omittatur tamen opera alias debita. Ut tenet Salas disp. 1a citata sect. 20 n. 98 vide quae dixi ea disp. 23

4.o exigitur ut ante lapsum dispensationis facta laceratur litterae dispensationis: hanc conditionem non esse substantialem docet P. Tho. Sanchez l. n. 41, nam finem Pontificis eo tendit ut hae litterae non suffragent dispensato quo ad forum externum, id quo ad hoc forum sic se gerat ac si dispensatus non esset, ne scandalum pariat tertio et ideo iubet rescriptum rumpi; id si me roges an culpa lethali inquinetur confessarius qui litteras non rumpit. Res affirmant quia est praeceptum in re gravi de cuius violatione

emergere possi aliquae scandal.^nes. Praeterea solet a confessarius pergi sub poena excommunicationis maioris latae etc. quae non infligitur nisi ob culpam gravem. At si confessarius certus sit eas litteras a poenitente vel comburendas vel ita custodiendas ut foro externo minime deserviant non damnari peccati lethalis confessarium qui has litteras dispensatio reddere.

5° exigitur ut dispensatio sit in impedimento matrimonii. Ut tale impedimentum occultum sit ortum ut a delicto occulto, hoc est non deducto ad forum contentiosum, nec et notorium sit etiam tale delictum et debere et poenitente... ... ... occultum, et non delatum ad forum contentiosum, quia ... ... incidisset iudicium, et quo citat. ... Ut constat ex ... finali iuris de poena temere litigantium: cum quo in hac clausula non intendat poenitentiaria ne forum internum inturbet externum, tunc non debebit confessarius abstinere ab executione huius litterae dispensationis, quando ea incessit est iudicium per citationem partis, nam tunc evenit publicum et notorium impeditum notorietate iudiciali de qua sermo est in hac 3ª clausula. Notat optime P. Pal. ex S. P. Suarez et Thoma Sanch. quod si in foro externo fuerit quod absolutus ab instantia de impedimento quo vere ligatus erat, posse confessarium dispensari vi harum litterarum, quia tunc remanserat impedimentum seu delictum ad priores occultatem.

6 exigitur ut coniux ignarus impedimenti certior de illo fiat, et de nullitate prioris matrimonii, ut denuo contrahat moneatur. Sed in hoc faciendo cautio adhibenda est ut non fiat coniux certior de nullitate prioris contractus per periculum ne detegendi peccatum occultum coniugis aut ne eveniant alia scandala ut monent ipsae litterae. Confessarius per haec verba cum latoribus dispensat mulierem de nullitate prioris consensu certiorata, ita tamen ut si illa adhuc ignara sit, latoris delictum nusquam detegat. Sed quia difficile est coniugem de nullitate prioris consensus certam reddi, quin detegat mariti crimen, et quia ex hac notitia plerumque oriuntur inter coniuges discordiae et malevolentiae, credendum est eas conditiones, ut sit coniux certior sit de nullitate prioris contractus potius posita esse per instructionem confessarii, quam per rubricam dictam.

Deinde petit in litteris ut monium iterum celebret, et legitimet prole genitam ad forum internum, q.a ad forum externum hac le gitima non esse ut constat ex illis verbis dispensare prole superstitiam, exinde le gitimam nuntiando in foro vero tantum. Quod dicitur de ipso monio iterum celebrato, quod si monium celebratum iam sit cum impedimento dirimente dispensatio fit ... ad susci piendam prolem, et etiam ad susceptam legitimandam. qualis et ad quem haec legiti filiorum sint, pie diverit Pr. Thomas Sanchez ea ... a n. 45 et eius dispositione de dubijs ec. nas clausulas litterarum poenitentiariae: breuius ad plenum P. Castro Palao tit. 3 disp. 6 puncto 25 § 3 et 4; et ibi utrumque agit et de [illegible] quae afferunt in litteris dispensatoris in ordine ad forum externum nos vero quae [illegible] foro interiori quod potius theologi muneris est, uti ut sufficere [illegible] libabimus.

Duo tamen ad complementum sectionis expedien da dubia: Primum an haec dispensatio concedenda sit simul ex confessione sacramentali, an vero alia possit concedi: et dubitandi ratio est Primo quod in litteris hic iniungitur confessa rio quod imposita salutari poenitentia absoluat hunc in forma ecclesiae visita: 2o quod hae litterae destinantur ad confessarium approbatum ab ordinario, ad quod ergo opus erat approba tione ordinarij ad litterarum expeditionem, nisi haec expeditio fieret intra sacramentum poenitentiae: 3o quod saepius in his litteris inculcatur, ut haec dispensatio detur in foro conscientiae et non aliter, id forum conscientiae est forum sacramentale ergo etiam haec verba istis [illegible] confessione [illegible]

Nihilominus cum P.P. Sanchez n. 4 Palao § 1 n. 6 Salas ea sect. 10 n. 98 et Trullenc in expositione Bullae cruciatae lib. 1 § 7 cap. 4 dub. 13 [illegible] iudico ad expediendas hasce litteras dispensa torias non opus esse confessione sacramentali quia forum conscientiae non tantum sumitur pro foro sacramenti sed etiam pro foro secreto, ut opponitur foro iudiciali, ut docent Nauar lib. 5 consiliorum tit. de priuilegijs consilio 1 n. 4 Saa verbo excomunicatio et non est cur adstrin gatur haec potestas ad forum sacramenti tantum. Praeterea si Pontifex vellet committi con fessione, eam claire exprimeret in litteris sed haec illa verba audita confessio ne quae cum non affirmat signum est noluisse obligare ad illam, ut expediret dispensa

Ad 2am re dubit. dict. 1 inimicis nõ confessa- rio et absoluat et penitentes inuenire nõ permissa parit confessio ut plerumque solet committi quibus executio harum litterarum demandat confessarius. Dic 1o cum Palao disp. 1 de Priuil. cap. 4 punct. 1 § 5 bene posse imponi penitentia a confessario ex dispensatione non enim penitentia non semper sumitur pro pena aurali, etenim ex a confessio solet impo- ni penitentia quando a censura absoluit, et sub hac intentione vt Pontifex dispensans concedere. ad 2am ideo destinant litteras ad confessarium approbatum, vt his solum sit qui has littera, debeat expedire, scilicet ob eandem rem patet quod sit Doctor vel licentiatus magister in Theologia. Ad 3am stat ex dictis.

1um an licet expedita dispensatio valida sit et si det absenti et non ex mandato ipsius, an vero hoc mandatum sit essentialiter requisitum ad illius valorem. Nec cum communi Doctorum Azor, Sanchez, Suarez, Salas, Sa apud Palao disp. 6 punct. 22 n. 1 et 2 non requiri; hoc quod est discrimen inter rescripta iustitie et rescripta gratie quod illa debent expediri ad instantiam partis ut colligitur ex cap. qui ad agendum de Procuratoribus in 6; et cap. Si multis § finale de rescriptis: at rescripta gratie non exigunt expediri ad instantiam seu de mandato partis unde licet sit verum non expedire ut princeps hec rescripta gratie concedat, nisi de mandato partis, tamen si illa concedat et non de mandato partis, imo ipsa ignorante valere talia dispensationis rescripta quod tamen ut notarunt putanti DD talia rescripta effectum non habent nisi acceptent a parte, quia talis concessio est veluti donatio, que non perficitur nisi acceptetur a donatario, tamen valida quoque iubeo dispensationem etiam nolenti et renuenti vt cum aliis docet Bonac. tom 1 disp. 1 q. 3 de Priuil. punct. 1 n. 4

## Sect. 5 De causa mali Dispensationis.

Causam male dispensationis voco, subiectum cui fit, dispensationis: pater et capax est dispensationis quod breui hac ratione designat: est persona illa que actu per legem obligat nam cum dispensatio sit suspensio seu cessatio a lege seu alicuius suppositi persona, cum qua dispensatur immediate ante dispensationem esse sub lege, quippe non suspendit nec cessat ratio qui prius fuerat, unde ethnicus et Paganus non est capax

diberi[nis] in lege eccl[esiastic]a nisi valde remote, q[ui]a [...] in illo statu infidelitatis e' nulli legi ecclesiasticae subiecit.

Ex hoc infertur q[uo]d [...] de vagis itinerantibus et peregrinis in ordine ad obtinendam dispensationem, in legibus quae obstringunt eos votorum et iuramentorum: cuius dubij decisio eliciendo e' ex doct[rin]a quam dixi § 3 sect. 4 tradidimus, ubi duo [...] vagos tenerj legibus loci quem transeunt ut coe' necessitas e' [...], in tamen [...] defendimus forenses teneri legibus municipij in suo ad breve tempus [...] dum vagos et errones posse dispensari ab ordinario loci a quibus legibus voti et iuramenti, et quilt indigens sit, nam errones [...] qui certo domicilio carent subduntur ordinario loci in quo sunt.

Circa forenses vero placet doct[rin]a Sa[ncti] Palao [...] 7 § 1 ut in lege municipij posse dispensari forenses, non vero in voti et iuramenti [...] q[ui]a non debet esse forensis deterioris conditionis, ac e' incola loci, sed hic potest absolui ab eo a quo ligatur ergo [...] forensis, q[ui]a conforme ex lege in natura de regulis iuris commodum [...] debet, cum e' periculum et incommodum sit forensi expectet incommodum q[ui]a e' in subiectione ad legem ergo debet ex [...] commodum q[ui]a e' in dispensatione earum obtinenda. Illis vero [...] q[ui]a ad dispensandum in voti requiritur plena subiectio illius qui dispensationem postulat qualem non habet forensis ut liquet ex iis quae ea dixi § 3 sect. 5 diximus [...] dispensabilis hic debet recurrere ad superiorem loci in quo habet domicilium, hanc resolutionem confirmat declaratio quaedam cardinalium relata a Nicolao Garcia tom 1 de beneficijs [...] parte cap. 10 n. 13, ubi eminentissimi concedunt ordinario loci facultatem absoluendi a censuris forenses [...] necessitatis absolutionis, non vero dispensandi in votis

Ex qua declaratione colligitur, quamvis ordinarius dispensat cum forensi in voti [...] non iure ordinario, sed ex presumpta voluntate superioris aut Rom. Pontificis quemadmodum [...] declaratione cardinalium possit ordinarius loci absoluere forenses a censuris [...] necessitate in qua e' quilt fidelis expediendi se ab his ecclesiae vinculis, ita quoque instanti necessitate expedi[...]

se a vinculo voti seu iuramenti et sicut legitimus superior qui dispensare potest valebit ordinarius municipii hanc dispensationem concedere, ut in possessione et assistere more eodem forensi videant P. Thos Sanchez lib 3 de matrim disp 23 Basil Ponce lib 8 cap 4

Reliquas species quae capaces sunt dispensationis, possumus bifariam considerare: vel ex alicuius status cui non subsunt, vel ex suis speciebus, ut sunt in aliqua dignitate legitima constitutae: ut sunt summi pontifices, cardinales seu clerici aliquam episcopatus vel primatis et archiepiscopi, vel de regularibus vel episcopi etc. 2° de legitima vel suis speciebus an possint seu ipsi in legibus propriis aut voti et iuramenti dispensare, quod per sequentia dicta, ut distinctius ordo docet fuit expediens.

Primum dictum, nequit subditus suffraganei a metropolita dispensari nisi via appellationis, aut in defectu suffraganei, est communis assertio DD. quam colligunt ex cap. 1 de officio delegati, et cap. duo de officio ordinarii, ex quibus et ex communi constat metropolitanum nullum iure habere in suffraganeum et eius subditos; nisi quando subditus suffraganei ad metropolitanum appellat, aut in concedenda dispensatione valde remissus episcopus suffraganeus, aut iniuste dispensationem negat; in tali enim casu censetur esse defectus suffraganei ut docent Henriquez et Avila cum P. Thoma Sanchez apud ipsum lib 4 Summae cap 38 n 21. An vero ipsi episcopi suffraganei possint pro dispensatione accurrere ad suum metropolitanum, res est utrimque probabilis: tu pars affirmativa tene, quia sicut in his via appellationis habet potestatem metropolita in subditos suffraganei, sic habet viam ordinariam in episcopos; cum non habeat potestatem in subditos suffraganei nisi quatenus suffraganeus sibi subditur.

Opponit P. Palao potest episcopus seipsum dispensare in votis in quibus potest cum subditis; nimirum potest seipsum et dispensare in propriis legibus, nec tenetur legibus metropolitae; ergo talis potestas metropolitae ad dispensandum cum suffraganeis non est necessaria quia illi non concedenda. Respondeo concessis antecedente et prima consequentia negando 2am quia stat bene non esse necessariam talem potestatem, et tamen illa gaudere metropolitam, nec ideo otiose concessa est, ut non sit ipsa plura privilegia ad eundem scopum

na hec potestas spectat ad dignit. metropolitae, et illas augere; potest ergo suffraganeus si nolit seu superiorem a metropolita dispens. obtinere et in casu necess. quo nequeat delegatus spectarum a metropolita tamquam a s. pontifice absolvi.

2us dubium, et si regulares habeant privilegium superiores a gg. et absolvant a reservatis et censuris, et dispensent in votis et iuramentis (habent enim status regularis iurisdict. quasi episcopalem) tamen in aliquibus casibus poterunt ab episcopo hanc dispens. et absolut. obtinere. Sed de licentia suorum superiorum, nam cum exemptio regularium a iurisdict. ordinarii sit favor ipsorum, possit renuntiare huic favori cum sibi commodum fuerit; dixi de licen. suorum superiorum, quia privatus religiosus nequit cedere favori toti religioni facto, quia iniuriam irrogaret statui regularis, sicuti ob eandem rem nequit clericus renuntiare privilegio fori quo gaudet, et se subiicere iudicio laico. 2o potest episcopus cum regularibus dispensare casu quo status regularis non possit vel nolit dispens. concedere nec sit alius praelatus superior regularis ad quem accurrere possit subditus, nam hic ante recursum ad episcopum tentandus est.

Sed hic observa, nam doct. haec generaliter intelligenda esse etc. sed si in his hypothesibus episcopus non habet facultatem ordinariam ad eiusmodi dispens. concedendas, cum regulares ex privilegio exemptionis sint ex[tr]a ep. episcopalem iurisdict., sed habet quasi delegatam ex quadam epicheia et tacita licen. pontificis, nam ex hac epicheia episcopus potest quod pontifex in ordine ad absolut. et dispens. quia pontifex nequit adiri et e contra casu dispensandi; sed requisiti religiosi nequeunt adire pontificem et quando sui superiores non valent dispens. impartiri poterunt pro dispens. ad episcopum recurrere ne regulares deteriori conditioni sint quam laici, qui in his eventibus ad episcopum accurrunt. Ita Thos Sanchez lib. 4 summae cap. 39 n. 31 Molina 4 de iust. disp. 61 n. 4 et 5.

3us observa cum eodem Thoa Sanchez in opere [...] lib. 8 de matrimonio cap. 5 si status regularis nolit dispensat.

concedere ita ut iniuste neget dispensationem, possunt regulares tunc ad episcopum confu-
gere, ut ut hoc contingit episcopus dispensationem concedat duo requiruntur: 1° ut ap-
pareat subditis iniuste sibi denegari dispensationem, nam si dubitet an iuste vel iniu-
ste negetur non erit valida dispensatio episcopi, quia in hoc dubio standum est pro superiore
regulare et religione, quae possidet ius exemptionis a potestate episcopi. 2° ut
casu quo constet iniuste negari dispensationem adhuc non possit episcopus admitti nisi
urgeat necessitas talis dispensationis, sed debet regularis expectare donec vel superior
praelatus [illegible] vel superior praelatus qui negavit dispensationem mu-
tato proposito eam concedat. [illegible] [illegible] [illegible] qui in
casus speciales quos in tractatibus docti [illegible]

3° Tunc possunt superior et praelati dis-
pensare secum ipso in iis in quibus possunt cum aliis dispensare est commune ex quo
infertur posse ipsos secum dispensare in votis et iuramentis, immo in lege ieiu-
nii et observatione festorum in iis circumstantiis in quibus possunt cum subditis
dispensare, de quo possunt praelati regulares sive inferiores ut rectores, sive
superiores ut generales, ut pote gaudentes iurisdictione quasi episcopali: et ratio notanda est
tum quia superiores non debent esse deterioris conditionis quam subditi, sed subditi non coguntur
adire Pontificem pro dispensatione neque episcopum, sed favores quos subditis largiuntur possunt sibi
ipsis applicare tum quia ex cap. finali de poenitentiis et remissionibus possunt episcopi eli-
gere confessarium qui eos absolvat a reservatis ergo et poterunt secum dispensare.
Poterunt quoque Pontifex sibi indulgentias et iubilaea concedere, et episcopi eas indulgentias quas
possunt concedere diocesanis sibi quoque poterunt applicare tamquam pro illius civitatis cui indul-
gentias has concedunt ut docuit Coninck tom. I de sacramentis disp. I dub. I n. 11

Dices dispensare est actus iurisdictionis, sed ne-
mo potest in se iurisdictionem exercere ergo neque dispensare. Respondeo nam iurisdictio
exigit distinctionem personarum, ergo in semetipsum nequit praelatus iurisdictionem exercere.
Confirmatur 1° nam cap. finali de inst. et cap. [illegible] de iure patronatus prohibetur
nemo qui beneficium conferre valet, se ipsum designet, et talis collatio irrita
censetur, eo quod [illegible] dante et accipiente ut personarum distinctio. Confirmatur 2°
nam cap. Magnae de voto laudat quidam episcopi quod pro dispensatione voti Rom

Porta adverit q. q. secus nequirat dispensare.

Reo distinguendo maiorem est actus iurisdictionis contentiosae aut coactivae, nego maiorem; actus iurisdictionis voluntariae a coactiva et contentiosa, concedo maiorem, et minorem eadem distinctione resolvo: ad probationem dico in casu sumptis effectum distinctionis primarium, quae contentiosa est et fori externi, ubi interveniunt actio et testificatio, appellatio et alii iuris actus, illa quae coactiva inflictio poenae, nemo enim sibi ipsi poenam infligere. At hac iurisdictionis reducitur quae exercetur ferendo se ... quod distinctio primarium exigit; ... se nequit Praelatus se ipsum excommunicare, nec nequit se ipsum ab excommunicatione absolvere, quia utraque actus ... est, quae nemo in se ipsum exercere valet: potest tamen eligere confessarium, a quo absolvatur ab excommunicatione ex facultate quam episcopis Trident. tradit sess. 24 cap. 6 de reformatione, notat ibi P. Pala... tom. 2 n. 5 cum disp. ab irregularitatibus et aliis impedimentis tunc posse episcopus in ipsi secus dispensare, quando hanc auctoritatem imperta ... et non legant specialiter ipsos episcopos, si enim ab homine impositae sunt, aut specialiter legant ipsos episcopi non poterunt ipsi nec mediate nec immediate secus dispensare, nisi ... eorum reservatio alias inutilis foret, se ab ipsis tollere posset.

Ad 1um. confirmationem dico ... ob distinctionem quae debet esse inter dantem et accipientem, prohibet in eo casu ne Patronus beneficii se ipsum instituat, et ad ambitionem, ... et alias fraudes vitandas Trident. ... illud casus vetante hunc modum collationis, et quia non debet ... afferri ad dispensationes quas sibi ipsi posse dispensare ... nec ... alioquo prohibetur. Ad 2um confirmationem ... est ubi laudari ... opus supererogationis ... in meae obsequium ... a post, non tamen ubi ... huius ... unde neque est ... videatur Thos Sanchez disp. 3 a n. 4

Potest an si Princeps ... secus dispenset ... lida sit ... dispensatio: ex dictis sect. 3 videtur aliquam dubium decisum: cum eadem ... sit de subdito ac de Principe, et si Princeps dispenset cum subdito ... valet.

dispen.o q.o sic . seu dispenset valebit dispen.o nihilominus tamen e non est pro-
inde tam dispensatio q.d ut dicimus a nobis e dictum oblig.o qua Princeps ad suas
leges servandas directe orit ex iure nali et lege div.a, et nullus inferior potest
iuxta ca dispensare in lege superioris, ergo neque Princeps potest dispensare
seu in propria lege manendo sub dicto ligato. Prob. cons. q. cum non male dictat
P. debere se conformare toti. ut par non e in subditis hic directe obligentur
a lege superioris, unde ea ablata sive iuste sive iniuste manent sic liberi
unde nos iam dispens.nis in Principe peccatum, erit q. dispen.o fuit nulla. quia
le V.o peccatum ut diximus &c.

Probat alii q. ut q.o adhuc non est potest
Princeps seu in propria lege dispensare, probat cons. nam Princeps ad suas le-
ges servandas obligat ex vi legis nalis, et nulla potestas humana e, quae pos-
sit dispensare in iure nali, ergo neque Princeps potest seu in propria lege dis-
pensare. Resp. et Suarez cap. 29 n. 17 neg.do sequelam, ad prob. co. concessis
mai. et min. neg.do cons., q.a et Princeps teneat ad suas leges ex iure nali
dispensare in sua lege n. e dispensare in iure nali, q.a ius nale non prohibet
ut Princeps non dispenset in sua lege, sed ut non dispenset sine iusta causa, q.re hac
stante cessat lex nalis quae illum ad non dispensandum seu obligabat.

# Disp. 36. De effectibus Dispen.nis

Ut tres legis effectus in prima 3 numera-
vimus, sc. obligare in cons.a, poenas infligere et irritare actus, sic totidem con-
trarios in dispen.ne numerandos nobis e: e. dispen.o cessatio ab oblig.ne
Legis, tantum q. hoc nullum ad quem e destruere id q.d lex in ipso inten-
debat restituendo subditum ad pristinum statum libertatis, quem habebat ante
editam legem. ut V. g. si Lex obligabat in cons.a posita dispen.ne non obliget.
Si autem ex iis Legibus erat quae in cons.a non obligabant maneat subditus non
obnoxius poenae cui expositus erat ob transgress.em huiusmodi Legis, q.d si dis-
pens.o fuerit in Lege penali ut talis e non ideo excusabit dispensatum ab

Alleg.ne Legis, id sò immunis erit a pena, si delinquat, quia sò in pena facta e' dispens.o si v.o in lege irritante fiat dispens.o actus erit, ac si nulla lex de eius irrit.ne condita foret.

Circa dispens.s in penis et irritat.

[illegible] [illegible] [illegible] penas an hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ultra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] valida, et tam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q. [illegible] sa e' [illegible] [illegible] in penis [illegible] [illegible] [illegible] q.a ita [illegible] ex aliqq. [illegible] [illegible] utriusq. iuris [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] ex qq. [illegible] cap. At si clericus § de adulteriis, de iudiciis: tum et quia cum [illegible] eos quo minus delinquere [illegible] [illegible], id qui nec circumstantiarum occurren- tium aliquarum excusat.s sue transgres.nis hent minus in lege delinquunt, ergo utiusmi transgressores mitius puniendi sunt: at qui hec excusatio nec circum- stantiarum n' pot previderi a Lege cum circumstie oes minuentes vel aggravantes delictum moraliter comprehendi nequeant. ergo credibile e' hoc negotium a Legislatore relictum esse iudici, qui penam, vt iudicauerit, temperet.

Hanc doct.am sive exponunt Farinaceus in praxi q. 17 n. 7 Menochius Lib. 1 de arbitrariis q. 96; id ea aliqq. limita- tionibus coarctant, 1.a vt hec doct.a intelligat de magistratibus maioribus, qui facult.e temperandi penas tantum gaudent, n' v.o de minoribus: id ego ignoro quo iure hac facultate gaudeant soli maiores magistratus, cum oes sint tantum executores legum, ergo vtriq. eodem mo poterunt temperare penas pro qualitate delicti nisi Lege peculiari regni aut civit.is prohibeant; et hec sit 2.a limitatio: 2.do si statutum peculiare vel lex ipsa penali prohibet iudicem penam alterare: 3.a dummodo in taxat.ne pene n' fiat damnum 3.o v.g. si pena sit pecuniaria et soluenda 3.o qui damnum accepit.

Tum nota dico 1.o n' posse prelatum in censuris sive dispensare, et sic posset cum subditis, ratio e' quia vt hoc casu inferior se maioritate et obed.a ergo e' soluere ergo e' ligare id nequit prelatus se ipsum ligare censuris, ergo neq. ab illis soluere: nec obstat quod possit seipsum ex causa dispen.

quo ad oblig. q. nunqm. dispen. n'exigit q. cedat ult. raiu, vt ipserit absolutu' acensuri a qq. q. recurrire a sa e citu. ebei ipse absolui.

I[us] nota lata sa a iudice n' posse p' dispens. ab ipso minui aut alicna in pena inflicta, vt clare stat ex lege iudex postqm. ff. de re iudicata; q. sb vm e' in peni q. iu civile statuti na. in peni canonicis post lata sa athui locu. hat dispens. in cri xa caput inniso de secretioni in 6 et cap. At si clerici de iudicijs, intuiente st ista ca. penit. ex ea q. senit et xa terminas q. ita tradita.

Ex hac dott.a colligere erat posse superiore platu. dispensare in peni inflicti ab inferiore et renuente inferiore cu. heat plus potestati qm inferior nisi obstaret Trid. sess 14 cap 1 de reformat.e prohibens ne superior platu. dispenset in peni inflicti ab inferiori renuente; st ne authoritas iudicantis stemnatur. Vnde infert Manuel tom 1 q.nu. regularui q 11 art 8 et cu. eo noster Castro Palao disp 5 pun 6 fine; si rector subditu. demnet n' posse absolui a Provinciali inuito rectore nec a generali dispensari inuito Provinciali a quo dimanauit sa. demnatoria.

Hanc manuelis et P.i Castro sa. ica regulares n' ppo, q.a scilicet Trid tantu. loquit de clericis ne st suspensi a suis ordinariis absoluant a superiori inuito ordinario vt colligr ex pre illius capitis 1 et titulo ipsius sess. optimo textu insipte ibi cu. ppe episcopore munus sit. et infra vt aut ipse epse id liberius exequi, ac quoquas ptextu desuper impediri nequeant, eade. sta echumenica synodus hos qui sequunt canones statuendos et decernendos duxit etta, cu. q' hec ma restrictiua sit superiori potestati odiosa e' et ideo n' extendenda ad regulares du. de ipsi nulla mentio fit in pdicto cap 1 de reformat.ne. Preterea et ica clericos arbitror n' esse generalr accipienda ea. dott.a vt numqm inuito ordinario possit superior platus dispensare in peni ab inferiore decreti, sd vt n' possit inuito rronabilr inferiori si e, si inuitus et n' roabilr poterit superior in q. dispensare alia tolleret remediu. appellationi adeo vtile et necciu. in quocumq'

foro

1a quaerebatur, cum contractus actus e[st] con-
stet posse dispen. extendi ad praeteritum, quatenus fiat ut actus invalidus, ita ut
postquam transactus e[st] reddat validus per principem, ac si actus q[uand]o adeo
est celebratus, fuit monium cum impedimento dirimente ac proinde invalidus,
ex quo proles illegitima procreata e[st], poterit ne Pontifex dispen. in eo impe-
dimento et si ouges invicem ea de se vivant, ita dispen. facta, dum proles
tum alii effectus ad id monium, secuti legitimi habeant, negant plurimi ca-
nonistae, et allegat noster tom 3 de matrim. lib 1 disp 6 § 4 n 3.

Asserit oes oppositam sententiam authoritate
tri tum rationis pondere gravis: eam tenuit P. Thos Sanchez disp 7 n 4
qui dicit in decisionem quadam secutos Cancellariae Granatensis iudices firmu[m] esse
fundam. hoc e[st]: impedimentum dirimens monium oritur a lege ecclesiastica, id potest sum-
mus Pontifex suam legem irritare et revocare non solum quoad effectus in posterum e-
dendos, sed etiam quoad effectus antea subsequutos, restituendo sic res in eo statu
ac si numquam lata fuisset lex irritans, ergo potest dispensare in impedimen-
to monii iam facti et morte dissoluti cum bona e[st] et mai certa, loquimur
de impedimentis irritantibus iure Pontificio, nam in iis quae iure nali
monia impediunt nequit Pontifex dispensare. mai prob ex clement. unica
de immunitate ecclesiastica ubi quidquid ex eis sequutum e[st] l. ob eas penitus
revocamus et eas haberi volumus pro infectis: ubi statuit hoc Pontifex in
quae iis iure humano oes revocare quoad effectus inde sequutos, ut si sequuti non
sint, et lex lata non foret. Videatur glossa ibi Cardinalis, Ancarranus
et alii canonistae a P. Sanchez citati

Ex quo bene infert idem P. Thos non opus
esse ut superstites ouges revalident monium, quia dispen. ea fuit ut non obstante
impedimento denuo contrahant, sed ut impeditum non sit adeo non fuerit mora-
liter per revocationem legis irritantis quoad illos ouges: unde fiet monium
illud validum fuisse ex iure nali et sola vi contractus fiet et proles ma-
nere legitimas post hanc dispensationem, non solum quoad dignitates ecclesiasticas sed etiam

civiles et in ordine ad hac só dispensat Pontif indirecte tollendo rium
puntu, seu obstaculu, quo allegamus mostra... ... ... civilem dignitatem
ceteru, et cu Navarro notavit Sale, Sancius n' 1° gravis ea vtet Ponti
hac dispens^di^ facultate ne damnu, inferat sanguinei, qui ob defectu legi
time pl^is^ hereditate, adirent

Petes: An iusta hac dispens^di^ existenti
ca teneat superior dispensare. Dixi iusta existi ca de hac e, n'
pot ee obtrui; na, si ca a, sit urgens ita vt valde expediat bono con=
cedere dispens^m^; ex qua n' concessa sequant damna, l. cōia l. privata. Con̄
é D. D. sic tunc teneri dispens^re^ ... tum ex iustia legali, tum ex
lege charitatis, tum ex obedientia q^m^ iudici delegato pcaptu sit dispen
set. Q^o^ si é q^do^ ca dispens^di^ iusta é d n' urgens. p^te^ affirmate, se=
quti sl aliqui vt Ioanes sanchez in selectis disp 49 n. 8 § Pterea
Sylvester verbo dispensatio. negativa, V° Barbus Ponce lib 8 de
matri cap 11 n 6 Thos sanchez lib 8 disp 11 n 1 suarez lib
6 c 8 n 11 Salas disp 10 sect 7 n 70 Castro Palao disp 6 pun
8 n 9

Probabilior é hec 1^a^ sa 1°, q^a^ sequi inferi
oris plati voluntati ommittit a superiore dispen°. q° signu, é n' teneri p=
latu, hunc dispensare quoties intervenit iusta dispen^di^ ca, aliquie eiq vo=
luntati n' relinqueretur dispens°. 1° q^a^ minus obligat inferior platus
ad dispens^dus^ q^do^ ei n' pcapitur dispens° a superiore ac q^do^ pcipit eadem
existente ca. id q^do^ pcapitur, tenet dispensare. q° q^do^ hoc ei n' pcapitur
vt sepius n' pcapit n' tenebit dispensare. 3° q^a^ pot contingere q ca
sit sufficiens ad dispensandu, V q. q^do^ é dubius, An sit iusta ca
ad dispensandu, necne et ta tunc n' teneat platu dispensare, cu
possit sequi opinione, pbabile, q^d^ suadet ca, iusta, n' adee, q° n' quoties
dat iusta ca ad dispensandu, tenet platu dispensare. 1° q^a^ nullu,
pcaptu, extat nec humu, nec divinu, obligans platu ad dispensandu,
quoties dat ca sufficiens.

Aure 2º m ~~et~~ opponit Joannes sanchez

Ubi 1ª ec paeptum nale obligans superiore ad dispensandum intercedente ea sit paeptum seu obligat[io] iustitiae commutativae nam Princeps tenet ex pacto inito cum rep. nam exercere iurisdict[ione]m qu[an]do subditi postulant: sed dispensare est actus iurisdictionis ergo ad preces subditorum debet Princeps id cedere. Ad 2ª q[uan]d[o] non iustitia obligat ad concedendam dispensationem qu[an]do ea urget non v[er]o q[uan]d[o] mere sufficiens est nec factum vult Princeps, et remiss est ut ad quaerere causas sufficientes dispenset Princeps id enim foret nimis arctare voluntatem Principis ad voluntatem subditorum, q[uo]d certe non est in Principis dignitate. Praeterea non minus est actus iurisdict[io]nis leges ferre quam dispensare sed et si adsit ca sufficiens ad ferendam leges post Princeps eas non ~~dispensare~~ ferre sed alia via providere reipublicae q[uo]d sibi est non debet ca sufficiens ad dispens[ationem] potestatem eas dispensare

cc[ir]ca delegatos distinxit P[ate]r

Thos Sanchez Lib 4 summae cap 54 n 11 . l. est delegatus a quo petit dispensatio in voto hic privilegium ad dispensandum ut sunt hi regulares mendicantes. Vel privilegium sed datum est petenti dispensationem ve sit Bullae aut alterius indulgentiae . si 2º modo sit delegatus dispensator non tenetur dispensare. si 1º modo sit delegatus q[uia] electus est a penitente per bullam tenetur dispensare aut hic dor cum alijs, quos allegat. aliter distinxit P[ate]r Pallao sit teneri concessam dispensationem scedere si electus sit a penitente ad hunc dispensationi effectum, et ipse acceptavit electionem sui factam . secus v[er]o ante quam acceptavit electionem q[uia] tunc nullo titulo tenet ad scedendam dispensationem:

Ego v[er]o raro teneri existimo confessarium electum dispensationem scedere. sive ipsi privilegium factum sit sive penitenti, sive ante, sive post electionem sui factam

et acceptata; 2° illa acceptatio, seu electio in qua, convenit confessarius n' e' facta, ante, ad obiectionem. Ve admitto electionem quia, be me facit in confessarium et dispensatorem, ut si tecum dispenses in votis seu impedimentis, et tibi expedire iudicaverit, et pot iudicare confessarius et si ca sit insufficiens ad dispensandum melius ee penitenti abstinere a dispensatione et observare legem, q° n' peccabit denegando dispensationem. Ppo hanc cam, 2ª pars ita n' ccxt me negotium penitentis agit, nec ob id consensus e' invictus et infidelis, nisi forsan expresse penitens fuisset cum penitente se dispensaturum inventa sufficienti causa, tunc e, ex facto ad id teneret. —

Huic resolut[m] favet Ioanes Sanchez n. 37 fine, alii de legitimo flato alii de delegato opinans, placet ta' qm ibi tradit Sanchez de lege charitatis teneri confessarium ea, dispensationem concedere, si nimis angi (?) operat penitentem, ex n' concessa dispensatione; aut si violationis praecepti in ipso periculum vereat; quin et ex hac lege charitatis videtur teneri acceptare electionem de se factam, si penitens ab aliis confessariis respueret ob id q' verecundia aio periculum obstinationis in peccato subiret.

## Disp. 37. de cis obstantib, seu impedimentis quae vitiant valore, dispensationis

## Sect. 2. Qua Doct.ª tradit de varietate rescriptorum

Egimus de cis conferentibus valore, dispensationis et huius effectis; agemus modo de cis tale, valore, destruentibus, de cis inquam quae pmus conditionis requiruntur ad valore, talis dispensationis, nam ca directa destruens dispensationem e' ipse princeps et superior qui vt libere illa concessit, libere quoq' pot

revocare

revocare. q. r de iis sit sermo q. quae facta dispens. a legitima potestate dispensare potest, et voluntatem Principis nullam reddere, eo quod. l. conditiones in iure requisitas ad talem valorem amovent l. admovent obstantes, unde fit ut actus voluntatis Principis voluntarius plene non sit nec vult Princeps dispensare nisi talibus circumstantiis, ac proinde deficiente conferente valore, requisito nempe voluntarie Principis actu vel merito quod dispens. dici potest.

q. r cum voluntarium tollat per metum, ignorantia aut errorem, ita haec impedita erunt circumstantia dicti dispensationis; et quo ad sublimis attinet, cum metum dicit e tollere valorem dispensationis, qui destruebat eorum voluntarij non vero cum metum seu coactionem cum qua stare aliqua libertas, et sic metum exigimus sit ut cadat in constantem virum ut notavit et docuit Suarez tom. 7 de relig. disp. I. 1: qualis autem sit iste metus diximus in titulo de voluntario, quem ea propter non hic repetimus ad alia duo impedimenta devolvimus haec disputatio nam vel illorum litterae dispensatoriae reddunt inefficaces. ad quem meliusque perpendenda.

Suppono 1. hanc litteras seu rescripta vitiari l. subreptione l. obreptione: tunc scripta subreptitia censentur quando Princeps bene perspexit tenorem precum, ceterum aliqua ei veritas celata est quam oppertebat in eis declarare, l. aliquid falsum enarratum est ob quod fuit concessa dispensatio. obreptitiae dicuntur litterae quando nihil falsi narratum est et nihil veri celatum, cete rum verba precum ita caute et callide posita sunt ut equivocis involuerint veritatem, tegendo plenam veritatis notitiam non generaverint, id aliter ac res facta est a Principe intelligantur; quorum modo operantur vitiant valorem dispensationis quia Princeps ex ignorantia concedit dispensationes, unde a moralis disciplinae doctoribus plerumque per eodem accipiat subreptio et obreptio, diversam de hac distinctione parum curantes huiusmodi litteras una voce subreptitias vocant

Suppono 2. huiusmodi rescripta alia esse gratiae alia iustitiae, haec sunt ea omnia ad lites et tribunal externum v. g. ad delegandum iurisdictionem, recusandos iudices etc., illa vero sunt quae ad forum conscientiae spectant l. ad beneficia impetranda, et sub alia non discrimen agnoscunt quae

canonistę, vnt hęc et illa rescrta qd rescripta iustitię nullas patiun-
subrepttis donec exeqiant a l. Iatrię hoc e ratam consent huiqm
litteris in quoium qd tribunalia et si ę subreptio fuerint extorte, valde inqua
reputanti, du qd adversarię n obicuit eas pusse subreptitias et ideo n ad-
mittendas fret, que aduersus actio vocat in iure exeptis. at rescripta gratię
subreptio impetrata sempr inualida. Ss cuiq dissfre ras assignant fusse ca-
nonistę, quas refert, et quas tangit P. Thō: Sanchez. disp. 1. 2. n. 3

Ad tangit aliqtr has litteras mixtas ee
et pte ee grę, pte iustitię et tunc dubiu e cuiq na ceneri s commē
de iet vt inde colligat an ę subreptio noceat. Rom Sanchez allegatis
P. Thōs ex doctt unustaris tu, ac respondent, et ę princepali afficiat in
rescripti, nam si spiceru qd afferat sit rescripti gratię ę rescripto grę co-
putandu e nas accessoriu sequit principale X a reg a accessoriu de regulis iu-
ris in 6, et ob eandem na si principale qd afferat sit rescriptu iustitię, vt
tale totu rescriptu examinari e inde ę subreptio obtentu valebit du in iu-
dicio n exeqtar. Ad qd dicemus si equa lance in rescripto referant et gra
et iustitia credere tamdu ę rescripto iustitię et qa hęc ę favorabilior
e fetenti rescriptu, et qa sempr iura fauent validitati actus

Suppono 3 ex doct a doctis Suarij tom
2. de religione lib 6 de dispensne voti cap 17 n 7 concedu ae subrepti
tia dispensa et si extet va ca ad illa cedenda, et qm moueret Principps ad
concedendam si tale ca sciret, dicta illa n allegat ad alea impediens et n exaxens
et roa e qa nulla ca finalis pot influere in effu nisi cogitata, ad ca va
et legitima ad dispensne cedenda n fuit cogitata Princi ergo n fotuit influere
in dispense, id Princeps n vult dispensare nisi ex ca suffici sibi cog-
nita gc du sibi n cognoscit sufficiens ca, ad aliqua falsa que n e, n cen-
set voluntarie dispensare, obt causa na roa voluntarij in actu dispensmis
in ordine ad ca motiua, n desumit ex voluntate, qm Princeps haberet si
sciret veras ca, ad ex ea qm ex ca cognita hec, ad ea qm ex ca cognita hec
n e plene voluntaria cus ex errore ducat qd eta. vnde vt bene observauit P. Palao

fun

sum. 26 § 1. est dispens.o sub hac condit.e data: si preces veritate nitant., et si aliq.d non exprimat in rescripto q.d tunc ita accresceret, et ac si expresse ac posita fuisset talis condit.o ut c. Si aut ex tenore in c. ex parte de rescriptis

Limitat hanc doct.am nisi probabilr. presumeret alias Principem notitiam habere legitime causae; q.a haec sola sufficit et perinde est ac si princeps vera ca. moveret. ex quo infert Thom. Sanchez n. 4. gra. subreptitias in eius alias ab ordinario ad beneficia obtinenda non reddi irritas, et reddunt irritas quae impetrant a Papa; q.a presumunt ordinarium scire valorem et qualitates beneficij sua dioec. sed ut haec subticeant in narratione non reddit gra. irrita, nisi si a Papa id impetraret; q.a presumit non habere eam notitiam beneficiorum qua est episcopus Dioecesanus: et cum hac restrictione sit tenendum ad beneficia obtinenda admitti debet haec doct.a; ut notavit cum Navarro ipse Thom. Sanchez d.o q.m sub verbo gra. n. § 6. qui eam ad oes gratias ab episcopo obtinendas laxavit:

Suppono 4. causam quae allegat ad impetrandam dispens.em aliam esse finalem, aliam impulsivam; finalis est illa sine qua non concedit dispens.e, ita ut ea ablata non caderet; ca. v.o impulsiva est illa quae inducit ut Princeps acquiescat precibus, et facilius dispens.em indulgeat. exempli gra. femina nobilis voto castitatis ligata, cuius fama est periit ad honorem sarciendum dispens.em ut nubat, insuper allegat se paupertate premi et sponsum divitijs affluere hic ex dispens.e ca. allegata honoris reparationis est ca. finalis. Paupertas v.o feminae est ca. impulsiva ut Pontifex facilius acquiescat dispens.i: aliud exemplum Petrus voto religionis pressus ob periculum proximum incontinentiae dispens.em ad matrimonium implorat, ut q.a facilius exoret Cardinalis Pontifici grati patrocinium interponit; dispens.e quam impetrat cuius periculum proximum incontinentiae dicas ca. finalem fuisse, Cardinalis v.o Patrocinium, et preces ca. impulsivam.

## Sect 2 quae falsitatis expressio et quae veri taciturnitas irritent dispens.em

... Ms nota ... superius ... veritati ... de
iure spes veritati aut ad gra dispen^ms obtinenda, seu ad irritari p
falsa narrat^e aut veri suppressione, ad quo falsitate et veritate ess
iura irritet, sut n satis explant ... in varia sci distracti, alij n ir
ritari docent ex suppressione ca finali alij ex impulsiva causata, alij
ex ea ... quo aut cuq falsitate detecta Princeps n' ... dispen
Sit regula Generalis qm ... Sanchez
tradit, et ex eo alij tunc p tantum ... veri ... gra irritari q alqd
in ... subtrahat, q iura ... exprimi iubent, tunc vo valida ee q
id q supprimit n' iubent iura exprimi ... n hac regula ... ae n' ... 
si ea bene calleat: na valor dispens^nis dependet a fra qm iura prescribunt,
et iura prescribunt ut hec et illa ee exprimant, q si illa n' fuerint expresse
dispens^o erit nulla: sit eo na tunc actus redditur nullus, qdo in eo n' servat
forma a iure prescripta: unde fit et si p ignorantia petentis, aut malitia
procuratoris vm q exprimendum erat subticeat, adhuc n' valere dispens^es, qa
irritatio actus bene pot ee s^e culpa eius, qui fuit in ca irritationis, ex eo
solo q formula valoris servata n' fuerit
Scio Barbosa ... cap 8 6 n 5 cu
aliqq canonistis docuisse si p ignorantia dispensati aut solicitatoris malitia
vel negligentia facta fuit narr^o falsa dispens^es valere, qa credit Pontif
tunc eius defectum supplere et de plenit^ne potestatis operari ... 
... doct^a, ut ... iudicio n' ee recedendum. Notant
Sanchez, Sala, Garcia et Pallao ... p iura n' so intelligi le
ges que sunt in decretalibus, sed et gnrum auctores, et stylus curie, na sit
hic n' heat vim oblig^di quoad accales solemnitates iudicij, ta quo ad ea
que debent exprimi in rescriptis seu gra seu iustitie, ... energiam
het, cu p'ert Princeps ... tale stylum dispen^nes quotidie expediendo ...
... ex hac reg^a infero nullas ... que vera doct^m ...
tenuius tradunt
2^a ... si error ... et subiti

rei acceptata dispensatio nulla erit vg petiit dispensationem pro voto castitatis cum tamen
emississet votum religionis aut petiit dispensationem in voto non fornicandi, cum tamen votum
emississet castitatis; dispensatio obtenta nulla erit, quia ea vota ita ... distincta
sunt ut votum religionis plus dicat quam votum castitatis, et hoc plusquam votum non
fornicandi: sub his petiit dispensationem pro voto dubio, cum tamen certum sit de voto emisso
dispensatio non obtinetur. at si petiit dispensationem de voto ingrediendi in religionem cum tamen emi-
sisset solum votum religionis seu ingredientis religionem, tunc erit dispensatio valida
etiam pro voto religionis ut docent Suarez n. 6 et Sanchez n. 40 quia votum religio-
nis includit in voto profitendi ac proinde non est error quo ad substantiam, nec qualita-
[illegible] in toto [illegible] in pte

2a Prop. si error sit circa personam dispensandam
nulla redditur dispensatio: ita Paulus sum. 3 n. 6 exemplo ... Pontifici
ut dispensatio fiat Paulo: nulla erit talis dispensatio: quia si Pontifex pro Paulo no-
minet Petrum intendens dirigere dispensationem ad Paulum, tunc valebit dispensatio Pau-
lo, quia non tam fit error in persona quam in nomine; qui error accidit et solet quo-
que error obtrudi circa personam cui delegat expediendam dispensationem vg impetrans
quando fingit se esse dioecesis Hispalensis, cum sit Cordubensis, et rescriptum des-
tinat exequendum ordinario Hispalensi quia credit esse ordinarium dispensandi
talem dispensationem irritam esse sentit P. Thomas Sanchez, quem sequitur Pallao; op-
positum censuit Pontius Ligonerius lib. 8 de matrimonio cap. 21 n. 43 sine
dubio ... opinionem P. Thomae Sanchez quia mens dispensantis est delegare exe-
cutionem litterarum ordinario Hispalensi, si sit ordinarius ejus qui petiit
dispensationem, unde deficiente hac conditione deficeret dispensationis valor

3a Propositio si taciturnitas veri ... falsi ex-
pressio sit circa causam finalem dispensatio est irrita: ita citati DD. et colligitur ex cap.
Postulasti de rescriptis et cap. Si eidem de Praebendis in 6 et ratio est quia causa
finalis est conditio substantialis ipsius actionis et causa illius in genere moris. D.
suppositis iis quae ... de substantia ... de qua petiit dispensationem haec redditur invalida
et irrita quo supposita causa finali vera, si falsa apposita reddit invalidam dispensationem
et si duplex causa finalis in libello supplici assignatur altera vero et altera

falso tunc perquirendum erit an ex quali sufficienter moueat Principem ad indulgendam dispensationem et tunc valida erit dispensatio, an vero non ex quali sed ex vtraque il moueat vt in duplici persona inadequato et tunc non erit valida dispensatio quoniam causa finalis quae moueat Principem falsa est et non subsistit

4a Dico causam impulsivam quae falso afferre in dispensatione non vitiat rescriptum: in hac parte licet non sit conueniant, nec ita clare loquantur colligitur tamen ex eorum allegatis, et conformior est veritati ratio quia causa impulsiva non est obiecto substantialis actionis, neque allegat vt abrogat dispensationem sed vt facilius concedat a Principe, quare siue taceat vera causa impulsiua, siue falsa exprimatur non vitiabit rescriptum, eo quod vim iudico et si Pontifex non concederet dispensationem si sciret falsam esse causam impulsivam. Vero non esse pauperem feminam aut clientem cardinalis pro quo petit dispensationem, quia vt passim notant DD elemosina facta pauperi vitioso et male morato valet, etiamsi fiat ex falsa credulitate de eius pietate quia haec existimata pietas solum est causa impulsiue, finalis vero est indigentia quam respicit elemosynae largitio

5a Dico in dubium sit an causa sit finalis impulsiue seu substantialis vel accidentalis, et constet an dispensatio fuerit subreptitia vel valida, habenda est, vt valida et legitima: ita P. Thos Sanchez n 25, quem sequuntur alii et est sa arridens canonistis: fundatur est quia in dubio de legitimatione actus iudicandum est in fauorem valoris actus ita cap. Abbate de Verborum significationibus fere fine, ibi: sic intelligenda sunt illa Verba vt res de qua agitur Valere possit potius quam perire Lege quoties ff de rebus dubiis Lege 1 ff de herede instituendo, et aliis textibus quos allegat Glossa in cap. Abbate citato.

6a Dico quod subreptio omissio in aliqua parte rescripti quae cum alia nexione habet, si haec subreptio fiat malitiose, totum rescriptum vitiat; si vero ignorantia inculpabili, solum ea parte quae per subreptionem impetrata est: ita Joanes Gutierrez in canonicis quaestionibus Lib I cap 25 n 45 Thos Sanchez n 62. Vero vt dispensatio

aliquis

aliquis obtineat ad matrimonium cum impedimento voti et affinitatis allegans vera causa ad impedimentum voti tollendum, falsa vero ad impedimentum affinitatis, nunquam videtur esse talis dispensatio, quia impedimento affinitatis sive bona, sive mala fide impetrata irritat expresse et ... quod in talibus secat de facie vera canonicalis, at si malitiose ... obreptio circa impedimentum affinitatis ad facilius impetrandam dispensationem totum rescriptum vitiari tam quo ad impedimentum voti quam affinitatis tollendam statutum est in cap. Super Litteris de rescriptis ubi In sua glossema ... nullum ... omnes ... Ubi vero nulla est ... malitiosae obreptionis valebit rescriptum, quo ad ..., quo vero ad causam ... est.

Quod hic bene observat Pallao ... n. 7 et 8 : ... quae fuerint ... in rescripto mixtim, ... ad ... fuerint ... rescriptum ex subreptione quo ad unam ... non vitia... quo ad totum, ... altera ... a vitio subreptionis immunem, ... fore : quia ... rescripti disparatis : 1us quod vitiat totum rescriptum ex subreptione malitiosa alterius ... cum aliis mere ... vitiari et irritari ipso iure, sive rescriptum sit gratiae sive iustitiae, ... valere manere donec ... exceptionis iudice irritum declaret, quia cum haec irritatio totius rescripti penalis sit ob malitiosam subreptionem non incurritur ante sententiam declaratoriam.

Secunda ... taciturnitas veritatis ex ... manifestam ... damnum, tertio ... infamiam non vitiat dispensationem quamvis ... cadat sub obligatione manifestandae illius veritatis. Unde inferunt Henriquez lib. 2 de matrimonio cap. 1 a n. 4 et alii Doctores rescriptum dispensationis inter consanguineos ad matrimonium, date summo copulam, non valere nisi ita intelligatur, esse ut sermo ibi sit de copula publica, quod rescriptum destinat ordinarie expediendum hoc est in foro externo, secus si destinet ad confessarium pro foro interno, nam tunc asserunt hi Doctores manifestandam esse hic copulam quamvis occultam : alii vero ... probabiliter in neutro casu manifestandam docent sive ea fuerit publica, sive occulta, quam sententiam novissime ... et ... Suntis ... nostri Stephanus Facundez tom. 1 in praecepta decalogi

Lib. 8; qua e in ciaue speciu cap 20 q totu, sto in opposita, ipse tandem inclinet in: vtraq' videri pot valde, et quæ visa probabilior e. tugi, nam iudicare de alterutra ferme n' e huius loci. At ttt de moni ad que spectat plenior de dispen.^{ne} monali discussio.

Petes 2° an vt valeat dispens' in [illegible] [illegible], opus sit [illegible] [illegible] dum prius petita, cals. dispen [illegible] [illegible] regula in [illegible] opus ee ita [illegible] [illegible] n 2° Sanchez, disp 22 Basil Ponce cap 27 Castro Palao § 2, qui [illegible] [illegible] het et si prius dispens' cessa n' fuerit; aut nulla [illegible] [illegible] [illegible] dispensat' [illegible] [illegible], q^a negata, fuisse dispens.^{io} a [illegible] n' [illegible] [illegible] [illegible] ad dispensandu. verius et si prius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] antea fuis se a se et ab alio negata, n' opuerat vt exprimere hanc negat.^{ionem} foret pr se nam tu cu tale impedimentu in' iure n' exprimat: n' q' antea fuisse petita dispens.^{io} e impedimentu, q^d debeat exprimi vt 1^a petat et valida sit dispens.^o id q' et si 2^a limitate cessa fuerit et 1^a sit cu amplicat.^e vt si illegitim[us] prius dispensatus fuit ad vnu beneficiu simplex, et postea dispens.^{io} petat ad plura beneficia subrie^{to} priore dispens.^{e} vt 0^a aliqui: 1^a tenet Basiliu Ponce et Palao nost. Vol. 2^a.

Vm hee resol.^o n' ita generali c; quin aliquas exceptiones patiat', ut q' in aliqua casibus narrare mentione facere prior' dispensationi vt valida sit 1^a primo q^{do} in' tertii ampliu lædit q^d pr priore dispens.^{io} aligmtulu lessu erat. 1° vt intelligat princeps gravitate adequare cause sibi propositæ. Verius q' sit exemplu: concedit Pontifex dispens.^{io} P^o ne soluat decimas ex agro suo postea petit P^{us} dispens.^{io} vt etiam n' soluat ex vinea, vt hæc 1^a valida sit, opus e vt priori in' postulati mentionem faciat. tu q^a hæc 1^a dispens.^o fortius derogat iuri q^d eccla het vt decimas ex prÿs accipiat, et denuo pr 1^a dispens.^{io} damnificat. tu et q^a opus e id explicare vt princeps cognoscat gravitatem hoc elargiat. si e[nim] scivet iam dispensatum ee vt n' soluat decimas ex agro

non

non scederet ut ex vinea eas n' duceret. qui resol.º e' Card. Bexus[?] cas Veniens de sponsalibus et traditur a Segismeno[?] eo lib 3 cap 27 n 22 Suarez cap 7 n 7 et P. Palao § 4 n 4 et 5.

Petes Iº an cum petit dispensatio de aliquo impedimento is qui fuerit ligatus e debeat aliorum impedimentorum mentionem facere. Duplex in hoc puncto sententia e'. 1ª affirmat quam tenet P. Sanchez lib 8 d 23 n 1 cum aliis pluribus quos affert in quam inclinat Pr Castro Palao n 11 et f rea nulla alia roa e ... quam [illegible] et praxis. negativam sententiam tenent Pr. ... Verbo dispensatio n 26 Navarr. lib 4 ... de consanguinitate ... 7 et P. ex hoc fundamento q' in nullo textu habetur in dispensatione unius impedimenti alia ee manifestanda q° n' e' hoc mere grauandi dispensationes cum nullo iure grauet, q' affert de praxi et consuetudine. fortassis eo ... e' cc.ª impedimenta matrimonii, a qq n' e' ad alia deducenda sententias. Hanc Iª sententiam probabiliorem habeo, nec minus probabile q' docent R.P.P. Henriquez lib 11 cap 10 § 3 Avila disp 10 de censuris dubio 8 eum qui irregularis e' ex homicidiis aliquot l' aliis ... n' contrahere nouam irregularitatem n distinctam ac proinde in his impedimentis x.ª unius q' se habet DD n' opus erit singulos titulos irregularitatis recensere.

Ad extremum noto ee in casibus similibus suam paruitatem meque et errorem accidentalem qui n' vitiet valorem rescripti ... Nouitius dispens.ºs impetrat ad professionem emittendam ante annum probationis expletum allegans se etate fuisse ee usq' ad sexagesimum annum l' octauum. existimo valere hanc dispensationem, quia error accidentalis e' cum moraliter loq.do q' eodem computentur 60 et 80 et causa finalis qua motus e' Pontifex nempe nouitii senectus vere subsistat in vtraque etate et huic resolutioni olim a me datae Vi... n docti subscripserunt.

Iª

# 2.ª Pars Controuersię De Priuilegijs

## Disp. 38. Quid et quotuplex sit Pri=uilegium

### Sect. 1. Priuilegij Definitio et causę.

Priuilegium quasi priuata legem iuris et Theologiae D.D.s vocant eam facultatem quae a Superiori potestate emanat ad ea efficienda vel omittenda, quorum omissio vel omissio alias vetita erat. Dixi facultas quia priuilegium vt tale non inducit obligationem in priuilegiato sed tantum confert ius ad aliquid efficiendum vel omittendum; ex vltimae definitionis particula constat semper priuilegium aliquam exemptionem conferre priuilegiato et aliquam nouam gratiam alias inuitum, et nulla esset priuilegium si ad id concederet quod valet homo licite facere independenter ab illo textus est in cap. Sci et cap. Abbate de priuilegijs.

Quod si opponas aliqua reperiunt priuilegia ad id quod alias licitum est vt videre est in cap. quia in causis de procuratoribus et aliquid regularium priuilegijs vt v.g. ad pensum diuinum officij recitandi ex cra mane soluendum ad collationem serotinam iter acturis mendre inme=diam ergo ea priuilegia concedit ad id quod alias licitum erat. R. et Pa=lao disp. 4. p. 1. haec non esse proprie priuilegia, cum nullum nouum effectum habeant sed esse priuilegia impropria vt vocant priuilegia declaratoria, quia decla=rant id quod dubium erat causando securitatem in conscientia. Id ego existimo cum haec priuilegia impetrata sunt licita fuisse vt illicita ea facultas efficiendi vel omit=tendi impetratum est priuilegium, ac proinde tunc fuisse proprium priuilegium cum li=citum reddidisset id quod ex conscientia erronea illicitum erat; decursu vero tempo=ris detecto errore nouiorum DD.rum opera eam desijt priuilegium esse id quod pri=us tale fuerat.

Lex

Lex privata, dr privilegium

n. q.a ppt. sit lex, sed q.a cum ea affinitate nullam het, et convenit cum lege in eo q.d aliquam oblig.m conferat n. in privilegiato sed in civitate, quae debet privilegiato suum privilegium tueri, quoties eo uti voluerit. differt v.o a lege in pluribus, tum in subiecto nam lex respicit civitatem, privilegium v.o privatam personam, ut alias a civitate respiciat; tum in effectu nam lex poena et irritat.e effectum het n. v.o privilegium. differt quoque a dispens.ne quod haec ad unum actum possit esse v.g. ad tollendam irregularitatem, at privilegium ad plures est, dicit q. saltem pro ... tota vita privilegiati; sed tam plerumque in ea redeunt privilegium et dispens.o ut videre est in dispens.ne a pp.te concessa

De causa privilegiorum idem dicendum est ac de causa dispens.nis est eadem verborum ratio sed causa illius efficiens principem esse, nam privilegium est dispensatio in lege principis, quod vocatur privilegium o.a eius l. e. praeter eius v.g. aliquod beneficium speciale principis ut hoc l. illo honore gaudeat, sed neutrum ex his praestare pot alius a principe. q.o etiam min. pro, q.a dispensare in lege est eius qui legem condidit tum in honorario munere est eius qui legem aliquam statuere pot, ut alii obligentur honorem servare illi; cui concessum est privilegium; sed hoc est proprium solius principis. q.o ille solus est ca. efficiens privilegiorum. addo n. esse excludenda civitat.s ab hac potestate, sed eum illa pot legem inducere, ita quoque pot in lege dispensare et privilegium aliq. obtinere via praescriptionis, dum scit aliqui diu usi eo nemine contradicente

Ca. moralis seu subiectum privilegii idem est ac subiectum legis: attamen hoc peculiare het privilegium quod etiam extendat ad n. subditum pot enim princeps aliquo privilegio honestare alios clericos sui dominii, pot quoque peregrinis privilegia et alias gratias facere; quae personae n. subiciuntur principi. ut ex supra memoratis notum est, nec huic parti ulla obstat lex ad privilegium stat enim opt.e legem ad solos subditos extendi privilegium v.o etiam ad n. subditos, q.a cum lex sit onus inducens obligationem

coarctanda e ad illos subditos, q^a tantu in illoru e potestas legislativa: at privilegij concessio cu sit favor et gra principis ex debito ipsius ad alios extendi pot, cum quo stat ad concedendu privilegium quodcumq illud sit requirum potestate legislativa, ut ulte obliget subditos ne violent ius privilegiati sed sui gaudere privilegio [illegible] patiatur

Causa finalis ad privilegiu requiritur ut valide concedatur sicut de dispensationibus dictu e ut concedat licite [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] privilegiu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alicuius oportet causa allegata [illegible], q^a [illegible] ea sint [illegible] [illegible] [illegible] privilegiu, hec [illegible] intelligenda si de supremo principe aut de inferiori dispensante in propriis statutis, nam si dispens^o sit in lege superioris, aut privilegium fiat de bonis superioris oportet ca legitima sub ee ut validu sit privilegium, q^a non creditur supremus princeps hanc facultatem delegasse inferiori et suis bonis et iuribus ptiusse, ut sine iusta causa dispenset. unde nequit Roman Pontifex sine iusta causa indulgentias concedere, q^a disponit in ijs de meritis et bonis Xpti Dni

Petes an possit privilegiatus ubiuis uti suo privilegio? Res in hoc attendendu ee ad tenore privilegij; nam si concedat pro determinato loco certu e [illegible] licitu ee in [illegible] in alio usu privilegij, at si privilegium tale sit ut a loco eximat eo quod sit ablatio impedimenti ut q^do quis dispensat in irregular^te vel impedimento ad matrimonium certu e in quouis locoru privilegiatu posse uti tali privilegio, q^a impedimentu sel extinctum numqm redit. ceterum si alia privilegia, que sunt dispensationes alicuius legis et de his e controversia an dispensatus ut [illegible] sit et dispensatus Corduve. P^r Castro Palao sic distinguit si in territorio alieno nulla e lex que adversat huic dispensationi vel e aliqua lex illi adversans: si primum, ait privilegiatu ni posse uti suo privilegio, q^a advena et peregrinus tenet pecularibus legibus

legibus loci quà transit, quem doct.us noster disp. 13 sect. 2 consulere sumus. si vero non sit aliqua lex pecularis obstans id est ius cõe, aut posse ibidem uti suo privilegio; quae non satis mihi coherere videntur ad ea quae ipse docuerat disp. 2 sect. 14 § 3, n. 8

Existimo quod sive in alieno territorio vigeat ius cõe, sive peculiare, sive ... privilegiatus uti suo privilegio commovor, quia non minoris efficaciae ad obligandum ius cõe quam ius particulare; idem ... lege peculiare in alieno territorio non potest privilegiatus ... uti suo privilegio, ergo neque poterit illo uti ... ius cõe et ex hoc fundo infertur disp. 15 sect. 3 et intulit quoque Palao loco allegato non posse castellanum existentem in Lusitania vesci intestinis animalium die sabbati nec Mediolanensem carnibus primis diebus quadragesimae extra mediolanum, quia privilegium indultum per patriam consuetudinem non extenditur ad loca ubi ius cõe viget. cui resolutioni ut probationi adhaeret Bonac. ea q. 3 p. 6

Landes quoque ... probat Suarez lib. 8 cap. 26 n. 21 verum n. 5 addit prudentius doctor si privilegium sit personale ex ea legitima personae ipsi ... ipsa semper incedere: ut ... dispensat ho a suo ordinario ut carnes comedat diebus prohibitis ob periculum damni quod ex aliis edulijs timet, dum alio migrat non tenetur novam dispensationem quaerere sed eadem uti, tum quia censet Pontifex hanc dispensationem servare cum nova causa facta fuit, tum etiam quia nimis molestum esset obligare homines ut quovis loco cas... dispensationes ordinario loci exhiberet et ... ut usu receptum addit Suarius hanc dispensationem usum non pendere ab ordinario loci, cui doct.e Labens acquiesco

Dico ergo semper et ubique erit dispensatus ille qui in sua dioecesi manet dispensatus in aliqua lege Pontificia probabili consequentia, quia Pontifex censet hanc dispensationem servare cum episcopus non dispenset in lege Pontificia, nisi nomine ipsius Pontificis tacite vel expresse facultatem delegantis, sed ob id valet dispensatio, quae est ea legitima ipsius personae, ... ergo similiter quodcumque privilegium

seu dispens. communis 2ª ut communis utique et semper valebit. R.eo
negando cons. ad probationem nego maiorem, n. enim censet Pontifex ser
vare dispensationem quando n. subsistat ca propter quam dispensatio
facta e. ut v. subsistit in eo qui propter ~~dispensationem~~ discrimen
valetudinis imminens dispensatur in carnibus, ideo dicitur habere privi
legium personale et causis legitimam ipsius personae non 2º dicen
nam si ideo dispensatus fuit 2º preser sua regionis malitiam cerit
non 2º aeterna in qua e. dicitur in alia regione extinctum uti privi
legium.

Nihil deest

# Sect 2ª Multiplex Pri-
## uilegij diuisio

Numerant hic priuilegiorum copiam authores quæ suam diuersitatem sumunt nunc ex subiecto cui fiunt, nunc ex concedente, nunc ex materia, nunc ex conditionibus et modo, quo conceduntur. Videatur Bonacina q. 3 punc. 2 et Palao disp. 4 punc. 2 singillatim ea recenses. nos vero ijs pretermissis, quæ explicatione non egent ea proponemus quæ notatione aliqua ad rem moralem narianda indicauimus. —

Primo diuiditur priuilegium in reale et personale. Reale ergo priuilegia, ff de regulis iuris. reale est quod [illegible] l. et dignitati et vt mea loco [illegible] loquar ipsi personæ ne loci l. officij in quo est v. g. quod morat in tali officio monasterio etta, l. q.ª [illegible] l. abas est: Personale dicitur quod confert personæ ne ipsius independenter a Loco et dignitate. Utriusque priuilegij ne melius dignoscat vtrumque discrimine assignato, nam in 1.º personale extinguit cum ipsa persona reale vero non [illegible] cum persona, id ad Successores transit. talia censent quæ conferunt personæ ne qualitate ipsius, vt ss priuilegia ocatra filios familias ne obligent ex mutuo, et similia, quæ an sint realia l. personalia ex verbis ipsius priuilegij colligere erit quale vero ex verbis id colligat fuse ostendit P. Thoma Sanch disp. 17 n. 3

Quod si penitus oblig. dubitet quale sit priuileg. an reale l. personale, Vt v. g. quando his verbis destinat priuilegium, [illegible] Archiepiscopo. Hispal etta. in quo dubium est an personæ ne ipsius an ne dignitati [illegible]

censeo cum D. Suar. lib. 8 cap. 3 Pallao sum. 1 § 2 n. 6 amplianda esse alia privilegia et non restringenda, sed ad successores extendenda, sed quod ideo est [illegible] tamen nec cum communi nec cum tertii omnium [illegible] hoc [illegible] privilegium, ut potest beneficium principis amplius et permanens debet [illegible] de regulis iuris in 6.

2º dubium privilegium in favorabile et [illegible] est quod ita fauet privilegiato ut nemini noceat quale est privilegium vescendi carne nisi in quadragesima. [illegible] vero putat privilegium quod ita privilegiato [illegible] ut alteri officiat v.g. si quis eximatur a solvendis decimis aut dispensetur ad pluralitatem beneficiorum singularium obtinenda, nam hac gratia obtenta neque non ingratia ecclesiae quam privat aliqua portione decimarum, et aliis quos fraudat spe ad ea beneficia quae sibi posset obtinenda.

3a divisio Privilegii est in singulare et commune, illud respicit bonum privatum independenter ab aliis, hoc vero licet bonum singulare respiciat quatenus bonum commune cadit in cuiusque emolumentum, tamen respicit bonum privatum mediate et dependenter a bono communitatis, non vero immediate et independenter a tali bono in quo distinguitur a privilegio singulari: unde oritur non leve discrimen inter utrumque privilegium, nam mere singulari potest privilegiatus renuntiare cap. ad Apostolicam de regularibus. at privilegio communi nequit privilegiatus renuntiare, et sic sit omnibus [illegible] tali renuntiatio quia tale privilegium censetur reale non personale quasi commune et non mere singulare, ita quod iniuria fit communitati tali renuntiatione, quapropter si clericus quemcumque volentem et iubentem aliquem vulneraret non effugeret censuram canonis si quis suadente diabolo quia clericus non poterat propria authoritate renuntiare tali privilegio.

4º dividitur in privilegium pro foro externo et pro interiori, quae divisio clara est, sed in ea notandum occurrit primo illud privilegium quod potest privilegium esse pro foro externo valere et pro interiori, sed non e contra: unde qui [illegible] absque ulla dispensatione nequit externe uti tali dispensatione, et potest a iudice mulctari propter usum tali privilegii: dixi quod vere sit privilegium, nam rare potest quod privilegium sit subreptitie acquisitum, ut detur titulus coloratus ad talem usum, et sic in foro externo valeat non vero in interno, quia peccatum committit in usu talis privilegii. 2º notandum

foru

formam internam ... no[n] novam formam sacrale ... eius forma ... ex ... natura ... ut ... 5 sect. ... [illegible] theologo notabat.

5.° Aliud e[st] privilegium motu p[ro]prio concessum ... et motu ... membris noto n[on] alunde posse ... privilegium ... ex motu p[ro]prio ... ex verbis ipsius ... [illegible] declarat, nec obstat q[uod] ... impetrans ... privilegio ... ut hoc n[on] ... motu p[ro]prio ... supplere ... [illegible] ... [illegible] ... motu p[ro]prio

[illegible] e[st] alia par[ticul]a qua[m] ponunt Pontif[ices] in suis privilegiis nempe ex certa scia[enti]a, seu de plenitudine potestatis qua[e] fere a plerumq[ue] n[on] apponitur nisi in privilegiis co[n]firmatoriis aliorum, talis q[ue] co[n]firmatio dicitur tradita in for[m]a specifica; nam q[uan]do n[on] apponitur talis clausula censet[ur] facta co[n]firmatio in for[m]a co[mmun]i, et ita ee ex co[n]fusa notitia principis, et discrimen e[st] int[er] utrumq[ue] nam co[n]firmatio q[uod] co[n]firmatio in for[m]a co[mmun]i n[on] e[st] nova co[n]cessio s[ed] prioris repetitio; at q[uan]do addit[ur] ex certa scia[enti]a hoc tunc privilegium vim nova[e] co[n]cessionis, quatenus valet actum qui[a] nullus erat validare ut co[n]stat ex cap. q[uonia]m universitatis de co[n]s[titutio]ne prebende et glossa ibi et late docet Suarez lib. 8 cap. 18 et 19 ubi plura de co[n]firmatione privilegiorum

Ad dubium e[st] an hec part[icul]a motu p[ro]prio .l. ex certa scia[enti]a tollant ea[m] rescripti subreptionem, que o[ritu]r ex taciturnitate veritatis. Ret[inet] affirmative P. Thos. Sanchez lib. 8 d. 18 n. 47, q[ui]a cu[m] hoc sit beneficii princ[ipis] ex mera liberalitate mu[nifica]ntia presumet[ur] deo scientia principis n[on] veritati consius ee. Ad hanc resolut[ionem] p[re]dictam infra n. 49 limitat, ut tunc solu[m] locum h[ab]eat q[uan]do subjectum alias n[on] e[st] incapax ne alicuius impedimenti vel irregularitatis defectus status et alii que n[on] supplent p[er] part[icul]a[m] motu p[ro]prio et nec q[uan]do ex privilegio resultat damnum 3.[o] q[ui]a n[on] credit[ur] Pontif[ex] velle sua beneficia ee alteri inju[ri]osa, nec motu p[ro]prio aufert ius ad re[m] vel in re[m] al[ter]i alteri quesitum ut tenent Decius Rebuffus et alii viri magistri ab eodem P[at]re Sanc[he]z allegati

si v° supplic° facta fuerint falsa aut, si scadens privilegium sive ea confirmat in scaden.^{ne} ea nullam esse tenent, (ut) (?) ... Suarez cap. 21 n. 25 Pallao § 6 n. 6; quia licet Princeps liberaliter et proprio motu privilegium scadat illud tamen scadit subsistente ea legitima sub-(?) ... propositam: unde hac non stante non est validum privilegium quod nequit valere stante (?) ... ; quod intelligendum est de causa finali ... eo quod superius edocuimus; et tunc apponere ... ad valorem ... motu proprio scal ... in ... quae ... in favorem ... non ... privilegium ... in supplicatione vel rescripto ea falsa.

Quod si tamen supplic.° sit diminuta ita ut causa finale quae movet Princeps non satis expressa habeat vitium ac privilegium censuit Suarez ex cap. 21 n. 26 (?) Castro Pallao n. 7 validum censet: ego vero distinguo vel causa diminuta supplicatione seu inspiratio ... ut Princeps causa falsa apprehendat ... et tunc cum Suarez ... rescriptum, si tamen petitioni diminutio non sit ea falsa apprehensionis in Principe ... ignorantia totius veritatis ... cum ... Pallao tunc valere rescriptum ... praecedenti § ... at quando addita fuerit motu proprio credit Princeps supplere ea defectum ex taciturnitate in narratione in dubio an Princeps falsam eam apprehenderit vel aliquid de veritate ignoraverit erit praesumendum hoc 2^{us} non ignorantiam veri ... ne subreptum et nullum dicamus rescriptum, nam ... Lege quotiens ff. de rebus dubiis actus in dubio debet intelligi valide.

Ultimo agendum restat de privilegio ad instar ita vocato quia datur ad similitudinem alterius privilegii ... vel ... quod privilegium ad instar ... cum altero privilegio ad quod refert, ita ut habeat eandem vim et facultatem, ut nec plus ampliare possit nec minus restringi: ... est privilegium quo gaudent nostri ... B. V. ... non ... officio ... lectionum, in quo ... fratribus minoribus

in quo

in quo e adueniri et si privilegium ad cuius instariam aliud concedit, augeat l. minuat, n. est augendum l. minuendum privilegium ad instar q. est concessum ad vitam, quia habebat privileg. ad q. refert in temp. quo prafuit e, n. x.a statu, quo privilegium huiusmodi erat, ita cit. scario et Bonac Pallas & P.

Dirigit ta l. obnegere sit q. privileg. ad cuius similitudinem alterum concedit n. extat tunc l. cause, ut quaerit an privilegium ad instar concessum valeat, n. valet Pallas n. I. q. privileg. debet ee de re certa et V.a q. si privileg. ad cuius instar [illegible] ut privileg. concessum ad instar nullius erit, q. ex sua [illegible] voluntate principis tantum debet [illegible]

Sequi rationem neques resolut. hunc [illegible] valere privilegium concessum ad instar illius q. nullum e: primo q. Lege in testamento quidam ff. de condition. et demonst. iubent heredes struere monumentum, et si in testamento dicat fieri ad instar alterius q. n. extat q. a. ratio testator sua voluntate declarauit [illegible] legislator declarat se velle favore [illegible] privilegiatum, q. l. conuenit vetus privilegium ad cuius instar nouum concessum e, valet adhuc hoc nouum privileg. I.o q. a. l. princeps concedit tale privileg. ais favendo privilegiato l. n. [illegible] q.o vult suum privileg. valere et valuit l. et existimat valere privileg. ad cuius instar nouum concessum e: n. I.o q.o nugax est voluntas principis q. de viro cordato necdum principe credere fas n. e.

Sed ta. darem [illegible] Castro et cum ipso sententium, si privileg. caderet indefinite in hanc vlt. fra. concedo Societati [illegible] privilegia qq. gaudet familia Carthusiana ex vi huius privilegii so. gaudere Societate nra. ijs privilegijs qq. gaudet Cartusia n. v.o illis que revocata sa. l. nulla facta [illegible], q. a. revocatis et nullis n. gaudet cartusia; et privileg. debet ee de re certa; vt colligr. ex cap. [illegible] de Verborum significationibus. Ceterum cum privilegia singularia [illegible] in specie concedit v.g. concedo privileg. [illegible] tale [illegible] ad eius qui [illegible] e [illegible] minorum semper valere videtur huius m. privilegia, et si ea ad qui referuntur iam

exaratea sunt que fuit ss. Suarez cap. 11 n. 7 et Bonac. ad punct. 7 n. 10....

Quin exc[illegible] privilegium aut scilicet adversus [illegible] valere et si [illegible] privilegiis ad q.d decun[illegible] [illegible] revocat. aut renuntiatione, q.a ac ipso q. Pontifex [illegible] privilegia recitando tale et gaudet [illegible] [illegible] [illegible] privilegium [illegible] [illegible] dic. [illegible] [illegible] et demonstratio [illegible] [illegible] notavit Suarez [illegible] ex quo [illegible] ss. Pallav. allatam [illegible] privileg. deberre ee de re certa et [illegible] quod [illegible] e de re certa et [illegible] ex voluntate [illegible] voluntate principis n. de [illegible] ta et [illegible] tunc in re ipsa.

Per doct.a e de [illegible] privilegiorum ac de privilegiis ad instar q.d hec [illegible] [illegible] distinguant, moraliter [illegible] [illegible] e privileg. ad instar novum privileg. scilicet distinctum numerice ab illo ad q.d refert, at privilegium creatum e idem met privileg. q.d erat [illegible] alterius [illegible] externum, que de [illegible] in re morali momenti n. e, q.a [illegible] et [illegible] accipiunt privilegia vim eandem [illegible]: ideo n. e cur in [illegible] ex [illegible] [illegible] immoremur videat Suarez cap. 16 et 17

## Disp. 39 De [illegible] req. ad valorem privilegii

### Sect. 1 Discutit an exigat notitia et accep. privilegii

Aliud e querere q.d [illegible] principi aliud q.d [illegible] operet, ex requisitis [illegible] que [illegible], et [illegible] que [illegible] [illegible] Princeps operari: certum q.r e [illegible] [illegible] et notitia privilegiati [illegible] Principem privilegium indulgere, nam [illegible] hec [illegible] [illegible] liberalitati [illegible] Principis, [illegible] ille

ille cui voluerit, et modo re… habito deservire nunc privilegio ut favorabili nunc ut odioso, hoc est ut huic subdito narranti favore, favere, ita alteri damnum ignoranti officere quod de facto accidat et instru[ctio]ne ut plurimum de…

… … affirmat narratam esse notitiam privilegii et acceptationem ad valorem illius ut Baius Andreas Felinus Ancarranus Silvester Navarr et alii quos … P. Thomas Sanchez … de matrimonio … 36 n. 1. 2do sa[n]e negantes sequuntur Bertachinus … Veracruz … et alii quos … P. Sanchez n. 2 … hac … veri … quia non desunt verba … textus unde alii … sa[n]e ex aliis medii … quam … acquiescunt … parti … quae … recensere … Suarez … 25 et ejus impugnatis tandem adhaerent … Vargas ego … quod … has asserit.

Dico 1o valida est impetratio privilegii ante acceptationem et notitiam privilegiati quod contingit quando alicui impetrat amicus benefacientis l. dispensationis. hanc … non negat P. Thomas Sanchez … 2a sa[n]e … quas … de validitate dispensationis quo ad unum ergo non … quo ad impetrationem valeat … I. 6 … c. Martinus a Bonac … … … alleg[a]t collige hoc … de motu proprio de … in 6 ex lege … 6 codice de … imperatoriis … et … ut ex his textibus et aliis … hoc benef[icium] impetrari ignoranti dispensatio et privilegium … beneficii … ignoranti impetrari, in quo … hoc … quae a rescriptis … non … impetrari … ad instantiam …

Dico 2 dispensationis seu privilegio toti civitati facta non opus est a singulis ejus civitatis cognosci et acceptari ut valida sit … ejus sufficit … a civitate … regulariter … quod … ea privilegia quae toti civitati … ad … legi et statuti … lex obliget singulos non est opus quod a singulis cognoscatur, satis est quod … promulgata fuerit … privilegium … valida … singulorum … quo ad … non est opus quod a singulis cognoscatur, … satis est … a civitate, quae … requirat acceptationem infra dicet

Dico 3. quod privilegia directa ad vos exemptio[nem] a iurisdictione sui ordinarii non requirunt notitiam talis privilegii neque in subdito neque in ordinario. Hanc docent communiter Sylvester Verbo Privilegium quaestio ultima et concludit Suarez lib. 8 cap. 15 n. 11. Bonac. tom. 3 n. 16. Ratio primi est quia in nullo iure constat requiri talem notitiam, ergo ea superflua est. Ratio 2. est textus in cap. 1 de cler. excommunicato ministrante in 6.º ibi Si aliquis a sede Apostolica concedatur quod excommunicari non possit, et id forsan suus ignoret episcopus, non tamen propter talem ignorantiam episcopi censura eum ligat sententia ipsius contra privilegium.

Dico 4. privilegia quibus conceditur aliqua facultas aliquid conferre exigunt acceptationem ex parte privilegiati ut valeant, et ergo vi sui non tamen exigit notitiam, expeditionem seu concessionem. Hanc docent communiter citati DD. Sanchez, Pallao et alii apud ipsos. Et quo ad 1.am partem ea non probat Suarez quia privilegium exemptionis ab aliqua lege obligante in concreto. 2.o probatur quia concessio privilegii est quaedam liberalis donatio facta a principe, sed omnis donatio debet acceptari a donatario ut valida sit, ergo similiter ut valeat privilegium in ordine ad ergo vim debet acceptari a privilegiato: quam ob rem non incognita tamen in schola nostra explanamus huiusmodi concessionis valorem. At privilegium ante acceptationem illius validum esse in actu 1. non vero actu 2.o hoc est quo ad impetrationem non quo ad vim.

Confirmat P. Castro nam ut concessiones habeant in debitam sortem, si a privilegiato acceptetur vel modo non resideat quod non dicitur intellecta acceptatione, non dicitur intelligi valor privilegii quo ad ergo vim probatur autem quia id ita fieri summopere expedit bonae gubernationi, tum ne principes beneficia parum habeant, tum ne profundant temere, sed indigentibus et instantibus erogent. Ex hoc sequitur validam esse impetrationem dispensationis circa impedimentum matrimonii, id est tamen non fore validam vim dispensatam donec illa acceptaverit modo impedimentum non sit ex iis quae sunt correlativa utrumque coniugem, ex quibus afficiunt quale est impedimentum consanguinitatis, tunc enim satis est quod altera acceptaverit dispensationem. Ut vir qui pro ut vos praeceptor impetravit dispensationem ad ducendam consanguineam, potest valide et licite ducere illam etiam nesciente seu acceptante dispensationem, quia vim dispensationis enarratio connexa est dispensationis communione.

… deo dicti fiue oportet monstrare, qua

lis debeat ee hec accep. aliem q° n̄ requir q hec acceptatio imm^te fiat, sd sat e

si fiat m^te p procuratore privilegiati sed e q^a n̄ plus reqr ad accep^es privilegij

qm ad alias quecumque. sd ad alias accept^nes v.g. donationis seu ad contractus ce

lebrandos n̄ reqr imm^ta accep° sd ea hec sufficit faciant p procuratore q° sufficit

hec accep° privilegij valida erit; si p aliu a privilegiato substitutu pnti. atque

dedico n̄ opus ee notitia privilegij ut valide ego illo utar dummodo ia fuerit p

procuratore meu acceptatu

## Sect 2 Illat^nes et obiect^nes ex dictis et 3^a dicta

ex vltimo dicto inferunt aliqui casu

resolut^a. qq clarior sit pnt. 1° eu qui dispens^e petijt ad contrahendu cu co

sanguinea impetrata dispens^ne et p suu procuratore acceptata valide contrahere

monium et si n̄ dum certior sit factus de concessione dispens^nis; caeteru peccabit

lethaliter contrahendo, q^a se exponit periculo peccandi et ita concedunt P Thos San

chez lib 4 summa cap 48 n 7 Pallao disp 4 pun 4 ob cautu consuit

P Vasquez disp 256 cap 4 n 32 cu Suarez cap 25 n 25 quoru argta

infirma soluenda pronent. 2° infert confessariu qui a superiore facultate pe

tijt p nuntiu ad excipiendas confessiones valide absolvere etsi ignoret facultas

tes sibi p nuntiu facta, dummodo temp^e quo absolvit concessa ea fuerat facultas

sicut sacerdote valide assistere matrimo ante qm sciat facultate sibi ad hoc per

parochu factam a quo ea p nuntiu petierat

Notat tamē n° 7 et 9 Bonacina ex

P Sanchez lib 3 de matrimo disp 36 n 8 si tamē sat^dos sciat se obtinuisse facultate absol^di

l assistendi matrio, et hanc notitiam acceperat ab alio qm a suo procuratore l nuntio destina

to a principe sedente privilegium n̄ sl peccare, sd et actu invalidu efficere, quod dom^s

se intelliga ut tunc v^a sit q^do privilegiu n̄ e acceptatu p suu procuratore, nam si

ia e acceptatu, lt privilegiatus de illo heat notitiam p aliu nuntiu n̄ missu a pri

vilegiante nec a proprio procuratore istius valide efficiet ms nuntius et pnte auto

ritate viri

Resp. V° q. selusa hac accep.ne p. priuatio

ne exigit nuntium destinatum ab ipso priuileg.to vt valeat priuilegio trace, p.

vt dictum e' 1a ratio priuilegij e' quedam principis donatio at don.o vt firmet

donat. acceptet a donatorio p. se l. p. procuratorem, q.o n' acceptata p. procuratorem debet

p. se acceptari; Ad duo autem e' donatarius nequit p. se acceptare n.i donat.s acci

piat ab ipso donatore p. nuntium ab illo destinatum, q.o etiam non subiuncta p.

q.a cum donatio sit contractus et colligatio duarum voluntatum, opus e' q.d due n' re

tant aliquo tertio colligenti nempe nuntio destinato a donatore, qui donat.s

deferat, nam p. extraneum qui casu audit donat.s factam, et de ea reddit cer

tum donatarium n' satis uniunt illae due voluntates, quam doct.a explicat et bene

probat P.r Thoma Sanchez Lib. 2 de sponsalibus disp. 6 n. 3

Obiicit 1. 2.a p.s dictum commut.o voti n' e' va

lida donec acceptet et ratificat ab ipso vouente q.o sibi priuilegij impert. valida n' e'

rit antequam acceptet et rat. a priuilegiario. R. eo neg.do cons. discrimen e' q.

votum commutare e' mut.s voti in aliam mutare, seu nouum oneri p. vetere imponere

ne ergo commut.nis fit vt detur quasi distinctum votum a primo; noua v.e oblig.o et

nouum oner exigit nra et acceptatione eius qui obligat vt manif.tum e'; nemo e.s

p. votum obligat nisi sciens et volens: at dispens.o et priuilegium e' p.da beneficium

principis, et fauor quem p. libito impertit, ideo pot illum conferre principis ante ac

ceptat.s priuilegiarij

Obiicit 1.o 2.a 1.s dicta n' e' valida absolutio quam

confert regularis a reseruatis ignorans se habere facultatem ad tales absolut.s

q. quamuis actus gaudeat priuilegio n' p.r contracti illius tale priuilegium igno

ret n' valide utet illo, probat ans nam ueri iurisdictionis n' suffragatur ignoranti

Lege hac aut. C. n' defendi ff. qq ex cis, et tradit Bartolus ad Legem Bar

barius ff. de officio pretoris. R. omisso ant. neg.do cons., q.a impossibile e', vt confesso

rius examinans nullas se habere iurisdict.s intent.s habeat absoluendi; nemo e. in

tendit efficacit. nisi id q.d sibi possibile videat. at contingere pot q.d confessarius ille qui gau

det priuilegio absoluendi toti contactum facti, illud ignoret, et ex alijs mbus putet

se posse valide absoluere, l. q.a existimat casum n' ee reseruatum, aut ex alio errore

dubius se posse absoluere credit, tunc asserco gratiam e' ex se vaibe absoluere ex

vi priuilegij facta seq; tentari q. contret, q. ad valorem absolutionis si requ

iterum a facultas in ministro

Obiicit 3° et 3tio loco P. Castro

... priuilegium tollat ius quaesitum tertio, ... priuilegij, q. priuilegiatus ... incommoda ... ans ... priuare ... incommoda que inde contingerent ... gubernat., ... ficatus, vt si vellet se opponat. ... probat ex cap. ... de priuileg. in 6° Vbi legat. excusat ordinarij exemptum qui suum exemp. tionis n' fecerit plenam fidem, et ex cap. de duobus de appellationibus, vbi ex priuileg. appellans ... Pontificem, Legat. excusat, nisi iudex cognouerit eum ad Pontif. appellasse et idem deducit ex alijs textibus

Resp. nego ans ad prob. 2am nego sequa vlla

incommoda ex eo q. ignorans spoliet iure suo, q. ius sem'ouelit illi princeps ex obligone aliqua, aut irreuocabiliter, sic nulla ei infert iniustitiam auferendo tale ius, nec aliunde priuilegiatus pot. vti tali priuilegio donec illius certior factus sit, et tunc effectus eius retrotrahit ad diem concessionis et acceptationis, v. g. e' exemptus a solutione decimarum p. priuilegium ab eo temp. quo concessum e' priuilegium liberta hec trahit n' a temp. quo ad te l. ad ordinarium notitia priuilegij peruenit, seu vt tres viri loquar va let priuilegium n' a die scie', s' a die date. Allati a P. Castro textus tantum probant debere priuilegiatum ostendere rescriptum si petat a iudice n' v° q. teneat priuilegiarius ostendere vt patet ex ipso cap. cum prime, ibi statuimus vt hi' qui se asserunt p. priuilegia seu indulgas post. edis exemptos a locorum ordinarijs requisiti eorumdem priuilegia ostendere teneant. et cap. de duobus ibi si legitime citatus nec venit, nec responsales misit aut etiam aliqua parere stem nit tenebit excusationem, q. vlt priuilegium n' e' vt eius ostendere priuilegium immunitatis n' ostendat, s' vt immunis sit a decimarum solutione quam si res iniuste iudice suo priuilegio fruat, q. s' ab illo appellat, vt rescriptum ostendat tunc tenebitur illud ostendere

Obiicit 4.º quia dictus omittit voti validitatem ante gm ... et acceptationem a conventu non solum quo ad occasionem, sed etiam quo ad ipsum, quia nisi dispensatio erit valida non solum quo ad impetrationem, sed etiam quo ad ipsum; per quod ...; quia cum votum est irritatum Vel gradum ... aut cancellatum validè ... monium, et si non dictus acceptaverit irritatum. Respondeo concesso anti negando consequentiam ...
partes ... ad ... donationis ... quae ...
... dispensare et privilegia ... et ...
... quae ... ita ipsa donatio petit accepta ex parte privilegiarij ... si ...
... .

Obiicit 5.º idem dictus Vasquius dispensatione ...
dictae ... vir, ergo quia ... vir illicitus et dispensatione invalida est, ... ignorans dispensatione ... in impedimento matrimonij illicite ... illa, quia et invalide, nec sufficit ad honestandam talem actionem praesumptio, quia illa non tollit quominus sic operans exponat se peccandi periculo. Secunda consequentia probatur nam mens legislatoris est ut sua dispensatio non proficiat, nisi eis qui prudenter illa utuntur, at qui ignorans ea utitur non prudenter agit sed imprudenter, siquidem se exponit periculo peccandi, quod confirmat Suarius quia dicit ... non sit ... dispensatio lex est in actuali ... obligandi quod obligat ... non solum illicitus sed invalidus erit actus.

Respondeo concesso anti negando consequentiam, ad probationem mens legislatoris primaria est, ut privilegiatus prudenter utatur privilegio, si autem imprudenter illo aliquando utatur, ... actus erit nec efficiens primariae intentioni legislatoris, quae est eximere subditum a vinculo legis pro ... quae sibi proposuit, ... addendo ... contingere potest ut quis ante notitiam dispensationis licite et prudenter contrahat matrimonium, si tempore quo ... videat expeditas esse litteras, cogat contrahere ne subeat periculum vitae, aut honoris aut impedimenti manifestandi; ... in hoc casu ... abstinendum illi esse a toro maritali, donec certus redderetur de concessione dispensationis ac ... de matrimonij validitate.

Ad confirmationem Suarij nego ... ut ... negat ... sit in exemptione alicuius a solutione decimarum, vel auctoritate ordinarij ... ab illo exercenda, quia privilegium ... a tempore datae, neque spectat tempus ...

privilegiati gravamine eccle haberet nec exeq. decimas aut ordinare ... fumendi. Tertia n' obstante possit libertatis qm quis hec ante leges tā hac ulter promulgata manet obligatus ad ... gravamine nescius et promulgationis ... quis h privilegiū eximit a lege, exemptus erit gravis ignoret exemptionē, quippe n' p'us verus, scienter, ē legi ad obligandū quam privilegiū ad desobligandū: ero peccat interim privilegiatus rōe ... erronea, ob ignor. privilegij, et ille excusat a peccato rōe eiusdem ... ob legi ignor.

## Sect 3 qualiter Privilegio vtendū sit

Cum privileg. aliqm rōe legis increat oportet e q' aliquos oblige, et q' postulat ne sua gratia privilegiati fauor ē neq e possit privilegiatū a lege laxare; nisi alios premeret ne privilegiatus suo vti privilegio posset habeant, et illi mandatum ius dispens... seruent; unde oritur dubiū q. privilegiā privilegijs ōtrant, quā ne ex illis praualiturum sit, cum utrumq. n' nequeat seruari

Et in 1ᵘ suppositione cum Suarez ... 13 equi par. privilegij n' obstare quominus privilegiatus uti possit suo privilegio ō pari privilegiatū v.g. duo equites privilegio gaudent ne pro debita incarcerari possint. n' alt. alteri debitor sit nequit ab altero incarcerari, q. pari privilegiatus uti possit suo privilegio ō pari privilegiatum; que doct. vᵃ quoq. ē in privilegijs ad instar; valent eo ō privilegiā ad que referunt, etsi antiquioris sint; q. privileg ad instar ē nouum privileg. oneris equale alteri; et ideo eadem rōe ē de his ac de privilegijs equalibus

Privilegia omnia aut quasi omnia hiusmodi ... creditor het privileg. cogendi debitorem ut soluat debitum, nimirum incarcerando illum aut cautionem pignoratitiam extorquendo; e ō debitor het privileg ne ob debita incarceret, aut saltem ne intra tale tempus; aut si iudex heat privileg. apprehendendi et fumendi quotquot noctu ōprehenderit armatos, et Titius heat privilegium cum armis incedendi: Lii opposita privilegia, aut quasi opposita, ut aliquas ... ab examinanda ... Emanuelis ... regularium q. 9 art. 33 negans ... privilegia

[illegible] alterum ee [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

q resolutio e Suarij vbi [illegible] Carolo Pallao [illegible]
[illegible] [illegible] privilegio [illegible] privilegium [illegible] q e speciale
[illegible] [illegible] [illegible] privilegium [illegible] resolutio [illegible] [illegible] [illegible] privi
legiis [illegible] [illegible] [illegible] privilegio alterius [illegible] [illegible] [illegible]
q alterum privilegium e generale, et alterum speciale, hoc [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] de alimentis [illegible] [illegible]
et [illegible] 357 [illegible] [illegible] [illegible] exemplis allatis, nam privilegium creditoris ee generale [illegible] et [illegible] [illegible] quod [illegible] cum debitor cum [illegible], qui
nocturna gestat arma.

q do vo dubium e q sit speciale q generale
et nequit ex verbis colligi qualitas eius an sit vtrumque generale, aut vtrumque
speciale, 1a reg dictat attenderdum ee cum ad legislatorem, vt sit privilegium illud pre
ferat q a superiori principe sciatum e; cum ad temporis concessionem, vt id potius sit iure
q antiquiori e tempore, ita Suarius et ex eo Pallao: ego vo oppositum asserere
num privilegium recentius pferendum, q princeps sciens privilegium [illegible]
oia impedimenta illius voluisse amouere, ac proinde reuocare priorem privilegium
quatenus nouo aduersum e vt contingit in legibus [illegible] noua enim e reuocatoria vete
ris cui aduersatur nam posteriora prioribus derogant. Lege Pacta nouissima Codice
de Pactis

Id aduersat mihi magna Suarij authoritas [illegible]
8 cap 24 et cap 22 et 28 et lman sua Verbo [illegible] no 22, qui [illegible] mag
ni habuit in re morali et sit de legibus [illegible] n e omnia cum privilegijs,
Id discrimen int vtraque e q cum Princeps careat notitia, iuris [illegible] [illegible]
q Lege dat [illegible] iuri cui illud [illegible] derogare, n sic privilegia vetera [illegible]
noua sciata, q ignorare illa pfumit: Id meas opinat certa [illegible] q do privileg
Veteris e incertum in [illegible] iuris, q illud pfumit cognosci a Principe

Deinde si aliquae clausulae sint in his privilegijs

que ea [illegible] ambigua [illegible], [illegible] Principes et [illegible] sanitatem ad corpus suum, si [illegible] possit, [illegible] ea hunc cassationem [illegible] non sit [illegible] privilegium in mora eo privilegio utatur privilegiarius in cuius [illegible] tempora sunt inconvenientia attentis [illegible] circumstantiis. et si haec inaequalitas non appareret [illegible] privilegiarius [illegible] utatur suo privilegio, quod [illegible] aut [illegible] non [illegible] privilegii, et in dubio [illegible] [illegible].

Quaeres an privilegiarius teneat [illegible] uti [illegible] negative [illegible] quae debeant ex casu [illegible] de [illegible] de privilegiis ubi liberum est [illegible] suo renuntiare: [illegible] quod cedit favore [illegible] in [illegible] aut in gravamen casus quod ob gratiam 6. [illegible] de [illegible] in 6 [illegible] [illegible] favore [illegible] de [illegible] privilegiarius, teneret suo privilegio uti non [illegible] favor est et gratia, quae [illegible] gravamen, quod non tenet privilegiarius uti suo privilegio quod intelligo de privilegiis [illegible] personalibus ut alibi notatum est.

Dices oppositum constare ex casibus sequentibus resolutione [illegible]: 1º eius qui tempore interdicti habet bullam cruciatae, tenere die [illegible] festo sacro interesse: quod quia habet privilegium bullae ut sacro intersit tenetur die festo [illegible] adesse. 2º privilegium clericorum est ne coram iudice saeculari conveniat et [illegible] clericus nequit cedere huic privilegio, sed tenetur illud [illegible] [illegible]. 3º coniux voto castitatis [illegible] [illegible] si compar adulterium commisit tenetur non reddere debitum non aliam ob [illegible] quam quia privilegium habet negandi debitum adultero. ad haec aliqui limitant praefatam doctrinam, ut [illegible] tunc possit privilegiarius [illegible] uti [illegible] non uti privilegio quando actus oppositus non reddit illicitus [illegible] privilegii ut contingit in 2º et 3º casu, aut quando non cedit in damnum tertii ut in 1º.

[illegible] est in [illegible] doctrina [illegible] privilegium personale numquam obligare ad sui observantiam: ad 1um quod opponit nego [illegible], quia [illegible] non obligat fideles adesse sacro [illegible] bullae, sed [illegible] praecepti ecclesiae quo ligat, nec [illegible] interdictum impedit, quippe haec censura [illegible] ligat, non habentes bullam [illegible] ut Joannes Sanchez loquitur in selectis disp. 2 n. 1 [illegible] ut removens impedimentum interdicti, quo amoto lex ecclesiae [illegible] suum sortitur effectum obligandi

[illegible]

ad 2.^m privileg. dicti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et requir. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] privilegii quo gaudet, [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et tunc [illegible] [illegible]: [illegible]
[illegible] [illegible] privilegii [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ad 3.^m [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] tunc [illegible] [illegible] negare [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] obligat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ablata [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] negari, [illegible] [illegible] [illegible]
ter [illegible] de monis disp 6 n. 25, id ea [illegible] [illegible] castitati [illegible]
privilegium obtinuit ad petendum debitum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
negare id potent reddere.

# Disp 4° De Interpretatione Privilegii

## Sect 1 Aliquae regulae traduntur

Ex dictis sect^a 5^a de interpretatione legis, constat
quod sit proprietas verborum secundum naturalem sensum quod 1° sit in interpretatione aut pro [illegible]
[illegible]: suppono q° 1° et in [illegible] semper e attendenda verborum proprietas et
secundum illam interpretatio fiat, quae id fieri potest. sic et potiori iure in privilegiis regulam
verborum observandum esse quia alia ratio firmius in privilegiis reperimus. suppono 2° aliam esse latam interpretationem aliam strictam in privilegiis circa proprietatem verborum. V.g. si quis illegitimus dispenset ad ordines, lata sic comprehendet tam ordines minores quam maiores, quia vox ordo omnes ordines significat; at stricta significatione solos significant minores; quia ordo minor e minimum quod potest significare pro ea dispensatione
vel potest stringi privilegium quoad personas. V.g. si vir sit privilegiatus, non extendet privilegium ad uxorem. hac suppositione aliquas regulas et brevi mora [illegible] [illegible] recepta tradimus, ex quibus recta interpretandi privilegia ratio habeamus.
1^a reg^a sit privilegium tantum valere quantum
sonat. Vnde illicitum est extendere[+] contra voluntatem principis pro privilegium exempla gratia
pro privilegii fundandi conventus, qui 1 vacaverit pro decessum, nequit extendi ad fundandum

[+] et restringere

fundandum

praebenda vacante, si renunt. q. renunt. et decanu ord. diversa sit, et privileg. dou. canonici ad ascendendum ad mai. dignitatem, nequit ex vi illius fieri ascensu ad aequales cap. lt de translat. epi et de regularibus cap. licet eqeu de praebendis et c. nec hic het locum sancta eu, lt qui dat facultatem ad mai. dignitatem, censeri dare ad min. q. saepe ossp. convenit ut id mai dignitatem facilius dispenset qm ad parva, vt est textus in cap. lt citato de translat. episcopi

2a reg. privilegia quae n. ut ingerunt n. ita stricte interpretanda ee, vt reddant inutile gra principis, et ita quod innuat utili privilegiato: ratio e, q. nec decet principes, nec illo praesumere ratione efficere nullius fructus et vrita et nugalis, q. ita debet privileg. explicari, vt sit utile privilegiato, vt cstat ex lege in dubiu codice de legibus; unde eo ipso q. Pontifex concedat illegitimo dispen. ad ordinis mai. censet dispensare ad beneficium simplex obtinendum, q. titulo beneficij. X. scilicet ptr. seu 1. 1. de renumeratione, nequit aliq. ordinibus maioribus initiari.

Ex hac reg. deducit 3a, quae desumpta e ex physico axiomate, qui dat fra, dat coa ad fra, et qui dat gre, dat coa ad vuu ipsius gre, q. sin daret et coa ad vuu gre, hec inutili redderet: sunt exemplis reg. cas ex hac reg. illati 1. privileg. sacru sacerd. vt celebret tempo interdicti extendit et ad eius ministru, vt cstat ecro, q. missa nequit c. mode s. ministro celebrari. 2. qui privilegio gaudet i. assit dni in eccla tempe interdicti l. in ipsis sacrib. nullus exercenti; vt sacrificio missae diebus festi abstet pot hoc privilegium ad servos deriuare, q. heru ex decentia comitant servi 3. sacerdos privilegiatus vt officium anteponat l. postponat pot cu socio tale privilegio carente recitare, q. ex vsu eccle officium pot int duos alterne recitari, et princeps cedens privilegium, ne reddat inutile cedit oia ea, quae ad eius vsu l. ex na rei l. necit regiuunt

4a reg. privilegiu cn. coe ut commercii aliquem ab observat. iuris cois, odiosu e, ita ut sacre de privilegijs et ra e, ra iste dispens. vt vocant iuris vulnera iuris cois, ac proinde tam qm odia interpretanda sit, nec refert i ea q. qua afficiunt privilegiatis sint favor

illius ac fonte benigne intelligenda quae praevalet damnum iuris cui cum obser. [illegible]
ris etenim e' omnino gratia facta privato, si quidem bonum commune privato praeferri debet, ideo
convenienter stricte interpretanda sunt talia privilegia.

5. reg. privilegia [illegible]
[illegible]
[illegible] talia privilegia [illegible] contraria [illegible]
[illegible] privilegia [illegible]
[illegible]
ut [illegible]

6. reg. privilegium ad [illegible] determinatum [illegible]
[illegible] odiosum e' ita cap. olim de Verborum significatione et Cap. [illegible]
[illegible] in 6. ideo restringitur ab interpretibus, quando [illegible] Pontifex dispensat cum illegitimo
ut obtineat beneficia [illegible] dispensare tantum ad simplicia non ad [illegible] et dignitates
l. ad beneficia curata.

7. reg. ea privilegia quae a principe indulgentur
motu proprio et ex certa scientia [illegible] beneficij, nam [illegible] quae conceduntur [illegible]
[illegible] Liberalitas [illegible] a principe qui ut ea [illegible] potuit [illegible], et ex ea [illegible]
[illegible] beneficia, [illegible] supplicatis movet Principem, et sibi quodammodo ex-
torquet privilegium, [illegible] et liberalitatis arguunt [illegible] beneficium
[illegible] ex sola scientia et proprio motu principis procedit.

8. reg. privilegium cedens in favorem religionis
et [illegible] e' [illegible] gratia et favor, [illegible] quae summa
e' [illegible] quae pro religione facit, ut e' textus in lege [illegible] ff. de religiosis et sumptibus
funerum [illegible] pietatis et religionis [illegible] debet [illegible] et [illegible]
[illegible] e' damnum [illegible] pietati et religioni, si forsan [illegible]
[illegible] ff. [illegible] ut [illegible]
de religione [illegible], et [illegible] e' lege divina et naturali cui nulla [illegible] humana. [illegible]
talis convenit et privilegia quae conceduntur regularibus, [illegible] ut [illegible]
[illegible] et bonum [illegible] pietatis et religionis [illegible]

Sect.

## Sect I Potestas dispend. late ipsa[?] dispens. stricte e' intpretanda

Utraq. [illegible] titulo [illegible] cui e' inter utramq. po. [illegible] vix videtur ex [illegible] nam dispens. odiosa e' [illegible] privileg. q. e' o'a ius coe, ita odia [illegible] stricte intp[illegible] q. et dispens. [illegible] potestas ad dispensand. e' benef. [illegible] concessa nulla iuri [illegible] q. gnte [illegible] capax fuerit tanta debet intpretari

Ita dices absolutio a reservatis [illegible] stricte e' intpreta q. sicut facultas ad absolvend. a reservatis stricte iuris debet et p coem et potesta ad dispend. [illegible] coa nam facultas ad absolvend. a reservatis e' facas ad alega odiosa stricti iuris, q. et ipsa facas odiosa erit et stricte debebit explari. Confirm. nam hec potesta e' [illegible] iu coe q. [illegible] iu coe dictat nemine absolvendu. nisi a pprio iudice q. concari alteri [illegible] pprii iudice facultas absolvendi a reservatis coi iuri derogat

R. i[illegible] anti neg. coa ad [illegible] amisso anti neg. coa neq e ex eo q. infligere vulnu sit odiosu, sequi q. facultas ad vulnus infligendu odiosa sit: rursus peccatu ipsu turpe et detestabile e' et potestas ad peccandu discrimen q. int. privilegiu, et potestate ad illud redendu hoc e' nam privilegiu auus [illegible] ius (de hoc e privilegio loquor) potesta v. ad dispensandu, sitenit [illegible] ius [illegible] e' facultas ad tale iuri vulnus infligendu, q. et ipsu expedit l. ob ca. pia l. [illegible] privatu petenti Unde pt ad confirm. negat ant. ad pbat. negat et ant. nam ius coe dictat ut regular. loqdo debeat absolvi [illegible] a pprio iudice, tu' ab alio int[illegible] dictat ex delegat. pote absolvi. Vm hec doct. intelligda e' de potestate [illegible] dispen. l. in variaru. p[illegible] l. diversaru materiaru, nam si sit facultas ad dispens. determinata in determinata [illegible] et in ma determinata hic facetas censet ee inchoata dispensatio, et [illegible] stricti iuris l. facultas cedat in gra delegati dispensaturi. Ut pbabiliu[illegible] co[illegible] Luan Palao [illegible]

Hinc infere que potestas sit late l. stricte

intellectum 8° eo inferunt Bonac. Sanchez et Azor apud P. Salas potestatem concessam Episcopis in Trid. ut absoluendum a censuris et reseruatis dispensandum in voti etiam late esse intelligendam, quia est facultas quae non exprimit personas et est concerta in ... 2° infert Suarez lib. 6 de voto cap. 26 n. 3 sequi ut alias facultates concessas per iubilaeum aut Bullam ad eligendum confessarium qui absoluat et dispenset late esse intelligendas: sed ego cum Valer. ... cum ... disp. 2 n. 7 ... nimis hanc facultatem esse stricti iuris, quia ... est veluti inchoata dispensatio: 3° infert Salas disp. 27 sect. 8 n. 52 facultatem concessam ... ut eligat confessarium a quo absoluatur a reseruatis late esse intelligendam, ita ut non ... data per peccatis ad illam diem ommissis ... per commissis postea. non aliud dicet de mente concedentis.

Hanc 3am illationem non probo, sed arbitror talem facultatem stricte intelligendam esse nimis per ... omnia ad illam diem quae concedit facultas ita P. Azor lib. 5 cap. 23 q. 2 et eius probatione conuenit P. Castro n. 8: ratio est quia facultas singularem personam facta et derogans iuri communi stricte debet intelligi; sed talis est haec facultas, quod nimis patet nam haec facultas ... detrahere personam ut absoluat ab alio quam a suo parocho et est veluti inchoata dispensatio quae debet stricte intelligi; nec obstat quod hoc priuilegium respiciat bonum ... nam hoc non est immediatum et solum ad immediatum et directum attendendum est, ut colligit ... an ... laxa intellectio sit facienda.

2as per ... stricti sit dispensatio esse stricte intelligendam plures limitationes moderantur 3a superiores rubricas, quae limitationes ea regula ... nititur sit odia restringenda et ita fauore esse ampliandos quoties quod priuilegium non fuerit odiosum id fauorabile ampliari debet, erit quod fauorabile, quoties ... Communitatis inseruit fuerit personam eam et religiosis respexerit aut ex motu proprio et ... principis emanauit ut constat ex 4. 5 et 7a reg.

Queres an haec priuilegia possint extendi ad casus non expressos in priuilegijs: negatiue respondet Palao punct. 21: ... tot exceptiones et limitationes patitur haec doctrina, ut non nisi cum distinctione respondendum sit; duplex potest res in priuilegio exprimi ... formaliter vel virtualiter. formaliter quando per verba detrahere exprimitur quae nequeunt ...

aliud sic detorqueri l. coarctari ubi exprimitur q^do verba clare ni innuat poss tá x^a uni repugn^te limitari V: privileg sexum regularem extendi ad monialec et sorores fratribus extenditur ad sorores, q^d noie regularis intelligi fot etj moniali nulla in facta significatione, et nõe fratris fot significari soror lege tria fratres ff de pactis, et q^d filius filia intelligi lege filij ff de verborum significationib; hec significati virtualis e nisi n comuneret privilegium sexum ac regularem viris ni posset extendi ad moniales, si filijs ma... ... ni ofenderet.

Assero 2^o privileg posse extendi ad casus n expresos fralr, sed virtualr solis exprimant nisi aliud cet de mente privilegiantis; q^d intelige de privilegijs jure favorabilibus, ita in hac virtuali signif^c max^a Laiendo, aliqui ac volunt q^d filius familias intelliguntur quoq nepotes et Emanuel Saa verbo pri^a n 22 privilegia maribus cessa posse extendi ad feminas, que intelligitur q^do i... ... ni pendet ex collat^ne ... ... mente ... et stylo privilegiorum fore intellecti. Unde opinant salas disp 10 sect 20 n 90 Thot Sanchez lib 8 disp 2 n 8 disper... ... in 3^o gradu extendi ad 3^{ios} mixtos cum 1^o q^a x^a dispos^o ... de ... gradu deinde ab eo qui est inqua remotior e.

Sed ea V^o q^d in ... l. solutis possint extendi privilegia ad casu in qo l. par l. mai ca subet afirat P Sanchez disp 2 n 33 et sequentibus, negat P Suarez cap 28 n 22 quas sequit P^r Palao pun 23 quorum ra vr probior n'e sequit ex eo q^d Princeps cedat alicui privilegium V.g. n solvendi decimas ob aliq eius obsequiu n'seqt longius alius qui mai obsequiu ... gaudere eodem privilegio; ... neq in hoc fot ... certo statui sc nec in extent^e privilegij ... connexionis ... sanguinis seu cognat^ne et succes^nes, siquidem nobilitatis ... privilegium nunc transit ad uxores et filios nunc n transit, et privilegium fori ecclesiae quo gaudent clerici coniugati n concat uxori neq filijs, q^d ita disponunt uira quoq auth^ti standum é ad intelli^es privilegiorum

# Disp. 12 De Privilegij amissione

## Sect. 2. p. n. vsu, et actu, quis privilegii amittat

Quaeritur de amitti privilegium, et aliqui cum renuntiatione privilegii (iuxta aliquos) effectu ex privati aut per cessationem usu; ... non ... et ... hic ... destructionis seu peculiaris renuntiationis non vsu aut ... vsu ... de q. ... tractant ... p. 2o viena ... ad ... Palao ... a p. 2. 5 ad 22, nos omnibus ... ex ... deducunt ...

Dico 2o p. n. vsu amitti privilegium odiosum, n. vo favorabile ... in foro externo ... e. de privilegiis quorum actus e. positivus ) ita ... allegati cum Bonacina Ponce et Sala apud Palao p. 28 et ... e. q. p. n. vsu ... gravamen e. privilegium prohibet ... illud et ... privilegiarius ... perdit ius q. habebat ... alius ... q. p. ... amittit ius. 2a p. q. ex nullo iure constat amitti privilegium p. n. vsu illius neq. in hoc hic locus ... cum n. vsu privilegii in nullum gravamen cadat q. nullus ... privilegiarius hoc favore p. n. vsu illius spoliemus

ex hac 2a p. infert cum qui hic privilegium n. recitandi aut n. ieiunandi ... et recitet n. amitteret suum privilegium ex 2 p. infert privilegiatus vt ab aliquo exigat decimas tributum aut alia servitutes ... multum temp. negligens fuerit ... exigendi amittere privilegium q. ... privilegiarius prohibet nullus ... temp. exigat ... Res ... privilegiarius sit ... monasterium ... ut ... sacra requiri quadragenius vt alibi ... ex capitulo de praescriptionibus &

Dico 2. p. actu ... amitti privilegium ... ... privilegiarius ... e. ... tradidi de ... tollere ... a privilegiario ... privilegii ... privilegiarius q. ... privilegii ; seu ... p. ...

actus oriis n nocitiva, amittet ius privilegij . Et ta ante ipso Glossatiui
Dr. vno . . . actibus oriis n admittit privilegij in toto . . . ipso . . .
vice . 9o. si tunc tamen censet privilegium . . . privilegium . . .
. . . . . . . . . . . ad retardas litte . . .
. . . privilegij . . . . . .
. . . . . . privilegium . . .
. . . privilegij

Quo ad . . . privilegij . . .
ra e 9o ius quo aliquis gaudet n amittit . . . privil.
arius ius hat ex privilegium ex . . . principis 9. p. abusu eius n' de-
bet illud amittere : cota bona e' p. . . . 9o nemo amittit ius in facum ex
p. abusu earum nec dominia d. . . . dominantium inferiorum . . .
privilegiarius e' quasi dns sui privilegij . . . liberalr donatum e' a principe
go p. abusu privilegij n' restandus e' illo

Obijciones aliqua vera, que adversus . . . huic
resoluti . . . de regulis cap. Ut privilegia de privile. consensum in
dignos privilegiis qui eis abutuntur : Io cap. stringit Io de s. excomunicatione
Cap. ex litteris de vita et honest. clericorum privant privilegio fori cleri-
ci negotiatores et incedentes s. tonsura et veste clericali ipso . . . privilegij
priuat clericus coniugatus si habitum clerici deserat . . . . ijs textibus
tantum probari abutentes privilegijs mereri illos privat. n' v. 9. de facto
ea incurrant ut statur ex cap. Ut privilegia ubi 9a privileg. meretur
amittere qui permissa sibi abutitur potestate . . . textu Io loco allatos R.
n' privari ipso facto privilegio fori clericos negotiatores et incedentes in
veste laica nisi n' resipiscant ter admoniti et tunc opus ee 9. iudex sen-
tentiat declaret 9. eos privilegia . . . de qua s. et admonit. debet recta
re ut privent privilegijs : in clerico v. coniugato n' tam e' priv. quam
suspens. privilegij p. incessum in veste laica . . . si redeat ad cle-
ricalem togam gaudebit iterum privilegio fori absque noua . . .ne

Ceterum si privilegium n' hat abte . . . 3o ditiont.

incedere ad vsu detrahe p n'vsu quei propter abuti vnu omio
amittat privileg. V.g. si [illegible] heat privilegiu ornat dne
[illegible] in eccla in sedeu cui hat oppone, n'vult n' vuit [illegible]
legiu [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] quo [illegible] n' valet [illegible]
[illegible] caso [illegible] [illegible] [illegible] aliu a [illegible] principali [illegible] [illegible]
dispensatu sit in vsu [illegible] [illegible] tunc bene [illegible] privileg. [illegible]

# Sect. 2. quo Privilegia possunt a Principe

revocari

In duplici gen' ordo. pt privilegia. Pu e pt
que consistunt in creatione iurisdictionis l exemptionis a lege. 2m n'ta pt ra
tio iurisdictionis qm dominij in aliquam rem: n' de 1 gen' privilegioru
sermo sit certum e' ea posse a Principe revocari. It ta ut honeste fiat
Reuoc. opu e' aliqm interuenire ca, nam n' p libito Princeps revocet
privilegiu peccabit venialr nisi privilegiu sit creatio iurisdictionis q tunc nec
veniale peccatu, intec in revocatione existimo cu Pe. Thoa Sanchez lib 8 cap 3 3 n.
et 7. et ali o' dicat Palao p. un 20 § 2. q. hec iurisdictio tradit a Principe
sub tacita conditione, ut duret qmdiu Princeps voluerit, nisi talis iurisdictio
sit ex iis que ex conuentione traduntur p certo tempore, na tunc s ea amoue
re delegatu, n' vacaret culpa et forsan graui. It id foret p accens. [illegible]
[illegible]; aut ignominiose qm delegatus subit

Hec doct. vde' p. iis privilegiis, que in
servanda dependent a Principe, ut dispensatione in irregularite, recitat. et aliis hu
iusmodi, et ea que tendunt ad aliqm actu perfectu quo facto manet privilegiu
irrevocabile V.g. impedimenta, que dirimunt monia, hoc facto n' pot revo
care dispen' et impedimentu reintegrare, q valida ab initio monia
nulla pot invalidari valet

De 2 gen' privilegioru dm e' ea posse
ex iusta ca reuocari a Principe, qui iusta ca n' existente nec licite nec

valide revocabunt. Ratio est, quia donatio acceptata nequit revocari a donatore, at privilegium securo est, quando donatio facta a Principe, quae nequit ab illo revocari nisi urgente causa, et eius vi quae possit annullare et revocare donationem vim mali eis imminentis, aut ipsius Principis damnum. Si tamen privilegia sint [illegible] remuneratoria, et quae censa sunt contractus inter Principes et privilegiarios invicem, notat Sala de leg. L. 1 sect. [illegible] n. 7. Sed causa boni communis requiritur ad valorem revocationis quia [illegible] servatio, si [illegible] privilegiarii et revocatio privilegii.

Petes 2° quae [illegible] [illegible] censeant privilegia a Principe revocata. Resolutio communis est, tunc revocari privilegia pristina, quando apponit in lege vel in novo privilegio haec clausula Non obstantibus quibusvis privilegiis: in omnibus eas esse sufficienter declarat Princeps suam mentem. Cum haec clausula [illegible] limitationes et exceptiones. Ut raro per illas censeant revocata pristina privilegia. nam 1° illas non derogant privilegia quae cadunt in damnum tertii nisi praesumet Princeps velle verum eorum judicare. 2° neque ea quae inserta sunt in corpore iuris, aut in scriptis generali statuta; et ratio est ut praedictarum legum fiat derogatio; 3° ut aboleat privilegium si servare sit quod addat haec clausula non obstante quacumque constitutione etiam in scriptis generali edita. 3. per clausulas generales non derogant privilegia, maxime et per modum contractus tradita per damnum per illa quaesitum 3°. 4° nec revocant privilegia quae per consuetudinem inducta sunt. sublimitat Pelso haec limitationes nisi aliter constet de mente Principis; nam tunc per partem generalem derogante poterit derogari privilegium etiam in scriptis generali edito ut videre est in dispensationibus quae a sacra Poenitentiaria emergunt quae valent ad tollenda impedimenta consanguinitatis et affinitatis etiam si non fiat mentio specialis generali in casu non debet de consanguinitate et affinitate quia ex praxi et stylo curiae ita intelligunt istae clausulae generales derogatoriae ac si specialiter derogarent.

Petes 3° quae formulae sint opus ad valorem hujus revocationis? Respondeo sub distinctione, si revocatio haec fiat per leges aut novum statutum eas formulas requiri quae requiruntur ad valorem legis. si vero privilegium revocet non per legem

- dt priuat sufficere manda seu rescriptus prius Princ. dt priuileg[ii] . tus vno et requirit P. Tho. Sanchez lib. 3 de matrim. disp. 3 n. 5 quia suuerat Silu. Tan. L. 2 § 5 o Lmac et Henriq. docente sufficere quale non . duo priuilegia . reuoc. . priuilegii . . requirit . reuoc. . . priuilegia . . . priuilegia . . . . .

Petes 3 an sufficiat an priuilegio contrario clausula . derogat . derogare . an a . derogari . resp. Suarez cap. 38 si sciebat Princ. prim. priuileg. ex sua et notitia priori tunc censeri derogatus . in tantum dt illa vice suspendit vt si habenti priuileg. quo eximitur a tributis iniungat a rege q tributum soluat, intelligit pro illa tantum vice a priuilegio spoliare q si ignoret et dubitet an prim. priuil. fiat ex not. prioris attenda erit qualitas vtriusq. priuilegii na . sit generale aut inuer . in conf. iuris derogat . subseq. priuileg. tus q. Princ. praesumit legum notitiam habere, aut . q. generi per spec. derogat 3 . de regulis iuris in 6. . . . si prius priuileg. sit speciale et ex . vagans non derogat . . generale q. speci non derogat . genus nisi aliud . . mentio fiat quia suff. am intelligi Princ. ignorare vt dicit 3 . sect. 5 § 9 vero notabis.

## Sect. 3 De amissione Priuilegii per renuntiationem Priuilegiarii

Ex superioribus notes e nullam ee renuntiationem priuilegii factam a priuato si priuileg. toti communitati factum sit, quia in tali renuntiatione . quod . . quae respicit priuatum, irrogat iniuria toti communitati. Vnde nec regularis valet renuntiare priuilegio suae religionis . nec clericus priuilegio fori. Loquimur ergo de iis priuil. quae tota . priuati nec alium quem respiciunt quaerimus ergo an valida sit renuntiatio.

Amitti quidem sola renuntiatione priuileg. indubitatum aliqui videbuntur . . quae amitti renuntiatione priuilegiantis cap.

ad Apost^ca^ de regularib. cap. 12 Decreta cap. accidentaliter de privile-

giis, ergo roe nam quum potest cadere favore in facto at privilegio e fa-

vor privilegiarii, qui poterit illud non admittere, et admissum deponere

Et ii non obstantibus dico e sola privile-

giarii renunc^te^ non privilegium, roe e q^de^ l. hec privilegia ii decora ista

privilegium non solvendi decimas, et ii sic favorabilia ut e privileg. non

renunciarez quare etc. ii si non privileg. non amittere renunc^te^

sola ii req^r^ q acceptet et interveniente cui solvende erant decime. et roa

e q^a^ hec renun^c^ e quedam donatio qua renuntians restituit ecclesie ius exigendi

decimas et donatio non e firma donec a donatario acceptet q^o^ nec ista renun-

tiatio firma erit donec acceptet ab eo in cuius commodum cedit. ii V^o^ dici gen.

ii privilegium non ex sola renunt^e^ amittit, et ergo e q^d^ Princeps inviteat, nec

mea renun^c^ non tollit voluntatem que e in Prin^e^ concedendi mihi privileg. que sola

inducit nec ponit in ipso voluntatem iterum me oblig^di^.

Ad argta in opp^tus^ SL yi textibus

tantum probari per renunt^m^ amitti privilegia non tamen per solam renunt^m^, cum opus

sit accedat consensus principis aut eius in cuius commodum cedit renun^c^, ut ea

valida sit. ad roem dico ea probari nemine teneri uti suo privilegio, et hoc

favori quo ad usum cedere, non V^o^ quo ad valorem cedere, nam usus e in sua

potestate non V^o^ valor

Instabit aliq^s^ l. hec privilegia videntur

quasi conditionata dependent a voluntate privilegiarii ergo sola illius renun^c^ suf-

ficiet ad tollendum privileg. SL neg^do^ ans, nam lt volenti concedantur hec

privilegia non tamen dependent ab eius voluntate, et sunt voluntas absoluta principis

tollere a privilegiario oblig^em^ [illegible]. Unde bene infert Suarez cap. 33

n. 89 ex eo q subditus nolit uti facultate sibi a superiore tradita, non

ideo illam amittere, et hoc ad eandem cum liberalitate fuerit reddere

Instabit 2^o^ ii q renunciet dispen^ni^ in

voto quo se obligavit reddit iterum oblig^o^ voti: ergo per renunt^m^ privilegii quo eximitur

a lege remigravit oblig^e^ legis. P. Thos Sanch. dist. 51 n. 2 dat ans et negat

[illegible] bene [illegible] quod obligatio [illegible] pendet ex [illegible] et non ex [illegible] renunt. privilegii, at renunt. non pendet ab ipso voluntate [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] ex renunt. non renunt. vocum [illegible] [illegible] quiet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] reddit et renunciatio [illegible] [illegible] [illegible] dispens. [illegible] [illegible] renunt. illius ut [illegible] [illegible]

Notat [illegible] [illegible] finalis renunt. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] externi [illegible], nec [illegible] [illegible] cum hec renunciatio debeat [illegible] principii [illegible] renunciationem. Quod notat P. Sanchez ubi [illegible] hanc accept. debere fieri a [illegible] [illegible] aut ab eo cui ad hoc suas vices delegavit, nec [illegible] credit delegasse executori dispens. nam hic so[lum] electus est a Principe ad exequendum disp. non vero ad accepdam renunciationem illius

## Sect 4 An cum ca[usa] finali cesset quoque usus Privilegii

In duplici statu consider[an]da sunt hec privilegia [illegible] vel ante gratiam, cum delegatus exequitur vel cum illa exequitur: rursus hec privilegia vel sunt ex eis, que tractum successivum habent, quia causa finalis non [illegible] tota simul, sed successiva est, vel sunt ex eis que tractum successivum non habent, sed unico actu [illegible], quia causa finalis tota simul est tempore dispens. seu concessionis privilegii. Circa hec erunt resolutiones sequentes

Prima resolutio etiam si cesset causa finalis, quando delegatus exequitur dispens. dummodo causa finalis verificata fuerit tempore quo impetrata fuit dispens. hec valida est hanc resolut. tenent Mascardus de probationibus [illegible] concl. 1318 n. 1 = P. Saa Verbo gratia n. 6 et 30, eamque probabiliorem [illegible], etsi opposita magis arriserit P. Thom. Sanchez disp. 30 n. 1, et eum sequitur P. Palao [illegible] 55, et ratio est quia tota veritas causae finalis debet subsistere quando fit gratia, sed quando Princeps concedit rescriptum tunc fit gratia ergo tunc debet verificari causa finalis

obiicit Palaus confessarius et delegatus [illegible]

dispensat cum iis qui contraxerunt matrimonium quod ante executionem litterarum debet verificare causas dispensationis, et si postea tunc verificare nequeunt invalida erit dispensatio: probat autem quia in indultis demandat confessario ut dispenset per haec verba si preces veritate nitantur, cum illis dispensatis [illegible] confirmat quia ante istarum litterarum executionem si privilegiarius [illegible] nullum invaliditatis fore quod requiritur ut [illegible] possit dispensari [illegible] executionis et expeditionis litterarum.

Respondeo concesso antecedente negando consequentiam, ad probationem dico demandari confessario ut examinet veritatem precum an substiterit pro tempore concessionis privilegii ad confirmationem concedo totum, neque eum admitto ante expeditionem litterarum manere privilegiarium dispensatum, non facta eam illi esse gratiam dispensationis non factae sed faciendae per confessarium, qui est merus executor, neque enim potest suspendere dispensationem cognita veritate precum quae Pontifici relatae sunt, et innotant ea verba Pontificis si preces nititur factae veritate nitantur.

Prima resolutio privilegium illud quod non habet causam successivam sed ergo ea tota est tempore concessionis, ita ut unico actu sufficiat privilegium et si postea causa finalis cesset non cessat privilegium verbi gratia qui absolutus est ab excommunicatione vel dispensatus in irregularitate ob penuriam sacerdotum sive ut obtineat plura beneficia ob paupertatem, huiusmodi privilegiis donatus postea cessante causa quae impulit principem ad concessionem non ideo amittit privilegium.

Secunda si causa finalis dividua et successiva sit ea cessante cessabit privilegium ut si cui concedat privilegium non recitandi propter occupationes aut vescendi carnibus in quadragesima ob egram valetudinem illis cessantibus cessare privilegium est communior [illegible] resolutio.

Dices cessante causa finali propter quam lata est lex haec quoque cessat cessante ut fine legis [illegible] ergo similiter cessante privilegii causa finali cessabit privilegium. Probatur consequentia: quia maiori firmitate debet gaudere lex propter [illegible] favorabilis sit et privilegium [illegible] indulgens, quam privilegium [illegible] privato quod qui [illegible] illa habet firmissima [illegible] non ita privilegium. Probatur prima ideo lex non obligat cessante

ergo ea qua reddit iniqua [illegible] privilegi[illegible] iniquum [illegible]

[illegible] min[illegible] privilegij [illegible] honestatem [illegible] finali [illegible]

privilegium [illegible] iniquum [illegible] privilegium [illegible] non [illegible]

[illegible] manent, [illegible] nullitate [illegible]

[illegible] privilegi[illegible]

[illegible] privilegium [illegible]

[illegible]

[illegible] privilegium [illegible]

[illegible] qua [illegible] ponimus, aut q[illegible] cessat [illegible] finali [illegible] hoc e[illegible] [illegible] circumstantia, que admixta in usu privilegij illud q[illegible] reddit iniquum, [illegible] nullum privilegium pot[est] suffragari: Unde ad argum[entum] [illegible] consequentiam [illegible] discrimen e[st] q[uod] Lex, [illegible] omnes subditos eget ea iusta, qua fulcitur eaq[ue] sublata reddit iniqua et intolerabilis populo; at privilegium [illegible] privilegi[illegible] et ad sui [illegible] exigat ea[m] n[on] t[ame]n ad [illegible]: ad probat[ionem] [illegible] [illegible] e[st] maiori firmitate gaudere legem quam privileg[ium], n[on] t[ame]n inde sequit[ur] q[uod] [illegible] cessat[ione] ca[usae] finalis cessat lex ob eandem r[ati]o[ne]m deberet cessare privilegium, nam privilegium ex alijs [illegible] cessat ex qq[uibus] n[on] cessat lex, plures q[uam] [illegible] [illegible] destruc[tio]nis; [illegible] q[uod] sufficit ut firmior dicat[ur] Lex privilegio. ad 2am [illegible] mai[orem] negat[ur] min[or] ad probat[ionem] [illegible] anti[illegible] distinguo [illegible] ca[usae] [illegible] p[er] ca[usa]m [illegible], [illegible] p[er] meram neg[ationem] nego [illegible]; aut [illegible] ut [illegible] privilegij cum lege [illegible] dissol[v]iat: ea [illegible] [illegible] cessat equitas privilegij [illegible] cessante in decur[su] temp[oris] post [illegible] privilegium, cessat equitas huius; nego [illegible]

Ex qua solut[ion]e duo [illegible] p[illegible] posse deficere [illegible] finalem privilegij [illegible] et p[er] meram [illegible], et sic n[on] reddit nullum privilegium [illegible] posse deficere p[er] ca[usa]m [illegible] et circumstantiam iniquam, et n[on] [illegible] tollit privilegium [illegible] suspendit donec [illegible] ea circumstantia, que intrusa e[st] [illegible]. [illegible] [illegible] sufficientem honestatem [illegible] privilegium [illegible] extitit ca[usa] finalis honesta ad eius [illegible], in quo max[ime] [illegible] a lege, nam [illegible] petit ca[usa]m finalem actu perseverantem ut ipsa [illegible], privilegium aut[em] n[on] eget ca[usa] finali actu exis[tente] [illegible] [illegible] [illegible] ca[usa] finali que [illegible] in [illegible]

ad confirmat. negat. ans. [illegible]

3a. resolut. hinc infertur non privilegium [illegible] ita concedere ut [illegible] ferentur [illegible] temporum [illegible] de [illegible] arbitror in hanc resolutionem [illegible] conventuros. Non est ea rei exceptione ut regula generalis infirmentur, et difficultas sit [illegible] que est in investiganda intentione concedentis privilegium ex hac enim intentione pendet effectus privilegii, quando dubium est concessum ea [illegible] unica vice non [illegible] an posset durare [illegible] a principe [illegible] [illegible] intentionem hanc certo rimari non licet, aliis coniecturis iuvandi sumus.

[illegible] si privilegium sit [illegible] conditione cessat [illegible] [illegible] privilegii [illegible] valores, in quo est advertendum quando [illegible] conditio [illegible] si ex parte [illegible] affirmat ea [illegible] firmat privilegium ita ut quamvis cesset conditio adhuc subsistat privilegium. Ut si Pontifex concedat collegio ne solvat decimas episcopo si ipse contrahat vel [illegible] manet privilegium continuum postea episcopo [illegible] contrahat: si vero conditio sit ex parte ipsius privilegii tantum durat privilegium quam conditio ut si Pontifex [illegible] hoc tibi concedo quamdiu in urbe fueris, si privilegiarius exeat urbe privilegium amittit seu ut tenet satis probabiliter Palao [illegible] suspendit tale privilegium dum privilegiarius extra urbem est et illud redeundo recuperat.

[illegible] Si privilegium sit odiosum quale est privilegium ad agendum in iudicio, aut damnum alicui inferendum unico actu finitur: si vero sit favorabile non uno actu [illegible] est id ad plures valet extendi ita P. Azor. Lib. 5 c. 23 q. 5. [illegible] lib. 12. de matrim. c. 9. an. 7. huiusmodi censetur privilegium ad comparendum in iudicio et se illud quo [illegible] [illegible] id [illegible] hanc limitationem [illegible] putat P. Palao quod etiamsi odiosa restringenda sint id non est propter proprietatem verborum. Unde si privilegii odiosi verba ad plures actus extendi valent proprietate servata non sunt restringenda ad unum

tantu[m] q[uo]d demonstrat P. Suarez, Sanchez, Decius ex Philimo, Vasq
Azorio et Salas [illegible] caius plerumq. ad forum externum spectat
res et facile ex doctrina sup. tradita decidi pot. sec. q an cu[m]
cedente privilegium expiret.

## Sect. 5 An cu[m] cedente privilegium expiret

Pro ea explanatione vero opus e. ut sine dicendoru[m] inter
ruptione titulari q. satisfiat 1. in privilegia alia ss. que
traduntur p[er] rescripta gr[ati]e, alia p[er] rescripta iustitie. gr[ati]e ss.
que conferunt p[er]sone ad aliquem usu[m] ex. ex. de iudiciu[m] faciendi e
gra n ieiunandi, recitandi &c. iustitie ss. que aliquem in
iurisdictione privilegiarius conferunt ut dispet absolvat, dem
net &c. 2° res integra dicit. que nondum incepta e. res n
integra que iam incepta e. 3° alia e gra facta alia facie
da. U. confert Ep[iscop]o facultas providendi de beneficijs p[er]
sonis idoneis hec gra e facta, ru Epi, ru U. p[er]sonarum
facienda q. nullus ius confert ad beneficium sed lib. ab Ep[iscop]o
ss. eligendi. His p[rae]vijs.

Sit 1us assertus rescripta iustitie ex[pi]
rant morte concedentis, si res delegata integra sit. sed n[on] sit
integra, n expirat. e. c[ommun]e assertus q. ex p[ro]p[ri]e decisu[m] C. gratiu[m]
c. relatu[m] c. gravius ex alijs de officio delegati et lege q.
defessus de iure [illegible] oiu[m] iudiciu[m]. et ro decisionis e q. quousq.
que iurisdictio radicet in delegato e facile mobilis a
subito expirante delegatore. sed p[er] inceptione litis radicat.
iurisdictio in delegato ergo incepta lite n e facile mo
bilis iurisdictio sed p[er]manet etia[m] post morte[m] delegantis.

atamen re adhuc integra, seu non incepta iam perit iurisdictio etiam si contingat ignorari mortem Principis a delegato, et procedat in executione delegationis, nam actus ex tali ignorantia procedentes nullius roboris erunt nisi etiam adsunt ignorantia populi nam tunc validi erunt actus, non ex iurisdictione quae non est, sed ex titulo colorato et communi errore.

Sed quaeres 2do quando dicatur res non integra seu incepta lis? Varij varia coitant: Sa, nam desinere esse integra per citationem iuridicam reis. Ut colliget ex c. gratum citato hanc cum pluribus alijs tuetur P. Thos Sanchez d. 28 sed tamen probabilius fatetur quae asserit quorumcumque actu iurisdictionis hanc firmari et desinere rem esse integram nempe designando notarios mandando inflationem de V^te pars fieri et his similia in quibus quae valide perpendit P. Castro Palao puncto 16 § 1 n. 2.

Sit 2m assertum in rescriptis gratiae, si sunt gratiae faciendae expirat privilegium cum vita, seu iurisdictione concedentis, si vero sunt gratiae factae non finiunt haec privilegia concedentis iurisdictionem colligitur assertum ex c. si cui nulla de praebendis in 6. ibi huiusmodi concessio quae cum specialis gratiam contineat decet esse mansuram non expirat etiam re integra per obitum concedentis rationem suggerit 16 de regulis iuris in 6 quia decet concessum a Principe beneficium permanere at vero gratia facienda non est beneficium factum ut ipsum non prodit ideo haec regula non comprehendit, nisi forsan literae emanantes a Principe de gratia facienda dent pro vigore legis et constitutionis nam ita expeditas perpetuitatem legis acquirere et illa etiam quae per modum contractus oriunt certum est. Ut notavit P. Thos Sanchez ubi supra n. 2 et 3

Sed dubium est 3do

[illegible] una [illegible] gra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 8

gra [illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

accedentis [illegible] [illegible] [illegible] : [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] facultas absolu[endi]

a reservatis [illegible] [illegible] sacerdoti [illegible] gra facta [illegible] penitenti [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gra facienda [illegible] [illegible]

[illegible] quare, omnibus ast [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] Suarez et Sanchez hoc n. 7 [illegible] [illegible] cap. 5 [illegible] et 5 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

et [illegible] [illegible] facta [illegible] beneficium principis debet [illegible] at quia

[illegible] hae rescripta [illegible] gra facta, [illegible] alterius correlatiui [illegible] ab [illegible]

gra et beneficium principis [illegible] [illegible] gra debet [illegible], nec [illegible]

e' [illegible] gra facta, [illegible] [illegible] [illegible] e' gra facienda, [illegible] [illegible] quod e'

in gra debet [illegible]

Vnde [illegible] sequitur [illegible] integra mortuo [illegible]

[illegible] [illegible] qui sacerdotes ad confessiones audiendas designauit [illegible] expirare

sacerdotis iurisdictionem. 2.º sequitur [illegible] alicui [illegible] priuilegium

eligendi confessarium, a quo absoluatur a censuris et reseruatis [illegible] morte

concedentis [illegible] [illegible] [illegible] priuilegium [illegible] [illegible] [illegible] e' gra penitenti

facta. 3.º sequitur [illegible] detur sacerdoti indultum, ut absoluat [illegible]

personas, aut [illegible] [illegible] dispenset [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] expirare

tale indultum [illegible] morte delegantis: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

P. Thomam Sanchez, [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alleg[at] ca-

nonis decretum, [illegible] tenet Basilius Ponce lib. 8 de matrimonio cap. [illegible]

n. 5 et [illegible] indicant Suarez, Salas et Pater Palao [illegible] allegans [illegible]

4 n. 5

Hanc [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] facta [illegible] [illegible] ex [illegible] alterius correlatiui e' gra facta [illegible] rescriptum

indicantibus e' gratiosum [illegible] facto et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]

privilegii conferentibus iurisdictionem ad aliquem actum et si iurisdictio con-
cedat in favorem alterius et si illius cui conceditur iurisdictio praejudicetur; nec
quia non est talis iurisdictionis necessario gratia est et ea [illegible] conservatur.

textus qui [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] generali [illegible]
[illegible] generalis [illegible]
[illegible] generale bona [illegible]
textus [illegible] textus indicandum est exceptio generali regulae

Sit 3us assertio gratia facta pro tempore limita-
to si expirat eius effectus tempus elabat etiam si antea cessat mors [illegible]
cuius assertio ratio patet ex praxi et stylo commendata est, quae ex [illegible] tex.
ita ea videmus circa privilegium bullae etiam si cessat mors Pontificis ante
elapsum concessionis annum, quia sit remanet radicata iurisdictio in delegato ex eo quod
[illegible] illa, et quamvis non [illegible] durat iurisdictio, sic censet radicata
facultas [illegible] privilegio si vivit sit eas materias ex quo surgit pro toto tem-
pore concessionis iurisdictionis facultatis

Sit 4us assertio si rescriptum gratiae det
ad nutum principis his verbis concedo tibi hanc facultatem ad beneplacitum
meum expirat morte ipsius principis sic suarez cap. 3. I n. 3. ex covar.
Menochio et aliis canonistis in [illegible], et ratio est quia ea privilegia in quo illa
verba referuntur postulant [illegible] in principe saltem moralem perseverantem
a quo dependent, nam hunc sic videtur tum immemorialiter [illegible] perseveran-
tem voluntatem, et mortuo principe si perseverat haec voluntas sicut cum subiectum
in quo eo debebat eam destructum sit quod mortuo principe cessat tale res-
criptum; [illegible] pari vero tum si superior concedens privilegium [illegible] dignitati
decedat, vel ab illa amoveat; tunc ea verti et ea voltas [illegible] quia ex-
[illegible] subiectum potens conferre delegatum. [illegible] hunc resolutionem tenet

[illegible]

[illegible] annuis [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

annuatim [illegible] fructuum [illegible]

[illegible] ultra [illegible] fructuum [illegible]

[illegible] et annui, et ad beneplacitum [illegible] non [illegible]

[illegible] sufficiant [illegible] et de hoc [illegible]

[illegible] qui in manibus [illegible] cedat

